

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

32274

GRVER-00673

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΟΚΙΜΙΟΝ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ.

qu'en
prétend, pour abaisser l'autorité royale. On accuse
aussi les jésuites de s'être introduits dans l'église au-
glicane, afin de fomenter les troubles.

(216) Douze vieilles femmes au moins.

Avant que d'exécuter une femme on la fait examiner
par douze jurées matrones qui décident si elle est
enceinte.

(217) C'est le rebours en mariage.

C'est la pensée qu'Owen a si bien exprimée :

Plurimus in coelis amor est, connubia nulla,
Conjugia in terris plurima, nullus amor.

(218) Comme à Rome dormaient geoliers.

On attachait aux prisonniers le bout de la chaîne à
la main droite, et l'autre extrémité à la main gauche
du soldat qui le gardait.

(219) Des quatre mers en est gardée.

Le mari est obligé de reconnaître pour ses enfants
tous ceux dont sa femme est mère pendant le mariage.

de Grégoire VII, un astrologue, qui connaissait l'incli-
nation de sa sainteté pour cette science vaine et futile,
lui demanda un patron pour les astrologues, de même
que tous les autres arts en ont. Le pontife, qui voulait
obliger ses bons amis, lui permit de choisir dans toute
la légende. L'astrologue suivant la direction des étoiles,
voulut prendre au hasard et les yeux bandés. Le pre-
mier sur qui il mit la main fut le diable combattant
contre saint Michel.

(111) Qu'aloneites par bruit et lumière.

On les prend de la manière suivante : On fait tinter
de temps à autre une cloche dont le son sourd et creux
épouvante les oiseaux, les fait se tapir à terre, de sorte
qu'ils n'osent remuer tandis qu'on tend le filet. On
porte aussi dans un vaisseau de fer ou de pierre des
charbons ardents ; on y allume de la paille ou des
torches. La vue du feu effraie les oiseaux, ils s'envolent
à l'instant, et se trouvent pris dans les filets.

II.

DE L'IMPRIMERIE DE FIRMIN DIDOT, RUE JACOB, N° 24.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΟΚΙΜΙΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ,

ΤΑΣ ΟΠΟΙΑΣ

ΑΠΑΙΤΕΙ Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ,

ΓΡΑΜΜΕΝΟΝ ΕΙΣ ΓΑΛΛΙΚΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ

ΑΠΟ ΤΟΝ Π. Κ. Φ. ΔΩΝΟΥΝ,

Μέλος του Πανεπιστημίου και του Αντιπροσωπικού Συνεδρίου,
Πρεφέσσορα της ιστορίας εις το Βασιλικόν Λύκειον της Γαλλίας,

ΚΑΙ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΡΑΙΚΙΚΗΝ

ΑΠΟ Φ. Φ.

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΦΙΡΜΙΝΟΥ ΔΙΑΔΟΥ,
ΠΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΥΙΟΥ.

1825.

Αρ. Εισ 32274

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΟΚΙΜΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΔΩΡΕΑ
ΝΙΚ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ
1977

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Αριθμός Εισαγωγής:

32274

Ημερ/νία Εισαγωγής:

13-6-78

Ταξινόμικός Αριθμός:

090

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ.

Ἰδοῦ, φίλοι ὁμογενεῖς, καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ ὁποίου σὰς προσηγγεῖλα (*), ἀναγκαιοτάτου εἰς τὰς κατεχούσας τὸ γένος μας περιστάσεις, σοφωτάτου συγγράμματος, ἐκδομένη δι' ἰδίων ἐξόδων ἐνὸς τῶν γενναίων ἐμπόρων μας.

Ἡ ἀνόητος κεφαλὴ τοῦ ἀγρίου τυράννου μας, δὲν ἐξεύρω κατὰ ποίαν εὐτυχῇ περιστάσιν, μᾶς ἐμπόδιζεν ὀλιγώτερον παρὰ κάθε ἄλλο δίκαιον, τὸ ἐμπόριον· καὶ τοῦτο ἐκασκεύαζε πρὸ πολλῶν χρόνων τὰ ὄπλα ὅσα ἔχομεν τὴν σήμερον εἰς τὰς χεῖρας διὰ νὰ τὸν διώξωμεν μακράν ἀπὸ τὰ ἱερὰ χῶματα τῶν ἐνδόξων προγόνων μας, διὰ νὰ βάλωμεν εἰς ἀσφάλειαν τὴν ζῶην, τὰ προσωπικά μας δίκαια, καὶ νὰ δεῖξωμεν εἰς τὴν φωτισμένην Εὐρώπην ὅτι πρέπει νὰ μᾶς δικαιώσωσιν ἀπὸ τοὺς ὀνειδισμοὺς τινῶν τολμηρῶν κριτικῶν ἀποθανόντων καὶ ζώντων, οὔτινες ἔκριναν ὅτι δὲν εἴμεθα πλέον ἄξιοι νὰ φέρωμεν τὸ ὄνομα τῶν προγόνων μας.

Πολλότατα φυλλάδια καὶ πολλὰ συγγράμματα, ἐφημερίδες περιοδικαὶ καὶ καθημεριναὶ φιλανθρώπων εὐρωπαϊάν.

(*) Εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Ἀλέξιδος τῆς σοφῆς χήρας τοῦ μακαρίτου διδασκάλου Βυττεμβαχίου κατὰ τὸ 1823.

καὶ μερικῶν ὁμογενῶν μας ἐφιλοτιμήθησαν καὶ φιλοτιμοῦνται, ἀφοῦ ἤρχισεν ὁ λαμπρὸς μας ἀγὼν, νὰ μᾶς ἀθωώσωσι κατ' ἔμπροσθεν τῶν ἀνηλεῶν κριτῶν καὶ κατακριτῶν μας. Οἱ φιλόανθρωποι συγγραφεῖς καὶ ἐφημεριδογράφοι τοῦτοι, ἂν κατὰ δυστυχίαν ἀδικηθῶμεν εἰς τὴν παλαίστραν θέλουν μεταδώσειν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς, διὰ τῆς ἱερᾶς σάλπιγγος τῆς τυπογραφίας, τὰ ὀνόματα τῶν ὅσοι ἤθελαν μᾶς ἀδικήσειν, ὡς μᾶς ἐμετάδωκεν ἡ ἱστορία τὰ ὀνόματα τῶν Τιβερίων, τῶν Νερῶνων, τῶν Κορμύδων, τῶν Βοργίων, τῶν Σουλτάνων καὶ τόσων ἄλλων αἰμοβόρων τυράννων ὅσοι κατὰ δυστυχίαν τῆς ἀνθρωπότητος ἐγεννήθησαν εἰς διαφόρους ἐποχάς.

Ποιοὶ συγγραφεῖς ἐζήτησαν νὰ πληροφορήσωσι τὴν φωτισμένην Εὐρώπην περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῶν προόδων τοῦ γένους μας εἰς τὸν φωτισμὸν, ἀλλ' ὁ καλὸς καὶ σοφὸς συμπατριώτης μας κύριος Α. Κοραῆς ἐξιστόρησεν ἐντελῶς, εἰς Γαλλικὴν διάλεκτον, κατὰ τὸ 1803, εἰς φυλλάδιον 66 σελίδων, τὴν ἕως τότε ἀποκατάστασίν μας καὶ τὰς ἐπιζομένους προόδους μας (*). Αὐτοῦ βλέπομεν ὅτι ἐν ἀπὸ τὰ μέσα ὅσα ἐσυνήργησαν εἰς τὴν ἀναγέννησίν μας, ὅχι τὸ μικρότερον ἦτο καὶ τὸ ἐμπόριον· καὶ εἰς αὐτὸ θέλομεν χρεωστεῖν τὴν ἐλευθερίαν μας ἀπὸ τὰς ἀλύσεις τοῦ αἰμοβόρου τυράννου.

Ὁ χρηστός ἔμπορος, χορηγὸς τῆς ἐκδόσεως τοῦ συγγράμ-

(*) Mémoire sur l'état actuel de la civilisation dans la Grèce, lu à la société des Observateurs de l'homme, le 6 janvier 1803, par M. Coray.

ματος τούτου καταβάλλει τὴν δαπάνην τῆς μεταφράσεως τυπωμένης εἰς χίλια σώματα, πρὸς ὑποστήριξιν τῶν καλῶν καταστημάτων εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὡς συγκατεγράφη τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως τοῦ ΔΟΚΙΜΙΟΥ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΣΦΑΔΕΙΩΝ μὲ τὰ ὀνόματα τοῦ Μοντεσκιῶ, τοῦ Μαβλύ καὶ τοῦ Βεκκαρίου, οὕτως οἱ μεταγενέστεροί μας θέλουν συγκαταγράψαι καὶ τοὺς σημερινούς ἐμπόρους μας μὲ τοὺς ἥρωας τῆς Ἑλλάδος.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι πρέπον, φίλοι ὁμογενεῖς, νὰ τρίβω τὸν καιρὸν σας εἰς πράγματα καὶ φρονήματα εἰς ὅλους κοινά· ὅθεν μεταβαίνω νὰ εἶπω ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ φιланθρωποτάτου συγγραφέως μας.

Ὁ σοφὸς Πέτρος Κλαύδιος Φραγκῆσκος Δωνοῦς ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1761 ἔτος εἰς τὴν Βολονίαν πόλιν παραθαλάσσιον τῆς Γαλλίας. Ἡ ἠθικὴ διαγωγή καὶ ἡ πολυμαθεῖα τοῦ ἀνδρὸς ἔδωκαν χρηστὰς ἐλπίδας εἰς τοὺς φίλους τῆς ἐλευθερίας, ὅτι ἐμελλε νὰ μεταχειρισθῇ φρονίμως τὴν παιδείαν καὶ τὰς γνώσεις του εἰς τὸ πολιτικὸν στάδιον. Ἐπροσκαλέσθη λοιπὸν εἰς αὐτό κατὰ τὸ 1791 ἔτος, καὶ ἐκλεχθεὶς ἀντιπρόσωπος κατὰ τὸ 1792, φυλακισθεὶς δεκαπεντάμηνον χρόνον διὰ τὴν φιλάνθρωπον ψῆφόν του εἰς τὴν καταδίκην τοῦ βασιλέως, γενόμενος γραμματεὺς τῆς γερουσίας, μέλος τῆς ἐπιτροπείας πρὸς παράστασιν τῶν ὀργανικῶν νόμων τοῦ Γαλλικοῦ πολιτεύματος, τοῦ τρίτου χρόνου τῆς ἀνεξαρτησίας, πρόεδρος τῆς γερουσίας κατὰ τὸ 1795 ἔτος, μέλος τῆς ὀνομασθείσης Περὶ τῆς δημοσίου σωτηρίας ἐπιτροπῆς (Comité de salut public) κατὰ τῶν ὀχλαγω-

γῶν. καὶ ἐκλεχθεὶς πάλιν πρόεδρος εἰς τὸ συνέδριον τῶν πεντακοσίων, περιερχόμενος οὕτως τὰς ἀστάτους ἐποχὰς καὶ περιστάσεις τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἔδειξε παντοῦ καὶ πάντοτε τὴν φιланθρωπίαν καὶ τὴν μετριοφροσύνην του, εἰσάγων καὶ ὑποστηρίζων διαφόρους σωτηρίους νόμους πρὸς ὄφελος καὶ φωτισμὸν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἐβεβαίωσε τὰς ἐλπίδας τῶν συμπολιτῶν του. Ὄταν ἐκλέχθη, τὴν δευτέραν φοράν, μέλος τοῦ συνεδρίου τῶν πεντακοσίων (conseil des cinq-cents), ἐπέμθη ἐπιτροπεύειν τῆς ἀκαδημίας πρὸς τὸ συνέδριον, διὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς τὴν συνέλευσιν τὴν χρονικὴν ἐπαρίθμησιν τῶν ἀκαδημαϊκῶν ἔργων· ὁ σοφὸς Δωνοῦς προεδρεύων τὴν συνέλευσιν ἐπρόφωρεν, εἰς ἀπόκρισιν λόγον, ἀπὸ τὸν ὅποιον λαμβάνομεν τὸ ἀκόλουθον ἀπόσπασμα· « Ἡ παιδεία, ἔλεγεν, ἀποκαθιστᾷ « ἐλεύθερα τὰ καταδυναστευόμενα ἔθνη· καὶ αὐτὴ ἀκόμη « μέλλει νὰ τὰ κάμῃ δίκαια καὶ δυνατά. Ἀναγκαῖον εἶναι « νὰ τὸ εἶπω· ἡ ἐθνικὴ εὐγνώμοσύνη θέλει στρέψῃ ἐξαι- « ρέτως, εἰς ὅ,τι κατορθώσετε, κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους « τῆς Γαλλικῆς ἐλευθερίας, διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς « ἀνατροφῆς, διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν νέων μαθητῶν τῆς « πατρίδος, διὰ τὴν τελειοποίησιν τῶν στοιχειωδῶν βι- « ολίων, διὰ τὴν πρόοδον τῶν πολιτικῶν καταστημάτων, « διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν ἡθῶν, εἰς ἓνα λόγον, διὰ τὴν « μετάδοσιν τῶν ιδεῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων ὅσα συμφέ- « ρουν πλεονέκτερον εἰς ἐλευθέρους. Δὲν ὑπάρχει φιλοσοφία « χωρὶς ἀγάπην τῆς πατρίδος, οὐδὲ μεγαλόνοια (génie), « χωρὶς ἐλευθερόφροναν ψυχὴν. » Ταῦτα ἐνθούμῳ τότε εἰς

τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς. Διαδεχθεῖς δὲ ἀξίως, διὰ ψήφου τῶν προφασσάρων καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν γραμμάτων, τὸν διδασκαλικὸν θρόνον τοῦ ἐναρέτου Κλαβιέρου, εἰς τὸ Γαλλικὸν λύκειον τῶν Παρισίων, διδάσκει ἕως σήμερον τοὺς νέους τὴν παλαιὰν ἱστορίαν. Ἐπαγγελομένης τὸν τρόπον τοῦ μελετᾶν καὶ γράφειν τὴν ἱστορίαν, καὶ περιερχόμενος ἀναλύων τὰ ἐξιστορημένα τῶν παλαιῶν, σημειώνει εἰς τοὺς ἀκρατάς του τοὺς κανόνας τῆς ἀρετῆς καὶ τοὺς δείχνει τὸ λαμπρὸν στάδιον τῆς ἡθικῆς, εἰς τὸ ὅποιον ἔγιναν ἐνδοξαὶ οἱ Σωκράται, οἱ Ἀριστείδαι, οἱ Φωκίωνες, οἱ Κάτωνες καὶ οἱ Μάρκοι Αὐρήλιοι.

Ὁ σοφὸς Δωνοῦς εἶναι συγγραφεὺς πολλῶν καὶ διαφόρων συγγραμμάτων, μεταξύ τῶν ὁποίων εἶναι καὶ τὸ ἐπιγραφόμενον · Περὶ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τῶν Πάπων (*), δύο τόμοι εἰς ὄγδον. Αὐτὸς ἀκόμη ἔγινεν ἐκδό-

(*) Σύγγραμμα ἀναγκαῖον νὰ γνωρισθῇ εἰς τοὺς ἐλευθέρους Ἕλληνας, τὰρᾶ μάλιστᾶ, ὅτε οἱ Ἰησοῦται σιμὰ τῆς ἀναίσχυντου σπουδῆς τῶν νὰ κατακυριεύσῃ καὶ δευτέρου τοὺς πρὸ πολλοῦ ἀποτινάξαντας, τὸν ἀνέμεν αὐτῶν ζυγὸν Εὐρωπαϊκός, ἐπενόησαν νὰ δουλώσῃ καὶ τὴν μόλις ἐλευθερωθεῖσαν Ἑλληνικὴν γῆν. Διότι ἡ εἰς τί ἄλλο παρὰ εἰς συμβουλὴν μηχανουργῶν Ἰησοῦται δύνανται τις νὰ ἀποδώσῃ τὸ πρὸ πολλοῦ ἀναίσχυντον τόλμημα ἐνὸς ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς μας (Ἰδε τὴν ἐφημερίδα Journal des Débats, 17 Αὐγούστου, 1825.) Ἀπατημένους ἀπὸ Ἰησοῦτας, τολμᾷ νὰ ἐπαγγέλλεται ψευδῶς ἀπόστολος καὶ πρεσβευτῆς τῆς πατρίδος του, διὰ νὰ τὴν ὑποτάξῃ εἰς τὸν Πάπαν, ἤρουν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἀκόμη σήμερον δὲν ἔπαυσε νὰ δείχνῃ τὸ πρὸς τοὺς Γραικοὺς ἀσπονδὸν καὶ πελυχρόνιον μῖσος, καὶ μὲ τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὅποιον συγχωρεῖν ἢ θάπτωνται οἱ νεκροὶ τῶν Γραικῶν εἰς τὴν ἐπικράτειάν του, καὶ μὲ τὴν βαθεῖάν του σιωπὴν εἰς τὰς καθημερινὰς ἀδικίας τῶν προβάτων του κατὰ τῶν Γραικῶν. Τὰ πρόβατά του

ΠΡΟΛΟΓΟΝ. ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ.

της τοῦ κομψοῦ συγγράματος τοῦ μακαρίτου Κονδαρκέτου
Περὶ τῶν προόδων τοῦ ἀνθρώπου νοός.

Τὸ παρὸν σοφώτατον καὶ φιλανθρωπότατον Δοκίμιόν του,
Περὶ τῶν προσωπικῶν ἀσφαλειῶν, μετεφράσθη ἀπὸ τὴν
τρίτην Γαλλικὴν αὐτοῦ ἐκδοσιν εἰς τὴν καθομιλημένην μας
γλῶσσαν. Ὁ ἐπίλογος τοῦ συγγραφέως καὶ ἡ εἶδησις ἐπὶ τῆς
κεφαλῆς τῆς τρίτης ταύτης ἐκδόσεως κάμνει σχεδὸν περιτ-
τὸν τὸν κόπον ν' ἀναφέρῃ τις τὰς ἀναλύσεις ἄλλων σοφῶν.
πολὺ πλείοτερον ἤθελαν φανῆν ἀνωφελῆ ἂν ἐτόλμουν ἐγὼ
νὰ εἶπω τι πρὸς ἀνάλυσιν. Διὰ τοῦτο μεταφράζω εἰς τοὺς
ὁμογενεῖς μου καὶ τὴν εἰρημένην εἶδησιν διὰ τὰ ἔχῃσι τέ-
λειον τὸ Δοκίμιον.

συμβουλευούν, ἐφοδιάζουν, βοηθοῦν κατὰ πάντα τρόπον τοὺς ἐχθροὺς τοῦ
Σταυροῦ, καὶ ὁ κινήσας ἄλλοτε τοὺς σταυροφορικοὺς πολέμους Πάπας σι-
ωπᾷ! Σημεῖον ὅτι καὶ οἱ σταυροφορικοὶ πόλεμοι σκοπὸν εἶχαν, ὅχι τὴν
ἐλευθέρωσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τοὺς Μουσουλμάνους, ἀλλὰ τὴν ὑποδού-
λωσιν τῶν ἀνατολικῶν χριστιανῶν εἰς τὸν θρόνον τῆς Ῥώμης. Σημεῖον ὅτι
καὶ ἡ βραδεῖα σήμερον τῶν Ἰησουϊτῶν πρὸς τοὺς Γραικοὺς εὐσπλαγχνία,
σκοπὸν ἔχει νὰ μᾶς ὑποβάλῃ εἰς τὸν ζυγὸν τῆς Παπικῆς ἐξουσίας, διὰ
νὰ πείσωσιν ὡς ἀκρίδες εἰς τὴν ταλαίπωρον Ἑλλάδα, καὶ νὰ μᾶς διδά-
ξωσι, τὴν ὁποίαν ἐμποδίζονται νὰ παραδώσωσιν εἰς τοὺς φωτισμένους
λαοὺς τῆς Εὐρώπης Ἰησοῦτικὴν Ἠθικὴν. Ἄν ἀπὸ θεοῦ ὀργὴν καταδικάζετο
ἡ Ἑλλὰς εἰς τόσῃν μωρίαν, ὥστε νὰ πωλήσῃ καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν
πάτριόν της θρησκείαν εἰς τοὺς Ἰησοῦτας, ἤθελε καὶ διορίσῃ μεσίτην τῆς
πωλήσεως κἀνένα πολίτην ἐντόπιον, καὶ ὅχι ἄνθρωπον ἀμέτοχον τῶν ἐλ-
ληνικῶν ἀγώνων, καὶ περιπλανώμενον ἐξω τῆς Ἑλλάδος.

ΕΙΔΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΟΥ ΧΙΛΙΟΥΤΟΥ ΟΚΤΑΚΟΣΙΟΥΤΟΥ ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΤΡΙΤΗΝ ΕΚΔΟΣΙΝ

ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ,

Αί δύο πρώται εκδόσεις τοῦ Δοκίμιου τούτου ἐφάνησαν, ἡ μία κατὰ τὸ 1818 ἔτος, καὶ ἡ ἄλλη κατὰ τὸ 1819. Καθεὶς ἤλπιζε τότε, ὅτι δὲν ἤθελαν ἀργήσῃν νὰ καταλυθῶσιν οἱ ἐξαιρετικοὶ νόμοι.

Ὁ ὀρισμὸς τῆς λέξεως ἀσφάλεια εἶναι ἡ ἀπόλαυσις πράγματος προσδιωρισμένου· ὑποθέτει γνωστὸν δίκαιον καὶ ἀλληλεγγύησιν· ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ματαιωθῇ ἡ τοιαύτη ἀλληλεγγύησις, πρέπει ἀκόμη νὰ ἡμεθα βέβαιοι ὅτι ὁ ἐγγυητὴς θέλει καὶ ἐμπορεῖ νὰ τὴν ἐκπληρώσῃ.

Ὅθεν τὸ παρὸν δοκίμιον ἔχει δύο μέρη· εἰς τὸ πρῶτον, ζητεῖται ποῖα εἶναι τὰ προσωπικὰ δίκαια, διὰ τὰ ὁποῖα καθεὶς ἐμπορεῖ νὰ ζητήσῃ νομίμως τὴν ἀσφάλειαν ἀπὸ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν ἢ ἀπὸ τὸν κυβερνήτην της· καὶ εἰς τὸ δεύτερον, ποῖα εἶναι τὰ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα εἶδη τῆς κυβερνήσεως, ὥστε αἱ τοιαῦται ἀσφάλειαι νὰ ᾖναι πραγματικά.

Ἐξ ἑνὸς μέρους ἡ ἀπόδειξις, ὅτι ἡ ἀσφάλεια τῶν προσώπων καὶ τῶν κτημάτων, ἡ ἐλευθερία τῆς βιομηχανίας,

τῶν φρονημάτων καὶ τῶν συνειδήσεων εἶναι τὰ μόνᾳ προσωπικὰ συμφέροντα τὰ ὁποῖα ἐμποροῦν νὰ ὀνομασθῶσι δίκαια· ὅτι ἐκβαίνοντες τὰ ὅρια ταῦτα, πίπτομεν εἰς ματαιοφροσύνην, ἀνοησίαν, ἢ ἀδικίαν. Ἐκ τοῦ ἄλλου, ὅτι κάθε κυβέρνησις, ὅποιονδήποτε ἤθελεν εἶσθαι τὸ ὄνομα καὶ τὸ εἶδός της, ἐμπορεῖ νὰ δώσῃ ἀληθινὰς καὶ ἱκανὰς ἀσφαλείας, ἂν δέχεται εἰλικρινῶς τὴν συνεργίαν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους εἰς τὴν θέσιν τῶν νόμων, τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν δικαστῶν καὶ παρέρραξιν τῶν ὀρκωτῶν κριτῶν· ἰδοὺ ὅλον τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον θέλει ἀναπτυχθῆν εἰς τὸ δοκίμιον τοῦτο. Μετὴν λέξιν κυβερνήσις ἐννοοῦμεν τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν, ἥτις ἐπεφορτίσθη ὅχι μόνον νὰ ἐκτελῇ τοὺς νόμους, ἀλλ' ἀκόμη νὰ τοὺς προβάλλῃ καὶ νὰ τοὺς διακηρύσῃ, νὰ προνοῇ τὴν παῦσιν τῶν ἀδικημάτων καὶ ἐγκλημάτων, καὶ νὰ φροντίζῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς κρισιολογίας.

Οὕτως, ἂν καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος συγγράμματος εἶναι ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀσφαλείας τῶν δικαιωμάτων ὅσα συμπερίλαμβάνονται εἰς τὴν λέξιν ἐλευθερία, ἀποβλέπει ἀκόμη, μετὰ τρόπον ὅχι ὀλιγώτερον ἄμεσον εἰς τὴν στερέωσιν καὶ εἰς τὴν μεγαλητέραν ἀνάπτυξιν τῆς νομίμου ἐξουσίας· ἀποβάλλει μόνον τὸν δεσποτισμὸν καὶ τὴν ἀπάτην ἢ τυραννίαν. Προσεφαρμοσμένον εἰς τὴν σημερινὴν Γαλλίαν, δὲν ἀπαιτεῖ πλείονον ἀπ' ὅ,τι λέγει ὁ Χάρτης, ἀλλὰ μάλιστα ζητεῖ ὀλιγώτερον παρὰ τινὰς τοῦ Χάρτου ὑποσχέσεις· καὶ ἂν ἀντιλέγῃ εἰς κάποιους νόμους, γεννημένους ἀπὸ τὸ 1814 ἔτος, ἡ αἰτία εἶναι διότι τοὺς ἀπεδοκίμασε προλαβόντως.

Σοφώτατοι ἄνδρες στοχάζονται ὡς στοιχεῖον ἀναγκάσιον

τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συστήματος, νὰ εὐρίσκηται μεταξύ τῶν ἀντιπροσώπων μέρος τι ἀντιπολιτευόμενον (opposition). Τὴν τοιαύτην θεωρίαν τολμῶμεν νὰ παλεμήσωμεν· καὶ σπουδάζομεν ν' ἀποδείξωμεν, ὅτι ἡ ἰδέα ν' ἀποδώσωμεν εἰς τοὺς λειτουργοὺς καὶ εἰς τὰ δύο συνέδρια τὴν ἐξουσίαν νὰ ἀλλοιώσωσι τὸ πολιτικὸν σύνταγμα, ἀναστρέφει πᾶσαν ἀσφάλειαν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας. Αἱ τοιαῦται θεωρίαι καὶ τινὲς ἄλλαι τοῦ αὐτοῦ εἶδους μᾶς ἤλθαν ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν, ἥτις, ἐξαιρουμένης τῆς ὁρκωμοσίας τῶν κριτῶν (jury) καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, τὰς ὁποίας δὲν ἐδανείσθημεν ἀπ' αὐτὴν, δὲν εἶχε πρὸ πολλοῦ, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ 1814, ἔτους νὰ μᾶς προσφέρῃ κἀνένα τύπον πολιτικοῦ καταστήματος ἀξιολογώτερον ἢ καὶ ἀξιοσύγκριτον μὲ τὰ καταστήματά μας.

Προσκαλεσθεῖς κατὰ τὸ 1819 ἔτος νὰ συνεδρεύσω εἰς τὴν σύνοδον τῶν ἀντιπροσώπων, βιάζομαι νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἴδα κατὰ συνέχειαν, εἰς διάστημα τεσσάρων ἐποχῶν συνελεύσεων, ψηφισμένας πολλὰς ἀσυμβιβάστους ἀποφάσεις (τοῦλάχιστον ὡς ἐγὼ νομίζω) μὲ τὸν Χάρτην. Τινὲς ὁμιλίας (*) τὰς ὁποίας ἐπροσφώνησα κατ' αὐτὰς τὰς περιστά-

(*) Δὲν τὰς ἐμετάρρασα καὶ διὰ τὴν ὑπὲρ τὸ ἥμισυ αὐξησιν τοῦ σώματος τῆς βίβλου, καὶ διότι δὲν μ' ἐφάνησαν ἀναγκαῖαι εἰς τὴν παρούσαν μας κατάστασιν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐβοηθῆθη εἰς τὰς πολλὰς μου ἀπορίας ἀπὸ τὸν ἡμέτερον Κοραῆν, ἐνόμισα ὠφέλιμον νὰ προσθέσω εἰς τὸ τέλος τῆς μεταφράσεως δύο πίνακας στοιχειοκτοῦς Γραικικὸν καὶ Γαλλικὸν, μὴπως γενῶ ὠφέλιμος, μὲ τὸ μέσον ἄλλου, εἰς τοὺς μέλλοντας Λεξικογράφους μας. Μὲ φαίνεται, φίλοι λόγιοι, ὅτι θέλετε βοηθήσειν πολὺ ἡμᾶς τοὺς ἀδυνάτους· ἂν εἰς τὰς μελετωμένας μεταφράσεις σας προσθέττετε πίνακα τῶν λέξεων τῆς μεταφρασμένης ὁποιασδήποτε διαλέκτου. Ὁ σοφὸς Κοραῆς μᾶς

σεις, προσκολλῶνται εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου διότι σαφηνίζουν διὰ τῆς ἐφαρμογῆς των τὰ γενικὰ στοιχεῖα τῶν προσωπικῶν ἀσφαλειῶν.

ἔκαμε νὰ αἰσθανθῶμεν ἀρκετὰ διὰ τὰ ἀναγκαῖα μέσα πρὸς διόρθωσιν τῆς γλώσσης μας, καὶ σεῖς χρεωστεῖτε νὰ βοηθῆτε τοὺς ἀδυνάτους μήπως ἐπιτύχετε καὶ καταστήσετε μερικοὺς ἰκανοὺς νὰ σᾶς βοηθήσωσιν εἰς τὸν ὅποιον, ἀγαθῇ τύχῃ, ἐκαλέσθητε θεῖον ἀγῶνα νὰ φωτίσετε τὸ ἐλευθερούμενον ἀπὸ τὴν δουλείαν ἔθνος σας. Ἐδῶ, φίλοι ἐμογενεῖς, λαμβάνω ἀφορμὴν νὰ δεῖξω τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸν κοινόν μας πατέρα Κοραῖν διὰ τὰς συχνὰς μου ἐνοχλήσεις εἰς τὰς πολυειδεῖς ἐνασχολήσεις του, καὶ νὰ ζητήσω συγγνώμην εἰς τοὺς Λογίους μας διὰ τὴν τὸλμην μου εἰς τὴν ὑπὲρ τὰς δυνάμεις μου μετάφρασιν ταύτην· καὶ ἐγὼ εἶμαι εἰς τῶν ἀδυνάτων, καὶ ἐλπίζω ὅτι θέλετε δειχθῆν συγκαταβατικοὶ εἰς τὴν ἀδυναμίαν μου.

ΔΟΚΙΜΙΟΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΧΡΕΩΣΤΟΥΜΕΝΗΣ

ΕΙΣ

ΚΑΘΕΚΑΣΤΟΝ ΜΕΛΟΣ

ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ.

Αἱ πλείότεραι διάλεκτοι ἔχουν λέξεις, σημαντικὰς τῆς καταχρηστικῆς ἢ τῆς ὑπερβολικῆς δυναστείας· παντοῦ σχεδὸν ἐλάλησαν περὶ τῆς τυραννίας, τοῦ δεσποτισμοῦ, τῆς καταδυναστείας, τῆς αὐτογνώμονος ἐξουσίας· ἀλλὰ ποία εἶναι ἡ καθαυτὸ ἔννοια τῶν λόγων τούτων;

Ἡ δημόσιος δύναμις ἐμποδίζει νὰ μὴν ἡμεθα ἐκτεθημένοι ἀκαταπαύστως εἰς τὰς ἀδικίας καὶ βίας τῶν ἄλλων· καὶ σκοπὸν ἔχει νὰ προφυλάξῃ τὰ πρόσωπα, τὰ κτήματα, τὰ ἔργα τῶν χειρῶν καὶ τοῦ νοῦ μας ἀπὸ κάθε τὸλμημα μερικῶς τινός. Δὲν εἶναι παράξενον ἂν ὅσοι θέλουν νὰ πράξωσιν ἢ ἐπραξάν τοιοῦτον τὶ τὸλμημα παραπονοῦνται διὰ τοιαύτην προστάτιν καὶ χαλιναγωγὸν δύναμιν, οὓσων ἐχθρὸν καὶ φυσικὰ ἀντίπαλον αὐτῶν. Ἀλλὰ· διὰ τί κατηγορεῖται ἀπὸ τοὺς ἐπιθυμοῦντας τὴν παῦσιν τῶν ἀτόπων τούτων, καὶ ποῖαι ἄραγε ἦναι αἱ κατηγορίαι τῶν;

I

Βέβαια δὲν ἐπιτυχαίνει πάντοτε τὴν ἐντελῆ ὑπεράσπισίν των· δὲν ἀποκαθιστᾷ παντάπασιν ἀδυνάτους τὰς ἰδιαιτέρας ζημίας, καὶθε προσωπικὴν ὕβριν. Εἴτ' ἀπὸ ἀδυναμίας, εἴτ' ἀπὸ ἀμέλειαν, εἴτε καὶ ἀπὸ συγκαουργίαν, γίνονται ἐνίοτε ἀδικήματα μερικὰ τῶν ὁποίων κατὰ δυστυχίαν ἀμελεῖ τὴν ποινὴν. Ἀλλ' αὐτὰ δὲν εἶναι τὰ συνήθη αἷτια τῶν γινομένων ἐναντίον αὐτῆς παραπόνων. Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἡ ἐπαγρύπνησις καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῆς χρησιμεύουν πολλὰς εἰς παῦσιν τοιούτων ἀτοπημάτων, καὶ ὅτι ἐπιτυχαίνει μάλιστα κατὰ ἀναλογίαν τῆς τελειοποιήσεως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς διδομένης εἰς τὴν ἐξουσίαν βοθηείας ἀπὸ τὴν ἡθικὴν καὶ τὰ φῶτα. Πρὸ πολλοῦ ἡ δημόσιος δύναμις ἐφωτίσθη ἀρκετὰ καὶ ἐγνώρισεν, ὅτι ἐκινδύνευε νὰ κατηγορηθῇ ἡ ἰδία ὡς ἔνοχος, ἂν δὲν ἐμπόδιζε τὴν ὁρμὴν τῶν ἀδικημάτων ὅσα γίνονται ἐναντίον τῶν προσώπων καὶ τῶν κτημάτων. Ὅθεν, παρεκτὸς σπανίων τινῶν περιστάσεων κατὰ τὰς ὁποίας ἐσφαλμένοι συλλογισμοὶ τὴν ἀποκαταστήνουν ἔνοχον, τὸ ἴδιον αὐτῆς συμφέρον τὴν ἀναγκάζει ν' ἀντιθέσῃ εἰς αὐτὰ ὅσα μέσα ἔχει, ὥστε ἄδικον ἤθελεν εἶσθαι νὰ κατηγορηθῇ διὰ τὸ ἀνενέργητον εἰς τινὰ της κινήματα. Πρὸς τοῦτοις, οἱ λέγοντες ὅτι εἶναι αὐτογνωμονική, καταδυναστική, δεσποτική, δὲν σκοπεύουν ἀναμφιβόλως νὰ τὴν κατηγορήσωσι δι' ἀδυναμίαν, οὐδὲ διὰ τὸ ἀτιμώρητον τῶν εἰδικῶν παρανομημάτων, περὶ τῶν ὁποίων τῆς ζητοῦν νὰ δώσῃ λόγον.

Ἔτι σημαίνουν λοιπὸν, τὰ πάντοτε, σχεδὸν παντοῦ, καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας, ἐπαναλαμβανόμενα, ἀτιμίας ἐπιθετα; Ἔτι φανερώνουν ἢ τί ὑποθέτουν; Κατηγοροῦν, μὲ

φαίνεται, τὴν δημόσιον ἐξουσίαν, ὅτι μεταχειρίζεται τὴν ἰδίαν τῆς δυνάμιν νὰ κάμῃ πρὸς συμφέρον τῆς ὅσα χρεωστεῖ νὰ ἐμποδίζῃ τολμήματα. Ἰδοὺ, νομίζω, τὸ ἀληθές, τὸ μόνον νόημα αὐτῶν τῶν λέξεων. Τὰς μεταχειρίζομεθα διὰ νὰ ὀνειδίσωμεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τὰς ἀδικίας κατὰ τῶν ὁποίων τῆς ἐδόθη ἡ δύναμις, δηλαδή τὰς βίας, τὰς ἀρπαγὰς, τὰ τολμήματα, τὰς ὕβρεις· καὶ ὀνομάζομεν ἀσφαλείας, τὴν ὑπόσχεσιν τὴν ὁποίαν δίδει νὰ τὰς ἀποφεύγῃ, καὶ τὰς θεσμοθεσίας αἱ ἀποῖαι τὴν ὑποχρεώνουν τῶντι νὰ τὰς ἀπαρνηθῇ.

Αἱ ἀσφάλειαὶ αὗται εἶναι σχεδὸν τὰ μόνα ὄρια τὰ ὁποῖα, εἰς μεγάλην τινὰ πολιτείαν, δύνανται νὰ περιορίσωσι τὴν ἐξουσίαν. Ἐγκρατευσμένη ὅμως ἀπὸ τὰς εἰρημένας καταδυναστικὰς πράξεις, δὲν ἀποφεύγει ἀκόμῃ τὸν κίνδυνον νὰ πέσῃ εἰς πολλὰ ἄλλα ἐπιβλαβῆ σφάλματα. Ἀλλὰ τὰ προφυλακτικά της δι' αὐτὰ μέσα, παρεκτὸς ὅτι πολλάκις δὲν εἶναι ἱκανῶς ἀρμόδια, συχνάκις γίνονται πολὺ ἐπικίνδυνα. Ἄν συνέδριόν τι ἐμπόρει νὰ διαφυλάξῃ κάθε ὑπήκοον ἀπὸ τὰς καταδυναστείας, ἥθελ' εἶσθαι πρῶγμα εἰρηνικώτατον καὶ καθεὶς ἡμπόρει ν' ἀφήσῃ τὴν φροντίδα τῆς τελειοποιήσεως εἰς τοὺς διοικητάς του. Διότι ἡ κοινὴ εὐτυχία ἥθελεν εἶσθαι ὁ μόνος σκοπὸς, ὁ μόνος συλλογισμὸς αὐτῶν, ἀφοῦ ἀποβάλλουν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ βασιλεύωσι μὲ ληστείας. Ὅπως ἂν ᾖναι, μένει ἢ δὲν μένει τί πλέον παρὰ τὴν προσωπικὴν ἀσφάλειαν νὰ ἐπιθυμήσωμεν, αὐτὴ θέλει εἶσθαι ὁ μόνος σκοπὸς τοῦ δοκιμίου μου, καὶ ἀποθλέπει νὰ ἐμποδίσῃ τὴν υπερασπίστριν ἐναντίον τῶν κακοποιῶν διοικήσιν νὰ μὴ συνομοιοῦται μ' αὐτούς.

Ἄν καὶ τὸ πρόβλημα ἐκατήντησεν οὕτως ἀπλούστατον, ἔχει ὅμως ἀκόμη μεγάλας δυσκολίας, αἵτινες ὅλαι γεννῶνται ἀπὸ τινὰς περιστάσεις, εἰς τὰς ὁποίας πρέπει ἡ δημόσιος ἐξουσία νὰ βάλῃ χεῖρα εἰς τὰ πρόσωπα καὶ εἰς τὰ κτήματα, ν' ἀπαγορεύσῃ ἢ νὰ ἀπαιτήσῃ τινὰς πράξεις. Τῶντι, παύει τὰ ἀδικήματα ὅταν κρατήσῃ τοὺς ἀδικοῦντας, διατηρεῖ τὴν εὐταξίαν μὲ δαπάνην χρηματικὴν, εἰς τὴν ὁποίαν καθεὶς χρεωστεῖ νὰ συνεισφέρει· καὶ διὰ νὰ φυλάσσωνται αἱ κοινωνικαὶ σχέσεις, χρειάζεται ἐνίοτε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν βίαν διὰ νὰ τὰς σέβωνται. Ὁ λόγος εἶναι, νὰ τὴν ἐμποδίσωμεν νὰ μὴν ἦναι πρωταίτιος τοῦ κακοῦ, ἐνῶ προσποιεῖται ὅτι ἐπαγρυπνεῖ. Ὅθεν, μεταξὺ τῶν δύο τούτων περιστάσεων ἡ διαφορὰ εἶναι τόσον μικρά, ὥστ' εἶναι δυνατόν ν' ἀπατηθῇ καὶ αὕτη ἡ ἰδίᾳ.

Εἰς τοιαύτην ὕλην, αἱ γενικαὶ ἰδέαι τότε γίνονται βέβαιαι ὅταν γεννῶνται ἀπὸ τὴν ἔρευναν διαφορῶν μερικῶν περιστάσεων. Θέλομεν ζητήσῃν λοιπὸν προχωροῦντες εἰς τί συνίσταται ἡ ἀσφάλεια τῶν προσώπων καὶ τῶν κτημάτων, τὸ ἐλεύθερον τῆς βιομηχανίας, τῶν φρονημάτων καὶ τῶν συνειδήσεων· διὰ ποίων ἐπιχειρήσεων ἡ δημόσιος ἐξουσία ἐμπορεῖ νὰ τὰ βλάψῃ· ποῖοι κανόνες καὶ ἔθιμα δύνανται νὰ μᾶς προφυλάξωσιν ἀπὸ τὰ τολμήματά της. Θεωροῦντες οὕτω τὰς διαφοροὺς κυβερνήσεις, θέλομεν τὰς διαιρέσῃν εἰς δύο τάξεις κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν ἢ ἄρνησιν τῶν προφυλακτικῶν τούτων· ἢ διὰ νὰ μὴν ἀφήσωμεν τίποτε καὶ διὰ νὰ κάμωμεν τὴν ἀπαρίθμησιν τελείαν, θέλομεν ἀναγκασθῇ ἴσως νὰ ὑποθέσωμεν καὶ τρίτην τάξιν, διὰ τοὺς ὑποσχομένους τὴν φύλαξιν αὐτῶν

κάμνοντας ὅμως αὐτὰ φανταστικά δι' ἐξαιρετικῶν νόμων, διὰ μέσων κατὰ τὴν περίστασιν συμφερόντων εἰς αὐτοὺς. Τὸ τελευταῖόν μας ζήτημα θέλει εἶσθαι διὰ νὰ μάθωμεν κατὰ ποῖον τρόπον αἱ προσωπικαὶ ἀσφάλειαί δύνανται νὰ γένωσιν ἀπαραβίασται εἰς πολιτείαν ἣτις τὰς ἐβίασε πάντοτε.

Εἰς κἀνὲν μέρος τοῦ δοκιμίου τούτου, δὲν θέλω προσφύγειν εἰς ἀφηρημένας ἀρχάς, εἰς τὴν γένεσιν τῆς υπερτάτης ἐξουσίας, εἰς ὑπόθεσιν συνθήκης πολιτικῆς κοινωνίας, εἰς τὴν φιλονεικίαν πολιτικῶν κεφαλαίων, καὶ τῶν προκαταρχτικῶν ἢ φυσικῶν ὑποτιθεμένων αὐτῆς δικαιωμάτων. Ἀρχίζω ἀπὸ τι πραγματικὸν ἄμεσον διδόμενον, ἀπὸ τὰς διαλέκτους, φύλακας τῶν ιδεῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων πολιτισμένων ἀνθρώπων. Δὲν ὑπερβαίνω τὴν σημασίαν τῶν λέξεων, ὅσαι σημαίνουν κυρίως τὴν προφύλαξιν ἀπὸ τὰς ἀδικίας τῆς δημοσίου ἐξουσίας, καθὼς καὶ ἀπὸ τὰ ἀδικήματα καθενὸς ἑαυτοῦ. Ἐάν τις δυσχυρίζεται ὅτι εἴμεθα ἀπολύτως κτήματα τῆς ἐξουσίας, ὅτι κἀνεὶς ἄλλος δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὴν περιορίσῃ παρὰ ἢ φρόνησίν της, ὅτι δὲν χρεωστεῖ νὰ δώσῃ λόγον εἰς κἀνένα διὰ τὰ θελήματά της, ὅτι δὲν εἶναι κἀμμία ἐξαίρεσις διὰ τὰς πράξεις της, τοιοῦτον σύστημα δὲν θέλω τὸ ἀναιρέσειν, ἀλλ' οὐδὲ σκοπὸν ἔχω νὰ πραγματευθῶ περὶ αὐτοῦ, διότι τωόντι, ἀφοῦ μίαν φορὰν συσταθῇ, δὲν μένει πλέον κἀνένας λόγος, παρὰ, ἴσως, ὅτι ἡ φρόνησις τοιαύτης ἀπεριόριστου ἐξουσίας θέλει δώσειν, ἐξ ἰδίας της θελήσεως, τὰς ὁποίας δὲν ἐμποροῦν νὰ ζητήσωσιν ἀπ' αὐτὴν ἀσφαλείας. Πιστεύω ὅμως ὅτι ἂν συγγραφεὺς τις ἐπιχειρισθῇ ποτὲ νὰ πραγματευθῇ ὡς πρέπει τὴν προκειμένην ὕλην, θέλει συν-

εργήσιν, εἰς τὴν στερέωσιν τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας, καὶ εἰς τὴν ἀσφάλειαν καθενὸς τῶν διοικουμένων· διὰ τὴν ὅταν τὴν δεῖξῃ στολισμένην μὲ τὰ λαμπρότατά της γνωρίσματα, καὶ τῆς στήσῃ πανταχόθεν ὅρια, τὰ ὅποια ἂν ὑπερβῇ θέλει ὀνομασθῇ ἔνοχος καὶ κακοῦργος, καὶ τῆς ἀπαγορεύσῃ μόνον τὰς κινδυνώδεις ἐκδρομὰς εἰς τὸ περαιτέρω αὐτῶν πλατύτατον ἔδαφος, αὐτὸς θέλει ἀποδώσειν εἰς ὅλους τοὺς νόμους καὶ τὰς διαταγὰς, ὅσοι δὲν ἤθελαν ἐκπεράσειν τὰ ὅρια, τὴν ἐντελῇ ὑποταγὴν καὶ τὸ ἀπαράβιαστον σέβας, παρακαταθήκην τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ πολιτεύματος.

Διὰ τοὺς κυβερνωμένους· νομίζω ὅτι τὰ ἀληθῆ των συμφέροντα συνέχονται εἰς τὰς ἀποίας προσλίγου ὥρισamen προσωπικὰς ἀσφαλείας. Ἐξεύρω ὅτι οἱ φιλοδοξοὶ δὲν ἀρκοῦνται εἰς αὐτάς· ὅτι ἐπιθυμοῦν ὅχι τὰ πρὸς ἀσφάλειαν, ἀλλ' ἐπαγγέλματα, τιμὰς, ἐξουσίαν· ἐξεύρω πρὸς τούτοις ὅτι ἡ ταιαύτη ἄστατος ἐπιθυμία εἶναι κοινὴ εἰς τὰς δημεγερσίας, ὅχι μόνον ἐπειδὴ εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα τὰ ὅποια γεννᾷ ἡ ἀναστροφή τῶν στοιχείων τοῦ πολιτεύματος, ἀλλ' ἀκόμη διότι εἰς ταιαύτας ἐποχὰς, ἡ ἐξουσία, ἂν καὶ πλεον ἐπικίνδυνος παρὰ ποτὲ, νομίζεται ὡς ἀσφάλεια, καὶ μάλιστα ἡ μόνη τότε δυνατὴ. Ἀλλ' ἡ προχώρησις τῶν ταραχῶν μᾶς ἀποσκοτίζει ὀλίγον κατ' ὀλίγον ταιαύτας φαντασιώδεις ἰδέας, καὶ ἀφοῦ καταπραῦνθῶσι, καταλαμβάνει καθεὶς, τότε μᾶλλον, ὅτι τὸ ἐλεύθερον, ἡ ἀσφάλεια τοῦ οἴκου, ἡ ἀνάπτυξις τῆς μερικῆς βιομηχανίας, ἡ ἀνεξαρτησία τῶν ὑποθέσεων, εἶναι τὰ μόνα ἀληθῆ καὶ πραγματικὰ συμφέροντα, καὶ ὅτι δὲν μένει ν' ἀπαιτῶμεν ἄλλο ἀπὸ

τὴν κυβέρνησιν, παρὰ τὴν διαφύλαξίν των. Δὲν συμφέρει, ὡς μὲ φαίνεται, εἰς κανένα, αὐτὲ πρὶν τῶν ἐπαναστάσεων, οὔτε μετὰ τὰς ἐπαναστάσεις, νὰ ὑπόκειται εἰς κρατήσεις παρανόμους, εἰς φυλάκισιν ἀπροσδιόριστον, εἰς ἀδίκους κρίσεις, εἰς καθαιρέσεις αὐτογνώμονας, εἰς ληστείας, εἰς βίας, εἰς ἀπροσδοκῆτους πράξεις τῆς κυβερνήσεως, εἰς νόμους ἐξορίας.

Κάθε πολιτικὴ μεταβολὴ ἔχει τὰς περιόδους της, καὶ εἰς κάθε διακοπὴν αὐτῆς, ταχέως κηρύσσουσιν τὴν κατάπαυσίν της. Ἄν καὶ πολλάκις λαμβάνονται, εἶναι ὅμως ἀξιεπίαινος ἡ ἐπιθυμία των καὶ τῶνόντι τὸ τέλος σχεδὸν πλησιάζει, ὅταν νόμος θεμελιώδης κηρύξῃ, ὑποσχεθῇ, προσδιορίσῃ κάθε προσωπικὴν ἀσφάλειαν· διότι ἀρκεῖ νὰ τεθῇ πιστῶς ὁ νόμος, νὰ φυλαχθῇ ἀπαράλλάκτως ἀπὸ τοὺς νομοθέτας, διὰ νὰ παύσῃ διόλου αἱ πολιτικαὶ ταραχαί.

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ δοκιμίου μου, θέλω πραγματευθῆν περὶ τοῦ εἰς τί συνίστανται αἱ ἀσφάλειαι· καὶ εἰς τὸ δεύτερον, κατὰ ποῖον τρόπον ἡ διοίκησις τὰς διατηρεῖ ἢ τὰς καταργεῖ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΕΙΣ ΤΙ ΣΥΝΙΣΤΑΝΤΑΙ ΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ.

Ἀσφάλεια τῶν προσώπων καὶ τῶν κτημάτων, ἐλευθερία τῆς βιομηχανίας, τῶν φρονημάτων καὶ τῶν συνειδήσεων, τοιοῦτον εἶναι ὅλον τὸ σύστημα τῶν ἀσφαλειῶν. Αὕτη ἡ σύντομος ἀπαρίθμησις ἤθελεν εἶσθ' ἀκόμη συντομωτέρα, ἂν αἱ κυβερνήσεις δὲν ἤθελαν ἐπινοήσῃν μερικὰ τινὰ εἶδη καταδυναστείας. Ὁ δεσποτισμὸς, ἀναπτύσσων τὰς ἰδικὰς του θεωρίας, ταχύνει τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐλευθερίας. Ἐπειδὴ φρονεῖ νὰ κανονίσῃ τοὺς λογισμοὺς, νὰ περιορίσῃ ἢ νὰ ἐμποδίσῃ ὀρησκευτικὰς δόξας, καθεὶς βιάζεται νὰ φωνάζῃ ἐναντίον τοιούτων ἐπιχειρημάτων τὰ ὅποια φυσικὰ δὲν ἦσαν ἄξια φόβου. Χωρὶς τὴν μεγάλην πρόοδον τῆς ἐπιστήμης τοῦ ἐξουσιάζειν, τὰ πάντα διαλαμβάνονται εἰς τοὺς ἀκολουθους λόγους· ὅτι καθεὶς γεννᾶται μὲ νοῦν καὶ χρείας· ὅτι ἡ κοινωνία εἶναι πολιτεία, ὅπου καθεὶς προμηθεύεται τὰς χρείας του μὲ τὴν ἐπωφελεστέραν μεταχείρησιν τοῦ νοός του· ὅπου ἀντὶ νὰ βλάψῃ τὴν διατήρησιν τῶν ὁμοίων του, συνεισφέρει μάλιστα διὰ τῆς προνοίας του πρὸς διατήρησιν ἰδικήν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ.

Ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει ὅτι ζῶμεν εἰς πολιτείαν κατὰ δύο τρόπους, δεσποζόμενοι ἢ κυβερνώμενοι· κατὰ τὸν πρῶτον, εἴμεθα εἰλωτες ἢ δοῦλοι, κατὰ τὸν δεύτερον, ὑπήκοοι ἢ πολῖται. Αἱ τέσσαρες αὗται λέξεις σχηματίζουν εἶδος προόδου ἀπὸ τὴν παντελῇ κατάλυσιν κάθε προσωπικοῦ δικαιώματος ἕως εἰς τὴν τελείαν πλήρωσιν τῶν δικαιωμάτων τῆς πολιτείας.

Ἀναμφιβόλως κανεῖς δὲν θέλει νὰ ᾔηται δοῦλος οὐδ' ἡμίδουλος· καὶ βέβαιον εἶν' ἀκόμη ὅτι τινὲς αἰτίαι, αἱ ὁποῖαι ἴσως δὲν ἐσαφηνίσθησαν ἀκόμη, κατήργησαν ἢ τείνουν νὰ καταργήσωσιν, εἰς τὰς πλείους πόλεις τῆς Εὐρώπης, κάθε εἶδος καὶ ἔχνος δουλείας· γενικὴ γνώμη καταδικάζει μεγαλοφώνως τὰ τοιαῦτα συστήματα, καὶ κανεῖς δὲν καταδέχεται πλέον νὰ ζητήσῃ τὴν ἀρχαιολογίαν των, νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἱστορίαν των, οὐδὲ καὶ ν' ἀποδείξῃ τὸ παράνομον αὐτῶν.

Ἄλλ' ἡ κατάστασις τοῦ ὑπηκόου μήπως εἶναι διάφορος ἀπὸ τὴν κατάστασιν εἰλωτος ἢ δούλου; δὲν τὸ πιστεύω. Διότι, ἂν ἡ διοίκησις ἐκλαμβάνεται ὡς κυρία τῶν προσώπων, ἂν φαντάζεται νὰ διαδεχθῇ τὰ προνόμια τῶν κατὰ μέρος δεσποτῶν καὶ κυρίων, ἡ ἀλλαγὴ δὲν συνίσταται παρὰ νὰ ἐπιθέσῃ εἰς ὅλους χωρὶς ἐξαιρέσιν ζυγόν, τὸν ὅποιον ἔφεραν πολλοὶ ἢ

ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν · αὐτὴν τὴν ἀλλαγὴν τωόντι δὲν ἡμπού-
ρεσαν νὰ στέρξωσιν οὔτε οἱ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀποτιναῶσιν τὸν
ζυγὸν, οὔτε οἱ ἐπιθέσαντες αὐτὸν εἰς τοὺς ἄλλους · οὕτω τοῦ-
τοι ὑστεροῦντο τὸ πᾶν, καὶ οἱ ἄλλοι ἐκέρδαιναν ὀλίγον.

Ἦ Τίς λοιπὸν εἶναι ὁ κυβερνώμενος; Ὅστις διαφυλάσσεται
ἀπὸ τὰ τολμήματα τῶν ἄλλων, χαλιναγωγεῖται ὅταν πταίσῃ
αὐτὸς ὁ ἴδιος, καὶ ὅστις ὑποχρεοῦται νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὴν
γενικὴν ὑπεράσπισιν ταύτην, δι' ὑπουργημάτων ἢ φόρων.
Κάθε ἄλλη σχέσις μετὰ τῶν κυβερνητῶν καὶ τῶν κυβερ-
νωμένων, πᾶσα ἄλλη βία γινομένη πρὸς ἀπαίτησιν ἢ ἀπαγό-
ρευσιν μερικῶν πράξεων, οἰκιακῶν συνειθιῶν, πολιτικῶν καὶ
θρησκευτικῶν φρονημάτων, ὑποθέτει κατ' ἀκτῆσιν, κυριότητα,
βαθμὸν τινα δουλείας. Τοιαύτη μοναρχία εἶναι ἡ θέλει γενῆναι
μὲ τὸν καιρὸν βαρυτέρα παρὰ τὴν φεουδαλικὴν τυραννίαν· θέλει
ἔχειν, ὡς εἰς τὴν Ἀσίαν, δούλους ἀντ' ὑπηκόους.

Δὲν ἔχω ἔτι τι νὰ εἶπω περὶ τῆς ποιότητος τοῦ πολίτου.
Ἄν τοῦ ὑπηκόου καὶ τοῦ κυβερνώμενου ἡ ποιότης ἡμπόρει
καθ' ἑαυτὴν νὰ βασταχθῇ, ὡς τὴν ἐξήγησα πρὸ ὀλίγου, ἀδιά-
φορον ἤθελ' εἶσθαι εἰς καθένα, ἂν ἐξαίρεσωμεν τοὺς φιλο-
δόξους, νὰ μετέχῃ ἀμέσως ἢ κατευθεῖαν εἰς τὴν θέσιν τῶν
νόμων, εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν πολιτῶν ἀπὸ τοῦ κοινὸν διὰ τὴν
κυβέρνησιν τῆς κοινωνίας, ἢ διὰ τὴν ἀντιπροσωπίαν. Τὰ
τίμια τοῦτα, ἀλλ' ἐπικίνδυνα, δικαιοῦματα, τὰ ὅποια ἐνδέ-
χονται ἔκτασιν καὶ συστολὴν, κατὰ τὴν φύσιν τῶν διαφορῶν
πολιτικῶν συστημάτων, δὲν θέλουν ἐγγίξιν τὴν ὅποιαν πραγ-
ματεύομαι ὕλην, παρ' ὅταν παρρουσιασθῶσιν ὡς τρόποι ἀ-
ναγκαῖοτάτοι διὰ νὰ φυλάξωσιν τὴν κατὰστασιν τοῦ ὑπηκόου

νὰ μὴ μεταμορφωθῇ εἰς δουλείαν. Ἐρευνῶ δὲ μόνον ἀμέσως τὴν ἀσφάλειαν τῶν προσώπων, δηλαδὴ τὴν ἀνάγκην τὴν ὁποίαν ἔχει καθεὶς νὰ μένῃ κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του, νὰ μὴ μεταγενῇ δοῦλος κάθενός, οὔτ' ἐξουσίας ὀνομαζομένης κυβερνητικῆς οὔτε τινός ἄλλου δεσπότης.

Τὸ πρῶτον κέρδος τῆς κοινωνίας εἶναι νὰ προνοῇ τὴν ἀσφάλειαν, ἐμποδίζουσα τὰ τολμήματα τῶν μερικῶν ἐχθρῶν. Ἀλλ' εἶναι φανερόν ὅτι τὸ κέρδος τοῦτο λαμβάνει τὴν ἀρχὴν ἐκ τούτου, ὅτι πᾶς ἓνας ἐκ τῶν ὑπηκόων κρέμεται ἀπὸ τὴν δημόσιον ἐξουσίαν, ὅταν τολμήσῃ νὰ βλάψῃ τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἄλλου, ἢ γενικώτερον ὅταν γενῇ ἔνοχος ἐγκλήματος ἢ ἀδικήματος ἀπηγορευμένου ἀπὸ τοὺς νόμους. Ὁ ὑπῆκοος λοιπὸν δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παραπονεθῇ ἐὰν πιασθῇ ἀπὸ τοὺς ὑπουργούς της διὰ νὰ κριθῇ εὐθύς· καὶ ἂν ἀποδειχθῇ μὲ κάθε ἀκριβῇ ἀπροσωποληψίαν τὸ κατηγορούμενον πταισμα· ἂν προγεγραμμένος νόμος δι' αὐτὸ, καὶ ἤδη ἐνεργούμενος, τὸ ἀποδείξῃ ὡς ἀδίκημα ἢ ἐγκλημα, καὶ προσδιορίσῃ τὴν ποινὴν. Αἱ τοιαῦται πράξεις ἀντὶ νὰ βλάψωσι τὴν καθενὸς ἀσφάλειαν, εἶναι φανερόν ὅτι εἶναι ἀναγκασιόταται διὰ τὴν σύστασιν αὐτῆς.

Ἀλλ' ἂν, χωρὶς κάμμιναν δικαστικὴν ἔρευναν, χωρὶς κανονικὴν κρίσιν, ἢ δημόσιος ἐξουσία πιάνῃ, φυλακίζῃ ὅποιον θέλει, προσεπιμακρύνῃ τὴν φυλάκισιν, σφετερίζεται τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐξορίζῃ, γ' ἀπομακρύνῃ τοὺς ὅσοι δὲν τὴν ἀρέσκουν, καὶ τέλος πάντων προστάξῃ περὶ τῶν προσώπων κατὰ τὴν ἀρέσκειάν της, φέρεται ὡς κύριος πρὸς κατακρατούμενα ἀνδράποδα, καὶ ὅχι ὡς κεφαλὴ κυβερνωμένων ὑπ-

ηκόων · ἐπιβουλεύεται ἡ ἰδίᾳ τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη νὰ φυλάσῃ ἀσφάλειαν, καὶ κάμνει εἰς ὄνομά της, τὰς ληστείας τὰς ὁποίας ἐχρεώσται νὰ ἐμποδίσῃ. Ὅθεν ἰδοὺ, ἐπεὶδὴ ἐχρεώσθη νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, ὅ,τι δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀποῦ ἔπαυσε νὰ κάμνῃ, εἰς τινὰ μέρη, ἀφοῦ διελύθη ἡ φευδαλικὴ κυβέρνησις, πότε διὰ προσταγῆς τινῶν καὶ πολλάκις μυστικῆς, ἐναντίον προσώπων ὀνομαστὶ προσδιωρισμένων · πότε διὰ τρόπων γενικῶν καὶ κοινῶν, προσεπωνομασμένων, κατὰ τὰς περιστάσεις, μὲ τ' ὄνομα νόμοι, οὔτινες ἐκτυποῦσαν διὰ μιᾶς μέγαν ἀριθμὸν ὑποκειμένων συναριθμημένων δι' ὀνομαστικῶν κατὰλόγων, ἢ διὰ ταγμάτων, καταστάσεων ἢ ὁποιασδήποτε ἄλλης προσηγορίας. Φανερόν εἶναι ὅτι τὸ ἱερὸν ὄνομα νόμος διδόμενον εἰς τοιαύτας πράξεις, δὲν ἀλλάσσει διόλου τὴν φύσιν αὐτῶν, ἀλλὰ τὰς κάμνει ἐγκληματικωτέρας καὶ αὐτογνωμονεστέρας. Τῶντι, ἡ πράξις εἶναι αὐτογνωμονικὴ ὡςάκις ἤθελεν εἶσθαι ἀλλοδῆποτέ τι παρὰ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προϋπάρχοντος αὐτῆς, καὶ τῶν πραγμάτων ἢ περιστάσεων εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκει νόμου · ὡςάκις, εἰς ἕνα λόγον, δὲν ἤθελ' εἶσθαι κρίσις, ἢ προεισαγωγὴ ἀπαραίτητος τινὸς κρίσεως. Καὶ καθὼς κρίσις τις ἤθελεν εἶσθαι αὐτογνωμονικὴ ἂν ἦτο νόμος, δηλαδὴ, ἂν ἐπροσδιώριζε ποινὴν εἰς πράξιν τὴν ὁποίαν ὁ νόμος δὲν ἐπετίμησεν ἀκόμη, οὕτως ὁ νόμος γίνεται αὐτογνωμονικὸς, ὅταν, οἰκειοποιούμενος τὴν δύναμιν κρίσεως τινὸς, τιμωρῇ εὐθὺς καὶ ὀνομαστὶ πρόσωπόν τι · καὶ μάλιστα ὅταν κάμνῃ τοῦτο διὰ διατάξεων πάντη νέων, ξένων ἢ ἐναντίων εἰς τοὺς μὴ καταργηθέντας ἀκόμη πρὸηγουμένους νόμους.

Ευκατάληπται εἶναι αἱ τοιαῦται πράξεις, ὁπόταν ἐμπορῇ τις νὰ εἴπῃ· « Δεσπότης καὶ κύριος εἰμι, ἐνεργῶ ὡς μ' ἀρέσκει εἰς πρόσωπα κτήματά μου. » Ἄλλ' ἂν μὲ εἴπωσιν ὅτι τοιαῦται εἶναι αἱ πράξεις τῆς κυβερνήσεως, καταντοῦν, διὰ νὰ τὰς δικαιώσωσιν, εἰς οὐτιδανὰς ἀπολογίας. Βιάζονται, παραδείγματος χάριν, νὰ εἴπωσιν ὅτι αἱ σφραγισμέναι ἐπιστολαί, οἱ ἀπομαχρυσμοὶ ἀπὸ τὰς πόλεις, αἱ ἐξορίαι, στρέφουν εἰς ὄφελος τῆς πολιτείας, τῶν οἰκογενειῶν, καὶ ἀκόμη τῶν πασχόντων ὑποκειμένων, ὅτι δὲν εἶναι ἄλλος τρόπος νὰ προφυλαχθῶσιν ὅσοι ἔχουν κλίσιν εἰς τὴν πρᾶξιν τῶν ἐγκλημάτων, οἱ ὅποιοι ἂν παραδοθῶσιν εἰς ὅλην τὴν αὐστηρότητα τῶν νόμων, θέλουν ριψοκινδυνεύσειν τὴν ζωὴν καὶ τὰ ὑπάρχοντα, τὴν τιμὴν αὐτῶν καὶ τῶν συγγενῶν των. Τὰς δὲ γενικὰς ἀποφάσεις, αἵτινες καταδικάζουν ἐνταυτῷ μέγα πλῆθος ὑποκειμένων, τὰς ὀνομάζουσιν αὐτοματισμοὺς (coups d'état), μέτρα τῆς κοινῆς σωτηρίας, τῆς γενικῆς ἀσφαλείας· ὑπ' αὐτοὺς τοὺς τίτλους, τὰς ἀνακηρύσσουσιν ὡς ἀριστευργήματα (chefs-d'œuvre) ἐπιδεξιότητος, ὡς μεγαλουργίας, σχεδὸν ἡρωϊκᾶς, αἱ ὅποια ἐμποδίζουν πάραυτα τὴν ὁρμὴν τῶν ἀτοπημάτων, ἀποστρέφουν τὰς τρικυμίας, λυτρῶνουν τὰ βασιλεῖα. Τέλος πάντων, καταντοῦν νὰ ξεστομίσωσιν ὅτι εἶναι ὁ καλλήτερος τρόπος διὰ νὰ χαλινάγῃ ὡς νὰ πρὸς ἀβῶσι τὰ ἐγκλήματα, καὶ, χρείας τυχοῦσης, δυσχυρίζονται ὅτι αἱ δύο αὗται λέξεις εἶναι συνώνυμοι.

Ἰδοὺ λογικὴ καὶ γραμματικὴ πάντῃ ἄξια νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς θεμελίον εἰς τὴν αὐτογνωμονικὴν κυβερνήσιν· ἀλλ' αἱ ὅποια τὴν ἀποδείχνουν ὅποια εἶναι, δηλαδή, ἀπερίοριστον.

Τῶνόντι, ὅταν ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία, νομοθετικὴ ἢ νομοτε-
λαστικὴ, γίνεται μόνος κριτὴς τῶν περιστάσεων τὰς ὁποίας
πρέπει νὰ προλάβῃ, διὰ τὸν φόβον μὴ ἐλθῇ ἡμέρα, ὅτε ἔχει
χρεῖαν νὰ παιδεύσῃ, ὅλα τὰ πρόσωπα, δι' αὐτὸ τοῦτο, ὑπό-
κεινται εἰς τὴν διάκρισίν τῆς, καὶ ἔχει καιρὸν νὰ προστάξῃ
κατ' αὐτῶν ὅ,τι θελήσῃ· καὶ ἄλλο δὲν τῆς μένει νὰ εἴπῃ πλὴν
ὅτι πράσσει οὕτω διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος, διὰ τὴν
εὐδαιμονίαν τῆς ἐπικρατείας, καὶ προσέτι διὰ νὰ μὴ βλάβῃ
αὐτὰ τὰ ἴδια πρόσωπα, περὶ τῶν ὁποίων τῆς συμφέρεi νὰ
κάμῃ ὅ,τι θέλει.

Εἶναι βέβαια νόμοι κανονικοὶ οἵτινες τῶνόντι σκόπεύουν νὰ
προλάβωσι τινὰς ἀταξίας· ἀλλὰ προεξηγοῦν τὰ πρόσωπα τὰ
ὅποια δὲν πρέπει νὰ ἀφίνωνται αὐτογνώμονα, παραδείγματος
χάριν, τοὺς μαινομένους, τοὺς μὴ συγχωρουμένους νὰ μετα-
χειρίζωνται τὰ ἴδια, τοὺς ἀνηλίκους. Οἱ τοιοῦτοι νόμοι, ἀντὶ
νὰ εὐκολύνωσι τὴν εἰσαξίν τοῦ αὐτογνωμονικοῦ συστήματος,
ἤθελαν χρησιμεύειν μᾶλλον νὰ τὸ ἀποστρέψωσι· διότι, παρ-
εκτὸς ὅτι αἱ προνοημένοι καὶ προσδιωρισμένοι ἀπ' αὐτοὺς
περιστάσεις, εἶναι ἢ ἐμποροῦν νὰ ᾔναι, χρεῖας τυχοῦσης,
δικαστικῶς ἀποδειγμένοι, αἱ ἐξαιρέσεις αὗται ἐρμηνεύουν
ἄρκετὰ ὅτι ἄφησαν εἰς τοὺς λοιποὺς τὴν φροντίδα νὰ προ-
λάβωσι τὰ ἄτοπα αὐτῶν, καὶ ὅτι διεφύλαξαν μόνον ἐναντίον
τῶν τρόπους ἀπλῆς χαλιναγωγίας, καὶ δὲν ἠθέλησαν νὰ τὰς
καθυποτάξωσιν εἰς ἐξουσίαν ἄστατον, ἥτις ἤθελε δυνηθῇ
ἀπρονοήτως καὶ αἰφνιδίως, νὰ τοὺς κάμῃ ἀργαὺς καὶ ἀδυ-
νάτους.

Πρέπει λοιπὸν νὰ ὁμολογήσωσιν εὐκρινῶς ὅτι αἱ ἄνομοι

καὶ κατὰ θέλησιν ἰδίαν βίαι ἀνδραποδίζουν τοὺς πάσχοντας αὐτάς, καὶ γινόμεναι κατὰ τῶν ὑπηκόων, τὰς πρέπουσιν τὰ ὀνόματα καταδυναστεία καὶ δεσποτισμὸς, πλὴν ἂν αὐτὰ ἦναι λόγοι πάντῃ ἀσήμενται. Λέγοντες ὅτι τὰ τοιαῦτα δὲν εἶναι δεσποτικά, δυναστικά, παρὰ ὅταν ὁ φόβος, καὶ οἱ προξενούντες αὐτὰ κίνδυνοι, δὲν ἔχουν τι πραγματικόν, εἶναι λόγοι ἀδύνατοι, διότι, πάλιν τὸ λέγω, ἡ ἐξουσία ἀπὸ τὴν ὁποίαν πηγάζουν ἀποφασίζει μόνῃ, ὅτι εἶναι ὠφέλιμα καὶ ἀναγκαῖα. Δὲν ὑπάρχει προσωπικὴ ἀσφάλεια παρὰ ὅταν αὐταὶ αἱ πράξεις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γένωσι· ἀλλ' εἰς τὴν ἐναντίαν περίστασιν ἡ λέξις ἀσφάλεια εἶναι κενὴ ἀπὸ νόημα, καὶ αἱ λέξεις κυβερνῶντες καὶ κυβερνώμενοι δὲν ἔχουν πλέον ἰδίαν καὶ σταθερὰν σημασίαν.

Ὀλίγον διαφέρει βέβαια ἂν αἱ βίαι αὐταὶ γίνωνται ἀπὸ ἓνα μόνον, ἢ ἀπὸ συμβούλιον λειτουργῶν, ἢ ἀπὸ σύνοδον, ἢ ἀπὸ συνδρομὴν πολλῶν μεγάλων ταγματῶν τῆς ἐπικρατείας· καὶ πάλιν τὸ λέγω, δὲν γίνονται νομιμώτεραι ἐπεὶ δὲ ὀνομάζονται πράξεις νομοτελεστικαί, συνοδικαί, μοναρχικαὶ οὐδ' ἀκόμῃ ἐθνικαί. Ὅλη ἡ ἀνθρώπινος κοινωνία δὲν ἔχει κἀνὲν τοιοῦτον δικαίωμα νὰ πράξῃ αὐτως ἐναντίον εἰς μέλος τῆς. Ἐμπορεῖ νὰ τὸ ὑποπτευθῇ, νὰ τὸ κατηγορήσῃ, νὰ τὸ κρίνῃ καὶ νὰ τὸ καταδικάσῃ κατὰ τοὺς γενικοὺς νόμους, προτε-
 θημένους καὶ προκηρυγμένους. Ἀλλ' ἡ λεγομένη ὑπερτάτη θέλησις ἥτις πλήττει εὐθύς, χωρὶς ἐπαπειλῆν ἢ κρίσιν, νομίζεται φανερά ἀδικία, ἥτις ἀρνεῖται τὴν ἀθωότητα, ἢ μεταχειρίζεται καὶ αὐτὸν τὸν κατὰδικον ὡς σφάγιον. Αἱ τοιαῦται κατὰ φαντασίαν πράξεις, ἀντὶ νὰ προνοήσωσι τὴν κοινὴν ἀσφάλειαν,

τὴν ριψοκινδυνεύουν, ὅχι μόνον διότι κάθε πολίτης ἡ ὑπὸ κήκος κινδυνεύει νὰ ὑποπέσῃ εἰς τῆς αὐτογνωμοσύνης τὰ θελήματα, καὶ ὅτι εἶναι παράλογον νὰ φαντασθῇ τις κοινὴν ἀσφάλειαν ὅπου δὲν εἶναι ἡ μερική· ἀλλὰ μάλιστα διότι ὅποιονδήποτε τι βάλλει τὴν βίαν εἰς τόπον τοῦ δικαίου διαλύει τὸν ὄργανισμὸν. Ἀληθινὰ, πολλὰ ἔθνη ἐνόησαν οὕτως τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ κἀνὲν ἀπ' αὐτὰ δὲν ἀπέφυγε τὰ ὀλέθρια παρεπόμενα αὐτοῦ τοῦ συστήματος. Αἱ εὐκρατοὶ μοναρχίαι, ἀφοῦ τὸ δεχθοῦν, ἀδυνατίζονται ἢ χάνουν τὴν προτέραν τῶν φύσιν· τὰς κλονεῖ ἢ τὰς σύρει νὰ γένωσιν ἀπόλυται, δὲν συμφέρει παρὰ εἰς τὸν κυρίως δεσποτισμὸν, τὸν ὅποιον ἐνίοτε ἐμπορεῖ ἀκόμη νὰ φέρῃ εἰς κίνδυνον.

Ἡ ἱστορία μᾶς δείχνει καιροὺς ἀνδραποδισμοῦ καὶ σκότους, ὅτε τὰ ἔθνη ἔχασαν ἕως καὶ τὴν ἰδέαν τῆς ἀσφαλείας. Ἡ κοινωνία ὑπῆρχεν, ὡς ἡμπόρει, χωρὶς ἀσφαλείας. Αἱ τῆς αὐτογνωμοσύνης πράξεις δὲν ἦσαν πλέον ἀνομίαι οὐδὲ καταχρήσεις· ἐσυγκαταριθμοῦντο, ὡς δίκαιον, εἰς τὴν γενικὴν ἀταξίαν. Ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία, ἥτις δὲν εἶχεν ἀρκετὰ φῶτα διὰ νὰ τὰς διακρίνῃ ἀπὸ τὰς λοιπὰς τῆς πράξεις, τὰς ἐπολυπλασίαζεν, ἀσκέπτως, χωρὶς ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως, καὶ μάλιστα· ἀκόμη χωρὶς πολὺν κίνδυνον· δὲν ἐφοβεῖτο πλὴν μόνην τὴν ἀνυποταξίαν τινῶν δυναστειῶν κατωτέρας τάξεως, ἀντιζήλων μᾶλλον παρὰ ὑπηκόων τῆς. Ἀλλ' ὅταν, διὰ νὰ προλάβῃ ἢ διὰ νὰ παύσῃ τὰ τολμήματα τῶν μικρῶν δεσποτῶν ἐχόντων δούλους, ἡσθάνθη τὴν ἀνάγκην νὰ τοὺς ἀδυνατίσῃ διὰ τῆς ἐλευθερώσεως τινῶν, αὐτὴ ἡ εὐτυχὴς ἀνοησία ἐγέννησε, βαθμηδὸν, τὴν βιομηχανίαν, τὸ ἐμπόριον, τὴν ἀφθονίαν,

τὰ ὅποια, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἔφεραν τινὰς γνώσεις τῆς ἀπλῆς ἠθικῆς · ὥστε μὲ τὸν καιρὸν οἱ λαοὶ ἐπενόησαν νὰ ζητήσωσιν ἀσφαλείας, χωρὶς νὰ ἐξεύρωσιν ἀρκετὰ εἰς τί ἐσυνίσταντο. Ἐνόησαν συγκεχυμένως ὅτι δὲν ἔγιναν διὰ νὰ κυριεύωνται ὡς τὰ κινητὰ καὶ ἀκίνητα ὑπάρχοντα αὐτῶν. Ἡ κοινωνία, ἀληθινὰ, ἔκαμε προσόδους, πολὺ βραδείας, κοπιώδεις, ἀλλ' ἀρκετὰ μεγάλας, τοῦλάχιστον εἰς τὰς τελευταίας τέσσαρας ἑκατονταετηρίδας, διὰ νὰ καταστήσωσι τὰς αὐτογνωμονικὰς πράξεις ἐπιπλέον βδελυκτὰς, καὶ νὰ τὰς στρέψωσι πρὸς ζημίαν τῶν κρατούντων ὅσοι τὰς ἐξηκολούθουν ἀκόμη.

Τοιαῦτη εἶναι ἡ φύσις αὐτῶν τῶν πράξεων αἱ ὅποιαί ἀνοίγουν ἀδιόριστον στάδιον, ὅπου δὲν στέκει τίς χωρὶς νὰ προχωρήσῃ ἀπὸ ἔγκλημα εἰς ἔγκλημα καὶ ἀπὸ κίνδυνον εἰς κίνδυνον. Αἱ πρῶται ἀδικίαι, μικραὶ κατὰ τὸ φαινόμενον, σύρουν εἰς τὰς μεγάλας παρανομίας. Ἀρχίζουν ἀπὸ τὰς συλλαβὰς, ἀπὸ τοὺς φυλακισμοὺς βάζοντες εἰς πρᾶξιν, τὸ ἐν ὀπίσω τοῦ ἄλλου, ἐναντίον εἰς μικρὸν ἀριθμὸν προσώπων. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον αἱ φυλακαὶ τῆς ἐπικρατείας γεμίζονται καὶ πολυπλασιάζονται · καὶ γρήγορα ὅσον σκοτεινὰ ἤθελαν εἶσθαι αἱ τοιαῦται ἄβυσσοι, ὁ ἀσθενέστερος ὀφθαλμὸς διακρίνει ἀπειρίαν ἀθῶων σφαγίων. Δὲν εἶναι χρεία νὰ ἐρευνήσωμεν πολὺ μακρὰν τὴν ἱστορίαν τῶν Βασιλλίων (Bastilles), διὰ νὰ καταπεισθῶμεν ὅτι ὁ ἡγεμὼν ὅστις καταδέχεται νὰ ὑπογράψῃ μυστικὰς ἐπιστολάς, στέργει νὰ γενῇ τὸ ὄργανον τῶν πλέον μισητῶν μηχανευμάτων, τῶν χαμερπεστέρων παθῶν · ὅτι γίνεται τὸ ὄργανον τῶν ἐκδικήσεων τῶν λειτουργῶν του, τῶν γραμματέων τους, τῶν ἀλληλογραφέων

τους καὶ παρασίτων. Κάμνει τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν ἴσῃν μὲ τὸν ἐσχατότερον αὐτῆς μισθωτόν. Δὲν στοχάζεται ὅτι δείχνων τὸ θέλημα, τὴν ἀρέσκειάν του, ὡς ἄμεσον αἰτίαν φυλακίσεως, ἀπομακρυσμοῦ, ἐξορίας, καταγεμίζει τὸ κενόν, τὸ ὅποιον οἱ νόμοι ἐπρονόησαν ν' ἀφήσῃσι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ κατηγορουμένου, καὶ ὅτι καταβαίνει φανερὰ ἀπὸ τὸν θρόνον εἰς μονομαχίας στάδιον. Ἐνδέχεται εἰς Κλοβίσιος περιερχόμενος τοὺς ἀτάκτους στοίχους στρατεύματος βαρβαρίου, νὰ φονεύσῃ ἀκινδύνως μὲ τὴν βασιλικήν του χεῖρα ἄγριον ὡς αὐτὸν στρατιώτην ἄλλὰ μεταξὺ λαοῦ φωτισμένου ἢ μόνον ἡμέρου, κάθε ψήφισμα τὸ ὅποιον πηγάζει ἀμέσως ἀπὸ τὸν θρόνον ἐναντίον τῆς ἀσφαλείας τῶν προσώπων, εἶναι δι' αὐτὸν ἐλαφρὰ κτυπήματα, τὰ ὅποια διὰ τῆς συνεχοῦς των προσβολῆς, τὸν σείουν ἀνεπαισθήτως.

Τὸ κακὸν προβαίνει ταχύτερον ὅταν ὁ ἡγεμὼν γίνεται αἷτιος ἐγκαλέσεων ὡς ὁ Τιβέριος ἢ ὁ ἐνδέκατος Λοδοβίκος, προσεπαυξάνῃ καὶ φαρμακεύῃ τὴν διχόνοιαν ὡς ἡ Αἰκατερίνη τοῦ Μεδίκου, ἢ προστατεύῃ, ὡς ὁ δέκατος τέταρτος Λοδοβίκος, τὰ συμφέροντα τινῶν αἱρέσεων, στρέφῃ εἰς εὐχαρίστησιν τῶν παθῶν του καὶ τῶν ἄλλων, τὰ ὅπλα τῆς αὐτογνωμοσύνης. Ὅθεν, παντοῦ ὅπου τὰ ὀλέθρια τοῦτα ὅπλα δὲν συντριφῶσι, τὰ μεταχειρίζονται ἀφεύκτως, ὡς αἱ ἀκολουθεῖ πολιτικὴ τις ἢ θρησκευτικὴ διχόνοια καὶ αἱ ἀντικείμεναι φατρίαι τὰ μεταχειρίζονται ἀλλεπαλλήλως, διὰ λογαρισμὸν τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας ἣτις τὰ δανεῖζει πότε εἰς τὴν μίαν καὶ πότε εἰς τὴν ἄλλην. Ἄλλὰ τί κερδαίνει αὐτὴ ἐκ τούτου; γίνεται σκοπὸς τῆς μνησικακίας των, καὶ σύρει

ἀκόμη εἰς ἑαυτὴν τὴν ἀποδοκιμασίαν, τοῦλάχιστον, ἐκείνων οἵτινες εἶναι θεαταὶ τῶν ἐλεεινῶν τούτων πολέμων. Ἀκολουθῶς θέλομεν ἐρευνῆσαι ἂν πρέπει νὰ ἐμποδίξῃ ἢ νὰ παιδεύῃ αἰρέσεις· ἀλλ' ὑποθέτοντες ὅτι νόμος τις τὰ ἐμεταμόρφωσεν εἰς ἐγκλήματα, πρέπει ἄρα αὐτὸς ὁ νόμος, ὡς οἱ λοιποὶ ὅλοι, νὰ βαλθῶσιν εἰς πρᾶξιν δικαστικῶς.

Μετὰ μακρὰν πρόοδον διωγμῶν ἀπλῶς προσωπικῶν, ἡ στιγμή φθάνει, ὅτε ἡ μερικὴ ἐκτέλεσις κρίνεται πολὺ κοπιαστικὴ, τὸ ἀποτέλεσμα βραδύτατον, καὶ τὸ ὅλον πολὺ ἀτελές· τότε προσφεύγουν εἰς τὰ γενικὰ μέσα, εἰς τοὺς αὐτοματισμούς. Ἐνεργοῦν πυρκαϊκὰς, λεηλατοῦν, φονεύουν, ἐξαπολύουν τὰ στρατεύματα ἐναντίον τοῦ πλήθους, καταλύουν ψηφίσματα εἰρηνικὰ, ἀπαρνοῦνται ἱερὰς ἀσφαλείας, ἀπομακρύνουν ἢ ἐξορίζουν ὅλα τὰ μέλη ἐνὸς τάγματος, μιᾶς συγκλήτου, μιᾶς συνόδου· ἀποδιώχνουν ὅλκιως! ἐκφρασις φρικτὴ, τῆς ὁποίας ἡ τυραννία ἐπροσδιώρισε καὶ ἔκαμε κοινὴν τὴν σημασίαν, ἀποδιώχνουν, λέγω, ὅλην φατρίαν, ἄλλην φυλὴν, ὅλους τοὺς ὁπαδοὺς τινὸς δόγματος, ὅλους τοὺς ὑπογράφαντας πρόκλησιν, ἀναφορὰν, διαμαρτυρίαν, γράμμα μυστικὸν ἢ φανερόν. Αἱ! ἰδοὺ ἀρκετὰ διὰ νὰ μιμηθῶσι καὶ νὰ ἐκπεράσωσι τὰ τολμήματα τῶν αὐθαδεστέρων ληστῶν, τῶν ἐπισηματέρων κακούργων· καὶ μ' ὅλον τοῦτο, ὅταν οἱ τοιοῦτοι αὐτοματισμοὶ ἐπιτύχωσιν, ἡ ἔκτασις καὶ ἡ ὀρμὴ τῆς φθορᾶς των ἐκπλήττουν τὰ πνεύματα· καὶ κάποιον σέβας σμίγεται μὲ τὸν φόβον ἢ μὲ τὴν ἐκπλήξιν τὸν ὁποῖον ἐμπνέουν. Εἶναι καὶ ἄλλο τι πλέον· ἐπειδὴ τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον προξενοῦν εἰς τὴν ἐξουσίαν δὲν δείχνεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παρὰ μετὰ

πολλοὺς χρόνους ὕστερον ἀπὸ τὰς ἐπιτυχίας τὰς ὁποίας τὴν ἔκαμαν καταρχὰς νὰ ἀπολαύσῃ, σῶζουν ἀκόμη κάποιον τι σεμνὸν, καὶ ἀφοῦ ἀκόμη ἔλθῃ τὸ κακὸν αὐτὸ, ἐπειδὴ τὸ ἀποδίδουν εἰς πλησιεστέρας αἰτίας, καὶ δὲν ἐπιστρέφουν τὴν προσοχὴν διόλου εἰς τὰς πρώτας καὶ μυστικὰς πληγὰς, τὰς ὁποίας ἡ ἐξουσία ἐπροξένησεν ἄλλοτε εἰς τὸν ἑαυτὸν της, συντρίβουσα τὰ ὅρια τὰ ὅποια τὴν περιώριζαν καὶ τὴν ὑπεράσπιζαν. Ἀς ὑποθέσωμεν δεκαετὴ λαμπρότητα τυραννίας διὰ τὰ εὐτυχῆ της τολμήματα, τὴν ὁποίαν τὰ ἀτυχήματα δύο ἀκολουθῶν χρόνων ἦσαν ικανὰ νὰ ἀναστρέψωσι· ἀντὶ ν' ἀποδώσωσι τὴν πτώσιν εἰς τὰς βιαίας εὐτυχίας της, θέλουν προκρίνουν ν' ἀποδώσωσι τὰ αἷτια εἰς τὰ σύγχρονα σφάλματα τῶν ταχέων αὐτῆς δυστυχημάτων, χωρὶς νὰ συλλογισθῶσιν, ὅτι αὐτὴ ἡ ἰδία φύσις τῆς δυνάμεως τὴν ὁποίαν ἀπέκτησε τὴν κατέσυρεν εἰς αὐτά.

Ἄρκεϊ ἄρα νὰ ὀνομασθῇ τὸ ἔγκλημα αὐτοματισμός· ψεῦδος τι, δικαιολόγημα τῆς ἐπικρατείας· καὶ μωροτέρα τίς πρόληψις, ἀξιώμαά της, διὰ νὰ μὴ φανῇ μισητὸν, χαμερπὲς καὶ ὀλέθριον; Ὅχι, ὅλη ἡ ἱστορία, ἡ παλαιὰ καὶ ἡ νέα, δείχνει σαφέστατα ὅτι τὰ μηχανουργήματα καὶ αἱ βίαι τῆς αὐτογνώμονος ἐξουσίας κατχντοῦν, ἐξ ἀνάγκης, εἰς κοινὰς ταρχὰς, μετὰ τῶν ὁποίων αὐτὸ τὸ ἴδιον εἶδος τῆς ἐξουσίας, χρησιμεῖον εἰς ἄλλα συμφέροντα, ἀποπλανόμενον εἰς ἄλλας ὁδοὺς, ἀναγεννᾶται καὶ προσεπιγίνεται φρικωδέστερον. Ἐπανάστασις, τῆς ὁποίας ὁ σκοπὸς ἤθελεν εἶσθαι ἀκόμη ἡ ἀποκατάστασις τῆς προσωπικῆς ἀσφαλείας, δὲν τὸν ἐπιτυχαίνει ποτὲ ἐνόσω διαρκεῖ. Ἡ φιλοδοξία, ἡ αἰσχροκερδία, ὁ φθόνος, ἡ ἐκδίκησις, ὅλα τὰ κακοποιὰ πάθη κατακυριεύουν τὰς τοι-

αύτας ταραχάς· καὶ εἰς αὐτὸν τὸν μέγαν θόρυβον ὅπου ἀπα-
 πλανῶνται, συντρίβονται ἀλληλοδιαδόχως οἱ νικημένοι καὶ
 οἱ νικηταί· ἂν τινὲς φωναὶ ἀναζητήσωσι τὴν εὐταξίαν καὶ
 τὴν ἀσφάλειαν, αἱ συμβουλαὶ τῶν ἀνακηρύττονται ἢ ἐπίβου-
 λοι ἢ παράκαιροι· αἱ ἐπικίνδυνοι περιστάσεις τὰς ὁποίας
 νόμοι εὐτακτοὶ καὶ προφυλακτικοὶ ἐμπροσθὺν μάνοι νὰ κατα-
 παύσωσι, γίνονται τὸ ἐπιχείρημα καὶ τὸ χυδαῖκόν ῥητὸν
 τὸ ὅποιον χρησιμεύει νὰ ἀνανεώσῃ τὰς ἀδικίας καὶ τὰς
 ἀταξίας. Εἰσμάτην, εἰς διάστημα τριάκοντα χρόνων, αἱ τῆς
 αὐτογνομασύνης πράξεις θέλουν, κατὰ πάντα τρόπον, πολυ-
 πλασιασθῆν τόσον, ὥστε νὰ μὴ μένῃ πλέον κάνεις πολίτης
 ὅστις δὲν ἔγινε μίαν ἢ πολλαῖς φοραῖς θυσία τῆς ἡ ἐξουσίας
 νὰ πράττωνται ἀκόμη αἱ τοιαῦται πράξεις θέλει ζητεῖται
 περιοδικῶς ὡς μέσον καὶ ὑπόσχεσις τῆς κοινῆς ἀσφαλείας.
 Ἰδοὺ ἡ αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν αἱ σύγχρονοι τῶν γενεῶν κατα-
 στροφαι, συναθροίζουσι καρποὺς πικροὺς, καὶ διὰ τί εἶναι
 σπάνιον νὰ κληρονομήσωσιν αἱ μετὰγενέστεραι γλυκυτέρους.
 Ὅστις ζητεῖ τὴν ἀσφάλειαν μεταξὺ τῶν ταραχῶν ἀπατᾶται
 καταπολύ· ἀλλὰ λαὸς φιλόπονος καὶ εὐαίσθητος σύρεται
 πρὸς αὐτὰς χωρὶς νὰ ἐμπορῇ νὰ κρατηθῇ, ὅταν βαρυνθῇ τὴν
 κατάθλιψιν. Ὅποιονδῆποτε πολιτικὸν σύστημα συγχωρεῖ νὰ
 φυλακίζωσι, νὰ ἐξορίζωσι, ν' ἀποχωρίζωσι χωρὶς κριστολο-
 γίαν, φέρει μαζί του τὸ σπέρμα τῶν ἐπαναστάσεων καὶ γρή-
 γορα ἢ ἀργὰ τὰς γεννᾷ.

Τὸ σύστημα λοιπὸν τοῦτο εἶν' ἐνταυτῷ ἐπιβλαβές, εἰς τὸν
 λαόν, εἰς τὴν πολιτείαν καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν.

Ἡ αὐτογνομασύνη εὕρηκε πάντοτε τοὺς βοηθοὺς τῆς μεταξὺ

τῶν ὅσοι ἐνόμιζαν ὅτι δὲν εἶχαν τί νὰ φοβῶνται ἀπ' αὐτὴν διὰ κἀνὲν προνόμιον ἢ διὰ κἀνὲν διάφορον ἴδιον εἰς τὰ ἀξιώματά των, ἀλλὰ πολλάκις τοὺς ἔκαμε νὰ γνωρίσωσι τὴν ἀπάτην των διευθύνουσα τὰς πληγὰς τῆς ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. Ἐ! καὶ : τίς ἡ αἰτία νὰ τοὺς ἐξαίρεσῃ ; Ἐγνώρισε ποτὲ ὅρια, ἐξαίρεσεις, ἀτέλειαν ; Μήπως δὲν πρέπει νὰ φοβερίζῃ, ὡς ὁ θάνατος, πᾶσαν τᾶξιν, χωρὶς νὰ δυνηθῇ οὐδ' ἡ προσεκτικωτέρα προφύλαξις ν' ἀποφύγῃ τὸ θέλημά της.

Ἄλλ' ἡ τελεία ἀσφάλεια εἶν' ἡ πρωτίστη χρεία φιλοεργου λαοῦ καὶ πολιτισμένου. Ὅτι τὴν νομίζει πολύτιμον, δείχνεται ἄρκετὰ ἀπὸ τὴν μεγάλην συμπάθειαν τὴν ὁποίαν δὲν λείπει νὰ λαμβάνῃ πάντοτε διὰ τοὺς προγεγραμμένους τοὺς ἀποχωριζομένους καὶ ἐξοριζομένους. Ὅπου εἶναι λαὸς, δηλαδὴ μέρος δήμου πολιτισμένου, αἱ μερικαὶ παρανομίαι τὰς ὁποίας ἡ ἐξουσία πράττει κρυφίως, ὀνειδιζόνται παρρησία, ἡ ἂν ἡ φρίκη τὴν ὁποίαν ἐμπνέουν βιάζεται νὰ μείνῃ κρυπτὴ, γίνε-
ται βαθύτερα καὶ γενικωτέρη. Ὅταν ἡ σιωπὴ ᾖ κοινὴ, μὴν ἀμφιβόλλης ὅτι εἶναι κοινὴ καὶ ἡ δυσἀρέσκεια. Οἱ κόλακες οἵτινες μόνον φωνάζουν, τρέφουν τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν, καὶ τὸ ὁποῖον ἐνδύονται ὄνειδος ἐκτείνεται εἰς τὴν ἀπ' αὐτοὺς ὑπερπεπαιγμένην κυβέρνησιν.

Τότε δὲν μένει πλέον εἰς τὴν ἐξουσίαν ἄλλο καταφύγιον παρὰ νὰ σβέσῃ, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, τὰ φῶτα τοῦ κοινοῦ, νὰ μεταβυθίσῃ τὸν λαὸν εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθίας καὶ εἰς τὴν ἄβυσσον τοῦ ἀνδραποδισμοῦ. Πολλοὶ δυσχυρίζονται ὅτι τοῦτο ἐγίνε πλέον ἀδύνατον· καὶ πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι εἶναι δυσκολώτατον, διότι τὰ μηχανουργήματα τῶν τυράννων

τῆς μεσαίας ἐποχῆς ἤθελαν εἶσθαι τὴν σήμερον ἀνίκανα · ἡ ἐπιχείρησις ἤθελε χρειασθῇ θρασυτέραν ἀπάτην, καὶ πολυειδестέρας παρανομίας. Ἄν δὲν θέλουν οὔτε νὰ κάμωσι τὴν φοβερὰν τούτην δοκιμὴν, οὔτε νὰ ριψοκινδυνεύσωσιν εἰς νέας ὀχλοστασίας, ἡ ἀσφάλεια τῶν προσώπων πρέπει εἰς τὸ ἐξῆς ν' ἀποκατασταθῇ πάντῃ ἀπαραβίαστος εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην.

Ὅθεν, διὰ νὰ γενῇ τοῦτο, ἡ πρώτη συμφώνησις εἶναι, ἂν ὑπάρχωσι φυγαδευτικοὶ νόμοι, ν' ἀκυρωθῶσι δημοσίως. Διότι ἐνὸσφ ἔχουν ἰσχὺν θέλομεν εἶσθαι ὑποκείμενοι εἰς τὴν αὐτογνωμοσύνην· καὶ ἤθελεν εἶσθαι ἐσχάτῃ ἀναισθησίᾳ, ἂν δὲν φοβηθῶμεν διὰ καθένα μας ἀνομίας, ὡς ἐκείνας τὰς ὁποίας τόσοι δυστυχεῖς μέλλουν ἀκόμη νὰ ὑποφέρωσι. Κάθε φυγαδεύσις κηρύσσεται πάντοτε ὡς τελευταία, καὶ δὲν λείπουν νὰ εἴπωσι δι' αὐτὴν, τούτῃ εἶναι καὶ ὅχι πλέον ἄλλῃ· ἐνδέχεται νὰ ᾔγαι ἡ τελευταία τὴν ὁποίαν ἀκυρόνουν, ἀλλ' ὅχι ποτὲ τὴν ὁποίαν φυλάσσουν. Ἀδικία, ἥτις ἐμπορεῖ νὰ διορθωθῇ ἢ καὶ νὰ περιορισθῇ, ἐνεργεῖται καθόσον μακρύνεται. Δὲν συμφέρει, λέγουν, νὰ ἐπιστρέψῃ τις εἰς τὴν δικαιοσύνην, ἀλλὰ πολὺ πλέον ἀσύμφορον εἶναι ἡ ἀναβολὴ τῆς ἐπιστροφῆς· καὶ ἂν ἐν ἀπὸ τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα αὐτογνωμονικῆς πράξεως ᾔγαι νὰ κάμνῃ ἐπικίνδυνον ἕως καὶ αὐτὴν τῆς τὴν παῦσιν, ὁ κίνδυνος οὗτος προσεπαυξάνει μᾶλλον ὅσον ἡ δικαιοσύνη ἀργοπαρεῖ. Ἀπὸ τοὺς μεγαλητέρους κινδύνους, τοὺς ὁποίους πρέπει ν' ἀποφεύγῃ ἡ κυβέρνησις, εἰς ἐποχὴν φωτισμοῦ, εἶναι ἡ μὲ συστολὴν ἐπιούσως γινομένη ἀδικία.

Ἡ δευτέρα συμφώνησις εἶναι, ἀφοῦ ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία παραιτηθῇ νὰ διατάττῃ περὶ τῶν προσώπων δι' ἰδιαιτέρων προσταγῶν φυλακίσεως, ἐξορίας, ἐξοτρακισμού, νὰ παιδεύῃ, ὡς ἐγκλημα, κάθε πρᾶξιν τοιούτου εἶδους, τὴν ὅποιαν ἤθελαν τολμήσῃ οἱ λειτουργοὶ, οἱ ὑπουργοὶ τῆς κάθε τάξεως. Ἄν ἀμελήσῃ τοῦτο, ἡ αὐτογνωμοσύνη θέλει ἐπιμείνῃ εἰς τὰς ὑπ' αὐτὴν διοικήσεις καὶ δικαστήρια, πολὺν καιρὸν ἀφ' οὗ αὐτὴ ἤθελε τὰς παραιτηθῇ· καὶ θέλουν ἀποδίδειν εἰς αὐτὴν, δικαίως, τὰς κατὰ μέρος ἀδικίας τὰς ὁποίας ἤθελε παραβλέπειν ἢ ἀγνοῆσιν. Ἀπὸ τὰς πλέον σφαλερὰς καὶ βλαβερὰς γνώμας εἶναι, ὅποια συμβουλεύει ὑπεράσπισιν κατὰ πάντα τῆς τυραννικῆς ἐξουσίας μὲ ζημίαν τοῦ τυραννουμένου ὑπηκόου. Ὁ θρίαμβος ἀδικίας, ψεύδους, ἀκόμῃ καὶ πλάνης, εἶναι ἄτοπον ἐπιβλαβές· καὶ, δι' αὐτὰ ὅλα, τὸ ἀληθινὸν συμφέρον τῆς κυβερνήσεως εἶναι ἡ τελεία δικαιοσύνη.

Δὲν πρέπει λοιπὸν ἡ προσωπικὴ ιδιότης κάθε ὑπηκόου νὰ ἐμποδίζεται ἢ νὰ ἐνοχλῇται, παρὰ διὰ νὰ συρῇ εἰς κριτήριον ἢ διὰ νὰ πάθῃ τοῦ κριτοῦ τὴν ἀπόφασιν. Καθεὶς ὅμως προβλέπει ὅτι τοιαύτη ἀσφάλεια ἤθελεν εἶσθαι φανταστικὴ, ἂν χρисολογίαι ἀπέραντο μακρύνωσιν ὑπὲρ τὸ μέτρον τὰς φυλακίσεις, ἢ διοργανισθῶσιν οὕτως τὰ πράγματα ὥστε ἡ ἀπόφασις τῶν κριτῶν νὰ ᾖ τὸ θέλημα τῶν λειτουργῶν ἢ ἄλλων ὑπουργῶν τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας.

Ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμία ἐλευθερία, καμμία ἀσφάλεια ὅταν ἡ δικαστικὴ ἐξουσία δὲν διακρίνεται ἀπὸ τὴν νομοτελεστικὴν καὶ νομοθετικὴν, γίνεται φανερόν ἀπὸ τὴν φύσιν αὐτὴν τοῦ πράγματος· καὶ ὁ Μοντεσκιὸς τ' ἀπέδειξε τόσον φανερά ὥστε

δὲν τολμοῦν πλέον νὰ τὸ φιλονεικήσωσι δημοσίως. Προσπαθοῦν ὁμῶς ἐνίοτε νὰ καταντήσωσι τὴν διάκρισιν τούτην εἰς ἀπλὴν φαντασίαν · οἱ λειτουργοὶ ἀλλάσσουν ὄργανα, καὶ εἰς τρόπον τινὰ, ἔνδυμα, διὰ νὰ κρίνωσιν ἐνεργοῦν μὲ τρόπον ὥστε κάθε κριτῆς, ψηφισμένος ἐπὶ ζωῆς τοῦ ἢ πρὸς καιρὸν, νὰ συνδένεται διὰ τῶν προσωπικῶν τοῦ συμφερόντων μὲ τὰ τυραννικά των συμφέροντα · καὶ κρίσις τὴν ὁποίαν αὐτοὶ ἐπρότειναν εἰς ἐξέτασιν, ποῦνται πάντοτε νὰ τελειώσῃ μ' ἀπόφασιν καταδικαστικὴν, παρεκτος ἂν τοὺς συμφέρῃ νὰ πλάσωσι κατηγορίας, καὶ νὰ συγγέωσιν, εἰς τὰς πρώτας ἐρεῦνας τῆς κρίσεως, τινὰς ἀπὸ τοὺς ἰδίους των συναιτίους μὲ τὰ ὑποῖα ἀπεφάσισαν νὰ κτυπήσωσι σφάγια.

Ὁ γνήσιος κριτῆς εἶν' ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοὺς λειτουργούς· καταστεμένος εὐθὺς ὅταν ψηφισθῇ · ἀμετάκλητος, παρεκτος ἂν παρανομήσῃ· δὲν πρέπει νὰ φοβῆται κάμμιαν κατάργησιν ἢ μετάθεσιν, καὶ μάλιστα δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζῃ κάμμιαν χάριν. Ἄν γένωσιν εἰς τὰ κριτήρια ἄλλοι προβιβάσμοι παρὰ τοὺς ὁποίους ὁ νόμος ἤθελεν ἐξαρχῆς προσδιορίσειν ἀκριβέστατα, τὸ ἀμετάστατον τοῦ ἀξιώματος, καὶ ἡ ἀνεξαρτησία γίνονται φαντασιώδεις. Ἀλλ' ἂν ἦσαν καὶ πραγματικά, πρέπει νὰ λάβωμεν ἀκόμη ἄλλην τινὰ πρόνοιαν διὰ νὰ μείνῃ ἡ προσωπικὴ ἀσφάλεια ἀπαραβίαστος κατὰ πάντα · νὰ μὴ διορίζωνται ποτὲ οἱ κριταὶ διὰ νὰ ἐρευνήσωσι καὶ ν' ἀποφασίσωσι περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἀδικημάτων καὶ ἐγκλημάτων. Τῶνόντι, τοῦτο δὲν εἶν' ἀξίωμα παντοτεινόν, ἀρχοντία μόνιμος, ἀλλ' ὑποῦργημα μερικόν, τυγηρόν, ὡς τῶν μαρτύρων · ἀνήκον ἐπομένως εἰς μερικούς, καὶ ἀπομακρυ-

μένους ἀπὸ τὴν καθημερινὴν κυβέρνησιν τῶν κριτηρίων, καὶ ὅχι εἰς ἐκλεγμένους ἀπὸ τοὺς ἐργάτας τῆς διοικήσεως, οὐδ' ἀπὸ τοὺς πρῶτους ὁποιοῦδήποτε συστήματος τῶν κριτηρίων.

Μὲ τὰ ὄνομα ὀρκωτοὶ κριταί, ἐννοοῦμεν τοὺς κατὰ περίστασιν διωρισμένους εἰς τοῦτο τὸ ὑπόурγμα πολίτας· καὶ περὶ αὐτῶν ἀναμφιβόλως, μᾶλλον ἢ διὰ τοὺς κυρίως λεγομένους κριτάς, ὁμιλεῖ ὁ Μοντεσκιὼς, ὅταν τοὺς θέλῃ νὰ ἦναι τῆς τάξεως τοῦ κατηγορουμένου ἢ τῶν ἴσων του· διὰ νὰ μὴ φαντασθῇ ὁ κατηγορούμενος ὅτι ἔπεσεν εἰς χεῖρας βιαστῶν. Τῶνόντι, δυσκόλως ὁ πλέον ἀθῶος ἐγκαλούμενος, παῖρυσιαζόμενος ἔμπροσθεν εἰς συμβούλους καὶ προέδρους κυβερνωμένους ἀπὸ τοὺς λειτουργοὺς καὶ κατηγοροὺς του, ἐμπορεῖ νὰ γαληνίσῃ τὴν ἀνήσυχον ψυχὴν του.

Τὸ κατάστημα τῶν ὀρκωτῶν κριτῶν εἶναι προστασία τόσον φυσικὴ καὶ τόσον ἀναγκαία, ὥστ' εὐρίσκομεν τὴν πρώτην ἀρχὴν του ἕως εἰς τὸν μεσαιῶνα καὶ εἰς τὰ χυδαῖα κριτήρια τῶν προγόνων μας. Γνωρίζομεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς τρίτης δυναστείας, ὅχι μόνον τοὺς φεουδαλικοὺς ἰσοτίμους (*pares feudales*), ἀλλὰ καὶ ἰσοτίμους κοινοτήτων (*pares communiarum*), οἵτινες ἐσυγκρότουν τὴν ὀρκοκρισίαν (*jurata*) ἢ τοὺς ὀρκωτοὺς κριτάς. Βλέπομεν ὅτι εἰς τὰ ὑποστατικὰ τοῦ βασιλέως, οἱ βασιλικοὶ κριταί δὲν ἀπεφάσιζαν διὰ τὰς διαφορὰς τῶν δημοτικῶν παρὰ μετὰ τὴν ἔρευναν περὶ αὐτάς τῶν ὀρκωτῶν κριτῶν τοῦ τόπου (*jurati loci viri*)· ὥστε εἶχαν ἔκτοτε τὸ δικαίωμα, τοῦλάχιστον ἐνίοτε, νὰ κρίνωνται ἀπὸ τοὺς ὁμοίους των·

καὶ ἐκ τούτου ἐμποροῦμεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οἱ ὀρκωτοὶ κριταὶ, ἀντὶ νὰ ἦναι νεωτερισμὸς, ἤθελαν εἶσθαι δι' ἡμᾶς, ἂν δυνηθῶμεν νὰ τοὺς εἰσάξωμεν, ἢ τελειοποιήσῃς παλαιοῦ μας ἔθους. Προπολλοῦ οἱ Ἀγγλοὶ καὶ ἄλλα ἔθνη ἐγνώρισαν τοιαύτην θεσμοθεσίαν· καὶ ἐμπορεῖ νὰ ζητηθῇ ἡ ἀρχὴ της ἕως εἰς τοὺς παλαιούς Γερμανούς (*).

Δώδεκα ἄνδρες, οἵτινες διορίζονται μὲ λαχνοὺς μεταξὺ τριάκοντα ἕξ ἐκλεγμένους ἀπὸ τὸν πρόεδρον τοῦ δικαστηρίου εἰς κατάλογον ἐξήκοντα, ὀνομασμένων ἀπὸ τὸν γενικὸν διοικητὴν τῆς ἐπαρχίας, εἶναι δώδεκα ἐπίτροποι εἰς τοὺς ὁποίους τὸν ὄνομα κριταὶ δὲν ἀρμόζει, πλὴν διότι ἐμεταχειρίσθησαν τὴν αὐτεξουσιότητα εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν λέξεων ὡς καὶ εἰς τὴν ὑπαρξίν τῶν προσώπων. Εἰσμάτην, διὰ νὰ μ' ἀποδείξωσιν ὅτι εἶναι ὀρκωτοὶ κριταὶ ἤθελαν εἰπεῖν ὅτι ἡ κυβέρνησις, ἂν ἦναι δυναστική, ἀποφεύγει ὅσον ἐμπορεῖ νὰ τοὺς μεταχειρισθῇ, ὅτι τοὺς ἀποκρύπτει τὰ παραμικρότατα ἀδικήματα καὶ πολλότατα ἐγκλήματα· ἀπορῶ διὰ τί δὲν ἐπιμελεῖται πάντοτε νὰ τοὺς ἐκλέγῃ μεταξὺ τῶν εὐπειθεστέρων της ὑπουργῶν, ἤθελα τοὺς γνωρίζειν χάριν ἂν τὴν ἠπάτουν ἐνίοτε· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκλέχθησαν ἢ ἐκλήθησαν ἀπ' αὐτὴν δὲν εἶναι ὀρκωτοὶ κριταὶ, ὅσον καὶ ἂν ἤθελαν εἶσθαι ἄξιοι διὰ τοῦτο. Ὅχι, βέβαια, δὲν ἀρκεῖ νὰ χωρισθῇ ἡ βεβαίωσις τοῦ πράγματος ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου.

(*) Eliguntur, ... qui jura per pagos vicosque reddunt: centeni singulis ex plebe comites, concilium simul et auctoritas, adsunt. *TAUT. de morib. et popul. German.* § 12.

εἶναι ἴδιον τῆς φύσεως τοῦ ὀνόματος τῶν ὀρκωτῶν κριτῶν, οἱ ὅποιοι ἀποδείχνουν ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἢ δὲν εἶναι σταθερὸν, νὰ συνθέτῳνται, τρόπον τινὰ, ἀφ' ἑαυτῶν, διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν νομικῶν διατάξεων, καὶ, ἐξαιρουμένων τῶν συγχωρημένων ἀποβλήσεων, χωρὶς καμμίαν ἐνέργειαν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον τῆς ἐξουσίας εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀξίων διὰ τοῦτο τὸ ὑποῦργημα. Εἶναι δὲ μάλιστα φανερόν ὅτι διὰ τὰ πολιτικὰ ἐγκλήματα, ἡ κυβερνήσις ἤθελεν εἶσθαι ἐνταυτῷ διώκτης, κατήγορος καὶ κριτής, ἂν ἐδιώριζε νὰ ἐρευνήσωσι καὶ νὰ προσδιορίσωσι τὰ πράγματα ἐπίτροποι τῆς ἐκλογῆς τῆς ἢ μεταξὺ ἐκείνων τοὺς ὁποίους ὁ φόβος ἢ ἡ ἐλπίς ὑπέταξαν ἀμέσως εἰς τὴν ἐπιβρόχην ἢ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς. Τοιοῦτοι ἐπίτροποι (διότι παράλογον εἶναι νὰ τοὺς ὀνομάσω ὀρκωτοὺς κριτὰς) δὲν ἤθελαν δώσειν καμμίαν ἀσφάλειαν, καὶ δὲν ἐξεύρω καὶ ἂν εἰς τινὰς περιστάσεις αἱ ἀποφάσεις των δὲν ἤθελαν εἶσθαι ἀκόμη πλέον προσωποληπτικαὶ παρά αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος κριτῶν.

Ἄλλ' ὅ,τι εἶπαμεν ἕως ἐδῶ ἀποβλέπει τοὺς συνεδρεούντας μετὰ τῶν κριτῶν εἰς τὸν καιρὸν τῆς κρισολογίας ὀρκωτοὺς κριτὰς, καὶ ὅχι τοὺς πρὸ τῆς κρισολογίας χρειαζομένους, οὔτινες διωρισμένοι μόνον νὰ ἐρευνήσωσιν ἂν ἡ κατηγορία ᾖναι ἀξία ἐξετάσεως, εἶναι δυνατὸν μ' ὀλιγώτερον κίνδυνον νὰ διοργανισθῶσιν ἀπὸ πρόσωπα ἐκλεγμένα, κατὰ τινὰς κανόνας, ἀπὸ ἐπίτροπον τῆς κυβερνήσεως. Ἄν οἱ κριταὶ δὲν διορίζωνται οὔτε διὰ νὰ δεχθῶσι τὴν κατηγορίαν, οὔτε διὰ νὰ τὴν βεβαιώσωσιν ὡς δεκτὴν· ἂν τὰ μέλη τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου συστήματος τῶν ὀρκωτῶν κριτῶν ληφθῶσιν ἀπὸ

κατάλογον πολιτῶν, οἵτινες κρίνουν συμφέρον τὴν κατάπαυσιν τῶν ἀτόπων καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ ἀθώου· ἂν οἱ ὀρκωτοὶ κριταὶ τῆς κρισολογίας δὲν ἐκλέγωνται ποτὲ ἀπὸ τοὺς ἐμπιστευμένους τὴν δημόσιον ἐξουσίαν· καὶ ἂν περιορισθῇ περιπλέον ὁ καιρὸς μεταξὺ τῆς φυλακίσεως τοῦ κατηγορουμένου καὶ τῆς παραστάσεως αὐτοῦ ἔμπροσθεν εἰς τοὺς κατηγορούς του ὀρκωτοὺς κριτάς, καὶ ἀκολούθως ὁ μεταξὺ τῆς παραστάσεως αὐτῆς καὶ τῆς τελείας ἀποφάσεως καιρὸς· ἂν ἕως εἰς τὴν τελευταίαν τούτην διορίαν δὲν ἔκαμαν εἰς αὐτὸν ἄλλην βίαν παρὰ τὴν ἀφύκτως ἀναγκαίαν διὰ νὰ τὸν κρατήσωσιν ὑπὸ τὴν χεῖρα τῆς δικαιοσύνης εἰς τὴν ὁποίαν χρεωστεῖ ν' ἀποκριθῇ· ἂν τὸν ἔδωκαν κάθε τρόπον, ὅχι ν' ἀφανίσῃ τὰς ἀποδείξεις τοῦ πράγματος περὶ τοῦ ὁποίου κατηγορεῖται, ἀλλὰ διὰ νὰ συνάξῃ, νὰ διατάξῃ, νὰ ἐκθέσῃ λεπτομερῶς τὰς πρὸς δικαιολογίαν του, ἂν, λέγω, ὅλα τοῦτα φυλαχθῶσιν, εἶναι βέβαιον ὅτι, ἀπολυμένον, ἢ καταδικασμένον, τὸν μεταχειρίσθησαν ὡς ὑπήκοον νομίμου ἐξουσίας, καὶ ὅχι ὡς δοῦλον τῆς αὐτογνωμοσύνης.

Ἡ ἀσφάλεια λοιπὸν τῶν προσώπων ὑποθέτει·

Ἐξ ἐνὸς μέρους, ὅτι δὲν γίνονται ποτὲ κατακρατήσεις καὶ φυλακίσεις παρὰ κατὰ ἀναλογίαν τῶν ἐγκλημάτων, ἀδικημάτων ἢ παραβάσεων ἀξίων κατηγορίας ἢ κολάσεως.

Ἐκ τοῦ ἄλλου, ὅτι οἱ καταδιωγμοὶ καὶ αἱ καταδικάσεις τῶν κριτηρίων γίνονται τακτικῶς καὶ διὰ παρουσίας ἀληθινῶν ὀρκωτῶν κριτῶν.

Ὅτι τολμηθῇ κατὰ τῶν προσώπων μὲ τρόπον διάφορον παρὰ τοὺς δύο προειρημένους, εἶναι καταδυναστικόν, βίαιον,

τολμηρόν. Εἰς ταύτην τὴν ὕλην, αὐτογνωμοσύνη καὶ ἀδικία εἶναι δύο λέξεις πάντη συνώνυμοι. Καὶ ἂν ἀποκριθῶσιν ὅτι τὰ ταιαῦτα εἶναι φρονήματα ὀχληρά, δύσκολα, δεσποτικά, τὰ ὅποια περιορίζουν τὴν ἐπιστήμην τῆς ἐξουσίας, στενοχωροῦν τὰ κινήματά της, βιαζόμεθα νὰ θαυμάσωμεν τὴν εὐλικρίνειαν τῆς ἀποκρίσεως. Διότι σημαίνει ὅτι ἐπιθυμοῦν δεσποτίαν ἀπόλυτον, καὶ ὅτι κατ' αὐτὴν καταδυναστεύεται τινάς, ὅταν δὲν καταδυναστεύη μὲ πᾶσαν εὐκολίαν. Πρέπει δὲ νὰ ἐκθέσωμεν κατ' ἡμεῖς τὰ ἄτοπα τῆς δικαιοσύνης· αὐτὴ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ζητεῖ νὰ κανονίῃ τὴν ἐξουσίαν, νὰ χαλινώῃ τὴν τυραννίαν· νὰ καθυποτάσῃ τὴν δύναμιν εἰς τὰς δικαιώματα, τὰς ἀλόγους θελήσεις εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον, τὰς θεωρίας εἰς τὴν πείραν τῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ τὰ ζητήματά της σπανίως ἔχουν ἰσχύν, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲν ἐξουσιάζει· ὑπὲρ τὸ μέτρον τὴν τιμοῦν παραπονούμενοι διὰ τὸν δεσποτισμὸν της. Ἀλλ' αὐτὴ τέλος πάντων ζητεῖ τὴν ἀσφάλειαν τῶν προσώπων, ἀκόμη καὶ τῶν κτημάτων, ὡς θελομεν ἰδεῖν εἰς τὸ ἀκόλουθον κεφάλαιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΤΗΜΑΤΩΝ.

Ὁ πολιτισμένος ἄνθρωπος, κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του, ἐπιθυμεῖ νὰ ᾖ κύριος καὶ τῶν ἰδρώτων του, δηλαδή, τῶν προϊόντων τὰ ὅποια διὰ τῆς δυνάμεως ἢ τῆς τέχνης του ἀπῆλauseν ἀπὸ τὴν φύσιν. Τὰ ἐξοδεύει διὰ νὰ τρέφῃ ἢ διὰ νὰ καλλητερεύῃ τὴν ὑπαρξίν του· καὶ ἂν μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἐπιμελείας, τῆς ἐπιτηδειότητος ἢ τῆς οἰκονομίας εὐτυχίῃ νὰ καρποφορήσῃ πλέον ἅπ' ὅ,τι ἐμπορεῖ ἢ θέλει νὰ ἐξοδεύσῃ, φυλάσσει τὸ περιπλέον εἰς ἀποθήκην.

Εἰς κοινωνίαν κατ' ὀλίγον πολιτισμένην, τὰ προϊόντα συναθροιζόμενα κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον λαμβάνουν ἀκόλouthws διάφορα σχήματα. Τινὰ μένουσι τὰ αὐτὰ ὡς τὰ ἐσυνάξεν ἢ τὰ ἐδιδόρθωσεν ἢ καλλιέργια, καὶ κατὰ τὴν διάφορον χρῆσιν των ὀνομάζονται φαγήσιμα, καύσιμα, ἐνδύματα, σκευή, βαφαί, ἐργαλεῖα, μηχαναί, κ. τ. λ. Διὰ τῆς ἀλλαγῆς τούτων, ὅστις ἔχει ἐν ἡ διάφορα τῶν τοιούτων εἰδῶν, ἀποκτᾷ ὅσα δὲν εἶναι ἀμέσως ἰδιά του ἢ δὲν ἐπροῆλθον ἀπ' αὐτόν. Μετ' ὀλίγον, ἡ κοινωνία δέχεται ἐν ἅπ' αὐτὰ ὡς μέτρον κοινὸν διὰ τὰ λοιπὰ ὅλα, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐπισῶρευσις ἢ ἡ ἀλλαγὴ εἶναι εὐκολωτέρα. Συμβαίνει δὲ μάλιστα νὰ μὴ χρειασθῇ ἡ ἐπισῶρευσις του· ἐμπιστευόμενοι μὲ διάφορον τὴν

χρησίν του εἰς ὅσους ἤθελαν τὸ μεταχειρισθῆν πρὸς αὐξήσιν, καὶ φυλάσσοντες περιοδικὰ μέρη ἀπὸ τὰ μέλλοντα νὰ δώσῃ προϊόντα του. Καί, τέλος πάντων, μέρη τῆς γῆς καρποφόρα ἢ ἐπιτήδεια πρὸς καλλιέργιαν, σκεπασμένα ἢ δυνατὰ νὰ σκεπασθῶσιν ἀπὸ οἰκοδομὰς, συναριθμοῦνται καὶ αὐτὰ εἰς τὸ γενικὸν τοῦτο σύστημα τῆς ἀλλαγῆς.

Περιουσία συνισταμένη εἰς γῆν, πρόσδοδος ἢ εἰσόδημα χρηματικόν, ποσότης χρημάτων, ἔργα χειροποίητα ἢ φυσικά, τοιαῦτα εἶναι τὰ κυριώτερα σχήματα ὑπὸ τὰ ὅποια ὁ ἄνθρωπος ἔχει ὅσους καρπούς τῶν κόπων του δὲν καταλύει ἀλλὰ φυλάσσει σιμὰ του. Οἱ καρποὶ οὗτοι, ὅποιονδήποτε σχῆμα καὶ ἂν λάβωσι προσεπισωρευόμενοι, εἶναι πλοῦτος, ὑπάρχοντα, κεφάλαιον χρηματικόν, κτήματα. Ἄν φυλάξωμεν τὸ τελευταῖον ὄνομα διὰ μόνας τὰς συνισταμένας ἀπὸ γῆν περιουσίας, ἠθέλαμεν ἐκφρασθῆν μὲ γλῶσσαν κακοσήμαντον καὶ ἐπικίνδυνον. Κάθε εἶδος κτημάτων ἔχει τὴν αὐτὴν ἀρχήν· ὅλα εἶναι ἢ παριστάνουν περισσεύματα τοῦ προϊόντος τῶν ἔργων μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἀναγκαίου· ὅλα λοιπὸν ἐξίσου εἰν' ἀπαραβίαστα. Μέρος γῆς εἶναι βάσις, ἢ μᾶλλον δοχεῖον, μηχανή, ἐργαλεῖον· πότε κρατεῖ οἰκοδομὰς χειροποίητους, πότε περιλαμβάνει ἢ δέχεται οὐσίας αἱ ὅποια διὰ τῆς βοηθείας τῆς ἀνθρωπίνου συνεργείας μὲ τὴν φύσιν γίνονται προϊόντα.

Εἰς καιροὺς οὗτινες θέλουν εἶσθαι πάντοτε ἀξιοθρήνητοι, ἢ συνισταμένη εἰς γῆν περιουσία δὲν ἦτο μόνον προσωπικὸν δικαίωμα, ἀλλ' εἶδος δημοσίου ἐξουσίας. Ἐπροσκάλει τὸν κτηματικὸν διὰ νὰ διοικῇ, νὰ ἐξουσιάζῃ μέρη κατὰ τὸ μᾶλ-

λον καὶ ἤττον πολυάριθμα τοῦ λαοῦ. Διὰ τοῦτο τὴν σήμερον ἀκόμη, ἢ λέξεις κτῆμα ἐξακολουθεῖ νὰ δίδεται μᾶλλον εἰς τὰς εἰς γῆν περιουσίας· ὥστε ἤθελεν εἰπεῖν τίς ὅτι δὲν σημαίνει πλὴν κατὰ συμβεβηκὸς καὶ καταχρηστικῶς τὰ λοιπὰ εἶδη τῶν κτημάτων. Νομίζεται, τέλος πάντων, ὅτι δὲν εἶναι ἄλλοι κτηματικοὶ παρὰ ὅσοι ἔχουν γῆν. Ἡ παράξενος αὕτη ἰδέα, τὴν ὁποίαν ἡ παροῦσα κατάστασις τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ἀποδείχνει ἐσφαλμένην, ἀλλ' ἥτις ἐπεκράτησεν ἐξ αἰτίας τῆς γλώσσης καὶ ἐνίοτε εἰσῆχθη καὶ εἰς τοὺς νόμους, ἀρκεῖ νὰ ἀνατρέψῃ πᾶσαν προσωπικὴν ἀσφάλειαν· διότι ἤθελε μεταφέρειν εἰς τὴν γῆν τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ μὲ πρόφασιν νὰ ὑπερασπίσῃ, νὰ κάμῃ πρᾶγμα ἱερὸν κάθε κτῆμα, ἢ θελ' ἀδικήσῃ καὶ βλάψῃ τὰ πλείοτερα κτήματα. 'Τίς οἶδεν ἀκόμη ἂν δὲν τολμήσωσι νὰ διακρίνωσι τὰς συνισταμένας εἰς γῆν περιουσίας εἰς μεγάλας καὶ μικράς, καὶ ν' ἀποδώσωσιν εἰς τὰς πρώτας μεγαλῶτατα προνόμια τὰ ὅποια ἤθελαν σμικρύνειν καὶ βλάψῃ τὰς δευτέρας; Ἡ κυβέρνησις ἥτις ἀσφαλίζει εἰς καθένα τοὺς ὅποιουσδήποτε καρποὺς τῶν ἔργων του εἶναι ἡ μόνη δικαία.

Διὰ νὰ ἀσφαλισθῇ καὶ νὰ τελειοποιηθῇ τὸ γενικὸν σύστημα τῶν κτημάτων, οἱ νόμοι ἐδιώρισαν τοὺς τρόπους καὶ τὰς συμφωνίας τῶν ἀλλαγῶν, τῶν ἀγορῶν, τῶν μεταδόσεων, τῶν κληρονομιῶν, εἰς τρόπον ὥστε δὲν εἶναι σχεδὸν πλέον κἀνὲν κτῆμα κινήτὸν ἢ ἀκίνητον, ὅποιασδήποτε τιμῆς, τοῦ ὁποίου νὰ ἀγνοῇται ὁ κύριος, πλὴν ἂν ἐξαιρέσωμεν ὀλίγας τινας περιστάσεις, αἱ ὁποῖαι μὴ προβλεφθεῖσαι ἤθελαν μείνειν εἰς κρισιολογίας. Καθ' ὅλας τὰς λοιπὰς, οἱ νόμοι ἐδιώρισαν

τὸν τωρινόν, καὶ ὅλους τοὺς μέλλοντας κυρίους τῶν κτημάτων · ἀπεφάσισαν, διὰ τὰς διαφόρους μεταδόσεις, ὅποιαν-δήποτε ζήτησιν τὴν ὁποῖν τὸ μόνον φυσικὸν δίκαιον ἤθελε νομίσειν προβληματικὴν. Τὸ σύστημα τοῦτο, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνεπτύχθη καὶ ἐτελειοποιήθη ἡ τάξις τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, εἶναι τὴν σήμερον ὁ πλέον σφιγχτὸς δεσμὸς ὅστις ἐνώνει μεταξὺ τῶν τοὺς κατοίκους τοῦ αὐτοῦ τόπου καὶ διαφόρων ἄλλων.

Τὸ κτῆμα εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς ἀνεξαρτησίας. Ὁ ἄνθρωπος, ὅσον ἐπισωρεύει καὶ αὐξάνει τοὺς καρποὺς τῶν κόπων του, καὶ ὅσον μᾶλλον εἶναι κύριος τῶν προσωπικῶν του δυνάμεων, φυσικῶν ἢ ἠθικῶν, τόσον ἀποφεύγει τὸν ζυγὸν τῶν μερικῶν θελημάτων, καὶ καταντᾷ νὰ μὴ ὑπακούῃ πλέον παρὰ εἰς τοὺς γενικοὺς νόμους τῆς πολιτικῆς κοινωνίας. Εἴτ' ἐκ φυσικῆς αὐτομάτου κινήσεως, εἴτ' ἀπὸ συλλογισμὸν, ὅλοι ἀποβλέπομεν εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον, καὶ ἂν καὶ ἀδύνατον νὰ τὸν ἐπιτύχωμεν ὅλοι, ἡ φρονιμωτέρα καὶ εὐτυχεστέρα πολιτικὴ κοινωνία εἶναι ὅποια ἔκαμε πλείωτερα βήματα διὰ γὰ τὸν πλησιάζει. Διὰ τοῦτο οἱ ἀληθινοὶ τύραννοι ἀπ' ὅσας λέξεις δὲν ἐμποροῦν ν' ἀκούσωσι χωρὶς νὰ ταραχθῶσιν εἶναι ἡ λέξις ἰδιοκτησία · αὕτη τοὺς δείχνει τὰ ὅρια τῆς ἐξουσίας των. Αἰσθάνονται ὅτι, διὰ νὰ ἦναι κατὰ πάντα δεσπόται τῶν ἀνθρώπων, χρειάζονται νὰ ἦναι καὶ δεσπόται τῶν πραγμάτων · τρέμουν ἐμπροσθεν τοῦ κτηματικοῦ, καὶ ἐκείνου ἀκόμη τὸν ὅποιον οἱ ἴδιοι ἐπλούτισαν, ἂν δὲν ἐφύλαξαν τὰ μέσα καὶ νὰ τὸν πτωχίσωσιν. Ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἡ νόμιμος ἐξουσία αἰσθάνεται, ὅταν ἦναι φωτισμένη, ὅτι κινδυνεύει

μεταξὺ ὅχλου πτωχοῦ, καὶ ὅτι διὰ τὴν ἀγαπήσωσιν αἱ κυβερνώμενοι ἀπ' αὐτὴν, χρεωστεῖ μάλιστα τὰ τοὺς κάμῃ ν' ἀγαπῶσι τὰ κτήματά των, καὶ, ἀντὶ τὰ ἀρπάσῃ ποτὲ, γίνεται ἐξεναντίας φύλαξ αὐτῶν.

Πλὴν τῶν ὅσοι ἔχουν ἐπάγγελμα τὴν κλοπὴν, ὅλοι ἐπιθυμοῦν τὴν κατάργησιν τῆς κλοπῆς τῶν μερικῶν πραγμάτων· οὗτος εἶναι ὁ σκοπὸς πολλῶν νόμων. Ὅθεν εἶναι ἀπίθανον, ἀφοῦ ἔλαβαν μέτρα τόσον δίκαια καὶ τόσον αὐστηρὰ ἐναντίον τοιούτων τολμημάτων, ὅτι ἠθέλησαν νὰ συγχωρήσωσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν τὸ δικαίωμα νὰ τὰ ἐκτελῇ χωρὶς κίνδυνον. Ἡ λέξις κτήμα ἐρμηνεύει ἄρκετὰ ὅτι τὰ σημαινόμενα ἀπ' αὐτὴν πράγματα δὲν ἀφείθησαν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν κοινῶν ἐξουσιαστῶν, καὶ βλέπομεν περιπλέον ὅτι διεκηρύχθη ἐνίστε καὶ τοῦτο « ἡ κυβέρνησις δὲν ἐμπορεῖ νὰ κρατήσῃ κτήμα τινὸς « παρ' ἀφοῦ ἀποδείξῃ τὴν ἀνάγκην νὰ τὸ διορίσῃ εἰς κοινὴν « χρῆσιν, καὶ ἀφοῦ ἐντελῶς ἀνταμείψῃ καὶ εὐχαριστήσῃ τὸν « κύριον τοῦ κτήματος. » Ἡ ἀπηγορευμένη διὰ τοῦ κηρύγματος τούτου ἀποστέρησις ἦτον ἄλλοτε ἢ σπανιωτέρα ἀπ' ὅσας ἐτόλμα ἡ ἐξουσία. Ἐκαμαν κάλλιστα νὰ τὴν καταδικάσωσι· καὶ ἴσως δὲν ἔλαβαν ἄρκετὴν πρόνοιαν νὰ τὴν ἀποκαταστήσωσιν ἀδύνατον. Ἀλλ' ὅ,τι ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν ἐδῶ εἶναι, ὅτι ἡ αἰτία ἣτις καταδικάζει τοῦτο τὸ πρῶτον εἶδος τῆς κλοπῆς, ἐφαρμόζεται ἀμέσως εἰς ὅλας τὰς λοιπὰς, τὰς ὁποίας δὲν ἔκριναν εὐλόγους νὰ προεῖδωσι, παραδείγματος χάριν, τὰς χρεωκοπίας, τοὺς δόλους τῶν νομισμάτων, τοὺς ὀπισθενεργοὺς νόμους (lois rétroactives), τοὺς ὑπερμέτρους ἢ καχομοιρασμένους φόρους.

Ἄν ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία ἐχρεώνετο πρὸς τοὺς ὑπηκόους
 της, ἵ διὰ ποῖον λόγον ἤθελε στοχασθῇν ὅτι ἐμπόρει ν' ἀπο-
 φύγῃ τοῦ χρέους τὴν πληρωμὴν, ἐνῷ χρεωστῇ νὰ μεταχει-
 ρισθῇ τὴν ἐξουσίαν της διὰ νὰ ἀναγκάξῃ τοὺς ἄλλους εἰς
 ἐκπλήρωσιν ὁποιασδήποτε ὑποσχέσεως; Ἡ λύσις τοῦ προ-
 βλήματος, ἂν δημόσιον τι χρέος ᾖναι μέγα κακὸν, δὲν ἤθελεν
 εἶσθαι πάντῃ ξένη εἰς τὴν ἔρουναν τῶν προσωπικῶν ἀσφα-
 λειῶν· διότι τὰ πολὺ μεγάλα χρέη ἐμποροῦν νὰ τὰς βλάψωσι
 κατὰ πολλοὺς τρόπους· ἀλλ' ἡ μεγαλητέρα αἰτία ἥτις μᾶς
 κάμνει νὰ εἴπωμεν, ὅτι δὲν συμφέρει νὰ γίνωνται μεγάλα
 χρέη, εἶναι οἱ ἐνδεχόμενοι κίνδυνοι νὰ μὴ πληρωθῶσι· καὶ
 ἐπομένως ἀρκεῖ μόνον νὰ ὁμολογήσωμεν ἐδῶ τὴν ἀφρευκτον
 ἀνάγκην τῆς πληρωμῆς τῶν. Ὅθεν, αὕτη ἡ ἀνάγκη προέρ-
 χεται ὅχι μόνον ἀπὸ τὰς ἀπλουστεράς γνώσεις τοῦ φυσικοῦ
 δικαίωματος, ἀλλ' ἀκόμη ἀπὸ τοὺς ἀναποφεύκτους εἰς ὁ-
 ποιανδήποτε ἀπιστίαν κινδύνους. Ὁμολογῶ ὅτι αἱ μερικαὶ
 χρεωκοπίαὶ δὲν γίνονται πλέον ἀφανισμὸς εἰς τοὺς χρεωκό-
 πους· ἡ εὐτυχὴς ἐκβάσις τὴν ὁποίαν ἡ κυβέρνησις συγχωρεῖ
 νὰ ἀπολαύσωσιν οἱ μετ' ἀδείας οὗτοι κλέπται γίνεται ἴσως
 εἰς αὐτὴν προετοιμασία καὶ προμήνυμα τῶν καλῶν ἐκβάσεων
 τὰς ὁποίας μέλλει ν' ἀπολαύσῃ αὐτὴ εἰς παρομοίας περι-
 στάσεις· ἀλλ' ἂς συλλογισθῇ ὅτι μέλλει νὰ βλάβῃ πλείοστερα
 συμφέροντα καὶ ὅτι δὲν εἶναι κανεῖς δυνατώτερός της διὰ νὰ
 τὴν ὑπερασπισθῇ ὡς αὐτὴ ὑπερασπίζεται τοὺς κοινούς χρεω-
 κόπους. Πιθανὸν ὅτι ὅλον τὸ βάρος τῶν ἀδικιῶν της θέλει
 ἐπιπέσειν ἐπάνω της· καὶ ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν ἤθελε
 δοκιμάσειν νὰ λείψῃ εἰς κάμμιαν τῆς ἡπείρου, ἀκόμη καὶ

ἡ ἡμέρα ὅτε ἤθελαν ἀρχήσιν νὰ ὑποπτευθῶσι τὴν ἀπιστίαν τῆς, θέλει εἶναι ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς πτώσεως τῆς · καὶ δὲν ἤθελε χρεωκοπήσιν χωρὶς νὰ πέσῃ.

Εἶν' ἀκόμη ἄλλη τις ἀπάτη, ἐξίσου ἐπικίνδυνος, ἥτις προέρχεται ἀπὸ τὸν νομισματικὸν δόλον, ἡ (τὸ ὅποιον δὲν διαφέρει δι' ὅλου) ἀπὸ τὴν βιαστικὴν κυκλοφορίαν τινὸς σημείου τὸ ὅποιον δὲν ἤθελεν ἔχειν καμμίαν τιμὴν ἰδίαν. Μικρὸν φύλλον χαρτίου, ὅποιον τι ἐνέχυρον καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι, δὲν εἶναι ποτὲ νόμισμα, καὶ ὅταν, δι' ὅποιανδήποτε αἰτίαν, δὲν ἐμπορῇ πλέον νὰ ἀλλαχθῇ εὐκόλως, καὶ χωρὶς καμμίαν ζημίαν, εἰς τὰ σημαινόμενα νομίσματα, ἡ βία νὰ τὸ δεχθῶσιν ἀντὶ τῆς πραγματικῆς τιμῆς εἶναι κλοπὴ ἑν-απλός, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον μισητὴ ὅτι τὸ ὄπλον τῆς εἶναι ὁ νόμος. Ἀς εἰμεθα βέβαιοι ὅτι τὴν σήμερον τὰ δημόσια φῶτα ἔκαμαν τὴν ἐξουσίαν νὰ χάσῃ τὸν τρόπον νὰ ἐνεργῇ τοιαύτας ληστείας, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς κάνεις ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς δὲν θέλει γενῆν παραχαράκτης · καὶ μετὰ πολλὰς μεγάλας ζημίας αἱ ὅποιαι προῆλθον ἀπὸ πλαστὰ σημεία, καμμία ἀπάτη, καμμία βία, δὲν θέλει καταστήσιν πιστὰ ὅποια-δήποτε σφραγισμένα χαρτῖα ἂν δὲν ἤθελαν ἀποκτήσωσιν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ τὴν πίστιν.

Τρίτον εἶδος δημοσίου τολμήματος εἰς τὰ κτήματα, ἔχο-μεν νὰ σημειώσωμεν τοὺς νόμους οὔτινες ἤθελαν ἀκυρώσιν τὰς ἀγορὰς καὶ τὰς μεταδόσεις γενημένας κατὰ προϋπάρ-χοντας νόμους. Ἀναμφιβόλως, ἂν ἀνακαλυφθῶσι σφάλματα ἢ καταχρήσεις εἰς τοὺς τρόπους τῶν προνομοθετημένων ἀγορῶν ἢ κληρονομιῶν, νεώτερος νόμος ἐμπορεῖ νὰ εἰσαῇ

καλητέρους διὰ τὸ μέλλον. Τὸ δίκαιον δὲν ἀπορρίπτει παρὰ τὰς ὀπισθενεργούς διατάξεις αἱ ὁποῖαι ἤθελαν ἀκυρώσειν τὰς κατὰ νόμον ἕως τότε γεννημένας ἀγοράς. Ὅλα τὰ κτήματα, χωρὶς ἐξαίρεσιν, ἤθελαν στερηθῆν τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν εἰς χώραν ὅπου τινὲς ἤθελαν πάθειν τοιαύτην βλάβην, καὶ ὅπου ἤθελεν εἶσθαι δυνατόν νὰ καταλύσωσι δικαιώματα θεμελιωμένα εἰς νόμους. Ἡ ἔρευνα τῆς ἀρχῆς τοῦ κτήματος παύει εἰς τὴν στιγμὴν ὅπου συμπίπτει ὁ νόμος ὅστις τὸ καθιέρωσε. Ἡθελε λαλεῖν τις τὴν γλῶσσαν τῶν ἀντικοινωνικῶν, τῶν ἀναρχικῶν, ἂν διακρίνῃ τὰ συνιστάμενα εἰς γῆν κτήματα μελέξεις τῶν ὁποίων ἡ σημασία μᾶς ἐνθυμίζει τὴν παλαιὰν ἢ προολίγου ἀρχὴν τῶν κτημάτων, τὴν φευδαλικὴν ἢ ἡγεμονικὴν (fiscale), τὴν χαριστικὴν (bénéficiaire), ἢ ἐξαγοραστικὴν (vénable), τὴν ἐκ κληρονομίας ἢ ἰδιόκτητον. Τοιαῦται ἀνερευνήσεις σπεύρου τὴν διχόνοιαν καὶ τὴν ἀνησυχίαν, καὶ βάλλουσι εἰς κίνδυνον τὰ καθεσθῶτα δικαιώματα νὰ καταργηθῶσιν ἀπὸ ἄστατον προαίρεσιν τῶν θελημάτων καὶ τῶν ἐξουσιῶν, καὶ καταθυβίζουσι πάλιν τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν εἰς τὴν ἀταξίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν τὴν ἔσωσαν οἱ νόμοι. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν ἀρκεῖ ν' ἀπέχῃ ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία ἀπὸ τὰ ἄμεσα τολμήματα ἐναντίον τινῶν εἰδῶν ἰδιοκτησίας· χρεώσται ἀκόμη νὰ μὴ συγχωρῇ εἰς κανένα νὰ τὰ φοβερίζῃ εἰς ὄνομά της. Ἄν οἱ λειτουργοὶ της, ἂν οἱ μισθωτοὶ ὑπουργοὶ τοῦ πολιτεύματος ἢ τῆς θρησκείας, ἀναιραῶσαν διὰ δημοσίων κηρύξεων, τὰς ὁποίας αὐτὴ προσποιεῖται ὅτι φυλάσσει ἀσφαλείας, ἤθελεν ὑποπέσειν εἰς κάθε ὄνειδος ἀπιστίας, ἀδικίας, ἀδυναμίας καὶ ὑποκρίσεως.

Οἱ νόμοι βλάπτουν ἀκόμη τὰ κτήματα ἂν πολυπλασιαζώσι τὰς ἀναγκαίας κρισολογίας πρὸς ἐξέτασιν ἢ ὑπεράσπισιν αὐτῶν· ἂν ἐνίοτε ἦναι ὀλιγώτερον ἐπιζήμιον νὰ στερηθῇ τις ἐν τῶν κτημάτων του παρὰ νὰ τὸ λάβῃ μὲ κρισολογίαν· ἂν τρέφωσι, μ' ἐξοδα τῶν κτηματικῶν, ὅχλον δημοσίων ὑπουργῶν, ἐπιτηδείων νὰ σκοτίζωσι τὰ δίκαια, νὰ διαιωνίζωσι τὰς κρισολογίας, ἂν τὸ ληστρικὸν αὐτῶν ὑπουργημα ἦναι τὸ μόνον καταφύγιον τῶν λοιπῶν λησטיῶν. Ἀλλ' ἡ συνηθεστέρα καὶ γενικωτέρα ληστεία τὴν ὁποίαν ἐνεργεῖ ἡ ἐξουσία κατὰ τῶν κτημάτων, συνίσταται εἰς τὴν ὑπερβολὴν τῶν φόρων.

Ὅποιαδήποτε συντροφία, ὑποθέτει πάντοτε κοινὰ ἐξοδα· εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ συνεισφέρῃ κάθε σύντροφος. Ἡ ἀνάγκη τῶν φόρων εἶν' ἀναντίρρητος, καὶ εἶναι μάλιστα δύσκολον νὰ προσδιορισθῶσι τὰ καθαυτὸ ὅρια ὅσα δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνωσιν οἱ φόροι. Ἡ γενικὴ θεωρία τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἔκαμεν ἀρκετὰς προόδους· ἀλλ' ἡ ἐφαρμογὴ τῆς δὲν ἔγινεν ἀκόμη ὥς ἔπρεπεν εἰς τὰ τῆς κοινῆς διοικήσεως. Δὲν ἔχουν ἀκόμη σύστημα ὅπου νὰ ἐκθέτῶνται καὶ νὰ συνέχωνται αἱ ἀναγκαῖαι γνώσεις διὰ τὰ ἔσοδα καὶ ἐξοδα τῆς πολιτείας· διὰ τὰς πληγὰς τῶν πρώτων, διὰ τὰ ἀντικείμενα τῶν δευτέρων· διὰ τὰ ἀποτελέσματα, τὰς περιστάσεις, καὶ διὰ τοὺς κανόνας τῶν δύο. Εἴμεθα λοιπὸν βιασμένοι νὰ περιουσιθῶμεν ἐδῶ εἰς γενικότητος, ἡγουν, νὰ καταδικάσωμεν ἐξ ἐνὸς μέρους τὰ περιττὰ ἐξοδα ὅσα δὲν ἀναλογοῦν μὲ τὰς δημοσίους ὑπουργίας, τὰς ἀφεύκτως ἀναγκαίας, ἢ τοῦλάχιστον μεγαλωτάτης ὠφελείας· ἐκ τοῦ ἄλλου τὰ ἐπιβλαβή

ἔσοδα, ἤγουν, ὅσα προξενοῦν ἐν τῶν ἀκολουθῶν δύο ἀπο-
τελεσμαμάτων, ἢ νὰ μὴν ἀφίνωσιν εἰς μέγα μέρος τῶν πληρω-
τῶν τοῦ φόρου τοὺς τρόπους νὰ καταλύσωσιν ὅσα ἀφεύκτως
αἱ φυσικαὶ τῶν χρεῖαι ἀπαιτοῦν, ἢ νὰ ὀλιγοστεύσωσιν ὀλίγον
κατ' ὀλίγον τὸ περίσσευμα τῶν προϊόντων μετὰ τὴν ἀφαί-
ρεσιν τῶν ἀναγκαίων. Ἀπὸ τὴν ἔρευναν καὶ τὸν λογαρισμὸν
τοῦ περισσεύματος τούτου πηγάζει ἡ λύσις κάθε προβλήματος
σχετικοῦ μὲ τὴν πολυτέλειαν τὴν ὁποίαν προξενοῦν τὰ ἔσοδα
τῆς κυβερνήσεως μεριζόμενα μεταξὺ τῶν ἀξιοματικῶν, τῶν
προξενούντων αὐτὰ καὶ ἄλλων προσώπων τῶν ὁποίων πληρό-
νουν τὰς παρούσας ἢ παρελθούσας ὑπουργίας· ὁ λόγος εἶναι νὰ
μάθωμεν ἂν, ὅσοι πληροῦνουν φόρους καὶ δὲν ἔχουν χαρίσματα,
σιτηρέσια, μισθοὺς, δὲν πάσχουν στέρησιν τοῦ ἀναγκαίου·
καὶ ἂν μετὰ τὰς εἰρημένας καταλύσεις, ἔμειναν πλείοτερα
ἢ ὀλιγώτερα προϊόντα σωρευμένα παρὰ πρότερον.

Ἐπειδὴ εἶν' ἀδύνατον νὰ προσαρμόσωμεν τοιούτους γε-
νικοὺς κανόνας εἰς τὰς διαφόρους περιστάσεις εἰς τὰς ὁποίας
ἐμπορεῖ νὰ εὕρεθῇ ὁ πολίτης, ὁ μόνος τρόπος νὰ βεβαιωθῇ
τις ὅτι δὲν ἐπέρασεν ὁ φόρος τὰ καθ' αὐτὸ ὅρια, εἶναι νὰ ψη-
φίζεται χρονικῶς ἀπὸ σύνοδον ἀντιπροσώπων συγκροτημέ-
νην ἀπὸ τοὺς πληρόνοντας τὸν φόρον. Ἐδῶ ἀφίνω κατὰ
μέρος κάθε ἄλλην ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐμπιστευ-
θῶμεν εἰς αὐτὴν τὴν σύνοδον· αὐτὴ υποθέτει ὅτι συνίσταται
ἀπὸ μέλη εἰς τὰ ὁποῖα συμφέρει νὰ ὑπάρχῃ ἡ δύναμις τῆς
κυβερνήσεως, νὰ γίνωνται ὅλα τὰ ἀληθινὰ ὑπουργήματα,
νὰ μὴ ζημιῶται ὅστις ἐμπιστευθῇ τι εἰς τὴν κυβέρνησιν·
ἀλλ' εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὅτι ὅσοι πληροῦνουν τοὺς φόρους,

χωρίς εξαίρεσιν οὐδενός, νὰ μὴ πτωχεύωνται, καὶ ὁ ἐθνικός πλοῦτος, ἢ, τὸ περίσσευμα κάθε προϊόντος, ἀφοῦ ἀφαιρεθῶσι τὰ ἀναγκαῖα, ν' αὐξάνῃ πάντοτε ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴ σμικρύνεται ποτέ. Ἡ ψηφοφορία ἤθελεν εἶσθαι πλαστὴ ἂν ἐδίδοτο ἀπὸ ἀνθρώπους οἵτινες, διὰ τὰ ὑπουργήματα ἢ ἐπαγγέλματά των, προτιμοῦν μᾶλλον τὴν αὐξήσιν τῶν δημοσίων ἐξόδων.

Κρίνω περιττὸν νὰ προσθέσω ὅτι οἱ φόροι, ὅποιοιδήποτε καὶ ἂν ᾖναι, πρέπει νὰ ἀνυπολογίσωσι μὲ τὰ κτήματα καὶ τὰς ἀπολαύσεις, καὶ ἂν ἐξαίρεσής κατὰ τοῦτο, διὰ τὸ ὅλον ἢ διὰ μέρος τι, μερικὸς κτηματικὸς ἢ ἐξοδευτὰς τῶν προϊόντων, εἶναι τὸ ἴδιον ὡς νὰ ἔκαμνες νὰ πληρόνωσιν ἄλλοι τὰ χρῆματων· ἀληθινὴ κλοπὴ ἦτις καταντᾷ, καθὼς πᾶσα ἀδικία, νὰ διαλύσῃ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ἐμπαρεῖ νὰ φυλαχθῇ ἐντελῶς παρὰ μὲ τὴν ἐκλογὴν ἀντιπροσώπων οἵτινες ἀπεφάσισαν σταθερῶς μήτε νὰ κλέπτονται μήτε νὰ κλέπτωσι.

Εὐχολα, τέλος πάντων, καταλαμβάνει τις ὅτι δὲν ἤθελ' εἶσθαι κἀμμία ἀσφάλεια διὰ τοὺς ὅσοι ἐμπιστεύθησαν τι εἰς τὴν κυβέρνησιν, καὶ διὰ τοὺς πληρωτὰς τῶν φόρων, ἂν δάγειον, μὲ τὸ ὅποιον ἤθελεν αὐξηθῇ τὸ δημόσιον χρέος καὶ ἤθελε καταντήσιν ν' αὐξηθῶσιν οἱ φόροι, ἐμπόρῃ νὰ γένῃ χωρὶς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀντιπροσωπικῆς συνόδου εἰς τὴν ὁποίαν συμφέρει ἡ οἰκονομία τῶν ἐξόδων καὶ ἐσόδων. Ἡ πεῖρα μᾶς ἐδίδαξε πικρότατα ποῖον τέλος λαμβάνουν τὰ ἄτοπα τῆς οἰκονομίας τοῦ δημοσίου θησαυροῦ. Ἀλλὰ τὰ ἄτοπα ταῦτα γεννῶνται, ἢ ἀπὸ τὴν πρὸς τὴν αὐξήσιν τοῦ

δημοσίου χρέους, ἢ ἀπὸ τὰς ὀλικὰς ἢ μερικὰς χρεοκοπίας, ἢ ἀπὸ τὸν δόλον τῶν μεταλλικῶν νομισμάτων, ἢ ἀπὸ τὴν μὲ βίαν κυκλοφορίαν τοῦ νομισματικοῦ χαρτίου, ἢ ἀπὸ ζημίαν τῶν κτημάτων συγχωρουμένην μὲ νόμους ὀπισθενεργοὺς ἢ ἀπὸ ἄλλας τινὰς πράξεις ἀποδιδόμενας εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἢ, τέλος πάντων, ἀπὸ τὰ ἄλογα ἔξοδα καὶ τοὺς ὑπερβολικοὺς ἢ κάκομερισμένους φόρους τῶν ὁποίων ἔχει χρεῖαν. Ἡ ἀσφάλεια τῶν κτημάτων δὲν εἶναι ἐντελής, ἐὰν δὲν λείψωσιν ἢ παύσωσι πραγματικῶς ὅλ' αὐτὰ τὰ ἄτοπα.

Ἄν ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, ἀφινόμενη εἰς τὴν διάκρισίν της, ἔχῃ τὸ πληρεξούσιον τῆς οἰκονομίας τῶν δημοσίων θησαυρῶν, θέλει αἰσθάνεσθαι πάντοτε χρεῖας, θέλει τὰς πλάττειν ἀκαταπαύστως, τὰς προνοεῖν μὲ τοὺς ταχυτέρους τρόπους, δὲν θέλει περιορίσειν κατ' οὐδένα τρόπον τὰ ἔξοδα, ἐπειδὴ δὲν μέλλει ν' ἀπαντήσῃ ποτὲ κἀνὲν ἐμπόδιον διὰ τὰς ἀρπαγὰς, θέλει ἐξαντλήσειν ὀλίγον κατ' ὀλίγον κάθε γενικὴν πηγὴν καὶ κάθε εἶδος ἐνεχύρου τῆς κοινῆς πίστεως, θέλει διασκορπίζειν ἐπίσης τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰς κακοεργίας, θέλει περικυκλωθῇ ἀπὸ παράλογον πολυτέλειαν, ἐνῶ, ἂν ἐξαιρέσῃς μόνους τοὺς αὐλικούς της, οἱ λοιποὶ θέλουν ζῆν εἰς ἐσχάτην ἔνδειαν καὶ μ' ὅλα ταῦτα θέλει νομίζειν, ὅτι εἶναι καλὰ στερεωμένη καὶ παντοδύναμος, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸ βάθος τοῦ χάους τὸ ὁποῖον ἀντίγει ὑπὸ τοὺς πόδας της.

Ὅποιονδήποτε σχῆμα καὶ ἂν δώσωσιν εἰς τὸ σύστημα τῆς οἰκονομίας τῶν δημοσίων θησαυρῶν, δὲν θέλουν ἰατροῦσιν ποτὲ τὰ βλάβηρα ἀποτελέσματα τῶν υπερβολικῶν ἐξόδων. Ἄν τοὺς ἀρέσκῃ ν' ἀργυρολογῶσι μὲ πρόφασιν ἀπάρ-

αιτήτως ἀναγκαίων περιστάσεων, ἀφεύκτων πολέμων, δυσ-
 τυχιῶν ἀνιάτων, διὰ τὰ τοιαῦτα μάλιστα πρέπει νὰ περι-
 ορισθῶσιν ὅλα τὰ ἄλλα ἔξοδα εἰς ὅρια στενότατα, διότι φέρουν
 τοὺς ἄλλους εἰς μεγίστην στέρησιν. Ἰ Τί ἤθελες εἰπεῖν διὰ
 τινὰ σχεδὸν καταζημιωμένον ἀπὸ κρισολογίας, πυρκαϊκᾶς,
 λεηλασίας, ὅστις, ἀντὶ ν' ἀποκόψῃ τὸ παραμικρὸν τῶν πρὸ
 τῆς δυστυχίας του ὑπερμέτρων ἀσωτειῶν, ἤθελε προσαν-
 ξήσειν τὰ τῆς ὑπεριφανίας, τὴν ἀσωτείαν, τὴν ἀμέλειαν,
 τοὺς σκορπισμούς του; Ἡ ἀχόρταστος πολυτέλεια τῶν βα-
 σιλικῶν αὐλῶν, καὶ αἱ λεηλασίαι τῶν κυβερνήσεων εἶν' ἐπι-
 θλαβαῖς ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς εὐδαίμονεστέρους καιροὺς· ἀλλ'
 ἂν, εἰς τὰ σπλάγχνα τινὸς καταπτωχευμένης κυβερνήσεως
 ἀπὸ τὴν ἀπροσδόκητον εἰσοδὸν καὶ κατοίκησιν τῶν ἐχθρῶν
 εἰς τὴν γῆν τῆς, ἀνόηται λειτουργοὶ ἤθελαν διπλώσειν ἢ
 τὸν ἀριθμὸν ἢ τὰ σιτηρέσια τῶν δημοσίων ὑπουργῶν, τοῦ
 ἱερατείου, τῶν γενικῶν διοικητῶν, τῶν κυβερνητῶν· ἂν
 ἤθελαν ἀλλάξειν τοὺς μισθοὺς τῶν παλαιῶν ὑπουργῶν εἰς
 σιτηρέσια θέτοντες εἰς τόπον αὐτῶν ἄλλους ὑπουργοὺς ἀν-
 επιτηδαιοτέρους καὶ πλέον ἀκριβὰ πληρωμένους· ἂν ἤθελαν
 ἀπολύσειν δι' ἑτησίου τροφῆς μέρος τῶν ἐθνικῶν στρα-
 τευμάτων διὰ νὰ μισθόνωσιν ἄλλοεθνεῖς στρατιώτας· ἂν
 ἤθελαν, τέλος πάντων, διαμερίσειν μὲ ἀπλῆν τινὰ πρόφασιν
 καὶ μὲ ἀσωτείαν ἄπειρα σιτηρέσια· ἀναμφιβόλως, διὰ νὰ
 ἰσοσταθμίσωσι τὰ ἔσοδα μὲ τὰ τόσον μωρὰ ἔξοδα, χρει-
 ᾶζονται νὰ ἐπικρατήσωσιν ἢ νὰ εἰσαῶσιν ἀπειρίαν φόρων
 ἀμέσων ἢ ἐμμέσων, δοσίματα γενικὰ καὶ τοπικά· καὶ νὰ

ζητῶσι κάθε χρόνον νέα δάνεια, ἐπομένως ν' ἀφανίσωσιν ἢ
νὰ φοβερίσωσιν τὴν φθορὰν ὅλων τῶν κτηματικῶν, καὶ νὰ
βάλουν εἰς κίνδυνον τοὺς ἐμπιστεύοντας εἰς τὴν κυβέρνησιν
τὰ ὑπάρχοντά των.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ.

Εὐλογώτερον ἢ το νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς βιομηχανίας πρὶν νὰ εἰπωμεν τίποτε περὶ τῶν κτημάτων· διότι, ὡς ἐ- παρατηρήσαμεν, τὰ κτήματα εἶναι ὁ καρπὸς τῆς ἐργασίας· ἡ δὲ ἐργασία γεννᾶται ἀπὸ τὴν βιομηχανίαν. Ἀλλ' ὅταν θεωρῇ τις τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν κατὰ τὴν τωρινήν της κατάστασιν, ἀπαντᾷ εὐθὺς μετὰ τὰ πρόσωπα τὰ κτήματα· ἐκ πρώτης θεωρίας, βλέπει μόνον τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήματά των· καὶ δι' αὐτὰ τὰ δύο εἶδη τῶν στοιχείων τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ζητεῖ τὰς πρώτας ἀσφαλείας.

Μ' ὅλον τοῦτο ἡ βιομηχανία εἶναι ἀναγκαία, ὅχι μόνον διὰ νὰ ἀρχήσῃ ἡ ὑπαρξὶς τῶν προϊόντων, ἀλλὰ καὶ διὰ ν' ἀπολαμβάνωσιν αὐτὰ καὶ νὰ τὰ φυλάσσωσιν οἱ κτηματικοί. Ἡ βιομηχανία δίδει εἰς τοὺς κτηματικούς τὰ ἀλλεπάλληλα ἀναγκαῖα πρὸς χρῆσιν των· καὶ μόνη αὐξάνει τὴν τιμὴν τῶν κεφαλαίων των ὅταν τὰ μεταχειρισθῶσι διὰ ν' ἀπολαύσωσι νέους καρπούς. Τὰ ἀποκτηθέντα κτήματα καὶ αἱ ἀπολαύσεις τῶν κτηματικῶν ἤθελαν συμικρυθῆν καθόσον ἀργοπορεῖ ἡ ἐργασία.

Διακρίνουν τρεῖς βιομηχανίας, ἡ πρώτη γεωργικὴ ἡ καρπογονικὴ, ἡ δευτέρα χειροτεχνικὴ, ἡ τρίτη ἐμπορικὴ. Ἐξω τοῦ προκειμένου μας εἶναι νὰ ἐξετάσωμεν μὲ ποῖον τρόπον,

ἐνίοτε χωρισμέναι μία μὲ τὴν ἄλλην, ἐνίοτε συγχρόνως γινόμεναι, συμπεριλαμβάνουν κάθε εἶδος ἔργου, τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ἐτοιμασίαν, πρὸς μεταμόρφωσιν καὶ μετατόπισιν, διὰ τὰ θέσσωσι κάθε εἶδος τοῦ προϊόντος πλῆσιον τοῦ μέλλοντος τὰ ἐξοδεύσῃ εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἐπιθυμεῖ τὰ τὸ λάβῃ κατὰστασιν · οὐδὲ μὲ ποῖον τρόπον ἢ διαίρεσις καὶ αἱ εἰς τὸ ἄπειρον ὑποδιαίρεσεις τοῦ ἔργου ἐπολυπλασίασαν τὴν ἀνθρωπίνην καὶ φυσικὴν δύναμιν, ἤρξαντο, ἐπολυμόρφωσαν, ἐτελειοποίησαν τὰ προϊόντα, ἐμεγάλωσαν καὶ ἐτάχυναν τὸν δρόμον τῆς πολιτικῆς κοινωνίας.

Παραεκτὸς τῶν διαφόρων τούτων βιομηχανιῶν, αἱ ὁποῖαι σκοπεύουν ὅλα τὴν ἀπόκτησιν φυσικῶν προϊόντων, εἶναι καὶ ἄλλαι αἱ ὁποῖαι συνέχονται μ' αὐτάς καὶ συνίστανται εἰς τὴν μελέτην τινῶν συμφερόντων τῶν προμηθευτῶν (producers) καὶ τῶν ἐξοδευτῶν (consommateurs) · παραδείγματος χάριν, τῆς υἱείας, τῶν ὑποθέσεων των, τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, τοῦ φωτισμοῦ, τῆς καλλιεργίας καὶ τῶν ἡδονῶν τοῦ νοῦ. Τοιαῦτα εἶναι τὰ βοηθήματα ὅσα ἡ πολιτικὴ κοινωνία λαμβάνει ἢ ἐλπίζει ἀπὸ τοὺς ἰατροὺς, τοὺς νομικοὺς, τοὺς παιδαγωγοὺς ἢ προφέσσοντας, τοὺς γραμματέας, τοὺς ἐργάτας τῶν λογικῶν τεχνῶν (les artistes) · οἱ ὁποῖοι ὅλοι δικαίως συναριθμοῦνται μὲ τοὺς προμηθευτὰς, ἂν, τωόντι, βοηθοῦν ἢ διδάσκουν τὴν προμήθειαν, καὶ ἂν ᾖ αἱ ἀληθειὶς ὅτι, χωρὶς τὴν βοηθητικὴν αὐτῶν βιομηχανίαν, αἱ ἄλλαι βιομηχανίαι ἤθελαν καρποφορῆσαι ὀλιγώτερον. Γενικῶς, καὶ μὲ μικρὰν τινὰ ἐξαίρεσιν, κάθε μέλος τῆς πολιτικῆς κοινωνίας εἶν' ἐνταυτῇ ἐξοδευτῆς καὶ προμηθευτής · γελοῖον

ἤθελ' εἶσθαι ἂν ὑπολάβῃς αὐτὴν τὴν διαφορὰν ὡς διαίρεσιν τοῦ λαοῦ εἰς δύο τάξεις. Οἱ κύριοι τῶν χρηματικῶν περιουσιῶν, οἱ τοκισταί, εἶναι προμηθευταί, ἐπειδὴ προμηθεύουν ἢ ἐπρομήθευσαν τὰ συναθροισμένα προϊόντα τὰ χρήσιμα πρὸς τελεσφορίαν. Ἀκόμη καὶ ὅσοι ἔχουν τὴν ἐπιστάσιαν τῆς κυβερνήσεως ἢ οἱ ἐπίτροποί της, οἱ πολιτικοὶ ἢ στρατιωτικοὶ ὑπουργοί, ἂν ἡ ὑπουργία των δὲν ἦναι οὔτε κακοποιὸς, οὔτε περιττὴ, οὔτε ἀνωφελής, γίνονται τῶντι φύλακες τῶν κτημάτων, ὑπερασπίζονται τῶν ἔργων, καὶ ἐπομένως ἀληθεῖς συνεργᾶται, ὡς χρήσιμοι καὶ ἀναγκαῖοι εἰς τὸ πλατύτατον ἐργαστάσιον (laboratoire), τὸ ὁποῖον μᾶς δείχνει τὴν σήμερον ἡ πολιτικὴ κοινωνία.

Τύραννος ταχύνους καὶ βαθύνους, ἐνδέχεται νὰ ἐπινοήσῃ νὰ γένη ἐργολήπτης (entrepreneur) ἢ γενικὸς κυβερνήτης ὅλων τῶν ἔργων · νὰ μεταμορφώσῃ ὅλους τοὺς ἐργάτας εἰς ὑπουργοὺς, νὰ προσδιορίσῃ εἰς καθένα τὴν ὑπουργίαν καὶ τοὺς μισθοὺς του, νὰ στενοχωρίσῃ τὰ κινήματα τῆς βιομηχανίας καὶ τῶν κοινῶν νόμων, καὶ νὰ τοὺς βάλλῃ ὅλους εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν πολιτικῶν οἰκονόμων. Ὅσον γιγαντιαῖον καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι τὸ σύστημα τοῦτο, εἶναι μ' ὅλον τοῦτο τὸ μόνον ἱκανὸν νὰ κατορθώσῃ τὸν ἐντελῆ δεσποτισμὸν εἰς τὸ πᾶν ὅπου αἱ τέχναι ἀρχίζουν τὰς προόδους των. Καὶ βλέπομεν ὅτι εἰς τοὺς καιροὺς τῆς δουλείας, ἂν καὶ δὲν ἔφθασαν ἐντελῶς ἕως εἰς τοῦτο τὸ σύστημα, τὸ ἐπλησίασαν ὅμως κατὰ τὸ δυνατόν μὲ τὰ συνεχῆ ἐμπόδια ἐναντίον κάθε μέσου τελειοποιητικοῦ τῆς βιομηχανίας. Ἐμποροῦμεν νὰ ἀπαριθμήσωμεν δέκα λογῶν ἐμπόδια τὰ ὁποῖα ἐπενόησαν πρὸς στενοχωρίαν της, καὶ δὲν

εἴμεθα βέβαιοι νὰ μὴ λησμονήσωμεν κανέν· ἀλλ' ὅ, τι δὲν περιλαμβάνεται εἰς τὰς δέκα τούτας τάξεις, ἂν δὲν ἔχῃ τὸ αὐτὸ σχῆμα, τοῦλάχιστον θέλει ἔχειν τοὺς αὐτοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰ ἀποτελέσματα.

Πρὶν ν' ἀρχίσωμεν τὴν ἀπαρίθμησην ταύτην, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ κατάστασις τῶν σημερινῶν ἑθῶν, τῶν φρονημάτων, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων τῆς κυβερνήσεως, δὲν ἀφίνουν διόλου εἰς τὴν βιομηχανίαν τὴν ἐλπίδα ὅτι μέλλει νὰ ἐλευθερωθῇ γρήγορα ἀπ' ὅλα τοῦτα τὰ ἐμπόδια· τοῦτο μόνον ἐμποροῦμεν τὴν σήμερον νὰ ζητῶμεν δι' αὐτὴν, νὰ παύσῃ ἡ κυβέρνησις νὰ τὴν ἐπιφορτίξῃ μὲ νέας ἀλύσεις, νὰ παύσῃ νὰ μεταδένῃ, καὶ νὰ σφίγγῃ τὰ δεμένα.

Ἀπαγορεύουν ἐνίοτε ὡς βλαπτικὰ, ὅχι μόνον ὀλιγάριθμα τινὰ ἐπιτηδεύματα, τῶν ὁποίων οἱ καρποὶ ἤθελαν εἶσθαι ὀλέθριοι, καὶ τῶν ὁποίων οἱ τρόποι ἤθελαν φέρειν τοὺς μεγάλους κινδύνους, ἀλλὰ καὶ τῶν ὁποίων ὑποκρίνονται ὅτι φοβοῦνται τὴν κατάχρησιν, τὸ ἀσύμφορον, τὰ ἄμεσα ἐπακολουθήματα αὐτῶν διὰ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν· καὶ ἐπειδὴ τῶντι δυνατόν εἶναι νὰ κακομεταχειρισθῇ τις τοὺς τρόπους ἢ τοὺς καρποὺς πάσης σχεδὸν τέχνης, μάλιστα μένει κάμμία δυνατὴ ν' ἀποφύγῃ τὰς ἀλόγους θελήσεις τῆς αὐτογνωμονικῆς κυβερνήσεως, ὅποταν, διὰ νὰ τὰς παύσῃ, ἀρκῇ νὰ προμαντεύῃ τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τὰ ὅποια ἡ τέχνη ἤθελε κατὰ συμβεβηκὸς φέρειν. Μὴ φοβῆσαι ὅτι θέλει ἐμποδίσειν τὰ βλαπτικώτερα εἰς τὴν χρηστοθήειαν καὶ εἰς τὴν κοινὴν σεμνοπρέπειαν ἐπαγγέλματα, ἀλλὰ θέλει ἀπαγορεύσειν τὰ τιμιώτερα, ἂν τῆς φανῇ ὅτι ζημιῶν τὰ μερικὰ τῆς συμφέροντα.

Ἄλλοτε πάλιν, θέλει κρίνειν πολλὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα ὑπερβολῇ ἀξιόλογα, πολύσικεπτα, δυσμεταχείριστα, διὰ τὰ ἐμπιστευθῆ εἰς τὸν τυχόντα. Ὅθεν τὰ συγχωρεῖ μόνον εἰς τοὺς προδοκιμασμένους, καὶ εἰς τοὺς ὅσοι ἔδωκαν ἀποδεικτικὰ τῆς ἐπιτηδειότητος καὶ ἐμπιστοσύνης τῶν γνωρίσματα. Ὀλίγον δυσκολεύομαι νὰ εἶπω περὶ τοῦτου, ὅτι ἀντὶ νὰ προφυλάξωσι τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν ἀπὸ τὰς βλάβας τῆς ἀπειρίας καὶ τοῦ δόλου, αἱ τοιαῦται ἀπαγορεύσεις θέλουν χρησιμεύειν πολλάκις νὰ τιμῇσωσι τὴν ἀμάθειαν, καὶ νὰ δώσωσι προνόμια εἰς τὴν ἀλαζονείαν· ὅτι θέλουν χρησιμεύειν εἰς μόνους ἀνωφελεῖς διατυπώσεις (formalités) καὶ χρηματικὰς προσφοράς· διότι δὲν θέλουν ἀμελήσειν τόσον ἀρμόδιον ἀφορμὴν διὰ ν' ἀργυρολογήσωσι πρὸς ὄφελος τῆς κυβερνήσεως, ἢ ὅποιουδήποτε ἄλλου τινὸς τάγματος ἐπιστατῶν, ἢ κἀνενὸς ἄλλου βαρβάρου συστήματος. Μ' ὅλον τοῦτο ὁ λαὸς φαίνεται ὅτι ἐσυνείθισε τόσον τὸν τρόπον τοῦτον, ὥστε πολλαὶ κεφαλαὶ ἤθελαν λυπηθῆν μεγάλως, ἂν ἐσυγχωρεῖτο νὰ χειροτονηθῇ ἱατρός, φαρμακοποιὸς, νομικὸς, χωρὶς νὰ συγγράψῃ θέσιν καὶ νὰ πληρώσῃ διπλώματα. Παρατρέχοντες λοιπὸν τὰ τοιαῦτα, μὲ συμφωνίαν ὅμως νὰ μὴν ᾖναι πολυέξοδα αἱ τοιαῦται δοκιμαί, καὶ νὰ μὴ κάμνωσι ποτὲ τὰ τοιαῦτα ἐπαγγέλματα ἀπρόσιτα εἰς τοὺς ὅσοι προετοιμάσθησαν κατὰ τὸ δυνατόν.

Τρίτον, διορίζουν τὸν ἀριθμὸν τῶν προσώπων οἵτινες θέλουν ἔχειν τὴν ἄδειαν νὰ ἐπαγγέλλωνται εἶδος τὶ τῆς βιομηχανίας. Ἰδοὺ τὸ παράξενον, θέλουν μεταμορφώσιν εἰς κοινὰ ὑπουργήματα τὰ μερικὰ ἐπαγγέλματα, καὶ συγγέειν

αὐτογνομόνως τὰ εὐδιάκριτα. Ἄν ἡ κυβέρνησις διαρίξῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀξιωματικῶν τῆς, τοῦτο εἶν' ἀπλούστατον· ἀλλὰ ἔποθεν λαμβάνει τὴν ἐξουσίαν νὰ χειροτονῇ ἐργαστηράρχας, ἄρματηλάτας, ἐργάτας, τεχνίτας; Ἔτι ἄλλο εἶναι, παραδείγματος χάριν, ὁ τυπογράφος, παρὰ τεχνίτης ὅστις ἐπιχειρίζεται, διὰ λογαριασμὸν τοῦ ἢ διὰ τὸν λογαριασμὸν ἄλλου, νὰ πολυπλασιάσῃ τὰ ἀντίγραφα τῶν φιλολογικῶν προϊόντων; Διὰ τί, μὲ προνόμια διδόμενα μόνον εἰς τινὰ πρόσωπα, καταργεῖ τὸ ὅποιον καθεὶς ἔχει κοινὸν δικαίωμα νὰ ἐπιχειρηθῇ, μὲ κίνδυνον ἢ ζημίαν τοῦ, παρόμοια ἐπαγγέλματα; Μὲ ποῖον δίκαιον δυσχυρίζεται νὰ περιορίσῃ καὶ νὰ διοικήσῃ ὅλα τὰ ἀνθρώπινα ἔργα ἀπὸ τὰς μεγαλητέρας ἐπιχειρήσεις ἕως εἰς τὰς βαναυσοτέρας τέχνας; Αἶ! ἴσως ἔτι καὶ ἕως εἰς τὰς ταπεινοτέρας ὑπηρεσίας διὰ τὰς ὁποίας ἡ παιδικὴ ἡλικία καὶ ἡ ἐσχάτη πτωχεία πληρώνεται μικροτάτους μισθοὺς; Δὲν εἶναι λοιπὸν τῆς φύσεως ἰδιαιτέρου τινὸς ἐπιτηδεύματος νὰ μένῃ ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον, ἀφοῦ ἐξαιρέσωμεν τὴν ἀναγκάϊαν ποινὴν τῶν ἐγκλημάτων ἢ ἀδικημάτων τὰ ὅποια ἤθελαν τολμηθῆν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἐκτελέσεώς του;

Τέταρτον, ἐπενόησαν νὰ ἐνόσωσιν εἰς ἀδελφότητας ἢ εἰς κοινότητας ὅσους ἐσυγχώρησαν νὰ ἐργάζωνται τὴν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τέχνην ἢ ἐμπορίαν, νὰ τοὺς καθυποτάξωσιν εἰς ἐκτεταμένους κανόνας τῆς ἀδελφότητος, νὰ τοὺς δώσωσιν ἀρχηγούς ἐκλεγμένους ἀπὸ τὰς κοινότητας ἢ ἕξω τοῦ σώματός των, νὰ τοὺς ὑποχρεώσωσιν εἰς ἥθην ἢ διαγωγὴν σχεδὸν ὁμοίαν τῆς διαγωγῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων.

Αἱ τοιαῦται θεσμοθεσίαι, γέννημέναι εἰς τὸν μεσαιῶνα, εἶχαν, ὡς φαίνεται, σκοπὸν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐκδρομὴν τοῦ νοῦ, νὰ κρατήσωσι τὰς τέχνας καὶ τὴν ἐμπορίαν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν προλήψεων καὶ τῶν ἀλόγων συνειθισμένων μεθόδων, καὶ νὰ εἰσάξωσι μεταξὺ τῶν ὁμοτέχνων, ἐλευσινὰς ἀντιζήλιας, ἀντὶ φυσικὰς καὶ ἐπωφελεῖς σχέσεις, τὰς ὁποίας ἡ ἐλευθέρᾳ κυκλοφορίᾳ τῶν ἔργων καὶ τῶν συμφερόντων ἤθελαν διαθρέψειν μεταξὺ τῶν. Προφασίζονται ὅμως, διὰ νὰ διαιωίσωσιν ἢ ν' ἀναστήσωσι τὰς τοιαύτας ἀδελφότητας, τὸ κοινὸν ὄφελος· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ πρόφασίς των ἐφαρμόζεται εἰς πολλὰ ἄλλα μέσα ἐξίσου βλαπτικὰ εἰς τὴν βιομηχανίαν, ἐξακολουθοῦμεν τὴν ἀπαρίθμησίν μας ἕως τέλους, πρὶν νὰ ἐξετάσωμεν τὰς συνήθειαι τῶν ἀπολογίας.

Πέμπτον λοιπὸν, βιάζουσι τοὺς οἴκους, πέμποντες τοὺς ἀστυνόμους νὰ ἐρευνήσωσι, κατὰ τὴν περίστασιν, τὰ προϊόντα καὶ τὰ ἀναγκαῖα κάθε ἔργου, ὅχι διότι τοὺς ἀνήγγειλαν ἀμέσως κανὲν ἐγκλημα, ἀλλ' ἐκουσίως καὶ δι' ἀπλὴν περιέργειαν, νὰ μάθωσι τί γίνεται, καὶ νὰ ζητήσωσιν ἂν, κατὰ τύχην, ἡ ἐπιτηδεύσις δὲν ἀντιφέρεται εἰς τοὺς βαρύνοντας αὐτὴν πολλοτάτους κανόνας. Οὐαὶ εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ φυλάξῃ μυστικὰς τὰς ἐπιχειρήσεις του, τὰς δοκιμὰς ὅσας δὲν πρέπει νὰ μάθωσιν οἱ ἄλλοι, τὰς νέας μεθόδους τῶν ὁποίων ἡ ἐφεύρεσις συμφέρει νὰ ἐπιβεβαιωθῇ. Σκοπεοῦν μόνον νὰ μὴν ᾖναι κλειστὸν κανὲν ἐργαστάσιον, κανὲν ἐργαστήριον διὰ τὸ ἀνῆσυχον ὅμμα τῆς ἀστυνομίας, νὰ βλέπῃ εὐκόλως κάθε τι, νὰ καταπιάνῃ καὶ νὰ μαραίνῃ τὰ πάντα.

Ἐπενόησαν ἄλλο καλῆτερον διὰ τινὰ ἐπαγγέλματα. Διὰ

νὰ ἦναι ὑπερβέβαιαι ὅτι δὲν θέλουν κάμειν ποτὲ, ὅτι δὲν συμφέρει εἰς τὴν κυβέρνησιν, τὰ ὑπέβαλαν εἰς γενικὴν ἐπιτροπείαν τῆς ὁποίας αἱ πράξεις, ἐξανάγκης δεσποτικάι, ἀρπάζουν ἀπὸ τὰς μερικὰς ταύτας ἐπιτηδεύσεις κάθε λείψανον ἐλευθερίας. Ἡ τυπογραφικὴ τέχνη, ἃν καὶ ὑπόκειται εἰς τὰ λοιπὰ ἄλλα ἐμπόδια, κατακρατεῖται πλέον ἀπὸ τὴν ἑκτὴν ταύτην καταδυναστείαν.

Τὸ ἔβδομον εἶδος τῶν ἐμποδίων εἶναι παράδοξον · καὶ ἴσως ἤθελε φανῆν τὸ πλέον παράλογον εἰς τοὺς ὅσους δὲν τὸ ἐγνώρισαν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας. Προστάζουν νὰ ἀφαιρῶνται δύο μῆνες ἐργασίας ἀπὸ τὸν χρόνον, ἀπαγορεύοντες, διὰ μερικὰς τινὰς ἡμέρας, τὰ πλείωτερα ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Βέβαια πρέπει νὰ σέβεται τινὰς τὴν θρησκευτικὴν αἰτίαν διὰ τὴν ὁποίαν διακόπτομεν αὐτοπροαιρέτως τὴν ἐξακολουθησιν τῶν ἐπικερδῶν μας ἐνασχολήσεων · ἀλλ' ἂν ἡ παῦσις αὕτη γίνεται ἀπολύτως δι' ὅλους μὲ προσταγὴν πολιτικοῦ νόμου, τοῦτο εἶναι πάντῃ ἀσύμφωνον μὲ τὴν κυρίως λεγόμενην κοινωνικὴν τάξιν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι κυβερνῶνται ἀντὶ νὰ δεσπόζωνται, καὶ εἶναι κύριοι τοῦ ἑαυτοῦ των. Ἄν ὅμως ὁ λόγος ἦτο διὰ τὰς ἐργασίας τὰς ὁποίας ἡ κυβέρνησις πληροῖ, ἢ τὰς ὅσαι γίνονται δι' ἐπιστάσις της εἰς τοὺς κοινούς τόπους, ἤθελε κατηγορηθῆν ὡς ἀσυλλόγιστος ἀλλ' ὅχι καὶ ὡς ἄδικος. Ἀλλ' ἀκολουθεῖ τὸ ἐναντίον · τὴν βλέπουν διὰ τὸ παραμικρὸν κέρδος, διὰ τὸ πλέον οὐτιδανὸν συμφέρον, νὰ παραβιάη τὸν ὁποῖον ἔδωκε νόμον · τὴν βλέπουν ἀκόμη, ἐκεῖνας τὰς ἡμέρας, νὰ συγχωρῇ εἰς κάθε ἄχρηστον ἐπιτηδεύσιν, τὴν πλέον ταραχώδη καὶ πολλάκις τὴν πλέον ἀπόλυτον δημο-

αίευσιν· τὰ πάντα σὲ συγχωροῦνται, ἀρκεῖ δὲ μόνον νὰ μὴν ἦσαι κύριος, εἰς τὸν οἶκόν σου, εἰς τὸ ἐργοστάσιόν σου, εἰς τὰς ἀποθήκας σου, νὰ περιορίσης ἢ νὰ ἐκτείνης, ὡς ἀγαπᾷς, τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀγχινοίας σου, κατὰ τὸ συμφέρον, τὴν χρείαν καὶ τὴν ἠθικὴν ἢ θρησκευτικὴν ἔξιν σου. Ἀρὰ γε αἱ ἀσθένειαι, ἡ ὀκνηρία καὶ τὰ ἀκόλουθα αὐτῆς ἐλαττώματα δὲν ὀλιγοστεύουν ἀρκετὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἔργων, ὅλον τὸ κεφάλαιον τῶν προϊόντων; Διὰ τί, ὕστερον ἀπὸ τόσας ζημίας γεννωμένας ἀπὸ πολλὰς αἰτίας φυσικὰς καὶ ἠθικὰς, νὰ ζητῇ βιαστικῶς τὴν φθορὰν τοῦ πέμπτου ἢ τοῦ ἕκτου μέρους τοῦ χρόνου χωρὶς κἀνὲν ἰδίον τῆς συμφέρον; Τί τὴν ἀναγκάζει νὰ προστάσῃ εἰς τοὺς πτωχοὺς τὴν ὀκνηρίαν, καὶ νὰ τοὺς προσφέρῃ, ἐξήκοντα φοραῖς τὸν χρόνον, τὴν εὐκαιρίαν νὰ καταλύωσιν εἰς μίαν μόνην ἡμέραν μέγα μέρος τῶν μικροτάτων μισθῶν τοὺς ὁποίους ἐκέρδησαν εἰς τὸ διάστημα πολλοτάτων ἡμερῶν; Σημείωσε ὅτι τὸ πλείοτερον μέρος τῶν μεγαλητέρων ἐπαγγελμάτων δὲν ὑπύκειται εἰς τοῦτον τὸν νόμον· ἐξαιρεῖ τοὺς ἰατροὺς, δὲν καταδικάζει οὔτε τοὺς νομικοὺς, οὔτε τοὺς γραμματισμένους, οὔτε τῆς ἀνωτέρας τάξεως τοὺς τεχνίτας, καὶ δὲν σμικρύνει τὰ κέρδη τῶν ὑπουργῶν τῆς κυβερνήσεως. Ἡθέλησαν ν' ἀποδείξωσιν ὅτι χρησιμεύουν ταῦτα δι' ἀναψυχὴν καὶ τοῦ πτωχοῦ τεχνίτου, διότι ὁ μισθὸς τῶν ἐπτὰ ἡμερῶν ἤθελε καταντήσῃ νὰ ἐξισοῦται μὲ τὸν μισθὸν τῶν συνήθων ἐξ ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος. Ἀλλ' ἂν ἡ πεῖρα δὲν ἀπέδειξεν ἀκριβῶς ἐσφαλμένην τὴν φανταστικὴν ταύτην εἰκασίαν, ἡ παραλογία φαίνεται μεγαλύτερα ὅταν τις παρατηρήσῃ τὰ παρεπόμενα· διότι ἂν ἂ-

φαιρέσωμεν ἀπὸ τὰς ἐργασίμους ἡμέρας πλείωτέρας ἄλλας, ἀναγκαιῶς πρέπει, κατ' αὐτοὺς, νὰ ὠφελῇται ὁ τεχνίτης, καὶ τὸ χρηματικὸν τοῦ ὄφελος θέλει μείναι τὸ αὐτὸ, ἂν ἀναπαύεται ὀκτὼ ἢ δέκα ἡμέρας τὸν μῆνα ἀντὶ τῶν τεσσάρων ἢ πέντε. Τὸ ἀληθὲς ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ὁ τοιοῦτος νόμος εἶν' ἐπιβλαβέστατος μάλιστα εἰς τὸν πτωχὸν ἂν καὶ βλάβη εἴη τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ὅλην τὴν κοινωνίαν, ἥτις ζημιούται τὸ ἑβδομον ἢ τὸ ἕκτον τοῦ ὅλου τῶν προϊόντων.

Ἀλλὰ, (ὄγδον εἶδος), ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία ἰδιοποιεῖται μονοπωλεῖα. Κατακρατεῖ δεσποτικῶς τινὰ εἶδη ἐμπορίου. Πωλεῖ ἢ πωλοῦν διὰ λογαριασμὸν τῆς ταβάν, ἄλλας, νίτρον, ἐφημερίδας, χαρτὰ διὰ παιγνίδιον· καὶ μετ' ὀλίγον ἴσως ψωμίον. Καὶ : διὰ τί νὰ μὴν ἀκολουθήσῃ καὶ τοῦτον τὸν δρόμον τῆς ἀρπαγῆς; Ἄν δὲν ἔβαλεν ἀκόμη εἰς τὸν νοῦν τῆς κἀνὲν ἄλλο εἶδος ἐμπορίου, πρέπει νὰ τῆς τὸ γνωρίζωμεν χάριν.

Ἡ προτελευταία βλάβη, τῶν δέκα ἐμποδίων διὰ τὴν μερικὴν βιομηχανίαν, εἶναι νὰ ἀπαγορεύῃ τὴν ἐξοδὸν ἢ τὴν ἔσοδον διαφόρων φυσικῶν ἢ τεχνικῶν προϊόντων, διὰ νὰ συστείλῃ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν ἑκτασιν τῆς ἀγορᾶς ὅπου ἡ συναλλαγή μέλλει νὰ γίνῃ. Ἀναγκαῖον εἶναι νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι αἱ τοιαῦται ἀπαγορεύσεις εἰν' ἐνίοτε ὑπαγορευμένα, σχεδὸν ἀπαιτημένα εἰς τὰς συνθήκας τὰς ὁποίας αἱ κυβερνήσεις κάμνουν πρὸς ζημίαν τῶν συμφερόντων τῶν λαῶν. Μεγάλως ἐπεμελήθησαν, διὰ πολὺν καιρὸν, τὴν λεγόμενῃ ἐμπορικῇ ἰσοσταθμίᾳ (balance du commerce), δηλαδὴ νὰ μὴ δίδωσιν εἰς τὰ γειτονεύοντα ἔθνη πλείωτερα ἢ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚ. ΑΣΦΑΛ.

ὅσα ἐλάμβαναν ἀπ' αὐτὰ ἀργύρια· ὥς νὰ μὴν ἦτον εἰς τὸν κόσμον ἄλλο τί δι' ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων παρὰ τὰ ἀργύρια! ὥς νὰ ἦτο τὸ μόνον προσοχῆς ἄξιον, εἰς τὰς ἀλλαγὰς, ἡ ἰσότης τῆς χρηματικῆς τῶν πραγματικῆς τιμῆς, καὶ ὄχι ἡ ὠφέλεια τῶν ἀνταλλαγῶν! ὥς, τέλος πάντων, νὰ μὴν ἦτο τὸ γενικὸν συμφέρον τῶν λαῶν νὰ βλέπωσι πάντοτε ν' αὐξάνη, μ' ὅποιονδῆποτε τι μέσον, τὸ περιπλέον τῶν προϊόντων των ἀφοῦ ἀφαιρέσωσι τὰ ἱκανὰ διὰ χρεῖαν των!

Τέλος πάντων, ἡ βιομηχανία ἐμποδίσθη ἀπὸ πολλοὺς τοῦ δημοσίου θησαυροῦ γόμους, ἐμμέσους φόρους βαλμένους ὄχι μόνον εἰς τὰ εἰσερχόμενα καὶ ἐξερχόμενα προϊόντα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἐπικρατείας μεταγωγὰς, τὰς ἐκθέσεις εἰς τὴν ἀγορὰν, σχεδὸν εἰς κάθε περίστασιν καλλιέργειας, κατασκευῆς, ἐμπορίας, καὶ δαπάνης. Ἐμποροῦν ἄρα νὰ εἴπωσιν ὅτι οἱ τοιοῦτοι φόροι πληρόνεται ἀπὸ τοὺς μόνους δαπανητὰς τῶν προϊόντων, ἢ ἀπὸ τοὺς κτηματικούς τῆς γῆς; Ἡ βιομηχανία γνωρίζει κάλλιστα τὴν ἡμεσον ταύτην πληγὴν τῆς, ἂν ἦναι ἀληθινὸν ὅτι σμικρυνόμενα τὰ προϊόντα καὶ ἡ δαπάνη των, πτωχεύει, ἀδυνατεῖ ἐνταυτῇ ὅλη ἡ πολιτικὴ κοινωνία. Μ' ὅλον τοῦτο, δημόσιον δάνειον, ἐπιζήμιος πόλεμος, καὶ ἄλλα αἷτια, ἐμποροῦν ν' αὐξήσωσι τὰ ἔξοδα τῆς ἐπικρατείας τόσον, ὥστ' εἶν' ἀδύνατον ν' ἀποπληρωθῶσι δι' ἀμέσων φόρων, καὶ νὰ μὴν ὑποχρεωθῇ νὰ προσφύγῃ εἰς πολλοὺς ἄλλους τυχηροὺς ἢ ἀποκρύφους φόρους· ἀξιοθρήνητος ἀνάγκη! διότι οἱ ἔμμεσοι φόροι διεγείρουν τὸν δόλον, καὶ ἀπαιτοῦν ἔξοδα τὰ ὅποια καταλύουν τὸ τρίτον τῶν ἐσόδων· καταβαρύνουν τὸν πτω-

χόν· καὶ ἂν ἀληθεύῃ ὅτι ἀποφεύγουν τὴν προσοχὴν τῶν πλειοτέρων πληρωτῶν, ὅταν συγχέωνται ἢ, τρόπον τινὰ, κρύπτονται εἰς τὴν τιμὴν τῶν πραγμάτων, τὸ νομιζόμενον τοῦτο διάφορον γίνεται πραγματικῶς ἄλλο ἐμπόδιον εἰς τὴν πρόδον τῆς ἀληθοῦς οἰκιακῆς οἰκονομίας. Ὅπως καὶ ἂν ᾖ, πρέπει καὶ ἐδῶ, ὡς ἐπράξαμεν εἰς τὸ περὶ κτημάτων κεφάλαιον, νὰ περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὸ ζήτημα νὰ μᾶς δοθῶσι καὶ διὰ τὴν βιομηχανίαν δύο ἀσφάλειαι, δηλαδὴ, νὰ περιορισθῶσι τὰ δημόσια ἔξοδα εἰς ἐσχάτην οἰκονομίαν, καὶ, νὰ ἐπιβάλλωνται οἱ φόροι μὲ τὴν βουλὴν ἀντιπροσωπικῆς συνόδου.

Ἀπὸ τὰ κατὰριθμημένα δέκα εἶδη τῶν ἀπαγορεύσεων ἢ ἐμποδίων, καθὲν συνέχεται μὲ τινὰς προλήψεις, συνηθείας, ἢ μερικὰς περιστάσεις. Μένει δὲ νὰ ἐξετάσωμεν τοὺς ἀλόγους λόγους οἱ ὅποιοι ὑπερασπίζονται ἐντὰμα πολλὰς τυραννικὰς θεσμοθεσίας (institutions). Ἄν προσέξωμεν ὀλίγον εἰς τὸ πλῆθος, τὴν ποικιλίαν, τὴν συμπλοκὴν τῶν κινήματων τῆς βιομηχανίας, αἰσθανόμεθα ἄρκετὰ ὅτι δὲν ἐμποροῦν νὰ βαλθῶσιν εἰς πρᾶξιν μὲ τόσῃ ἀκρίβειαν, ὥστε νὰ μὴ ἀκολουθήσῃ ποτὲ οὔτε ζημία, οὔτε λάθος. Συμφοραὶ πάντῃ φυσικαὶ θέλουν κάμειν μερικὰ προϊόντα σπάνια ἢ ὑπερπερισσά. Διάφορα αἰτίαι, ἠθικαὶ ἢ φυσικαὶ, ἐνδέχεται νὰ ἐνεργήσωσιν εἰς πολλὰς ἐξοδεύσεις τῶν προϊόντων, διὰ νὰ τὰς στενεύσωσιν ἢ νὰ τὰς ἐκτείνωσι πλέον τοῦ πρέποντος. Ἔργα τινὰ ἐνδέχεται νὰ κακοεπιχειρισθῶσι, νὰ κακοκυβερνηθῶσι, νὰ κακοεκτελεσθῶσι· καὶ ὅσοι ἐδέχθησαν τὸ ἐπάγγελμα, τυχαίνουσι πολλάκις νὰ ᾖ ἀνεπιτήδειοι· καὶ οἱ ἀπατεῶνες δὲν θέλουν παύσειν νὰ εὐ-

τυχεῖσιν ἑωσού τὰ φῶτα, διασκορπιζόμενα παντοῦ, φθάσουν
 εἰς τὸν βαθμὸν ἀπὸ τὸν ὁποῖον στέκουν ἀκόμη πολὺ μακράν.
 Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ ἵ τί συμβαίνει; Ἡ κυβέρνησις φωνάζει
 δι' αὐτὰ τὰ ἄτοπα, καὶ φαντάζεται ὅτι εἶναι ἱκανὴ νὰ τ'
 ἀπαντήσῃ μὲ τὴν, ὅσον τὸ δυνατόν, μεσιτείαν τῆς, εἰς τὰς
 μερικὰς ὑπουργίας μεταξύ τῶν ὅσοι τὰς προξενοῦν καὶ τῶν
 ὅσοι τὰς λαμβάνουν. Ἀναντίρρητον εἶναι ὅτι χρεώσται νὰ ἐπα-
 γρυπνῇ εἰς τὴν πίστιν τῶν συναλλαγμάτων ὅτι χρεώσται νὰ
 διορίξῃ τὰ ζύγια καὶ τὰ μέτρα, νὰ κάμνῃ γνωστὴν τὴν τιμὴν
 τῶν νομισμάτων, νὰ δοκιμάζῃ τὰ πολύτιμα μέταλλα τῶν
 ὁποίων ἡ γνώρισις τῆς μίξεως μὲ ἄλλα εἶναι δύσκολος εἰς τοὺς
 πλειότερους ἀγοραστὰς, νὰ ἔχῃ κριτήρια τὰ ὁποῖα νὰ φροντί-
 ζωσι τὴν διάρθρωσιν τῶν σφαλμάτων καὶ νὰ ἐμποδίζωσι τὴν
 ἀπάτην. Ἀλλ' ἐπιστηριζομένη πάντοτε εἰς τὸ ἀγαπητόν τῆς
 ἀξίωμα, ὅτι διὰ νὰ χαλιναγωγίσῃ ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος εἶ-
 « ναι νὰ προλάβῃ » σφετερίζεται τὸ δίκαιον νὰ παρευρίσκηται
 πάντοτε ὅπου γίνονται ἔργα, ὑπηρεσίαι, συναλλάγματα
 καὶ ἡ παρῆρουσία τῆς, τόσον πολυέξοδος ὅσον καὶ δεσποτικῇ,
 δὲν προλαμβάνει πραγματικῶς κάμμιν κατάρχησιν, οὐδὲ
 παύει, καὶ τοῦλάχιστον, τὰς σκανδαλικὰς ἀπιστίας, ἀλλ'
 ἀπογυμνώνει μόνον τὴν βιομηχανίαν ἀπὸ τὴν ἀνεξαρτησίαν
 καὶ ἀπὸ τὴν ἀσφαλείαν τῆς, στενοχωρεῖ κάθε κίνησιν, βρα-
 δύνει κάθε πρόοδον, καὶ ἐμποδίζει τὸν δρόμον τῆς ἐνεργείας
 καὶ τῆς παγκοσμίου εὐτυχίας. Ὅ,τι ἤθελ' ἀκολουθήσειν ἂν ἡ
 κυβέρνησις δὲν ἠνακατόνετο διόλου, καὶ ὅ,τι ἀκολουθεῖ ἀκό-
 μη μ' ὅλον ὅτι ἀνακατόνεται, εἶναι, ὅτι καὶ ἐμποδιζόμεναι
 ἀκόμη αἱ ὑπηρεσίαι ἀπὸ ἀναπόφευκτα ἄτοπα, ἰσοσταθμοῦν

ὅμως φυσικὰ μὲ τὰς χρείας. Ἀρκεῖ νὰ μὴν ἐμποδίζωνται, καὶ ἡ ἰσοσταθμία γίνεται εἰς ὅλα τὰ προϊόντα · κανονικὴ τιμὴ ἀποδίδεται εἰς τὰς ἐκτιμήσεις τῶν πραγμάτων · καὶ τελευταῖον, αἱ καλῆτεραι ὑπουργίαι προτιμῶνται γενικῶς, καὶ ἡ προτίμησις τούτῃ σύρει πᾶσαν τέχνην εἰς τὸ ἀληθινόν της στάδιον. Ἡ φύσις γεννᾷ τὴν τάξιν, καὶ ὁ δεσποτισμὸς τὴν ἀταξίαν · ἡ πλεον τερατώδης ἀταξία γεννᾶται ἀπὸ τὰς αὐτογνωμόνας καὶ περιττὰς διατάξεις.

Πάμπολλοι λαοὶ ἠλευθερώθησαν διὰ πάντα ἀπὸ τὰ πολιτικὰ συστήματα, τὰ ὅποια ἐκράτουν μέγα μέρος τοῦ λαοῦ εἰς τὴν δουλείαν ἢ εἰς ἄκραν πτωχείαν. Εἰσμάτην ἤθελαν μᾶς παραστήσειν πάλιν τὸ εἶδωλον τῆς ἐθνικῆς δόξης, ὡς δυνατὸν νὰ συμβιβασθῇ μὲ τὴν ἄκραν ἔνδειαν τῶν πλειοτέρων οἰκογενειῶν · τὰ πράγματα μᾶς κάμνουν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ παιδαριώδης τούτῃ πλάνη δὲν θελ' ἐπικρατήσει πολὺν καιρόν. Ἐρχίσαμεν πλέον νὰ γνωρίζωμεν ὅτι αἱ πολεμικαὶ ἀποκτήσεις γίνονται μ' ἀτίμους ληστείας, μὲ ὀλεθρον τῶν νικημένων, καὶ πολὺ πρόσκαιρον πλουτισμὸν τῶν νικητῶν. Ἔως καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν ἐκτέλεσιν τῶν δικαιωμάτων τῆς πόλεως, ἥτις λέγεται πολιτικὴ ἐλευθερία, ἠθέλαμεν τὴν βαρυνθῆν γρήγορα, ἂν δὲν ἦτο μέσον ἀρμόδιον εἰς τὴν φυλακὴν τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς προσωπικῆς εὐτυχίας. Ὅθεν συμπεραίνεται ὅτι ἡ δημόσιος εὐδαιμονία δὲν εὐρίσκεται πλὴν ἐκεῖ ὅπου ἡ μερικὴ καθενὸς βιομηχανία ἐκτελεῖται μὲ πλειοτέραν ἐνέργειαν, εἰσάγει καὶ διαμερίζει τὴν εὐτυχίαν εἰς τὸν, ὅσον τὸ δυνατόν, πλειότερον ἀριθμὸν τῶν κατοικιῶν. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὸν σκοπὸν

τούτον, εἰς τὸν ὁποῖον νομίζομεν ὅτι πρέπει μόνον καὶ μόνον ν' ἀποβλέπῃ τὸ πολίτευμα, εἰν' ἀναγκαῖον νὰ λυθῇ τοῦλάχιστον, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἡ βιομηχανία ἀπὸ τοὺς κωλυτικούς δεσμούς. Λέγω ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐπειδὴ εὐρίσκονται ἴσως ἀκόμη τινὲς ἀπ' αὐτοὺς τοὺς δεσμούς εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ὑπόληψις ἀποδίδει τόσην δύναμιν ὥστε δὲν εἶν' ἐλπίς νὰ τοὺς διακόψωμεν χωρὶς κίνδυνον. Ἀλλ' ἐὰν δὲν συμφέρῃ νὰ ζητῶμεν διὰ μιᾶς τὰς νομιζομένας ἀναγκαίας ἀσφαλείας εἰς κάθε ἐπιτήδευσιν μερικὴν, τοῦλάχιστον μᾶς συγχωρεῖται ν' ἀποδείξωμεν μὲ βεβαιότητα ὅτι ἡ κυβέρνησις βάλλει εἰς κίνδυνον τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἐπικρατείας, καὶ ἐπομένως τὴν ἰδικὴν τῆς, ἂν μηχανεύεται νέας ἀπαγορεύσεις, ἂν ἀνανεώῃ τὰς παρελθούσας, ἂν δὲν ἐπιμελῇται νὰ μετριάσῃ ἢ νὰ παύσῃ βαθμηδὸν τὰς λοιπὰς, καὶ ἂν δὲν ἀπαντήσῃ, μὲ τὴν συνεργίαν τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συνεδρίου, τὰς ἐμποδιστικὰς, ποινικὰς, καὶ δημευτικὰς διαταγὰς ὅσαι ἤθελαν ἐξακολουθεῖν νὰ καταθλίβωσιν τὴν βιομηχανικὴν ἐλευθερίαν.

Ὅλοι συμφωνοῦν ἄρκετὰ ὅτι ἡ πολιτικὴ κοινωνία ἤθελε διαλυθῇ, εὐθύς ὅτε τὰ κτήματα, ἤγουν τὰ ἐπισωρευμένα προϊόντα, δὲν ἤθελαν εἶσθαι ἀπαραβίβιστα. Ἀλλ' οἱ κατὰ τῆς βιομηχανίας πόλεμοι ἢ τοῦ μέσου μὲ τὸ ὁποῖον αὐξάνομεν τὰ πράγματα εἶναι παρομοίως ἐπικίνδυνοι ἐπειδὴ ἐμποδίζουν τοὺς ἀπόρους νὰ γενῶσι κτηματικοί, καὶ τοὺς κτηματικούς νὰ ὠφεληθῶσι καὶ νὰ ᾖναι κύριοι εἰς ὅ,τι ἐκέρδησαν. Ἀλλ' ὅσα ἔκθεσα εἰς τὸ παρὸν κεφάλαιον ἐγνωρίσθησαν πρὸ πολλοῦ καὶ διεκηρύχθησαν εἰς τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τὴν κυβέρνησίν τῆς. Ἰδοὺ τι ἀναγινώσκωμεν εἰς τὸ προῖκμον τῆς κατὰ τὸ 1776

βασιλικῆς διαταγῆς. « Χρεωστοῦμεν εἰς ὅλους τοὺς ὑπηκόους
 « μας τὴν ἀσφάλειαν νὰ χαίρωνται ἐλευθέρως καὶ ἐν-
 « τελέως τὰ δικαιώματά των · μάλιστα δὲ εἰς τοὺς
 « ἐξ ἐκείνης τῆς τάξεως οἵτινες, μὴν ἔχοντες ἄλλα κτήματα
 « παρὰ τὸ ἴδιον ἐργόχειρον, ἔχουν καὶ τὴν χρεῖαν καὶ τὸ
 « δίκαιον νὰ μεταχειρίζωνται, χωρὶς κανένα προσδιορισμὸν,
 « τὸ μόνον μέσον τῆς ὑπάρξεώς των. Ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ἐδι-
 « ὠρισε τὸν ἄνθρωπον νὰ ἔχῃ χρεῖας, καὶ τοῦ ἔκαμεν ἀπαρ-
 « αίτητον τὴν ἐργασίαν, ἔκαμε τὴν ἐργασίαν κτήμα
 « ὅλων τῶν ἀνθρώπων · κτήμα πρῶτιστον, τὸ πλέον ἰε-
 « ρώτερον καὶ ἀπαράγραπτον παρὰ τὰ λοιπὰ ὅλα κτήματα.
 « Δὲν πρέπει νὰ παραβλέψωμεν τῆς δικαιοσύνης τὸ ἔργον
 « τοῦτο διὰ τὸν φόβον μὴ οἱ τεχνῖται μεταχειρίζομενοι
 « τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐργάζωνται τὸ ἄγνωστον εἰς αὐτοὺς ἐπι-
 « τήδευμα, γεμίσει τὸ κοινὸν ἀπὸ ἀτελῆ ἐπιτηδεύματα.
 « Ὅπου ἐδόθη ἡ ἐλευθερία ἔπαυσαν πρὸ πολλοῦ ταιαῦτα δυσά-
 « ρεστα παρεπόμενα... Γνωστὸν εἶν' εἰς ὅλους πόσον ἀπατηλὸν
 « εἶναι τὸ σύστημα νὰ διορίζωνται ἐπιστάται, ἐκλεγμένοι
 « ἀπὸ κάθε κοινωσίαν τῶν τεχνιτῶν, διὰ τὴν τελειοποίησιν
 « τῶν τεχνουργημάτων · καὶ ὅτι, ἐπειδὴ ὅλα τὰ μέλη τῶν
 « κοινωτήτων κλίνουν πάντοτε εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ὅλαι αἱ
 « κοινότητες συστήνουν ἐν σῶμα καὶ πρέπει νὰ ὑπερασπίζε-
 « ῖ ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ὁ ἀδικημένος πολίτης κατανατᾷ πάντοτε
 « νὰ βαρύνεται νὰ ζητῇ ἀπὸ κριτήριον εἰς κριτήριον, δίκαιον
 « πλέον πολυέξοδον παρὰ τὸ περὶ τοῦ ὁποίου γίνεταί ἡ
 « ζήτησις. Ὅσοι γνωρίζουν τὸν δρόμον τοῦ ἐμπορίου, ἐξεύ-
 « ρουν ὅτι ὁποιαδήποτε μεγάλη ἐπιχειρήσις ἐμπορικὴ ἢ τε-

« χνικὴ χρειάζεται δύο εἰδῶν ὑποκείμενα, ἐργολήπτας διὰ
 « νὰ προμηθεύωσι τὰς πρώτας ὕλας, τὰ ἀναγκαῖα ἐργαεῖα
 « καὶ σκεύη εἰς κάθε πραγματεῖαν· καὶ ἀπλοῦς ἐργάτας διὰ
 « νὰ ἐργάζωνται διὰ λογαριασμὸν τῶν πρώτων μὲ συμφω-
 « νημένον ἡμερομίσθιον. Τοιαύτη εἶν' ἡ ἀληθινὴ ἀρχὴ καὶ
 « διακρίσις τῶν ἐργολάβων ἢ τῶν κυρίων, ἀπὸ τοὺς ἐργάτας
 « ἢ συνεργάτας· ἥτις θεμελιούται εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγ-
 « μάτων καὶ δὲν κρέμεται διόλου ἀπὸ τὴν αὐτογνώμονα
 « θέλησιν μερικῶν κοινωνιῶν. Τῶνόντι, εἰς τοὺς μεταχειριζομέ-
 « νους εἰς ἐμπορείαν τὸ κτηματικὸν αὐτῶν κεφάλαιον συμφέρει
 « μάλιστα νὰ ἐμπιστεύωνται τὴν ἐμπορικὴν ὕλην εἰς καλοὺς
 « ἐργάτας, καὶ ὅχι εἰς ἐργάτας τοιούτους, οἱ ὅποιοι ἐργα-
 « ζόμενοι ἀτέχνως τὴν πραγματεῖαν ἀπομακρύνουν τοὺς ἀγο-
 « ραστάς. Ἀπαγορεύοντες λοιπὸν τὰς μαθητεύσεις
 « (apprentissages), τὰς συντροφίας (compagnonnages),
 « καὶ τὰ ἀριστοτεχνήματα, δὲν φοβούμεθα πλέον νὰ ἀπατᾶ-
 « ται ὁ λαὸς εἰς τὰ συναλλάγματά του. Ὅπου τὸ ἐμπόριον
 « εἶναι διόλου ἐλεύθερον, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν
 « ἐργατῶν ἀναλογεῖ ἐξανάγκης μὲ τὰς χρεῖας, ἤγουν, μὲ τὴν
 « δαπάνην τῶν προϊόντων· δὲν ὑπερβαίνει τὴν ἀναλογίαν
 « ταύτην εἰς πολιτείας ὅπου ἡ ἐλευθερία ἐδόθη. »

Χρεωστεῖται λοιπὸν εἰς τὴν βιομηχανίαν ἀκριβὲς καὶ
 τελεία ἐλευθερία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΩΝ ΦΡΟΝΗΜΑΤΩΝ.

Ἡ λέξις ἐλευθερία διήγειρε πολλὰς φιλονεικίας, μεταξὺ τῶν μεταφυσικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν. Ἕχει δὲ δύο σημασίας πάντῃ διαφόρους.

Ἐξ ἐνὸς μέρους, ὅσοι λέγουσιν ὅτι ἡ ἀνθρώπινος θέλησις εἶναι πάντῃ ἐλευθέρα, ἀποδείχνουν ὅτι μεταξὺ δύο ἐναντίων ἀποφάσεων, ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ δεχθῇ ἐλευθέρως τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην, καὶ ἐπομένως ν' ἀντισταθῇ εἰς τὰς αἰτίας καὶ εἰς τὰ αἰσθήματα ὅσα τὴν σύρῃσι πρὸς τὴν ὁποίαν δέχεται.

Ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, ὅταν ζητῶσι τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν, ἀπαιτοῦν νὰ μὴ μᾶς ἀντισταθῇ κἀνὲν ἐξωτερικὸν ἐμπόδιον νὰ πράξωμεν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐλάβαμεν ἀπόφασιν, ἐὰν αὐτὴ δὲν βλάβῃ τὸ πρόσωπον ἢ τὰ κτήματα ἄλλου τινός.

Δὲν εἶναι χρεῖα νὰ ἐρευνήσωμεν τὰ τῆς ἐλευθερίας κατὰ τὴν πρώτην ἔννοιαν ἢ κατὰ τὴν μεταφυσικὴν θεωρίαν. Μ' ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ θέλομεν ὁμιλήσειν εἰς τὸ παρὸν κεφάλαιον περὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν φρονημάτων, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ παρατηρήσωμεν, εἰς τὴν ἀρχὴν, ὅτι ὁ λογικὸς

ἄνθρωπος δὲν ἔχει πραγματικῶς τὴν δύναμιν ν' ἀποφασίσῃ
 μεταξύ δύο ἐναντίων φρονημάτων. Ἀναμφιβόλως, πρὶν νὰ
 δεχθῇ τὸ ἐν ἢ τὸ ἄλλο, ἐμπορεῖ νὰ τὰ ἐξετάσῃ κατὰ τὸ
 μᾶλλον καὶ ἥττον προσεκτικῶς, νὰ κρίνῃ τὴν πρότασιν καθ'
 ὅλα τὰ μέρη της ἢ κατὰ τινὰ μόνον. Πολὺ μεγάλην ἐξουσίαν
 ἔχομεν ἀκόμη νὰ μὴ συμμορφώσωμεν οὔτε τὰς πράξεις οὔτε
 τοὺς λόγους μὲ τὰ φρονήματά μας, νὰ δεῖξωμεν ψευδεῖς
 τοὺς πλείστους μας λογισμοὺς μὲ τὴν διαγωγὴν καὶ τοὺς
 λόγους μας. Ἀλλ' ἂν θεωρήσωμεν τὸν λογισμόν μας αὐτὸν
 καθ' ἑαυτὸν, ὅπως εὐρίσκεται εἰς τὴν συνειδήσιν μας, μετὰ
 ὅποιανδήποτε τινὰ συνέχειαν παρατηρήσεων καὶ σκέψεων,
 δὲν εἶν' ἀληθὲς ὅτι εἶν' ἐλευθέρως · ὅτι εἶν' εἰς τὴν ἐξουσίαν
 μας, εἰς προσδιορισμένην τινὰ κατάστασιν τοῦ νοός μας,
 νὰ φρονῶμεν διαφόρως ἀπ' ὅ,τι φρονοῦμεν. Κατὰ τοῦτο
 συμφωνοῦν τοῦλάχιστον διὰ τὰς γνώστας βεβαίαις περιστά-
 σεις, τῶν ὁποίων ἡ ἀλήθεια πηγάζει ἀμέσως ἀπὸ τὴν φύσιν
 αὐτὴν τῶν σημαντικῶν των λέξεων, ἀφοῦ δοθῇ ἀκριβῶς ὁ
 ὅρισμός των, καὶ γίνωσιν εὐκατάληπτοι. Τοῦ μαθηματικοῦ
 ἡ κρίσις, ὅτι αἱ τρεῖς γωνίαι τοῦ τριγώνου εἶν' ἀκριβῶς ἴσαι
 μὲ δύο ὀρθάς, δὲν ἔγινε μ' ἐλευθέραν ἐκλογὴν του · οὐδ'
 εἶν' εἰς τὴν ἐξουσίαν του νὰ δεχθῇ διαφορετικὴν γνώμην.
 Τὸ αὐτὸ λέγω, ἂν καὶ ἡ ὑπόθεσις ᾖ ὀλιγώτερον ἀκριβής,
 ὅτι, κρίνων τὸν Μωάμεθ ὡς ἀπατεῶνα, καὶ τὸ Κοράνιον
 του ὡς συλλογὴν φλυαριῶν, βιάζομαι νὰ καταπεισθῶ εἰς τὴν
 τοιαύτην κρίσιν · καὶ ἂν, εἰς πολλὰς ἄλλας περιστάσεις, ἡ
 γνώμη τὴν ὁποίαν δέχομαι μὲ φαίνεται μόνον πιθανή, ἂν
 καὶ αἰσθάνωμαι ὅτι ἐνδέχεται, μετὰ παρατηρήσεις, τὰς

ὁποίας δὲν εἶμαι ἱκανὸς ἐγὼ νὰ κάμω, νὰ μεταπέσῃ ἡ γνώμη μου εἰς τὴν ἐναντίαν τῆς· καὶ ἂν ἀκόμη ἐνδέχεται ὅτι ἡ κατάστασις τῶν σημερινῶν μου γνώσεων νὰ μ' ἀφήνωσι πάντῃ ἀβέβαιον καὶ ἀμφίβολον μεταξὺ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης, τολμῶ νὰ εἶπω ἀκόμη ὅτι ὅσῃν εἰλικρίνειαν σκέψιν καὶ ἐνέργειαν δώσω εἰς ταύτην τὴν ἔρευναν, τόσον ὀλιγωτέρα θέλει εἶσθαι ἡ ἐξουσία τῆς πίστεως, τῆς πληροφορίας ἢ τῆς ἀμφιβολίας μου. Ἄν ζητήσω τὸ γινώμενον, καὶ τὸ εὖρω, τὸ γνωρίσω, τὸ δοκιμάσω, πάλιν συλλογίζομαι ὅτι δὲν ἔπραξα κατὰ τὴν μέθοδόν μου. Ἰσως μ' ἤθελ' εἶσθαι δυσάρεστον· ἀλλ' εἴτε πρὸς καιρὸν, εἴτε διὰ πάντα, θέλει κυριεύσειν τὸν νοῦν μου.

Διὰ τοῦτο μάλιστα ἐπειδὴ τὰ φρονήματα δὲν εἶν' ἐλεύθερα κατὰ τὴν προεξηγηθεῖσαν μεταφυσικὴν ἔννοιαν, πρέπει νὰ ἦναι ἐλεύθερα κατὰ τὴν ἄλλην, ἥγουν, πρέπει νὰ μὴ φοβῶνται καμμίαν ἐξωτερικὴν βίαν. Ἡ βία νὰ ἐπαγγελλώμεθα ὅσα δὲν φρονοῦμεν, ἢ νὰ ὑποκρινώμεθα ὅσα φρονοῦμεν, ἤθελεν εἶσθαι ἡ πλέον παράξενος ἀδικία ἀπ' ὅσας ἐνδέχεται νὰ ἐνεργήσῃ τις ἀπὸ τοὺς τυχόντας· διὰ τοῦτο καὶ οἱ νόμοι μόνις τὴν ἐπρόβλεψαν. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, αἱ τυραννικαὶ κυβερνήσεις ἐξεπέρασαν τοὺς κοινούς κακούργους· ἐμηχανεύθησαν εἶδος τι βίας τῆς ὁποίας παράδειγμα δὲν εὕρηκασιν εἰς τὴν περίοδον τῶν μερικῶν ἀδικιῶν. Δυσχυρίσθησαν νὰ ὑποδουλώσωσι τὴν πλέον ἀνεξάρτητον δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις μᾶς κάμνει ἀγγίνοας καὶ ἐπιτηδεύουσιν εἰς πρόοδον, ἥτις κινεῖ καὶ διευθύνει ὅλας τὰς ἄλλας. Βέβαια! κυριευόμεθα, καθ' ὅ,τι ἔχομεν ἰδικώτερον καὶ πλέον ἄμεσον, ἀπὸ

τὸν δεσπότην ὅστις μᾶς ἐμποδίζει νὰ συλλογισθῶμεν, καὶ νὰ ἐκφωνήσωμεν ὅ,τι ἔχομεν εἰς τὸν νοῦν. Δὲν ὑπάρχει ἄλλη στενοτέρα δουλεία· διὰ τοῦτο, διὰ νὰ καταφέρωσιν εἰς αὐτὴν τὸν λαὸν, χρειάζονται πρῶτον, μὲ πολλὰς ἐνοχλήσεις καὶ μηχανουργήματα, νὰ τὸν βυθίσωσιν εἰς ἐσχάτην ἀμάθειαν, καὶ σχεδὸν νὰ τὸν γυμνώσωσιν ἀπὸ τὰς λογικὰς του δυνάμεις, τὰς ὁποίας δὲν πρέπει πλέον νὰ μεταχειρίζεται. Ἀλλ' ἂν τὰς φυλάξῃ, ἢ τὰς ἀναλάβῃ, θέλει αἰσθανθῇ τὸν ζυγὸν καὶ πασχίσειν νὰ τὸν ἀποτινάξῃ.

Εἰς τόπον ὅπου τὰ φῶτα εἰσῆλθον, ἡ τυραννία ἤτις βιάζει νὰ ἐπαγγέλλεται τὶς φρονήματα ἐναντία τῶν φρονημάτων του, διαφθείρει, ὅσον ἐμπορεῖ, τὰς πρώτας τάξεις τῶν πολιτῶν, διὰ ν' ἀπαντήσῃ καὶ νὰ καταδεσμεύσῃ τὰς ἐσχάτας. Διασκορπίζει, κατὰ συνέχειαν, παντοῦ, διάφορα ἀναιδῆ ψεύματα. Ὅσον καιρὸν προστάζεται εἰς ὅλους νὰ προσποιῶνται πίστιν εἰς ὅσα οἱ πλείότεροι ἀδυνατοῦν νὰ πιστεύσωσι τινόντι, παρευρίσκεται διαφθορὰ ἢ ἀνανδρία εἰς τοὺς πρώτους, ἀργία ἢ ἀναισθησία εἰς τοὺς δευτέρους, διαφθορὰ εἰς τὸ πλείοτερον μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ εὐγένεια καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ χαρακτῆρος συνίστανται, ἂν καὶ ὀλίγον τὸ στοχάζονται, εἰς τὴν παρρησίαν καὶ σταθερότητα τῶν φρονημάτων. Ὁ καλὸς ἄνθρωπος ἐνδέχεται ν' ἀπατηθῇ, ἐμπορεῖ ὅμως καὶ νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀπάτην του· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζῃ τις ἀπ' αὐτὸν οὔτ' ἀρέσκειαν οὔτε τυφλὴν ὑπακοήν· ἀφίνει εἰς τοὺς αὐλικούς τὴν ἐπιτηδευσίαν ν' ἀνακηρύσσωσιν ὅ,τι σύστημα ἐπικρατήσῃ· τὴν εὐλύγιστον τούτην λογικὴν, ἥτις κλίνει πάντοτε χωρὶς νὰ λανθασθῇ εἰς

ὅσα ἡ κυβέρνησις ἀρέσκεται νὰ προστάσῃ φρονήματα, δὲν τὴν μεταχειρίζεται διόλου· οἱ λογισμοὶ τοῦ τελειοποιοῦνται καὶ ριζοῦνται εἰς τὴν ἀμετάβλητόν του συνείδησιν· καὶ οἱ λόγοι τοῦ, πιστὴ καὶ ζωηρὰ εἰκὼν τῶν αἰσθημάτων τοῦ, δὲν δέχονται κἀνὲν ξένον χρωματισμόν.

Ἀς προσέξωμεν ὅμως μὴ συγχύσωμεν ἐδῶ δύο τῶντι διάφορα πράγματα. Ἰσως παύσουν πλέον νὰ μᾶς βιάζωσι νὰ λέγωμεν ὅ,τι δὲν ἔχομεν εἰς τὸν νοῦν· ὁ λόγος εἶναι μόνον νὰ ἐξεύρωμεν ἕως πόσον ἐμποροῦν νὰ μᾶς ἐμποδίσωσι νὰ λέγωμεν ὅ,τι ἔχομεν εἰς τὸν νοῦν. Ἰδοὺ ἐξαιρέτως τὸ πρόβλημα τὸ ὁποῖον παρῶσινιάζεται ἐδῶ διὰ νὰ λύσωμεν.

Ἀς ὁμολογήσωμεν πρὸ πάντων ὅτι ἡ ὁμιλία λαμβάνει πολλάκις χαρακτῆρα πράξεως. Ἡ φανέρωσις εἰς τινὰ ὑβριστικῆς γνώμης εἶναι πόλεμος· καὶ ὁ πολεμούμενος δὲν κάμνει ἄλλο, ὅταν ἀντιφέρεται, παρ' ἀντιφέρεται εἰς πολέμιον. Πράξεις λοιπὸν ἐπιβλαβεῖς, εἰς τὴν εὐτυχίαν, εἰς τὴν ἀσφάλειαν καθενὸς μερικῶς πολίτου, καὶ πολλάκις εἰς τὴν κοινὴν ἡσυχίαν, πρέπουσιν ἀπαγορεύονται αὐστηρῶς ὡς ἡ συκοφαντία καὶ ἡ ἀπλῆ ὕβρις. Βέβαιον εἶν' ἀκόμη ὅτι συνεργεῖ τις εἰς ἀδικημα ἢ εἰς ἐγκλημα, ὅταν τὸ διδάσκῃ εἰς ἄλλον, ὅταν τὸν παρακινῇ, ὅταν δείχνῃ τὰ μέσα νὰ τὸ ἐκτελέσῃ· τοιοῦτοι λόγοι εἶναι πράξεις συναιτίου, ἄξιαι νὰ παιδεύονται πάντοτε ὅταν ὁ λόγος ᾖ περὶ ἀδικημάτων γινομένων ἐναντίον τῶν μερικῶν προσώπων, καὶ πολὺ πλέον ὅταν φοβερίζωσι τὴν δημόσιον εὐταξίαν. Ἡ πράξις εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περιστασιν ὀνομάζεται στάσις· εἶδος εἰς τὸ ὁποῖον περιέρχονται, ὅχι βέβαια αἱ πολιτικαὶ θεωρίαι ἢ διδασκαλίαι, ὅποιαιδῆποτε

ἤθελαν εἶσθαι, ἀλλ' αἱ σαφεῖς καὶ ἄμεσαι προκλήσεις εἰς τὴν παρακοὴν τῶν νόμων, αἱ εἰς τὸ φανερόν γινόμεναι ὕβρεις κατὰ τῶν ἐξουσιαστῶν, αἱ μηχανουργίαι ὅσαι προσπαθοῦν ἀμέσως ν' ἀνατρέψωσι τὸ συντεθὲν δημόσιον πολίτευμα. Ἰδοὺ ἀδικήματα ἢ ἐγκλήματα ἀσυγχώρητα · ἰδοὺ εἶδη φρονημάτων, τῶν ὁποίων ἡ φανέρωσις δὲν συγχωρεῖται ποτὲ, ἂν καὶ, διὰ τὴν ἐλεεινοτέραν δυστυχίαν, ἤθελε τὰ συλλάβειν τις ὡς ἀληθῆ καὶ νόμιμα. Εἶναι δὲ διὰ τοῦτο τὰ μόνα ἅπ' ὅσα εἶναι δίκαιον καὶ ὠφέλιμον νὰ ἐμποδισθῶσι · θελω προσπαθήσειν ν' ἀποδείξω ὅτι ἡ ἐλευθερία ὅλων τῶν ἄλλων πρέπει νὰ μὲνῃ ἀνέγγικτος, καὶ ἐλευθέρα ἀπὸ κάθε εἶδος δεσμοῦ, προκαταρκτικοῦ ἐμποδίου, ἀπαγορεύσεως καὶ κολάσεως. Ὅστις ἀναιρεῖ κάμμίαν ὁποιανδήποτε ἄλλην, ἀληθῆ ἢ ψευδῆ, τολμημένην ἢ ἀποδειγμένην, ὀρθὴν ἢ στρεβλὴν, ἀβλαβῆ ἢ ἐπικίνδυνον, τὴν καταδικάζει δικαίως ἢ ἀδίκως, ὡς ἐναντίαν εἰς τοὺς νόμους, εἰς τὸ πνεῦμα τῶν θεσμοθεσιῶν, εἰς τὰς ὑπολήψεις, ἢ εἰς τὰ συμφέροντα ἢ εἰς τὰς συνθηκὰς τῆς κυβερνήσεως · ὅστις, λέγω, καταδικάζει τοιαῦτα φρονήματα ὑποβάλλει τὸν ἀνθρώπινον νοῦν εἰς αὐτογνώμονα τυραννίαν, καὶ καταργεῖ αὐτὴν τοῦ λογικοῦ τὴν ἐνέργειαν.

Ὅλοι, χωρὶς ἐξαίρεσιν, ὀνομάζομεν ὀρθὴν τὴν ὁποίαν ὁμολογοῦμεν αἵρεσιν, καὶ κακόδοξον τὴν αἵρεσιν τῶν ἄλλων · αὗται αἱ λέξεις, ἀκριβῶς ἐξηγούμεναι, δὲν σημαίνουνσιν ἄλλο. Ὅχι διότι μετὰ τῶν διαφορῶν θρησκευμάτων, δὲν εἶναι τῶνόντι ἀληθῆ καὶ ψευδῆ, στερεὰ καὶ σαθρά · ἀλλὰ καθὲς τὰ διαχωρίζει ὡς τὰ νοεῖ, καὶ τρέχει μόνος αὐτὸς τῆς ἀπάτης τὸν κίνδυνον. Νὰ ἐπιμὲνῃ τις εἰς δόξαν ὁποιανδήποτε καὶ νὰ

τὴν κρίνῃ εὐλογον, εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτό· νὰ τὴν ἀπορρίψῃ εἶναι τὸ ἴσον καὶ νὰ τὴν κηρύξῃ ὡς παράλογον. Διὰ νὰ διορίσῃ τις διάκρισιν σταθερὰν μεταξὺ τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν αἰρέσεων, ἔπρεπε νὰ γενῇ εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν σύμβολον πολιτικόν, ἱστορικόν καὶ φιλοσοφικόν, ἢ κυβέρνησις ἥτις νὰ φροντίζῃ νὰ κηρύσῃ, ὅταν χρειασθῇ, διὰ κάθε τι, τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ψεῦδος· ἴσως χρειάζονται ἐντάμα καὶ τὰ δύο τοῦτα νομοθετήματα, ἐπίσης καὶ τὰ δύο τερατώδη.

Κάθε σύστημα διδασκαλικὸν ὑποθέτει ὅτι ὁ νοῦς τῶν ἀνθρώπων ἔκαμε πᾶσαν δυνατὴν πρόοδον, τοῦ ἀπαγορεύει ὅσας τὸν μένουν νὰ κάμῃ, περιγράφει κύκλον περὶ τὰς ἀποκτημένας ἢ δεγμένας γνώσεις, ὅστις περιέχει ἀπαραιτήτως πολλὰ σφάλματα, καὶ ἀποκλείει πολλὰς ἀληθείας, ἐμποδίζει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐπιστημῶν, τῶν τεχνῶν καὶ παντὸς ἐπιτηδεύματος. Εἰς ὅποιανδήποτε ἐποχὴν τῆς ἱστορίας καὶ ἂν ἐγίνετο τοιοῦτον σύμβολον, ἤθελε περιέχειν παραλογίας καὶ ἀποβάλλειν τὰ φῶτα, ὅσα ἔκτοτε ἐφώτισαν τὸν κόσμον. Ἐξουσία ἥτις, ἢ παρεξηγοῦσα τὸ σύμβολον, ἢ ἐξ ἰδίας θελήσεως, κρίνει ὅλα τὰ ζητήματα, ἤθελε εἶσθαι μάλιστα ὀλεθριότερα ἀκόμη· διότι ἢ ἔπρεπε νὰ ᾔναι διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν κυβέρνησιν, καὶ τότε δὲν ἤθελ' ἀργήσῃ νὰ τὴν κατακυριεύσῃ, ἢ ἐνωμένη μαζί της, ἤθελε τὴν μεταμορφώσῃ εἰς ἀπόλυτον δεσποτισμὸν, εἰς τὸν ὅποιον κάθε πρόσωπον καὶ πρᾶγμα, χωρὶς ἐξαίρεσιν, ἤθελαν παραδοθῇ. Ἄν δὲν ἐκδῶσσι γενικὸν καὶ ἀκριβῆ κώδικα δημοσίων δογμάτων, πῶς θέλομεν ἐξεύρειν ποῖα φρονήματα δὲν εἶναι συγχωρημένον

νά φρονῶμεν; Ἰ Πόθεν ἔχει νά λαμβάνῃ τὰς ἀποφάσεις του τὸ διορισθὲν νά μᾶς καταδικάζῃ κριτήριον; Καὶ ἂν μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι ἐσφάλαμεν, ἰ τί ἄλλο θέλει κάμειν παρὰ ν' ἀντιθέσῃ εἰς τὴν γνώμην μας τὴν ἰδικήν του; ἰ Καὶ ποῖα ἀνθρώπινος ἢ οὐράνιος δικαιοσύνη ἔχει νά δώσῃ εἰς αὐτὸ τὸ δικαίωμα νά ἐπονομάσῃ ἀδίκημα ἢ ἔγκλημα, ὅ,τι δὲν ἐπρωδιωρίσθῃ ἀπὸ κανένα νόμον;

Ὅταν ζητῇ τις τὰς αἰτίας ὅσαι τὸ πλεόν ἠΰξησαν καὶ διαιώνισαν τὴν ἀπάτην, ἐβράδυναν τὸν ἀληθῆ φωτισμὸν τῶν λαῶν, τὰς εὐρίσκει πάντοτε μεταξύ εἰς παρόμοια τῶν προειρημένων νομοθετήματα. Ὁ ἀνθρώπινος νοὺς κινεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ πρὸς τὴν ἀλήθειαν· ἂν καὶ τὴν φθάνῃ μετὰ πολλὰς πλάνας καὶ πολλὰ φαντάσματα, δὲν λείπει ποτὲ νά εὔρῃ τὴν εὐθείαν ὁδόν, εὐθύς ὅτε ἡ ἐξουσία δὲν καταγίνεται ἢ δὲν ἐπιτυχαίνει νά τοῦ τὴν κλείσῃ. Στρέφει πρὸς αὐτὴν μὲ τὴν ἰδίαν σπουδὴν, ἥτις συνήργησεν εἰς τὴν ἀποπλάνησίν του· τὸ προπάτημά του δὲν εἶναι οὔτε ταχὺ οὔτε εὐθύ· ἀλλὰ μὲ βήματα ἀβέβαια καὶ κλονούμενα προχωρεῖ πάντοτε, καὶ μετροῦν μὲ ἐκπλήξιν, μετὰ τινὰς ἐκατονταετηρίδας, ὅσον διέτρεξε διάστημα, ὁπόταν δὲν ἐμποδίσθῃ ἢ ἐσπρώχθῃ εἰς τὰ ὀπίσω ἀπὸ τὴν δυναστείαν. Προχωρεῖ τελειοποιῶν τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, λύων τὰς ἀλύσεις τοῦ λαοῦ, ἀνοίγων τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν δεσποτῶν του, καὶ ρίπτων ἀπὸ τὸ μέσον τῶν ἐφημέρων θρησκευτικῶν φιλονεικιῶν εἰς τὰς ὁποίας τὸν ἔρριψαν, αἰωνίους φωτεινὰς ἀκτῖνας.

ἰ Ἀλλὰ μὴ δὲν εἶναι καὶ σφάλματα ἐπικίνδυνα; Ναι, ἂν

αμφιβόλως! εὐρίσκονται, ἢ μᾶλλον ὅλα εἶν' ἐπικίνδυνα. Κάνεν σφάλμα, ὅσον μικρὸν καὶ ἂν ᾖ, δὲν πρέπει νὰ παραβλεφθῇ· τὰ τῆς φυσικῆς, τῆς ἱστορίας, τῆς φιλοσοφίας, τῆς πολιτικῆς, ὅποιοιδήποτε εἶδους ἐπιστήμης, ὅλα σύρουν τὴν γεωργίαν, τὴν ἰατρικὴν, ἢ ἄλλην τινὰ τέχνην ἢ, τέλος πάντων, τὴν δημοσίαν διοίκησιν εἰς ἐπιβλαβεστάτας πράξεις. Κάθε πλάνη τοῦ νοῦς μας, κάθε ἀπάτη, κάθε σφάλμα, βλάπτει περιστάσιν τινὰ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Τὸ σφάλμα τοῦ ἱατροῦ συντέμνει ἢ βασανίζει τὰς ὁποίας ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιμακρύνῃ ἡμέρας. Οἱ θεολόγοι οἵτινες, περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, κατέκριναν τὴν ἐμβολίασιν τῆς εὐλογίας (Inoculation), οἵτινες τὴν ἐκαταδίκάζαν, μὲ ἀποφάσεις, μὲ διαταγὰς, ἔσφαλαν ζημιοῦντες πολλὰς μυριάδας ἀνθρώπων, διότι τοὺς ἔρριπταν εἰς πολυαριθμοτέρους θανατικὰς περιστάσεις. Ἐπρεπεν ἄρα νὰ φραχθῶσι τὰ στόματα τῶν θεολόγων; Αἶ! ὀλίγον ἔλειψε νὰ φράξωσι τὰ στόματα τῶν ἐναντίων των· διότι ὅταν ᾖν' εὐκόλουν νὰ καταδιωχθῇ καμμία αἵρεσις, εἶναι πάντοτε πιθανὸν ὅτι ἡ ψευδὴς θέλει καταβάλλειν τὴν ἀληθινήν. Μὴν ἀφίνης ποτὲ εἰς κανένα τοιαύτην ἐξουσίαν· αὐτὴ εἶναι, καὶ δὲν ἐμπορεῖ νὰ μὴν ᾖ, καθαρὸς δεσποτισμὸς. Ἐπειτα, εἰς ποῖον ἀνήκει νὰ μᾶς ἀπαγορεύσῃ τὸ σφάλμα; Εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀπὸ σφάλματα; δὲν εὐρίσκεται πλέον εἰς τὴν Εὐρώπην παρὰ εἰς μόνος ὅστις τολμᾷ νὰ λέγεται ἀναμάρτητος, ἥτις ἀπ' ὅλας τὰς προλήψεις ὅσαι ἐγεννήθησαν εἰς τὸ σκότος τοῦ μεσαιῶνος, εἶν' ἐξάπαντος ἡ γελοιότερα. Τὸν ἀπατῶμενον ὡς ἡμεῖς, καὶ ἴσως πλείοτερον παρ' ἡμᾶς; Αἶ! τὸ σφάλμα τὴν κοινὴν ἀσθένειαν· ζητεῖς νὰ

τὸ καταστήσης δημόσιον ἐξουσίαν, ἡ ὁποία, μὲ πρόφασιν νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν πλάνην, μᾶς στερεύει τὰ μέσα νὰ ἱατρευθῶμεν ἀπ' αὐτήν;

Ὅχι, ἐλευθερία φρονημάτων δὲν εἶναι, ἂν περιορισθῇ εἰς τὴν συμφωνίαν νὰ μὴ κηρύσσεται παρὰ τὸ ἀληθινὸν καὶ τὸ ὠφέλιμον, πολὺ πλέον ἂν κατασταθῶσιν αἰρέσεις νὰ μὴν ὑποφέρωσι νὰ τὰς ἐναντιωθῇ τις, ἂν σημειωθῶσιν ἄλλαι τὰς ὁποίας ἤθελεν εἶσθαι ἀπηγορευμένον νὰ ἐπαγγέλλεται, ἢ περιπλέον ἀκόμη ἂν, χωρὶς νὰ λάβωσι τὸν κόπον νὰ κάμωσι προλαβοῦσαν τινὰ φανέρωσιν, δώσωσιν εἰς κριτὰς τὴν ἐξουσίαν νὰ καταδικάζωσι, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν θέλησιν, λογισμοὺς τοὺς ὁποίους κανεῖς νόμος δὲν ἀπηγόρευσε. Ματαίως οἱ νομοθέται ἢ οἱ κριταὶ ἤθελαν ἐπιμεληθῆν νὰ διακρίνωσι διαφόρους τάξεις σφαλμάτων, διὰ νὰ ἀπαγορεύσωσιν ἢ νὰ κολάσωσι μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τὰ ἐπικινδυνωδέστερα· τοῦτο θέλ' εἶσθαι πάντοτε αὐτογνωμονικὸν σύστημα τὸ ὁποῖον εἶν' ἀδύνατον νὰ καταντήσῃ εἰς τὴν ἀκρίβειαν, οὐδ' ἐπιδέχεται κανένα ἀμετάβλητον καὶ σταθερὸν κανόνα. Θέλουν περιορισθῆν, λέγεις, νὰ καταδικάζωσιν ὅ,τι ἐναντιοῦται εἰς τοὺς νόμους ἢ εἰς τὴν κυβέρνησιν. Φράσεις πολὺ πλέον ἀόριστοι. Κάθε ἄμεσος παρακίνησις εἰς παράβασιν τῶν νόμων, κάθε ὕβρις πρὸς τὴν κυβέρνησιν εἶναι πολὺ πλέον παρὰ τὸ σφάλμα ἐπικίνδυνος· εἶν', ὡς προεῖπα, πρᾶξις ἐγκληματική· ἀλλ' ἂν μᾶς ἀπαγορεύῃς νὰ ἐναντιωθῶμεν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἢ εἰς τὸν νόμον, πολὺ πλέον προβλέπω ὅτι σὲ συμφέρει νὰ κρίνης τὰ φρονήματά μας ἐναντία εἰς τὴν ἐξουσίαν, ὅταν τῆς δώσωμεν ταπεινὰς συμβουλὰς· ἐναντία

εἰς τοὺς νόμους, ὅταν παρατηρήσωμεν νομικὰ σφάλματα, ὅταν προβάλλωμεν διορθώσεις· ὥστε δὲν θέλει μᾶς μείνειν πλέον οὐδὲν καταφύγιον διὰ τὰς καταχρήσεις τῆς ἐξουσίας, καμμία θεραπεία εἰς τὰ βαρύτερα σφάλματα τῶν ἐθνῶν, δηλαδή, εἰς ὅσα εἰσέρχονται καὶ καταγυράσκουν εἰς τὰς νομοθεσίας αὐτῶν. Γρήγορα, ἴσως, δὲν θέλει εἶσθαι πλέον συγχωρημένον νὰ συλλογίζεται τις περὶ τῆς καταστάσεως ἐν γένει τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, διότι οἱ ἀφηρημένοι οὔτοι συλλογισμοὶ θέλουν καταντήσῃν εἰς ἐφαρμογὰς, καὶ θέλουν ἐξομωθῇν μὲ ἀνακρίσεις. Θέλομεν γενῆν ἀκόμη ἀξιολογήσας, ἐπαινοῦντες τὸ εὕρισκόμενον εἰς ἄλλον τινὰ λαὸν πολιτικὸν σύστημα διάφορον ἀπὸ τὸ ἰδικόν μας· τὰ πλεῖστα ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα θέλουν καταντήσῃν ὑποπτα· καὶ δὲν ἐξεύρω ποῦτος λογισμὸς θέλει μείνειν ἀθῶος, ἂν ἐγγίξῃ ὀλίγον τῆς πολιτικῆς κοινωνίας τὰ ἦθη, τὰ παρελθόντα καταστήματα, τὰ τωρινὰ ἢ τὰ μέλλοντα. Ἀλλὰ· μὲ ποῖον τρόπον ἢ νομοθεσίᾳ ἔκαμεν ὀλίγας τινὰς προόδους; μὲ ποῖον τρόπον μὲ τὸν καιρὸν ἐδιορθώθησαν τὰ βαρβαρώτερα τῆς σφάλματα; Ἐπὶ τί ἡλευθέρωσαν τοὺς δούλους, κατήργησαν τὰς ἀγγαρίας; ἀφήκασιν ὀλιγωτέρας ἀνισότητος εἰς τοὺς κληρονομικοὺς μερισμούς; ἐπαραιτήθησαν σχεδὸν τοὺς βασανιστηρίους τρόπους καὶ τὰς μυστικὰς ἐκείνας ἐξετάσεις αἱ ὁποῖαι, εἰς τινὰς ἐποχὰς, ἐνεργοῦσαν πολὺ πλειοτέρας ἀνθρωποκτονίας παρά ὅσας ἐκόλαζαν; Ἐπὶ τί ἄλλο; παρά διότι ἡ φιλοσοφία ἔλαβεν ἐνίοτε τὸ δικαίωμα νὰ ἐξετάζῃ τὰ αἷτια καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν νόμων, καὶ νὰ διδάσκῃ τὴν κυβέρνησιν περὶ τῶν δημοσίων συμφερόντων;

Ἀντί ν' ἀφήσωσιν ἐλευθέραν τὴν ἔρευναν τῶν νόμων τῆς ἐπικρατείας, ἠθέλησαν πολλάκις νὰ ἐμποδίσωσι κάθε παρατήρησιν περὶ τὰς γινομένας ἀπὸ τὰ κριτήρια ἀποφάσεις, καὶ ἀφοῦ ἀκόμη ὁ Βολταῖρος ἀπέδειξε, μὲ λαμπρὰ παραδείγματα, τὴν ὠφέλειαν τῶν τοιούτων ἀναζητήσεων. Εἰς μεγάλην συμπάθειαν φερόμενος πρὸς τοὺς καταδικαζομένους, ὁ Βολταῖρος δὲν εὐλαβήθη τοὺς κριτάς των. Ἐμποροῦν ν' ἀπαιτήσωσι πλείω τινὰ συστολὴν, νὰ μὴν ὑποφέρωσι κἀνένα λόγον ὑβριστικὸν εἰς τὴν γνώμην, τὸν χαρακτῆρα, τὸ πρόσωπον τῶν κριτῶν. Ἀλλ' ἂν δὲν ἐσυγχωρεῖτο νὰ συλλογισθῇ τις ὅτι ἔσφαλλαν, καὶ ὅτι πρέπει νὰ τοὺς ἐνθυμίση μὲ ἐνέργειαν τὴν ἀπάτην των, δὲν ἤθελε μείναι πλέον κἀνὲν μέσον διὰ τὴν ἰδίαν των ἀσφάλειαν ἀπὸ τοὺς μεγαλωτάτους κινδύνους τοῦ φοβεροῦ των ἐπαγγέλματος, κἀμμία μετρίασις εἰς τὴν ὁποίαν ἐπαγγέλλονται ὑπέρμετρον ἐξουσίαν, μάλιστα ὅταν αἱ κρίσεις των, εἰς ἀδικήματα ἢ ἐγκλήματα, δὲν γίνονται μετὰ τὴν ἀπόφασιν ἀληθινῶν ὀρκωτῶν κριτῶν, κἀμμία ἱατρεία εἰς τὰς προλήψεις των, εἰς τὰς κατὰ συνήθειαν πράξεις των, κἀμμία ἀντιστάθμῃσις, τέλος πάντων, εἰς τὴν ὑπεροχὴν τὴν ὁποίαν ἔχουν ἐπάνω των, εἰς καιροὺς πολιτικῶν ταραχῶν, τὰ μηχανουργήματα τῶν ἐπικρατουσῶν φατριῶν. Ἐξεύρω ποῖον σέβας χρεωστεῖται εἰς τὴν δικαιοσύνην· ἀλλ' εἶναι παράξενος κατάχρησις τῶν λέξεων, νὰ ὀνομάζεται δικαιοσύνη, τὸ συνέδριον τῶν κριτῶν ἢ αἱ προφερόμεναι ἀπ' αὐτοὺς ἀποφάσεις. Μ' ὅλον τοῦτο, ἡ φράσις αὕτη ἐπέρασεν ἀκόμη εἰς τοῦ λαοῦ τὸ στόμα, ἂν καὶ τὰ πλείωτερα χρονικά τῶν παλαιῶν καὶ νέων κριτηρίων γεμῶσιν ἀπὸ

φρικωδεσπάτας ἀδικίας. Ἡ ἐπιχείρησις νὰ ἐμποδίσῃ τις ἐκτέλεσιν ἀποφάσεως τινὸς δικαστικῆς, λογίζεται πρᾶξις στασιώδης. Ἀλλ' ἡ διακήρυξις τῆς δικαιοσύνης ἢ ἀδικίας εἶν' ἡ νόμιμος χρῆσις ἀναγκαίας ἐλευθερίας, χωρὶς τῆς ὁποίας τὰ δημόσια καὶ μερικὰ δίκαια θέλουν στερηθῇ πᾶσαν ἀσφάλειαν. Ἐμὴ δὲν ἀρκεῖ εἰς τοὺς δικαστὰς ἢ εἰς τοὺς κατ' ἐπιτροπὴν κριτὰς ἡ ἐξουσία νὰ καταδικάζωσι, χωρὶς ἐλπίδα θεραπείας, τὸν ἀθῶον; χρειάζεται ἄρ' ἀκόμη ἡ διὰ προσταγῆς σιωπῇ τῆς δημοσίου συνειδήσεως, διὰ νὰ τοὺς ἐλευθερώσῃ ἀπὸ κάθε ἠθικὸν χρέος;

Δὲν ἐξεύρω πρὸς τί ποίαν ὠφέλειαν εὐρίσκουν νὰ προσδιορίσωσιν ὑποταγὴν, ἢ σέβας ἄλογον, διὰ πολιτικὰ τινὰ δόγματα, καὶ ἐξαιρέτως διὰ τὰ ἀποβλέποντα τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ θεμέλιον τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας. Παντοῦ εὐρίσκονται τοιαῦτα δόγματα καὶ κάθε πολιτικὸν σύστημα ἔχει τὰ ἰδικά του· αἱ πολιτεῖαι, εἴτε δημοκρατικαί, εἴτε ἀριστοκρατικαί, αἱ μοναρχίαι, εἴτε εὐκρατοί, εἴτε ἀπόλυτοι, αἱ παλαιαὶ καὶ νέαί δυναστεῖαι ὅλαι ἔχουν ἴδια δόγματα. Αἱ συστημέναι τὴν σήμερον συνήθεις καὶ ταχεῖς σχέσεις, μεταξύ τῶν διαφόρων κυβερνωμένων τόπων, ἀδυνατίζουν, πλέον παρ' ὅ,τι ἤθελε τις στοχασθῇ, τὰς ἀπαδιδομένας τιμὰς καὶ τοὺς ἀναθεματισμοὺς τοὺς ὁποίους λαμβάνει κάθε ἀντιφατικὸν δόγμα. Αἱ αἱρέσεις θέλουν χάσκειν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, μὲ τὴν ὁποίαν δυσχυρίζονται νὰ τὰς ὀπλίσωσι βιαστικὴν δύναμιν, τὴν ὑπόληψιν, τὴν ὁποίαν ἤθελαν λάβειν ἴσως ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν ἔρευναν τῆς ἀληθείας των· ἡ ἰσχυροτέρα νὰ νικήσῃ τὰς ἀντιλογίας, κερδαίνει ὀλιγώτερον ἢ τὰς ἀποφεύγει· δόγματα

ἀληθῆ ἢ ψευδῆ, ὁμολογούμενα ἢ ἀμφίβολα, σαφῆ ἢ ἀμφίδοξα, στερεογούν ἐναντίον των τὴν ὀλεθριωτέραν πρόληψιν, ὅταν δὲν στέργῳσι τὴν ἔρευναν εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι χρεῖα νὰ ὑποβαλθῇ πᾶσα ἀνθρώπινος ἔννοια διὰ νὰ στερεωθῇ εἰς τὸν νοῦν τῶν ἄλλων. Ἡ μὲ βίαν σιωπὴ εἶναι μᾶλλον ἄρνησις παρὰ στέρξις· καὶ τὸ χειρότερον μέσον μεταχειρίζονται νὰ μεταδόσωσι τὰς δόξας των, ὅσαι διορίζουν κριτήρια διὰ νὰ καταδικάζωσι τὸν ὅστις τολμᾷ νὰ τὰς βάλλῃ εἰς ἀμφιβολίαν. Ἀλλὰ πόσον εἶν' ἀκόμῃ ἀνύπαρκτος ἡ ἀξίότης τὴν ὁποίαν προσάπτει ἡ κυβερνήσις εἰς τὰ πολιτικὰ ἄρθρα! Ἡ ἰσχὺς τῆς κυβερνήσεως συνίσταται εἰς τὰς ἀγαθοεργίας της, εἰς τὴν καλὴν ὑπόληψιν, εἰς τὸ σέβας, τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν ἀγάπην εἰς τὰς ὁποίας μᾶς ὑποχρεοῦν τὰ ὀρθὰ της φρονήματα, ἡ ἐπαγρύπνησις καὶ ἡ δικαιοσύνη της· καὶ ὅχι βέβαια εἰς δὲν ἐξεύρω ποίαν ἀδιορίστον καὶ μυστηριώδη ιδέαν, τὴν ὁποίαν δισχυρίζεται νὰ μᾶς δώσῃ, τῆς γενέσεώς της· ταπεινώσιν ἀντὶ τιμῆς ἀποκτᾷ ἡ προστάτρια καὶ ἀναγκαία κυβερνήσις, ὅταν ζητῇ νὰ ὑψωθῇ ὡς εἰδωλον.

Ἀλλ' ὁ ἔσχατος βαθμὸς τῆς ἀνοησίας ἡ τῆς δολιότητος ἤθελεν εἶσθαι ἐν συγχωρήσῃ εἰς καθένα τὸ δικαίωμα νὰ δημοσιεύσῃ διὰ τοῦ τύπου τὰ φρονήματά του, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ ἔπειτα, ὡς ψευδαῖς καὶ ὀλεθρίους, τινὰς αἱρέσεις, σημειόνουσά τας ἀδιορίστως, ἡ φυλάσσουσα δι' αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν νὰ τὰς ἀνακρίνῃ αὐτογνωμόνως, κατὰ τὴν περίστασιν. Ἄν ἀρκῇ νὰ θέσῃ εἰς τὸν τόπον τῆς λέξεως φρόνημα τὴν λέξιν αἵρεσις διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τοὺς ἀναθεματισμούς, δὲν σημαίνει πλέον τίποτε ἢ ὑπόσχεται τὴν

ὁποῖαν ἔδωκαν ν' ἀφῆσωσιν ἐλεύθερα τὰ φρονήματα · διότι
 τὸ γενικὸν ὄνομα φρονήματα περιέχει καὶ τὰς αἰρέσεις,
 καὶ ὁ ἀπαιτούμενος περιορισμὸς εἰς ταύτην τὴν περίστασιν
 συνίσταται μᾶλλον νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ δημοσίευσίς τινος αἰ-
 ρέσεως δὲν εἶναι ποτὲ κακὴ, ἐνῶ αἱ δημοσιεύσεις τινῶν φρο-
 νημάτων εἶναι δυνατόν νὰ κατακριθῶσι, δηλαδή, ὅποτεν
 ἦναι ὕβρεις, συκοφαντίαι, δημεγερτικαὶ πράξεις. Ἐξεύρω
 ὅτι εἶναι πολὺ εὐκόλον εἰς τὰς κυβερνήσεις νὰ προσονομάσῃ
 δημεγερτικὰ ὅσα φρονήματα δὲν τὰς ἀρέσκουν. Παραδείγ-
 ματος χάριν, δὲν θέλουν στέρξειν νὰ εἴπῃ τις εἰς ἡγεμόνας ·
 «Ναί, ἡ ἐθνικὴ ἐκλογὴ ἔθεσε πρώτη τὸ σκῆπτρον
 «εἰς τὰς χεῖρας τῶν προγόνων σας. . . Ἡ βασιλεία ἔγινεν
 «ἐπομένως ἡ κληρονομία τῶν ἀπογόνων των, τὴν χρεω-
 «στοῦν ὁμῶς ἄνωθεν καὶ ἐξαρχῆς εἰς τὴν ἐλευθέραν
 «συγκατάθεσιν τῶν ὑπηκόων · τὸ γένος των μόνον τοὺς
 «ἔκαμεν ἔπειτα ν' ἀποκτήσωσι τὸν θρόνον, ἀλλ' αἱ δημό-
 «σιαι ψῆφοι ἦσαν ἡ αἰτία νὰ προσκολληθῇ ἐξαρχῆς τὸ
 «δικαίωμα καὶ τὸ προνόμιον τοῦτο εἰς τὸ γένος των. Εἰς
 «ὀλίγα λόγια, ἐπειδὴ ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς ἐξουσίας των προ-
 «ῆλθεν ἀπὸ ἡμᾶς, οἱ βασιλεῖς πρέπει νὰ τὴν μεταχει-
 «ρίζωνται δι' ἡμᾶς (*).» Δὲν ἐξετάζω ἂν τοιαῦται γινῶμαι
 εἰν' ἀληθινὰ ἢ ψευδεῖς, ἢ ὠφελίμοι, ἢ ἐπικίνδυνοι, τὰς
 ἀναφέρω μόνον ὡς παραδείγματα τῶν τολμηροτέρων θεω-
 ριῶν · καὶ λέγω ὅτι ἂν δὲν ἦτον ἐνταυτῷ συγχωρημένη ἡ
 ἀντιρρήσις των καὶ ἡ διδασκαλία των, ἂν τινὲς δὲν εἶχαν τὸ

(*) MASSILLON, *Petit Car. dim. des Rom.*

δίκαιον νὰ δυσχυρίζωνται ὅτι ἡ ἐξουσία πηγάζει ἀπὸ τὸν Θεόν, καὶ ἄλλοι ὅτι πηγάζει ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, δὲν ἤθελε μᾶς μείνειν κἀνὲν εἶδος ἐλευθερίας νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν συμφερόντων τῆς πολιτικῆς κοινω-
νίας.

Μ' ὅλον τοῦτο, ἀφοῦ ἐμποδίσωσιν ἡ ἀπαγορεύσῃ τὰς αἱρέσεις, γρήγορα θέλουν ἀκόμη τολμήσῃν νὰ διορίσωσι καὶ τὰ πράγματα, καὶ νὰ δώσωσι νόμους καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν· θέλουν τῆς ζητεῖν, διὰ τοὺς προκατόχους μονάρχου τινὸς ἐπικρατοῦντος, ἢ διὰ τινὰς τοῦλάχιστον τῶν προκατόχων του, τὸ χρεωστούμενον εἰς αὐτὸν τὸν ζῶντα καὶ βασιλεύοντα σέβας· θέλουν τὴν βιάσειν νὰ χρωματίσῃ, κατὰ τὴν ὁρεξίν των, τὰ συμβάντα, τὰ κατὰ μέρος πραχθέντα, τὰ πρόσωπα· νὰ ἐξομοιώσῃ τὰ ἱστορούμενα μὲ τὰς προστατευομένας παραδόσεις, καταφρονοῦντες τὰ ἐνδεχόμενα συμπεράσματα τῶν ἀκριβεστερῶν τῆς ἀνερευνήσεων. Θέλουν σπουδάσειν νὰ κρατῶσιν εἰς τὸ σκότος τὰ παρελθόντα, φοβούμενοι μὴ φωτίσωσι τὰ παρόντα· καὶ θέλουν νομίσειν ὅτι αἱ σημεριναὶ καταχρήσεις δὲν θέλουν εἶσθαι ἀρκετὰ ἀσφαλεῖς, ἂν συγχωρηθῇ νὰ φανερωθῶσιν αἱ πλάναι ἢ τὰ ἐγκλήματα τῶν ἀποθανόντων βασιλέων ἢ αὐτοκρατόρων. Ὁ θάνατός των δὲν ἔδωκεν εἰς τοὺς υἱοὺς, εἰς τοὺς ἀπογόνους τῶν καταθλιμμένον ἀπ' αὐτοὺς, τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς κατηγορήσωσιν· ἐνίστε ἐξ ἑκατονταετηρίδες δὲν ἀρκοῦν νὰ δοθῇ εἰς τοὺς μεταγενεστερούς τὸ δικαίωμα νὰ κρίνωσι κακὸν μόνάρχον, ἢ καὶ νὰ ἐκτιμῇσωσιν ἀφιλοπροσώπως καλὸν βασιλέα· θέλουν μᾶς ἀπαγορεύσειν νὰ ἐνώσωμεν εἰς τὸ χρεωστούμενον εἰς τὰς

ἀρετάς του σέβας, τὴν θλίψιν μας διὰ τὰ σφάλματά του, διὰ τὰς ὁποίας ἔφεραν συμφοράς, καὶ τῶν ὁποίων ἔγινεν ἴσως ὁ ἴδιος εἰς ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα σφάλματα · θέλει ἔλθῃ, μετὰ πεντακόσια ἔτη, κάμμία δημόσιος ἐξουσία, νὰ τὸν διακηρύξῃ ὡς σοφώτατον μόναρχον, ἂν καὶ ὑπέκειτο πολὺ πλέον παρὰ κανέν' ἄλλον τῶν συγχρόνων του, εἰς ζυγὸν χονδρῆς καὶ δυστυχοῦς ἀμαθίας. Πολλῶ μᾶλλον εἰς κάθε ἐλεύθερον ἔρευναν τῶν πρὸ μικροῦ ἢ τῶν συγχρόνων μας μοναρχιῶν θέλουν εὐρεῖν ἀδικήματα. Θέλουν μᾶς προσδιορίσειν πῶς νὰ ὁμιλῶμεν περὶ τῶν κακῶν ὅσα ὑπέφεραν οἱ πατέρες μας, καὶ δι' ὅσα ὑποφέρομεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι.

Ἡ ἀσφάλεια τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνει ἡ κυβερνήσις ἀπὸ τοιαύτας ἀπαγορεύσεις εἶναι καταπολὺ ἐσφαλμένη. Ὁ μεγαλύτερος δι' αὐτὴν κίνδυνος, μεταξὺ λαοῦ πολιτισμένου εἶναι, ἂν ἄγνοῃ τὰ φρονήματά του · χωρίζεται ἀπ' αὐτὸν μὲ σκοτεινὸν περίφραγμα αὐλικῶν, δὲν τὸν συγχωρεῖ κανέν παράπονον ἀπ' ὅσα δύναται ν' ἀκούσῃ, καὶ φωνάζει ἐναντίον τῶν ὁποίων δὲν στέργει προόδων. Αὕτῃ μόνῃ κάμνει φοβεράς τὰς προόδους μὲ τὴν ἐναντιότητα, αὗται ὅμως γίνονται στανικῶς τῆς καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ · ἐνῶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἀπ' ὅλα τὰ μερικὰ φρονήματα, τὸ ἐκφρασμένον καὶ φιλονεικημένον ἐλευθέρως, γίνεται τὸ εἰρηνικώτερον, καὶ, κατὰ πάντα τὸ καλῆτερον δημόσιον φρόνημα.

Εὐκόλα διακρίνονται τὰ φρονήματα τοῦ δήμου ἀπὸ τὰ φρονήματα τοῦ ὄγλου, τὰ τελευταῖα κυριεύουν εἰς τὸ σκότος ἢ μᾶλλον εἰς δημοσίους ταραχάς. Παντοῦ μέγα μέρος τοῦ λαοῦ ἀκολουθεῖ ἀπὸ πολὺ μακρὰν τὰς προόδους τοῦ ἀνθρώπου.

πίνου νοός, τὰ φῶτα δὲν τὸν φθάνουν πλὴν ἀφοῦ λάμψωσιν ἀδιακόπως εἰς πολλὰς ἑκατονταετηρίδας, καὶ ἐντοσούτῳ δέχεται ἀνεξετάτως, καὶ ἐπομένως μὲ ἐνθουσιασμόν, τὰς ὁποίας τὸν διδάσκουν οἱ τυραννοῦντες δεσπότης ἢ οἱ φατριασταὶ τινὸς διδασκαλίας. Σωρὸς ἄμορφος ἀλόγων δεισιδαιμονιῶν ἢ ἀχαλινώτων ὑπερβολῶν, εἶν' ὀχλικά φρονήματα καὶ χρησιμεύουν ὡς ὑποστήριγμα εἰς κάθε εἶδος τυραννίας ἢ πλάνης, ὡς ἀσφάλεια τῆς αὐτογνώμονος ἢ τῆς σφετερισμένης ἐξουσίας, ἐνῷ τὰ φῶτα γίνονται ἡ ἀσφάλεια τῆς νομίμου κυβερνήσεως.

Κατὰ δύο διαφόρους τρόπους καταπειθόμεθα, ἡ διὰ τῆς φαντασίας ἢ διὰ τοῦ λογικοῦ. Εἶναι βέβαια, εἰς τὸν ὄργανισμόν τοῦ ἀνθρώπου, κάποια διάθεσις, ἥτις τὸν κλίνει νὰ πιστεύῃ, εἰς τινὰς περιστάσεις, ὅ,τι οὐτ' ἶδεν, οὐτ' ἠρεύνησεν, οὔτε κἀν ἐκατάλαβεν. Ἡ φύσις ἀρχίζει καὶ ἡ ἐξίς τελειώνει εἰς ἡμᾶς τὴν κλίσιν εἰς τὸν θαυμασμόν, τὴν χρεῖαν ἐκείνην τῆς ἀπάτης, ἥτις ἐνίοτε μᾶς παραδίδει σχεδὸν χωρὶς ἀντίστασιν εἰς τὸν φόβον, εἰς τὴν ἐλπίδα καὶ εἰς ἄλλα παθητικὰ αἰσθήματα. Ὅσονδήποτε κινδυνώδης ἤθελεν εἶσθαι ὁ ἐνθουσιασμός, πανταχόθεν φαίνεται ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὴν εὐγενεστέραν καὶ ἐνεργητικωτέραν δύναμιν τοῦ νοός μας, ἀπὸ τὴν δύναμιν ἐκείνην νὰ ὑποθέσωμεν τολμηρὰς ὑποθέσεις, νὰ πλάσσωμεν λαμπρὰ ἢ ὑψηλὰ πλάσματα, ἥτις ὀνομάζεται φαντασία, καὶ ἡ ὁποία, ὅταν ὀδηγῇται ἀπὸ τὸ λογικόν, ὀνομάζεται μεγαλόνοια (genie). Ἀλλὰ τὸ λογικὸν μόνον, δηλαδή, ἡ δύναμις τοῦ παρατηρεῖν, τοῦ ἀποδείχτειν, τοῦ συγκρίνειν, τοῦ ἀναλύειν, μᾶς ἀσφαλίζει τὴν ἀλήθειαν τῶν

λογισμῶν μας · καὶ τὸ εἶδος τῆς δόξης, τὸ ὀνομαζόμενον κοινὴ ὑπόληψις, εἶν' ἡ γνώμη ἐκείνη ἣτις, ἀφοῦ δεχθῇ τὰ πλεῖστον ἀποτελέσματα τῶν σταθερῶν παρατηρήσεων, τῶν βεβαίων δοκιμῶν, τῶν ἀκριβῶν συλλογισμῶν, χαρακτηρίζει τὰς φωτισμένας τάξεις τῶν πολιτῶν.

Μὴ συλλάβωμεν ὅμως ὑπέρμετρον ἰδέαν τῆς δυνάμεως ἡ τῆς ὀρθότητος τῆς κοινῆς ὑπόληψεως. Ὅχι, δὲν εἶναι πάντοτε ἡ βασιλίςσα τοῦ κόσμου · ἔχει πολλάκις ἀντισηκώμα (contre-poids) τὴν δύναμιν τῶν χυδαῖκων φρονημάτων συντροφευμένην μὲ τὴν αὐτογνώμονα ἐξουσίαν. Ἡ ὑπεροχὴ της, ἣτις ἀρχίζει ἀφότου ἡ ἰδικὴ των πέση, μένει πολὺν καιρὸν ἀδύνατος καὶ δὲν αὐξάνει παρὰ βαθμηδόν. Δὲν θριαμβεύει εἰς ὅλας της τὰς μάχας · χρειάζεται νὰ διαλέξῃ τὸ στάδιον, νὰ ἀρπάσῃ τὸν καιρὸν, νὰ προσμένῃ καὶ νὰ οἰκονομῇ τὰς καλὰς της ἐκβάσεις. Μ' ὅλον τοῦτο εἶν' ἀναμφύβολον ὅτι, ἀπὸ μίαν ἑκατονταετηρίδα κ' ἐδῶ ἐξουσιάζει καὶ αὐτὴ εἰς τὴν Εὐρώπην.

Τὸ φυσικόν της εἶναι, νὰ προχωρῇ εἰς τὴν φρόνησιν · ἀλλὰ μὲ πρόσδον πολὺν βραδεῖαν. Πολὺν καιρὸν κρατεῖ, εἰς τὰ συστατικά της στοιχεῖα, μέρος, κατὰ τὸ πλεόν ἡ ὀλιγώτερον μέγαλον, χυδαῖκων ἰδεῶν · τὰς ἀποβάλλει ὅμως ὀλίγον καταλίγον, ἀφίνουσα πάντοτε ἅποιον διάστημα μετὰ τὴν αὐτῆς καὶ τῶν νεωτέρων προόδων τοῦ ἀνθρωπίνου νοός. Ὁ θεὸς τῶν ἐπιστημῶν τὴν προηγεῖται · καὶ διὰ νὰ μὴ κινδυνεύσῃ εἰς κάμμίαν ἀποπλάνησιν, προσμένει τὴν τελείαν ἀσφάλειαν τῶν προόδων, πρὶν αὐτὴ τὰς κάμῃ. Ὁ καρπὸς δὲ τῆς προσοχῆς τούτης εἶναι, νὰ μὴ στρέψῃ ποτὲ εἰς τὰ ὀπίσω

νὰ μὴ μεταβυθισθῇ πλέον κατὰ τὸ σύνθητες, εἰς τὰ σφάλματα τὰ ὅποια μίαν φορὰν ἀπέφυγε, καὶ νὰ προχωρήσῃ ἀνεπαίσθητως εἰς τὴν ὁδὸν τῶν ἀληθινῶν γνώσεων. Ἀλλ' ὁ τοιοῦτος δρόμος δὲν εἶναι σταθερὸς, οὐδὲ γίνεται φανερὸς πλὴν εἰς καιρὸν εἰρήνης· θορυβώδεις περιστάσεις κινουὺν βιαίως τὴν δημόσιαν ὑπόληψιν, κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον, καταπαλὺ ἔμπροσθεν, τὰ ὀπισθοδρομοῦν ὁμῶς εἰς τὰ ὀπίσθεν. Ὑστερον ἀπὸ κάθε μεγάλου συμβεβηκός, κάθε κλονισμῶν, πᾶσαν καταστροφὴν, ὑπερβαίνει τὰ ὅρια, ταπεινοῦται ἢ ἀποπλανᾶται ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἢ μᾶλλον δύσκολον γίνεται νὰ τὴν γνωρίσῃ τις· βάλλουν εἰς τόπον αὐτῆς θύρυσον συγκεχυμένον, εἰς τὸν ὅποιον ἐνόησαν τινὲς αὐτῆς φωναὶ μὲ τὰς κραυγὰς τῶν φατριῶν καὶ τῶν δημοσίων παθῶν. Τότε, ὅσον πλέον προβάλλεται, τόσον ὀλιγώτερον ἀκούεται· δὲν ἔχει πλέον φωνὴν, φυλάσσεται ὁμῶς σιωπηλῶς ὡς παρακαταθήκη εἰς τὸν νοῦν τῶν φρονίμων, εἰς τὰς καθαρὰς συνειδήσεις. Ἀλλ' εὐθὺς ὅτε ἡ σύγχυσις ἀρχίζει νὰ καθησυχάζῃ, ἐπαναλαμβάνει τὴν βραδείαν κίνησιν τῶν προόδων τῆς· καὶ τὰ νομιζόμενα ὅτι ἔκαμε ταχέα βήματα ἢ ὀπισθοδρομήματα, εἰν' ὥς νὰ μὴν ἔγιναν· τὴν εὐρίσκουν πάλιν ὅπου τὴν ἄφησαν, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς τρικυμίας, δυνατωτέραν ὁμῶς καὶ σεβασμιωτέραν, διότι ἡ ἀνάμνησις καὶ αἴσθησις τῶν κακῶν, τὰ ὅποια ἐδοκίμασαν παραβλέψαντες τὴν ὁδηγίαν τῆς, προστάσσουν νὰ τὴν ἀνυλάβωσι δι' ὁδηγόν. Γνωστὸν εἶναι μᾶλλον τὴν σήμερον παρὰ ποτὲ, ὅτι εἰν' ἐπικίνδυνον νὰ κάμωμεν πλέον ἢ ὀλιγώτερον ἀπ' ὅτι ἀπαιτεῖ. Ἡ κυβέρνησις ἀμελοῦσα, εἰς παρομοίαις ἐποχὰς, νὰ τὴν ἀκούσῃ καὶ νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ, ἤθελε δεῖξεν

τὸν ἑσχατὸν βαθμὸν τῆς αὐθαδεΐας, ἤθελεν ἀποβάλλειν, ὅχι μόνον τὰς καλητέρας καὶ τὰς εὐλικρινεστέρας συμβουλὰς, ἀλλὰ τὸν μόνον ἄξιοπιστότερον καὶ σωτήριον φύλακα.

Μὲ τὴν ἐπιδεξιότητα ἢ μὲ τὴν τόλμην, καταστένονται, φθείρονται, κυθερνῶνται τὰ χυδαῖκὰ φρονήματα· ἀλλ' ὁ οὐσιωδέστερος χαρακτήρ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως εἶναι ν' ἀποφεύγῃ πᾶσαν τυραννικὴν κυβέρνησιν· νὰ μὴν ὑποπίπτῃ εἰς οὐδεμίαν χαλιναγωγίαν. Ἐμποροῦν νὰ τὴν καταθλίψωσι, νὰ τὴν πνίξωσιν, ἴσως δὲ καὶ νὰ τὴν ἀφανίσωσι, δὲν θέλουν δυνήθην ὅμως νὰ τὴν διευθύνωσιν. Εἰσμάτῃν ἡ ἐξουσία σπουδάζει νὰ τὴν μορφώσῃ ὥς ὀρέγεται, νὰ τὴν συμφωνήσῃ μὲ τὰ συμφέροντα καὶ μὲ τὰς αὐτογνώμονας αὐτῆς χρείας· ἡ χρεία, τὸ ἀληθὲς συμφέρον τῆς εἶναι, νὰ τὴν γνωρίζῃ πάντοτε καλῶς, καὶ ἐπομένως νὰ μὴ βάλλῃ κἀνὲν αὐτογνωμονικὸν ἐμπόδιον εἰς τὴν διακήρυξιν τῶν φρονημάτων τοῦ καθενός.

Αἱ συνομιλῖαι, αἱ ἀλληλεπιστολογραφαί, τὰ χειρόγραφα πονήματα ἢ συγγραμμάτια, τὰ βιβλία ἢ τὰ τυπωμένα πονήματα, αἱ περιοδικαὶ ἢ μὴ περιοδικαὶ ἐκδόσεις, εἶναι τὰ μέσα μὲ τὰ ὅποια τὰ προσωπικὰ φρονήματα δείχνονται καὶ συντρέχουν εἰς τὸν σχηματισμὸν τῆς κοινῆς ὑπολήψεως.

Οἱ ἄνθρωποι μεταδίδουν, ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, τοὺς λογισμούς των διὰ τοῦ ἀπλοῦ λόγου. Αἱ μερικαὶ συνομιλῖαι εἶναι τὸ μεγαλύτερον νεῦρον τοῦ πολιτικοῦ βίου· καί, διὰ τὸ εὐκρυπτον, τὴν εὐκίνησιν, τὸ πλῆθος των, ἀποφεύγουν συνήθως τὴν ἐπαγρύπνησιν καὶ τὴν βίαν, παρεκτὸς ἂν ὑπέρμετρα φοβουμένη τυραννίαν δὲν τὰς περικυκλώσῃ μὲ μισθωτοὺς

μάρτυρας καὶ καταδότας, βέβαιον σύμπτωμα τῆς ὅσον τὸ δυνατόν βαθυτέρας διαφθορᾶς τῶν κυβερνητῶν καὶ τῶν κυβερνωμένων. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἤρεε τὴν τέχνην νὰ ὁμιλῇ με τοὺς ἀπόντας, νὰ γεμίῃ τὰ διαστήματα, νὰ ἀποστέλλῃ εἰς κάθε τόπον, εἰς κάθε αἰῶνα, τὴν ἔκφρασιν τῶν λογισμῶν του· ἐφεῦρε τὴν γραφὴν.

Πρέπει νὰ ἐπιμείνωμεν μίαν στιγμὴν εἰς τὴν ἀπλουστεράν χρῆσιν ταύτης τῆς τέχνης, ἥγουν εἰς τὴν ἐπιστολογραφίαν, διότι γίνεται ἐνίοτε τὸ ὑποκείμενον ἄλλου καταράτου ἱεροῦ κριτηρίου πολὺ πλέον ἀξιωμασίου, διότι ἐνώνει τὴν ἀπιστίαν με τὸν δεσποτισμόν. Ἡ μετακομιδὴ τῶν ἐπιστολῶν δὲν εἶναι βέβαια ἔργον τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας· ἀλλ' ὑπουργημα τὸ ὁποῖον ἐμπόρουν νὰ ἀναδεχθῶσιν ἐργολάβοι μερικοὶ, καὶ τὸ ὁποῖον ἐμπιστευόμεθα μόνον καὶ μόνον εἰς τὴν φροντίδα τῆς κυβερνήσεως, διότι ὑποθέτωμεν ὅτι δὲν θέλει φθάσειν εἰς τόσῃν χαμέρπειαν, ὥστε νὰ ἐξισωθῇ με ἀπιστον γραμματοκομιστὴν. Ὑπηρετῆς, ταχυδρόμος, ὑπουργός, δικαηγῆς, γενικός διευθυντὴς ἢ λειτουργός, ἢ ὅ,τι ἄλλο ὄνομα ἔχει, ἀφοῦ τις στέρξῃ νὰ στέλλωμεν εἰς ὄνομά του σφραγισμένα χαρτία, καὶ ὅταν μάλιστα λαμβάνῃ, δι' αὐτὸ τὸ ὑπουργημα, πληρωμὴν ἥτις ὑπερβαίνει πλείότερον τὰ προζενούμενα ἐξοδα, ὑποχρεοῦται ἐξ ἁπαντος νὰ μὴ τ' ἀνοίξῃ· καὶ ὅσον σκληρὰ καὶ ἂν ἦναι ἡ λέξις ληστεία, εἶναι ἡ μόνη ἀρμόζουσα, κατὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἢ περίστασιν, εἰς τὴν παράβασιν τοιαύτης ἱερᾶς ὑποσχέσεως. Οὐδ' εἰς καιρὸν πολέμου συγγωρεῖται ν' ἀνοίγῶνται ἀλληλογραφίαι γραμμάτων μυστικῶν, παρὰ ὅταν δὲν τοὺς ἐμπιστεύθησαν, καὶ ὅταν τὰς ἀρπάξωσιν

ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν. Ἀλλ' εἰς τινὰς ἐποχὰς, πᾶσα ἡθικὴ γυνῶτις, καθὲ ἀἴσθημα δικαιοσύνης σθένεται τόσον, ὥστε δὲν λαμβάνουν πλέον τὸν κόπον οἱ κυβερνῆται νὰ ἐξαλείψωσι τὰ ἔχνη τοιαύτης αἰσχροῦς ἀπιστίας· τὴν βάλουν, χωρὶς συστολῆν, εἰς τὸν κατάλογον τῶν πρηνομίῶν των· καὶ ὅταν τοὺς φανῇ καλὸν, καυχῶνται καὶ ὠφελοῦνται δημοσίως ἀπὸ τοιαύτας ἀδικίας. Ἰδοὺ καὶ ἄλλο σύμπτωμα διαφθορᾶς, τὸ ὑποῖον, ὅσον ἐπικρατεῖ, ἀφαιρεῖ πᾶσαν ἐλπίδα προσωπικῆς ἀσφαλείας· διότι ὅστις μᾶς ἀρνεῖται τὴν μερικὴν ἀσφάλειαν, ἀγορασμένην ὡςάκις πληρόνομεν τὸ ἀγώγιον τῆς ἐπιστολῆς, δὲν ἔχει ποτὲ διάθεσιν νὰ μᾶς συμφωνήσῃ ἀμυμνίαν ἄλλην.

Ἀλλ' ἡ τέχνη τῆς γραφῆς ἐκτάνθη πολὺ πλέον μακρότερα τῶν μερικῶν συμφερόντων καὶ τῆς ἐπιστολικῆς ἀλληλογραφίας. Γεννᾷ ἢ ἀναπτύσσει τὰς ἐπιστήμας, φωτίζει τὰς λοιπὰς τέχνας, στερεώνει τὰ θεμέλια καὶ τελειοποιεῖ τὴν λεπτομερεῖ οἰκοδομὴν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας· ἔχει ἐπιρροὴν τινὰ πάντοτε σωτήριον εἰς τὴν κοινὴν ὑπόληψιν, εἴτε προλαμβάνουσα καὶ προετοιμάζουσα, εἴτε διαδίδουσα καὶ κηρύττουσά την· διότι ἡ δύναμις τῆς πηγάζει ἀπὸ τὰ σκόρπιζόμενα ἀπ' αὐτὴν φῶτα. Ἄν παραλογίζεται, ἀπατᾷ ὀλίγους τὸν ἀριθμὸν, ἢ ἐμπνέει ἐφήμερον ἐνθουσιασμόν· πρὸς ὄφελος μόνον τῆς ἀληθείας ἐμπορεῖ νὰ χαράξῃ ἐντυπώσεις ζωηρὰς καὶ ἀνεξάλειπτους εἰς τὸ φωτισμένον μέρος τινὸς ἔθνους. Ἀληθινὰν ὁμῶς εἶναι ὅτι, ἀφοῦ τούτη ἡ τέχνη ὑπάρχει, καὶ μάλιστα ὅτε τὸ πλέον ἔλαμψεν, ἡ ἐξουσία, ἀπὸ ὀλέθριον ἀγνοίαν, τὴν ἀντιπολεμεῖ πάντοτε, τὴν φοβερίζει, τὴν βασανίζει, τὴν ἐμποδίζει, ὡςάκις δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὴν διαφθερίῃ. Λέγου

μερικοί, ὅτι ἡ εὐφυΐα χρεωστῇ εἰς τὰς καταδρομὰς τὴν ἐν-
 ἔργειαν καὶ τοὺς θριάμβους τῆς δυσκολεύουμαι νὰ πιστεύσω
 ὅτι ἔκαμαν τόσον καλὸν εἰς τὴν τέχνην τῆς γραφῆς, ὅσον
 κακὸν ἔκαμαν εἰς τοὺς μεγάλους συγγραφεῖς, καὶ εἰς τὰς
 ἀνοήτους κυβερνήσεις ὅσαι ὑπλίσθησαν ἐναντίον τῆς. Καλῆτε-
 ρον ἤθελεν εἶσθαι εἰς ὅλους, νὰ μὴν ἐμποδίξῃ κατ' οὐδένα τρό-
 πον ἡ κυβέρνησις τὰ ἔργα ὅσα ἀφιερώθησαν εἰς τὴν εὐτυχίαν
 τῶν λαῶν. Τὸ βεβαίωτάτον εἶναι, ὅτι οἱ κατὰ τῶν συγγρα-
 φῶν ἀναθεματισμοὶ ἐπροξένησαν πολλὰς μερικὰς δυστυχίας,
 χωρὶς νὰ ἐμποδίσωσι τὴν γενικὴν ὁρμὴν τοῦ φωτισμοῦ. Ἀπὸ
 τὸν Ὀμηρον ἕως τὸν Χενιέρον, μεγάλη σειρά πονημάτων
 θαυμαζομένων ἢ κατακρινομένων, δεδεγμένων ἢ ἐμπαδι-
 σμένων, ἔδωκαν, κατὰ διαφόρους τρόπους, μεγάλην ἔκτασιν
 εἰς τὸν ἀνθρώπινον νοῦν · στρέψε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς ὅλην
 τὴν ἱστορίαν τῶν μηχανευμάτων τῆς κυβερνήσεως κατὰ τῆς
 γραφικῆς τέχνης, καὶ θέλεις ἰδεῖν ὅτι ἐν γένει, ἐκατήντησαν
 νὰ ἐξευτελίσωσι καὶ νὰ ἀδυνατίσωσιν αὐτὴν τὴν κυβέρνησιν.

Εἶναι τρεισήμισυ ἑκατονταετηρίδες ἀφοῦ νέα τις τέχνη
 ἐνώθη μὲ αὐτὴν, διὰ νὰ διασπεύρωσιν ἀδιορίστως τὰ συγ-
 γράμματα · ἐγέμισε τὴν Εὐρώπην ἀπὸ βιβλία, καὶ ἐμβασεν
 εἰς ὅλας τὰς κατοικίας τὰ φῶτα, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τὰς κα-
 λύβας καὶ ἕως εἰς τὰ παλάτια. Εἰς τὸ διάστημα τῶν πρώτων
 σαράντα χρόνων τῆς τυπογραφικῆς σπουδῆς, δὲν ἐφαντά-
 σθησαν νὰ τὴν ἐμποδίσωσι · μόλις ἐφρόντισαν νὰ λάβωσι τὰ
 ἀναγκαῖα μέσα διὰ νὰ ἀσφαλίσωσιν εἰς τοὺς συγγραφεῖς,
 τοὺς ἐκδότας καὶ τυπογράφους, τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν κήπων
 τῶν. Ἀλλὰ, κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος, Πάπας τις ὀνομαζόμενος

Ἀλέξανδρος ἑκτος, ἐκατάστησε τὴν κηνσορικὴν ἔρευναν τῶν βιβλίων, ἀπηγόρευσε νὰ μὴν ἐκδίδεται κἀνὲν χωρὶς τὴν ἄδειαν τῶν ἀρχιερέων, ἐπρόσταξε νὰ κρατῶσι καὶ νὰ καίωσι κάθε σύγγραμμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε λάβειν ἢ δὲν ἐλάμβανε τοιαύτην ἄδειαν. Ἡ διαταγὴ τοῦ Πάπα τούτου, τοῦ ὁποίου τὴ μνημόσυνον ἐξουθενώθη εἰς τοὺς αἰῶνας κατὰ πολλοὺς ἄλλους λόγους, ἐχρησίμευσε καὶ χρησιμεύει ἀκόμη ὡς πρωτότυπον εἰς πᾶσαν αὐτογνώμονα πράξιν, νομικὴν καὶ διοικητικὴν, γινομένην κατὰ τῆς τυπογραφικῆς τέχνης. Δὲν εἶν' ἐδῶ ὁ τόπος νὰ ἐκθέσω λεπτομερῶς τὴν ἱστορίαν τῆς τυραννίας ταύτης· ἀλλ' ἰδοὺ, χωρὶς κάμμιαν διάκρισιν τόπου ἢ ἐποχῆς, τὸν γενικὸν πίνακα τῶν τοιούτων τολμημάτων. Ἐξήτησ' ὅσον ἐδυνήθη ἡ τυραννία ὅτι τὰ διδόμενα εἰς τύπον χειρόγραφα, νὰ καθυποβάλλωνται εἰς προλαβοῦσαν κηνσορικὴν ἔρευναν, ν' ἀναγινώσκωνται αὐθεντικῶς, νὰ ὑπογράφωνται καὶ νὰ κολοβώνωνται ἀπὸ μισθωτοῦς τῆς κήνσορας· εὗρισκεν οὕτω, μαζὶ μὲ τ' ἄλλα τῆς συμφέροντα, τὸ κέρδος νὰ πληρόνεται τὴν ἄδειαν τῆς τυπώσεως, ἢ, ὡς ἔλεγε, τῶν προνομίων· καὶ, περιπλέον, εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ ἐμποδίσῃ, εἰς καιρὸν χρείας, μὲ ἀκόλουθον προσταγὴν, τὰ αὐτὰ βιβλία τῶν ὁποίων ἐσυγχώρησε δημοσίως τὴν ἔκδοσιν, ἢ νὰ καταναθεματίζῃ τοὺς κήνσορας οἵτινες ἔδωκαν τὴν ἄδειαν τῆς ἐκδόσεως. Διὰ νὰ σφίγγωσιν ἀκόμη καλῆτερα τὰς αὐτὰς τῆς τυπογραφίας καὶ τῆς βιβλιοπραγματείας, πολλάκις ἐδιώρισαν τὸν ἀριθμὸν τῶν βιβλιοπωλῶν, καὶ μάλιστα τῶν τυπογράφων, ἐπιβάλλοντες καὶ εἰς τοὺς δύο γενικοὺς διοικητάς, μερικοὺς ἐπιθεωρητάς, ἔργον ἔχοντας νὰ ἐπαγρυπνῶσιν

κάθε κίνημα τῆς βιβλιοπραγματείας. Ἡ παράξενος αὕτη διαγωγή ἐφυλάχθη πολλάκις ἕως καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν ὅτε ἡ κυβέρνησις ἐπροσποιεῖτο ὅτι παραιτήθη τὴν προλαβοῦσαν ἔρευναν τῶν συγγραμμάτων, εὐχαριστομένη εἰς τὴν ἐξουσίαν νὰ ἐμποδίσῃ, κατὰ τὴν ὁρεξίν της, τὴν ἔκδοσιν, νὰ δημεύῃ τὰ ἀντίτυπα, νὰ ἀνακρίνῃ τὰ διδάγματα, νὰ καταδικάζῃ τοὺς συγγραφεῖς, καὶ εἰς ἀνάγκην ἢ χωρὶς ἀνάγκην, τοὺς τυπογράφους καὶ τοὺς βιβλιοπώλας. Ἄλλοτε πάλιν ἐδιεσχυρίσθησαν ὅτι τὸ δικαίωμα νὰ καταπαύωσι τὰς καταχρήσεις ἐπεριλάμβανε τὸ δικαίωμα νὰ τὰς προεμποδίσωσιν· ἄλλοτε διεκήρυξαν ὅτι ἡ καταδίκαισις ἤρχιζεν εὐθὺς ὅτε ἤθελεν ἐπιχειρήσειν τις νὰ τυπώσῃ, καὶ ὅτι ὁ συγγραφεὺς, ἢ ὁ βιβλιοπώλης, ἢ ὁ τυπογράφος, ὅστις ἐζήτησε καὶ δὲν ἔλαβε τὴν ἄδειαν τῆς ἐκδόσεως, ἐλογίζετο ὡς ἐκδότης. Ἐπομένως κατεκράτουν τὸ σύγγραμμα πρὶν ν' ἀρχίσῃ ἡ ἔκδοσις, καὶ ἐπροσκάλουν τὸν τυπογράφον, τὸν βιβλιοπώλην, τὸν συγγραφέα, ὅχι ἔμπροσθεν εἰς ὀρκωτοὺς κριτὰς, ἀλλ' ἔμπροσθεν δώδεκα ἐπιτρόπων, ἢ καὶ ἔμπροσθεν κριτῶν δευτέρου ἢ τρίτου τάξεως, οὗτινες, κατὰ τὴν εὐαρέστησιν τῶν ὑπερεχόντων, ἀνέκριναν τὰς διδασκαλίας, τὰς θεωρίας, τὰ συστήματα, καὶ κατεδίδαξαν εἰς ποινὴν κατὰ τὸ πλεῖστον ἢ ὀλιγώτερον βαρεῖαν, ἢ εἰς πολλὰς ποινὰς διὰ μιᾶς, τοὺς ὅσοι ἐτόλμησαν νὰ ἐκθέσωσι τὰ φρονήματά των εἰς δημόσιον ἔρευναν. Τέλος πάντων, διέφθειραν τὴν φυσικὴν ἔννοιαν τῶν λέξεων, ἀνέστρεψαν τὴν γλῶσσαν, ἔκριναν ἀναγκαῖον ὥστε ἡ ἐμπόδισις νὰ γενῇ κατὰ τὸ δυνατόν ταυτοσημάντος μὲ τὴν προηγουμένην ἔρευναν, ἢ ἀκόμη μυριάκις φρικτοτέρα.

Μ' ὅλον τοῦτο, τίς ἤθελε τὸ πιστεύειν; τόσα αὐτογνώμονα μέσα δὲν ἡσφάλισαν οὐδ' εὐχαρίστησαν ἀκόμη τὴν κυβέρνησιν· πολλάκις ἰδιοποιήθη ἕως καὶ τὴν ἄμεσον διοίκησιν, σχεδὸν τὴν ἰδιοκτησίαν συγγραμμάτων τινῶν, λέγω τὰς ἐφημερίδας, τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν νὰ δίδῃ εἰς αὐτὰς τὴν ἄδειαν, καὶ, διὰ νὰ εἴπω οὕτω, νὰ τὰς συγγράφῃ ἡ ἰδία, ἢ τοῦλάχιστον ν' ἀποκόπτῃ ὅ,τι δὲν ἤθελε τὴν ἀρέσκειν, νὰ συρράπτῃ ὅ,τι τὴν ἀρέσκει, νὰ ἐκδίδῃ, χωρὶς νὰ φαίνεται, ὅσα φρονήματα ἤθελε κρίνειν πρέπον νὰ σκοπίσῃ, καὶ ἴσως ἀκόμη τὰς προσωπικὰς ὕβρεις ὅσαι ἤθελαν τὴν συμφέρειν διὰ νὰ ἐξευτελίσωσι τὰ σφάλματά της· κρατοῦσα οὕτως ὑπὲρ τὴν ἐξουσίαν της τοὺς κτήτορας καὶ συντάκτας κάθε περιοδικοῦ πονήματος, βάλλουσα τὰ συμφέροντά της εἰς τὸν τόπον τῶν ἰδικῶν των, καὶ τὴν ἐγγυήσιν των εἰς τὴν ἰδικὴν της· τὸ μικρότερόν της ζήτημα ἦτο ν' ἀπαιτήσῃ ἀπ' αὐτοὺς μεγαλωτάτας ἐγγυήσεις, καὶ νὰ τοὺς ὑποβάλλῃ εἰς εἰδικούς φόρους.

Ὀλίγα τινὰ μέλλω ν' ἀναφέρω ἀκόμη περὶ τῆς ἀνυποφόρου ἀδικίας τῶν τοιούτων πράξεων· αἵτινες ἀφανίζουν φανερά κάθε ἐλευθερίαν φρονημάτων, καὶ ἐκ τούτου κάμνουν φανταστικὴν πᾶσαν ὑποσχεθεῖσαν ἀσφάλειαν εἰς τὰ ἐπιτηδεύματα, εἰς τὰ κτήματα, εἰς τὰ πρόσωπα. Ἀλλὰ διὰ νὰ καθυποβάλλωσιν εἰς ξεχωριστὴν τυραννίαν τὰς περιοδικὰς ἐκδόσεις τῶν συγγραμμάτων, ἐφαντάσθησαν ἰδιαίτερα σοφίσματα, τὰ ὅποια εἰν' ἀναγκαῖον νὰ ἐξετάσωμεν, ὅσονδὴποτε χονδροειδέστατα καὶ ἂν ἤθελαν εἶσθαι. « Αἱ ἐφημερίδες (εἶπαν) εἶναι κριτήρια, θέατρα, τηλεγράφοι, σάλπιγγες· οἱ

« ἐφημεριδογράφοι, ῥήτορες, ὑποκριταί, ἢ μᾶλλον γραμ-
 « ματοφόροι, ταχυδρόμοι, καὶ διὰ τοὺς τοιοῦτους τίτλους
 « δημόσιοι ὑπουργοί. Δὲν ἔχουν μόνον εὐρύχωρον καὶ ταχεῖαν
 « ἐπιρροήν, εἶν' ἐξουσιασταί, κριταί, καὶ λειτουργοί· κηρύ-
 « σουν τὰ συμβαίνοντα, διηγοῦνται τὰ πράγματα, ἐκθέτουν
 « λεπτομερῶς τὰς περιστάσεις, δείχνουν τοὺς χαρακτῆράς
 « των. Τὰ διηγήματα καὶ αἱ προσθετόμεναι ἀνακρίσεις των
 « προξενοῦν τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα τῶν κυβερνητικῶν διακη-
 « ρύξεων. » Ἐκ τούτου ἄλλοι ἐσυμπέραναν, ὅτι αἱ ἐφημερίδες
 ἀνήκουν μὲν καθέ δίκαιον εἰς τὴν κυβέρνησιν, ὅτι ἔλαβαν ἀπ'
 αὐτὴν μόνην, κατὰ συγχώρησιν, τὴν ἄδειαν τῆς ἐκδόσεως,
 καὶ ὅτι πρέπει νὰ ὑπόκεινται εἰς κάθε εἶδος διοικήσεως καὶ
 ἐπισκέψεως. Ἄλλοι ἠθέλησαν, ἀφοῦ πρῶτον ὠμολόγησαν
 αὐτὰς τὰς πρώτας προτάσεις, νὰ συστείλωσι τὰ συμπερά-
 σματα· ἐκήρυξαν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑποταχθῶσιν αἱ ἐφημε-
 ρίδες οὐδὲ τὰ λοιπὰ συγγράμματα ὡς εἰς προλαβοῦσαν
 τινὰ κηνοσορικὴν ἔρευναν, ἀλλ' ὅτι ἦτον ὅμως δίκαιον καὶ
 πρέπον νὰ ὑποχρεωθῶσιν οἱ ἐφημεριδογράφοι, πρῶτον νὰ
 δώσωσιν ἐγγύησιν, ἔπειτα νὰ τυπώνωσιν εἰς τὰς ἐφημερίδας
 των ὅποιονδήποτε ἄρθρον ἤθελεν ἀρέσκειν εἰς τὴν κυβέρ-
 νησιν νὰ τοὺς πέμψῃ. Ἄν ἦτο χρεῖα νὰ ἐκλέξω ἓν ἀπὸ τὰ
 δύο ταῦτα συστήματα, ἤθελα ἀδιστακτικῶς προτιμήσειν τὸ
 πρῶτον, ἐπειδὴ γεννᾶται ἀμέσως ἀπὸ ὑποθέσεις καὶ πλά-
 σματα προκηρυγμένα· ἐνῷ τὸ δεῦτερον εἶναι φανερά πα-
 ραλογος ὀρεῖξις· εἶναι πάλιν ἀκόμη ἡ αὐτογνωμοσύνη, ἀλλ'
 αὐτογνωμοσύνη εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν τῆς μανίας. Ἡ
 ἀλήθεια εἶναι ὅτι αἱ ἐφημερίδες εἶναι φυσικώτατον εἶδος

τυπωμένων συγγραμμάτων, ἐπιτήδευμα ἐλευθερόν ὡς ὁποιοῦνδήποτε ἄλλο, καὶ ἡ περιοδικὴ ἐκδόσις των εἶναι περιστασις ἐμπορικὴ, ἥτις δὲν ἀλλάσσει διόλου τὴν φύσιν τοῦ πωλουμένου καὶ ἀγοραζομένου πράγματος· ὅτι ἡ κυβέρνησις δὲν ἔχει κἀνὲν δικαίωμα εἰς τοῦτο, ὅτι δὲν τῆς ἀνήκει διόλου νὰ τὸ τροποποιήσῃ κατὰ τὰ ἴδια τῆς συμφέροντα, καὶ ἡ μεσολάβησις τῆς μεταξὺ τοῦ πωλητοῦ καὶ ἀγοραστοῦ εἶν' ἀδικία εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου. Τὸ πρέπον εἶναι νὰ ζητῇ ἐγγύησιν ἀπὸ τοὺς ὑπουργοὺς τῆς, ἀπὸ τοὺς ἐμπιστευμένους ἢ τοὺς διοικοῦντας τοὺς δημοσίους θησαυροὺς, καὶ τοῦλάχιστον ἀκόμη ἀπὸ τοὺς ὅσοι, ἐργαζόμενοι τὰ ὑπουργήματά των, ἐμποροῦν ὡς οἱ δημόσιοι γραμματεῖς καὶ οἱ δικολόγοι, νὰ βλάψωσι πολλὰς περιουσίας ἢ συμφέροντα χρηματικὰ τῶν μερικῶν. Αἱ μικρόταται χρηματικαὶ ποσότητες τὰς ὁποίας ὁ ἐφημεριδογράφος λαμβάνει ἀπὸ τοὺς συνδρομητὰς του, δὲν ἐμποροῦν νὰ δικαιολογησῶσι δημόσιον ἐγγύησιν δι' ἐπιχείρησιν πάντα μερικὴν. Ποτὲ οἱ συνδρομηταὶ δὲν ἐζήτησαν ἄλλην ἐγγύησιν παρὰ τὴν κατάφυγὴν εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν κριτηρίων, ἂν αἱ συμφωνίαι των δὲν ἤθελαν ἐκτελεσθῆν· ὅ,τι πλέον βλάπτει τὰ συμφέροντα καὶ ἀλλοιώνει τὴν κατάστασιν τῶν συμφωνιῶν των, εἶναι νὰ τοὺς δίδωνται, ἀντὶ τῶν συγγραμμάτων τὰ ὁποῖα ἐνόησαν ὅτε ἠγόραζαν, γεννήματα λειτουργικά. Ὁ ἐφημεριδογράφος, ὡς καὶ πᾶς ἄλλος συγγραφεὺς, πρέπει νὰ μένῃ ἐλεύθερος νὰ γεμίζῃ τὰ φύλλα του μὲ ὅποιον τι ἤθελε κρίνειν εὐχαριστότερον καὶ ὠφελιμώτερον εἰς τοὺς ἀναγνώστας του· ἐξαιρῶ ὅμως τὰς κατ' αὐτοῦ δικαίας ποι-

νάς, ὅσάκις ἤθελεν ἐκδῶσιν δυσφημίας ἢ ἀμέσους παρα-
κινήσεις εἰς δημεγερείαν. Καὶ νομίζω ὅτι εἰς τὴν ποιὴν τῶν
τοιούτων ἀδικημάτων ἢ ἐγκλημάτων, ὁ νόμος ἐμπορεῖ νὰ
προσθήσῃ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κοινοποιήσῃ μὲ τὴν ἐπομένην
ἐφημερίδα τὴν κρίσιν ἢ τὴν ἀπόφασιν μὲ τὴν ὁποίαν τὸν ἔ-
κριναν, καὶ τὴν δικαίωσιν τῶν δυσφημισθέντων ὑποκειμένων.
Τοῦτο εἶναι προτιμώτερον, ἀναμφισβόως, παρὰ νὰ μεταχειρι-
σθῶσι τὴν ἐξουσίαν, ὡς ἔκαμαν πολλάκις, διὰ νὰ πνίξωσι τὰ
παράπονα τῶν σφαγίων τῆς συκοφαντίας καὶ τῆς καταδυνα-
στείας. Δὲν προβάλλω λοιπὸν κατ' οὐδένα τρόπον τὴν ἀτιμω-
ρησίαν τῶν ἀδικιῶν ὅσαι ἤθελαν τολμηθῆν ἀπὸ τὰ περιοδικὰ
συγγράμματα. Ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἂν ἄληθεύῃ ὅτι ἡ ταχεῖα κυ-
κλοφορία τῶν τοιούτων φύλλων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν πωλουμέ-
νων ἀντιτύπων, κάμνουν βαρύτερον τὸ κακὸν τὸ ὅποιον ἐμπα-
ροῦν νὰ προξενήσωσι, καταλαμβάνω κάλλιστα μὲ ποῖον τρό-
πον εἰς ταιαύτας περιστάσεις, ἤθελαν βαρύνειν καὶ τὰς ποινάς.
Ἄλλ', ἐξαιρουμένης ταιαύτης κολάσεως ἐγκλημάτων ἢ ἀδι-
κημάτων, ἡ δημόσιος ἐξουσία δὲν ἔχει καμίαν νόμιμον
ἐνέργειαν εἰς τὰ περιοδικὰ ἢ μὴ περιοδικὰ προϊόντα τῆς
φιλολογικῆς βιομηχανίας. Ὅποιαδήποτε ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἐν-
έργεια τῶν ἐφημερίδων, ὅποιαδήποτε ὑπόληψις ἤθελε δοθῆν
εἰς αὐτάς ἀπὸ τὰς πολιτικὰς ταραχὰς καὶ μάλιστα ἀπὸ τὰς
καταδρομάς, αὐταὶ δὲν εἶναι πλὴν ἰδιαίτερα συγγράμματα,
συλλογὴ προσωπικῶν φρονημάτων. Ἄν ἀποδώσῃ εἰς αὐτάς
χαρακτῆρα πράξεων πολιτικῶν, ἀναιρεῖς ὅλας τὰς πράξεις
καὶ ὅλας τὰς δημοσίους γνώσεις. Ἄς σὲ συγχωρηθῇ νὰ τὰς
ὀνομάσῃς βῆμα, σάλπιγγα ἢ ὅπως θέλεις ἀκόμη, ἂν δὲν

φοβῆσαι νὰ μεταχειρίζεσαι μεταφορὰς καὶ ὑπερβολὰς ἀδεστάτας· ἀλλ' εἶναι πάντῃ φρικτὸν ἂν τὰ ῥητορικά τοῦτα σχήματα ἀποφασίσωσι τὰ σπουδαῖα, καὶ νομισθῶσιν ἱκανὰ αἴτια ν' ἀναστρέψωσι κατὰ κράτος πᾶσαν πολιτικὴν ἀσφάλειαν.

Αἱ ἐφημερίδες διηγοῦνται τὰ δημοσίως συμβαίνοντα, καὶ ὁμολογῶ ἐπειδὴ ἀρπάζουν, τρόπον τινὰ, τὰ πράγματα εἰς τὸ πέρασμα, καὶ ἐκδίδουν σήμερον τὴν χθεςινὴν ἱστορίαν, κινδυνεύουν νὰ τὴν παραστήσωσιν εἰς ἐσφαλμένην μορφήν, ἢ ἐπειδὴ ἦσαν ταχεῖς εἰς τὴν συλλογὴν τῶν λεπτομεριῶν καὶ δὲν ἔλαβαν καιρὸν νὰ τὰ ἐξετάσωσι καλῶς, ἢ διότι προσωπικά ἢ πολιτικά συμφέροντα τὰ ἐχρωμάτισαν ἐξεπίτηδες μὲ ψευδῆ χρώματα. Ἡ μόνη ὅμως δυνατὴ ἀσφάλεια τῆς ἐλευθερίας τῶν τοιούτων δογμάτων εἶναι πάλιν ἡ ἀνεξαρτησία τῶν ἐφημεριδογράφων, ἡ ἐλευθερία νὰ τὰ ἐκδίδωσι, νὰ τὰ ἐπιδιορθώωσι, νὰ τὰ ἀντιπυλεμῶσι. Δὲν ἔχεις ἄλλον τρόπον νὰ ἀνακαλύψῃς τὴν ἀλήθειαν παρὰ τὴν ὁποῖαν ἤθελες λάβειν φροντίδα νὰ παραβάλῃς τὰς διαφόρους διηγήσεις, χωρὶς νὰ παραβλέψῃς καὶ τὰς σπειρομένας ἀπὸ τὴν κυβερνήσιν· διότι μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν ἐφημερίδων εὐρίσκει πάντοτε τὰ μέσα νὰ ἔχῃ κάμμιαν εἰς τὴν ἐξουσίαν της, ἕως καὶ νὰ κάμῃ νὰ τὰς συνθέσῃσι διὰ λογαριασμόν της. Ἄν εἶχες μόνον τῆς κυβερνήσεως τὰ διηγήματα, ἐξάπαντος ἤθελες ἀπατηθῆν πολλὰκις· ὅστις γνωρίζει ὀλίγον τὴν ἱστορίαν, ἐξεύρει ὅτι τὰ πλείοτερα ψεύματα τὰ ὅπῃα τὴν ἀσχημίζουσι εἶναι ἔργον τῶν παλαιῶν κυβερνήσεων.

Πρέπει ἄρα ν' ἀναισρέφῃ προφάσεις τῶν ὁποίων ἡ σαθρό-

της ἐμπορεῖ νὰ γνωρισθῇ παρευθὺς, εἴτ' ἀπὸ τὴν ποικιλίαν, καὶ τὴν ἀντίφασιν τῶν συμπερασμάτων, ἐπειδὴ ἐμπορεῖ νὰ συνάξῃ τις ἀπ' αὐτάς τὸ νόμιμον ἐνταυτῷ καὶ τὸ ἄνομον τῆς κηνοσορικῆς προλαβούσης ἐρεύνης τῶν ἐφημερίδων, εἴτ' ἀπὸ τὸ ἀδύνατον νὰ μάθῃ ποῦ πρέπει νὰ σταθῇ εἰς τὸ ἀνοιγμένον ἀπὸ τὰ τοιαῦτα σοφίσματα στάδιον εἰς τὰ αὐτογνώμονα μέσα. Διότι, ἀφοῦ φυβερίσωσι, κολάσωσι τὰς πολιτικὰς μόνας ἐφημερίδας καὶ ἀσφαλίσωσι τὰς φιλολογικὰς, δεσμεύουν εὐθὺς καὶ τούτας μὲ τοὺς αὐτοὺς δεσμούς. Ἀκολουθῶς δὲν ἀργοῦν πολὺ νὰ ὑποβάλλωσιν εἰς τὴν αὐτὴν διαταγὴν ὅσα συγγράμματα ἐκδίδονται εἰς ἀπροσδιόριστους ἐποχὰς, καὶ διὰ τοῦτο οὐδ' εἶναι ἀληθῶς περιοδικὰ, ἔως, τέλος πάντων, νὰ καθυποβάλλωσιν ἀκόμη καὶ τὰ μεριστῶς (par livraison) ἐκδιδόμενα πονήματα.

Εἶπα ἄρκετὰ διὰ ν' ἀποδείξω τὴν ἀδικίαν τῶν τοιούτων συστημάτων · δὲν ἐμποροῦν νὰ νομισθῶσι δίκαια · ὅστις θέλει νὰ τὰ εἰσάξῃ, ἀπεφάσισε βέβαια νὰ ᾖ ἄδικος. Καλῆτερον εἶναι νὰ ἐξετάσω ἂν ᾖ ὠφέλιμα εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἂν καὶ τοῦτο ἀκόμη γίνεται εἰς αὐτὴν πάντῃ ἀδιάφορον, ὅταν καταντήσῃ νὰ γενῇ αὐτογνώμων · διότι τότε θυσιάζει τὰ ἴδια τῆς συμφέροντα καὶ τὴν ἀσφαλείαν τῆς εἰς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ εὐχαριστήσῃ τὰς ἀλόγους πράξεις τῆς καὶ τὰ πρὸς ὦραν πάθη τῆς.

Ἀπὸ τριακοσίου χρόνους καὶ ἐδῶ μεταχειριζόμενοι κατὰ τοῦ τύπου τὰς προίσταρηνμένας ἀδικίας, ἵ τί ἐκέρδησαν; Κατεζήμιωσαν τυπογράφους καὶ βιβλιοπώλας · ἐβασάνισαν, ἐξώρισαν, ἐθυσιάσαν συγγραφεῖς · ἐκδικήθησαν τὴν σοφίαν

καὶ τὴν εὐφυΐαν διὰ τὴν προθυμίαν των νὰ διασπεύρωσι τὰ καλὰ εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος· ἔκαυσαν βιβλία, συγγραφεῖς καὶ ἀναγνώστας· ἀλλ' ὁ λαὸς ἔδεν ἀνέβλεψεν ἄρα καλῆτερα; ἐνίκησαν τάχα τὴν πρόοδον τοῦ λογικοῦ; ἔκοψαν τὰ πτερὰ τοῦ νοῦ; ἐγύμνωσαν τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὰ ὄπλα τῆς; δὲν εἶναι πιθανόν, ἐπειδὴ καταγίνονται ἀκόμη εἰς τοῦτο. Ἔτις δὲν ἐξεύρει ὅτι εἰς τὸ διάστημα τῶν τριῶν τούτων ἑκατονταετηρίδων, καὶ μάλιστα τῆς τελευταίας, αἱ γνώσεις δὲν ἔπαυσαν νὰ ἐξαπλώνωνται καὶ νὰ καθαρίζωνται, καὶ τὰ δημόσια φρονήματα νὰ φωτίζωνται καὶ νὰ θαρρύνωνται; Αἱ κηνοσορικαὶ ἔρευναι, ἀπαγορεύουσαι τὰ κάλλιστα πονήματα καὶ τινὰ κακὰ βιβλία, ἐσύστησαν καὶ τὰ δύο εἶδη· ἤθελαν λησμονηθῆν ἂν δὲν ἐγνωρίζοντο ἀπὸ λαμπρὰ ἔργα τῆς φιλολογίας. Φυσικώτατον εἶναι νὰ στοχασθῶμεν ὅτι ἡ ἐξουσία ἐμποδίζει ὅ,τι ἀπελπίζεται ν' ἀνασκευάσῃ. Καὶ ὅταν βάλλῃ τὰ δυνατὰ τῆς νὰ εἰσαχθῶσι φρονήματα, καὶ δὲν θέλει νὰ τὰ φιλονεικήσωσι, κάμνει νὰ ὑποπτευθῶσιν ὅτι δὲν φρονεῖ νὰ τὰ εἰσάξῃ διὰ τῶν νομίμων ὁδῶν τῆς παιδείας. Αἱ! ἡ ἔρευνα δὲν βάλλει ποτὲ εἰς κίνδυνον τὴν ἀλήθειαν· αἱ ἀληθῶς βέβαιαι καὶ λογικαὶ διδασκαλίαι, φαίνονται μάλιστα ἀφοῦ ἐφιλονεικήθησαν· ἡ ὑπόληψις των βλάπτεται μόνον ὅταν δὲν συγχωρῆται νὰ γενῇ ἐναντίον των καμμία παρατήρησις. Ἐν γένει, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς δὲν πληροφορεῖται παρὰ ἀφοῦ ἀμφιβάλῃ καὶ ἐξετάσῃ ἐλευθέρως. Σφάλματα τὰ ὅποια ὁ ὀρθὸς λόγος δὲν ἐδιόλυσεν, ἐπικρατοῦν πολὺ πλέον ὅταν ψήφισμα τὶ τὰ καταδικάζῃ· καὶ βιάζοντές μας νὰ τὰ κρύπτωμεν, δὲν μᾶς ἰατρεύουν, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐναντίου μᾶς

ἄρρωστοὺν χειρότερα. Εἶναι βαρύτατα σφάλματα τὰ ὅποια δὲν ἐδιδόθησαν πλὴν διότι τὰ ἐκήρυξαν ἐπὶ κριτηρίου ἰκανὰ νὰ διαδοθῶσιν. Ἡ ἀδύνατος λάμπει ἥτις ἔμεινεν ἀκόμη εἰς τινὰ ὀλέθρια βιβλία, εἰν' ὁ τελευταῖος σπινθήρ τῆς ἀναφθείσης ποτὲ πυρκαϊᾶς διὰ νὰ τὰ κατακαύσῃ.

Τοιοῦτοτρόπως, αἱ ἀδύνατοι αὗται κατὰ τῆς ἀληθείας ἐμποδίσεις καὶ καταδικάσεις, ἀνωφελεῖς εἰς τὴν μητέρα τῶν τῆν δολιότητα, ἀφίνου μόνον τὴν ὑπαρξιν εἰς ὅσα κατὰ τύχην ἐφοβέρισαν ἢ ἐκόλασαν σφάλματα. Εἰσμάτην λοιπὸν ἐπιμένουν νὰ φυλάσσωσι τοιαύτην ἐναντίαν εἰς τὰς ἱεράς ἀσφαλείας κυβέρνησιν, ἐναντίαν εἰς τὴν ἐνεργητικωτέραν τῶν τεχνῶν, ἐναντίαν εἰς τὸ πολυτιμώτερον εἶδος τῆς βιομηχανίας. Ὅστις ἀκολουθήσῃ τὴν ἱστορίαν τῶν κατὰ τῆς τυπογραφίας ἐμποδίων, ἀπὸ τὸ ἰδιοῖ ἔτος, θέλει γνωρίσῃ ὅτι ἐπενοήθησαν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βακτηρία εἰς τὴν ἐσχατόγηρον τυραννίαν τοῦ ψεύδους καὶ διὰ νὰ δεσμεύσωσι τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου. Αἰσχροῦ σκοπός, ἀλλ' αἰσχροτέρον ἀκόμη εἶναι ὅτι δὲν ἐμπόρεσαν νὰ τὸν ἐπιτύχωσιν, ἀφοῦ ἐθυσίασαν τόσα σφάλμα! Ναι, πᾶσα ἀλήθεια, παρεκτὸς τῶν προσωπικῶν ὑβρέων, εἶναι ὠφελιμωτάτη νὰ κηρύσσεται ὅποιαδήποτε χυδαῖκή γνώμη λέγει τὸ ἐναντίον, εἰν' ἀνόητος, ἢ μᾶλλον σημαίνει, ὅτι εἶναι καὶ μωραὶ λογικαί. Δὲν πρέπει ἄρα ν' ἀποθιλέπωμεν ὅλοι εἰς τὴν φρόνησιν, εἰς τὴν εὐδαιμονίαν; καὶ ἐμποροῦμεν ἀλλέως νὰ τὴν φθάσωμεν παρὰ μὲ τὴν ἀλήθειαν, φωτίζοντες κατὰ τὸ δυνατόν, ὅλα τὰ διαστήματα τῆς ὁδοῦ μας, ὅλα τὰ μέρη τῆς ζωῆς μας, τὰ στοιχεῖα τῶν γνώσεων μας, καὶ μάλιστα ὅσα ἀποθιλέπου

τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν ; Αἶ ! πολλαὶ ἀλήθειαι μᾶς εἰν' ἴσως καὶ θέλουν διὰ πολὺν καιρὸν μένειν ἀκόμῃ κρυμμέναι · δὲν εἴμεθα ἀρκετὰ πλούσιοι ὥστε ν' ἀμελήσωμεν, μὲ ἀδιαφορίαν, καμμίαν ἀπὸ τὰς ἀνακαλυμμένας, ἢ δυνατάς ν' ἀνακαλύψωμεν.

Ὅταν οἱ διώκται τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου θέλωσι νὰ ἐξομολογηθῶσιν εἰλικρινῶς, ἰδοὺ τὶ μᾶς ξεμυστηρεύονται.

« Αἱ σημεριναὶ καταστάσεις, μᾶς λέγουν, στηρίζονται εἰς
 « τινὰ φρονήματα, τὰ ὅποια δὲν ὑποφέρουν ἐξέτασιν, εἰς
 « προλήψεις, ὠφελίμους εἰς τινὰς τάξεις ἀνωτέρας, ἀλλ'
 « ἐναντίας εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ πλήθους. Ἄν ὑποβάλλῃς
 « τὰς τοιαύτας προλήψεις εἰς ἐλεύθερον ἔρευναν, βλάπτεις
 « τοὺς ὠφελουμένους, διεγείρεις τοὺς πάσχοντας ἀπ' αὐτάς,
 « ταρασσεῖς τὴν ἡσυχίαν καὶ τῶν δύο. Τοιαῦται φιλονεικίαι
 « φέρουν πάντοτε τὴν διχόνοιαν καὶ τὴν ἀταξίαν · ἂν δὲν
 « τὰς βιάσῃς νὰ σιωπήσωσι, πάραυτα βασιλεύει ἡ ἀκολασία
 « ἀντὶ τῆς ἐλευθερίας. »

Οἱ τοιοῦτοτρόπως ὁμιλοῦντες ἔχουν καταπολὺ ἐσφαλμένην ἰδέαν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, καὶ ἐξαιρέτως τῶν σημερινῶν καταστάσεων. Ὁ καιρὸς ἐπέρασεν ὅτε αἱ πολιτικαὶ καταστάσεις ἐθεμελιούντο εἰς ματαιάς καὶ μωρὰς προλήψεις· εὐρίσκονται ἀκόμῃ εἰς πολλὰς μεγάλας ἐπικρατείας, θεμελιώδεις νόμοι οἵτινες δίδουν εἰς τὰς κυβερνήσεις στερεώτερα θεμέλια, ἢ γουν, τὴν ἡθικὴν, τὰ κοινὰ εἰς ὅλα τὰ μῆλη τῆς κοινωνίας συμφέροντα, εἰς ὅλας τὰς οἰκογενείας, εἰς ὅλας τὰς τάξεις. Τὴν σήμερον μάλιστα αἱ ἀνώτεραι τάξεις πρέπει νὰ φοβῶνται πλεότερον τὰ ἀποτελέσματα τῶν νομιζομένων

δι' αὐτάς ὠφελίμων προλήψεων. Διότι, καθόσον ἐπικρατεῖ τὸ τοιοῦτον μάταιον σύστημα περιορίζει τὴν ἐλευθερίαν των· κ' εὐθὺς ἀποῦ χάσῃ τὴν ὑπόληψίν του, τὰ εἰς τὸ φαινόμενον ὑπερασπιζόμενα ἀπ' αὐτὸ κτήματα κλονοῦνται ἐνταυτῷ. Ὁ ζυγὸς τῆς θεληματικῆς πλάνης γίνεται πάντοτε βαρύτατος· βλάπτει μᾶλλον ἀντὶ νὰ ὠφελῇ τοὺς ἐπισχμούς· τὸν ὑποφέρουν μὲ τόσῃ ἀνυπομονησίᾳ, ὥστε πρῶτον αὐτοὶ τὸν ἀποτινάσσουν, δὲν ψηφοῦν καὶ τοὺς ὁποίους μέλλουν νὰ τρέξωσι μερικὸς κινδύνους ἐνῷ συντρίβεται· καὶ παρευθὺς οἱ τόποι τῆς ὑπεροχῆς εἰς τοὺς ὁποίους κἀθηνται συγκρημνίζονται μὲ τὰς προλήψεις εἰς τὰς ὁποίας ἀνοήτως τοὺς ἐστήριξαν. Νομίζω ὅτι ἀπὸ τῶρα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ὁ σφιγκτότερος δεσμὸς τῶν πραγμάτων θέλει εἶσθαι ἡ ἀλήθεια· δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι ἤθελαν εἶσθαι φοβερά, ἂν ἐζήτει ν' ἀνανεώσῃ τὰς θεμελιώδεις καταστάσεις· ἀλλ' ὁπόταν ζητῇ μόνην τὴν διαφύλαξιν καὶ τὴν ἰσχύν των, ἡ φωνὴ τῆς εἶναι εἰρηνικωτάτη. Ἀντὶ νὰ διεγείρῃ στάσεις, προλαμβάνει, καταπαύει τὰς τρικυμίας, ὅσαι ἤθελαν γεννηθῇν, εὐθὺς ἢ ὕστερον, ἀπὸ τὴν ὀλέθριον ἀσυμφωνίαν, μὲ τῶν καταστατικῶν πολιτικῶν νόμων τὰς διοικητικὰς συνθείας. Ἀναντιρρήτως, ἂν δὲν θέλῃς κάμμιαν ἐλευθερίαν τῆς βιομηχανίας, κάμμιαν ἐγγύησιν τῶν κτημάτων, κάμμιαν ἀσφάλειαν τῶν προσώπων, δὲν πρέπει νὰ ᾔν' ἐλεύθερος ὁ τύπος· ἀλλ' ἂν μᾶς συγχωρῇς εἰλικρινῶς τοιαύτας ἀσφαλείας, στοχάσου λοιπὸν ὅτι εἰν' ἀδύνατον νὰ σταθῶμεν εἰς πόλιν, ὅπου ἡ εὐκολία νὰ κοινώσῃ τίς τὰ φρονήματά του δεσμεύεται ἀπὸ τόσα ἐμπόδια. Ὅχι, δὲν ἤθελες κρίνειν συμφέρον νὰ αἰχμαλωτίσῃς τοὺς λογισμούς μας, ἂν

δὲν εἶχες σκοπὸν νὰ διαθέτῃς αὐτογνωμόνως περὶ τῆς βιομηχανίας, τῶν κτημάτων καὶ τῶν προσώπων μας.

Μᾶς προβάλλεις πάντοτε τὴν ἄκραν δυσκολίαν νὰ συσταθῇ νόμος περὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου · καὶ τῶντι τοιαύτῃ ἐλευθερίᾳ εἶν' ἀδύνατος εἰς τινὰς ὑποθέσεις τὰς ὁποίας δὲν θέλεις νὰ παραδράμῃς.

Εἶν' ἀδύνατος, ἐνόσω εὐρίσκεται, ὑπὸ ὄνομα καὶ μορφήν ὅποιανδήποτε, γενικὴ διοίκησις τῆς τυπογραφίας καὶ τῆς βιβλιοπραγματείας · ἐνόσω τὰ δύο τοῦτα ἐπιτηδεύματα δὲν ἀφελῶσιν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν κίνησιν, ὑποκείμενα μόνον, ὡς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα, εἰς τοὺς ἐπαγρυπνοῦντας τὸν δόλον γενικοῦς νόμους.

Εἶν' ἀδύνατος, ἂν ᾖ, ἢ δύναται νὰ ᾖ δι' αὐτὴν, προλαβοῦσα κησορία, προλαβοῦσα ἐξέτασις συγγραμμάτων τινός, πρὶν τυπωθῇ ἢ ἐκτεθῇ εἰς πώλησιν.

Εἶν' ἀδύνατος, ἂν διαλαμβάνῃ προστακτικῶς ἢ ἀπαγορευτικῶς γνώμην τινά · καὶ ὅταν ἀπατῶμενοι ἢ κακοσυλλογίζόμενοι περὶ τέχνης τινός ἢ ἐπιστήμης, περὶ τῆς θρησκείας ἢ τῆς πολιτικῆς, τρέχωμεν κἀνέν' ἄλλον κίνδυνον παρὰ τὴν ἀντίρρῃσιν.

Εἶν' ἀδύνατος, ἂν δὲν γνωρισθῇ ἀκριβῶς ὅτι ἡ ὕβρις, ἡ συκοφαντία, ἡ ἄμεσος παρακίνησις εἰς ἐγκλήμα, καὶ μάλιστα εἰς τὴν στάσιν, εἶναι μόνον τὰ ἀδικήματα ἢ ἐγκλήματα περὶ τῶν ὁποίων ὁ συγγραφεὺς, καὶ, εἰς ἑλλειψιν αὐτοῦ, ὁ βιβλιοπώλης ἢ ὁ τυπογράφος, ἐμπορεῖ νὰ γενῇ κατὰ τὸν νόμον ὑπεύθυνος.

Εἶν' ἀδύνατος, ἂν μεταχειρίζωνται τὴν λέξιν ἄμεσος

διὰ τοὺς ἀποβλέποντας τὰ τοιαῦτα ἐγκλήματα ἢ ἀδικήματα νόμους, ἐπειδὴ ἡ λέξις αὕτη δὲν ἔχει καμμίαν σαφῆ ἔννοιαν, καὶ χρησιμεύει πάντοτε ὡς πρόφασις διὰ τὰς βδελυρὰς καταδρομὰς, διὰ τὰς αὐτογνώμονας ἀποφάσεις.

Εἶν' ἀδύνατος, ἂν ὀρκωτοὶ κριταὶ, τόσον διὰ τὴν κατηγορίαν ὅσον καὶ διὰ τὴν κρίσιν, δὲν μεσολαβοῦν πάντοτε διὰ νὰ διορίσωσι, νὰ γνωρίσωσι, νὰ ἐξετάσωσι, ν' ἀποδείξωσιν ὅτι εἶναι στασιῶδες, συκοφαντικὸν ἢ ὑβριστικὸν τὸ σύγγραμμα.

Εἶναι μάλιστα ἀδύνατος, ἂν ὀνομάζῃς ὀρκωτοὺς κριτὰς τοὺς ἐκλεγομένους δώδεκα ἐπιτρόπους, ἀπὸ διουκιτὴν καὶ κριτὴν τινά.

Ἀπόβαλε μίαν φορὰν τὰς τοιαύτας ὑποθέσεις, καὶ θέλεις εὐρεῖν τὸν τόσον δύσκολον, ὡς λέγεις, νόμον τοῦτον, προχειρότατον, ἂν ὁ ποινικός σου κώδικὴς ἐδιώρισεν ἀκριβῶς τὰς στασιωτικὰς ἢ ἐγκληματικὰς προκλήσεις, τὴν συκοφαντίαν καὶ τὴν ὑβριν, τὰς γινομένας διὰ τοῦ λόγου, τῆς γραφῆς καὶ τοῦ τύπου.

Αὐστηρότατοι πρέπει νὰ ᾔναι οἱ νόμοι καὶ οἱ ὀρκωτοὶ κριταὶ διὰ τὰς δυσφημίας. Ἄν ἐπιτύχαιναν νὰ μὴν ἀφίνωσιν ἀπαίδευτον κἀνὲν τοῦ τοιούτου εἵδους ἐγκλημα ἢ ἀδίκημα, ἤθελαν κάμειν εἰς τοὺς πολίτας, εἰς τὴν πολιτείαν καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὴν μεγαλητέραν χάριν · εἰς τοὺς πολίτας, διότι ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἡσυχία των δὲν θέλουν ὑποκεῖσθαι πλέον εἰς τὰς ἐγγράφους φλυαρίας παντὸς κακολόγου · εἰς τὴν πολιτείαν, διότι αἱ προσωπικαὶ κακολογίαι ριπίζουσιν ἢ ἐξάπτουσιν εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς τὰς διχονοίας, περιθάλπουσιν τὰς ἐπαναστάσεις, τρέφουσιν ἢ ἀνανεοῦν τὰς ταραχὰς · εἰς τὰς

ἐπιστήμας, τέλος πάντων, διότι ἡ τοιαύτη ἀκολασία εἶναι δι' αὐτὰς ὄνειδος, καὶ ἡ μεγαλητέρα τιμὴ τὴν ὁποίαν ἐμπορεῖ τις νὰ κάμῃ εἰς αὐτὰς εἶναι, νὰ τὰς προσφυλάξῃ ἀπὸ τοιαύτην ὀλέθριον καὶ αἰσχρὰν ἀποπλάνησιν. Δὲν γνωρίζω καμμίαν συγκατάβασιν διὰ τὸν συγγραφέα συγγράμματος τινὸς συκοφαντικοῦ ἢ ὑβριστικοῦ. Ἔτις τὸν ὑποχρέωσε νὰ γράψῃ περὶ τῶν προσώπων; ποῖον δικαίωμα εἶχε περὶ τῆς ἠθικῆς ὑπολήψεως ἀνθρώπου ζῶντος; καὶ διὰ τί νὰ τὸν συχωρῇται μᾶλλον νὰ τυπὸνῃ ὑβριστικούς λόγους παρὰ νὰ τοὺς προφέρῃ διὰ ζωσῆς φωνῆς εἰς δημόσιον τινὰ τόπον;

Ἀντὶ νὰ νομίζω ὅτι χρεωστεῖται ὀλιγώτερον σέβας εἰς τοὺς ἄρχοντας, ἐπιτρόπους ἢ ὑπουργοὺς τῆς ἐξουσίας, φρονῶ, ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅτι αἱ κατὰ τῶν δημοσίων ὑπουργῶν ὑβρεῖς ἢ συκοφαντίαι, ἔχουν χαρακτηῖρα τινὰ, κατὰ τὸ πλεόν ἢ ὀλίγον, στασιωτικόν, ὅστις προσεπιβαρύνει τὸ ἀδίκημα ἢ τὸ ἔγκλημα. Ἡ στάσις κτυπᾷ ἀμέσως τὴν ἐξουσίαν τῶν νόμων, τὴν διατήρησιν τῆς κυβερνήσεως, τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐξουσίας. Ἄν κατακρατῇ τις μὲ βίαν ἢ τυραννικῶς τὴν ἐξουσίαν, ἡ στάσις, ὅποιονδὴποτε ὄνομα ἤθελε λάβειν, εἶναι πόλεμος, καὶ ὅσοι τὸν ἐπιχειρίζονται, ὑπόκεινται εἰς τοὺς κινδύνους του. Ἄν ἡ ἐξουσία ᾖ νάι νόμιμος, ὅσοι τὴν βλάπτουν, ἐργάζονται ἐναντίον ὅλης τῆς πολιτικῆς κοινωνίας τὴν μεγαλητέραν ἀδικίαν. Καθ' ὅποιανδὴποτε περίστασιν, ἐπανάστασις, μελετωμένη ἢ τελειωμένη, νομίζεται ἔγκλημα, ὅταν ἀποτύχῃ· καὶ πᾶσα πράξις, συμπεριλαμβανούσα καὶ τὰ ἀμέσως ἐνεργήσαντα εἰς τοῦτο συγγράμματα ἢ τυπώματα, εἰν' ἀξία ποινῆς.

Τῆς στάσεως τὸνομα ἐπειδὴ ἔχει, φυσικὰ, σκοπὸν τινὰ ἄμεσον καὶ πραγματικόν, εἶν' ἀδύνατον, παρεκτός ἂν θέλωσι μόνον νὰ τὸ κάμωσιν ἐξεπίτηδες, ν' ἀποδοθῇ εἰς ἀπλῶ πολιτικὰ δόγματα, καὶ ἂν ἦναι ἐσφαλμένα ἢ ἐπικίνδυνα· εἰς ἀναζητήσεις κατὰ τῶν πραγματικῶν ἢ νομιζομένων καταχρήσεων· εἰς προτάσεις διορθώσεως· εἰς ἓνα λόγον, εἰς συγγράμματα ἢ συγγραμμάτια ἀπλῶς θεωρικά. Οἱ ἀληθινοὶ ὀρκωτοὶ κριταὶ δὲν προσκαλοῦνται ποτὲ διὰ νὰ κρίνωσι δόγματα, θεωρίας, συστήματα· ἀποφασίς περὶ δογμάτων, ἂν γένῃ ἀπὸ τοιούτους κριτὰς, ἤθελεν εἶσθαι τὸ αὐτὸ ὡς καὶ ἂν ἐξεφωνεῖτο ἀπὸ τοὺς διδασκάλους τῆς Σορβόνης, ἀπὸ συνέδρους Συγκλήτου ἢ ἀπὸ ὑπουργοὺς τῶν ἀρχόντων. Εἰς τὸν λαὸν μόνον ἀνήκει ν' ἀποβάλῃ ἢ νὰ δεχθῇ τὰς μερικὰς γνώμας. Ἄλλ' οἱ ὀρκωτοὶ κριταὶ ἐρευνοῦν καὶ ἀποφασίζουν τὰ περιστατικὰ τῶν στάσεων ὡς καὶ τῶν συκοφαντιῶν καὶ τῶν ὕβρεων.

Ἐντρέπομαι νὰ ἀναφέρω ἄλλο τι εἶδος κακῶν βιβλίων· καὶ ἴσως τῶνόντι εἶν' ἄχρηστον νὰ τὰ σημειώσῃ τις εἰς τοὺς νόμους λαοῦ ἐλευθέρου, εἰς τοῦ ὁποίου τὰ σπλάγγνα καταστάσεις φρόνιμαι καὶ ἀσφαλιστικαὶ ἤθελαν εἰσάξιν εὐγενῇ φρονήματα καὶ καθαρὰ ἦθη· τὰ αἰσχροὶ βιβλία διαδίδονται μεταξὺ λαῶν ἡχρειωμένων ἀπὸ δουλικὰς ἐξεις. Ἰσως ἤθελ' εἶσθαι καὶ δύσκολον νὰ χαρακτηρίσῃ τις ἄρκετὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν βιβλίων, ὥστε νὰ διακρίνῃ καθαρῶς τινὰ ποιήματα ὅχι πολλὰ σεμνά, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ χάρις τῆς ἐκφράσεως συγκερνᾷ, τρόπον τινὰ, τῶν ἐννοιῶν τὴν πρόπτεϊαν· ὁ Λαφονταίνης, ὁ Βολταῖρος, ὁ Παρνὺς, καὶ ἄλλοι

συγγραφείς εξέδωκαν τοιαῦτα ποιήματα· καὶ ὅποιανδήποτε αὐστηράν κρίσιν ἤθελε κάμειν τις δι' αὐτὰ, εἰν' ἀναμφιβόλως ἀδύνατον νὰ ἐμποδίσῃ τὴν σήμερον τὴν κυκλοφορίαν των. Ἀλλ' ἡ Ἰταλία, τὴν δεκάτην ἑκτὴν ἑκατονταετηρίδα, ἐγέννησε βιβλία βδελυρά, τὰ ὅποια, ἂν καὶ ἐμποδισμένα, ἐπεριφέροντο ἐλευθέρως ἐμπρὸς εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀρχιερέων, πολλάκις εἰς αὐτάς των τὰς χεῖρας, καὶ μετεφράσθησαν εἰς ἄλλας διαλέκτους ἀναιδέστατα. Τοῦτο τὸ ἄτοπον δὲν ἔπρεπε νὰ ὑποφέρεται εἰς ἔθνη πολιτισμένα. Ἡ κυβέρνησις πρέπει νὰ ἐπιμελῇται τὴν ἄμεσον ἐμπόδισιν τῆς δημοσίου ἐκθέσεως καὶ τῆς διαδόσεως τῶν αἰσχρῶν τούτων εἰς τὸ κοινόν, χωρὶς ἡμῶς νὰ προσκαλεσθῶσιν εἰς κριτήριον οἱ συγγραφεῖς, παρ' ἐκτὸς ἂν θέλωσι νὰ παρουσιασθῶσι διὰ νὰ προσκλαυθῶσι περὶ τῆς κατακρατήσεως τῶν κτημάτων των· ἀλλὰ τότε, ἀνήκει πάλιν εἰς ὀρκωτοὺς κριτὰς νὰ κρίνωσιν ἂν τῶντι ἦναι αἰσχρά· καὶ μετὰ τὴν κρίσιν των, οἱ διαδύται (les distributeurs) νὰ καταδικάζωνται εἰς βαρείας ζημίας.

Τὰ ἐγκλήματα ἢ ἀδικήματα τοῦ τύπου, ἀφοῦ προσδιορισθῶσι μὲ νόμον ἀκριβή, δὲν μένει πλέον παρὰ νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ μέσα διὰ νὰ πιασθῇ ὁ καθ' αὐτὸ ὑπεύθυνος. Τοιοῦτος εἶναι ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ βιβλίον τοῦ ὁποίου εὐρίσκονται τὰ τοιαῦτα, καὶ, εἰς ἑλλειψιν συγγραφῆς ὀνομαστοῦ, γνωστοῦ καὶ κατοικημένου, ὁ βιβλιοπώλης καὶ ὁ τυπογράφος. Κάθε λοιπὸν πόνημα, διὰ νὰ ἐκδοθῇ κατὰ τοὺς νόμους, νὰ διαδοθῇ, νὰ ἐκτεθῇ εἰς πώλησιν, πρέπει νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ τυπογράφου, ὥστε ἂν δὲν ἐτύπωσε κοντὰ εἰς τὸ ἰδικόν του τὸν ὄνομα ἐκδότου τινὸς βιβλιοπώλου ἢ συγγραφῆς, νὰ ἦναι

αὐτός ὑπεύθυνος· ἀκόμη καὶ ὅταν ᾔθελε φανερώσειν, διὰ συγγραφά, πλαστὸν τί πρόσωπον, ἄγνωστον καὶ κατοικίας ἀγνώστου. Συγχωρεῖται εἰς τὴν ἐξουσίαν νὰ ζητῇ, μετὰ τὴν τύπωσιν κάθε συγγράμματος ἢ φυλλαδίου, νὰ υπάγῳσιν, ὅχι νὰ τῆς ζητήσωσι τὴν ἀδειαν τῆς ἐκδόσεώς των, τὸ ὅποιον ᾔθελεν εἶσθαι πάντῃ ἄλογον, ἀλλὰ νὰ τὴν γνωστοποιήσωσιν ὅτι τὸ ἐκδίδουν· ἡ ὑποχρεωτικὴ αὕτη φανέρωσις καὶ θεληματικὴ προσφορὰ τοῦ πονήματος εἰς τὴν πρωτίστην δημόσιον βιβλιοθήκην, θέλουν ἔχειν δύο ἀποτελέσματα· τὸ πρῶτον, νὰ προσεπιβεβαιώσῃ τὰ φιλολογικὸν κτῆμα τοῦ συγγραφέως ἢ τοῦ βιβλιοπώλου· τὸ δεύτερον, νὰ δείχνῃ τὸ πρόσωπον τὸ ὅποιον πρέπει νὰ ἐγκαλεσθῇ, ἂν, μετὰ πολλὰ μικρὸν διάστημα, ἀνακαλύψωσιν ὅτι περιλαμβάνει ἔγκλημα τι ἢ ἀδίκημα.

Εἰς ἓνα λόγον, καταδίωκε καὶ κρίνει, ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, τὰ ἐκδομένα συγγράμματα· ἀλλ' ἂς μὴ γίνεταί οὐδεμία πρὸλαβοῦσα εξέτασις εἰς ὅσα δὲν ἐξεδόθησαν ἀκόμη· κόλαζε τὰς ἐγκληματικὰς πράξεις, δίδε ὅμως τελείαν ἐλευθερίαν εἰς τὴν κοινοποίησιν τῶν φρονημάτων, διὰ ζωσπης φωνῆς, διὰ γραφῆς ἢ διὰ τύπου.

Εἰς τὰς σπικνωτάτας ἐκείνας ἐποχὰς, ὅτε τοιαύτη ἐλευθερία ἤρχισεν νὰ συστήνεται, τὸ καταφύγιον τῶν ἐχθρῶν τῆς ἡτὰ νὰ τὴν κηρύξωσι τῶντι ἀπεριόριστον, καὶ νὰ κακομεταχειρισθῶσιν ἔπειτα τὴν λέξιν ταύτην, ἐκτείνοντές τὴν εἰς τὴν ἀπόλυτον ἀτιμωρησίαν τῆς συκοφαντίας καὶ τῆς στάσεως. Εὐθύς οἱ συκοφάνται καὶ στασιασταί, μὴν ἐμποδιζόμενοι πλέον ἀπὸ κανὲν περίφραγμα, ἐδόθησαν εἰς τούτων

μισητάς καταχρήσεις, ὥστε, διὰ νὰ τὰς προλάβωσιν, ἐσφιγξάν πάλιν, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, τοὺς δεσμοὺς ὅσοι ἐπερίδεναν τὸν τύπον · μὲ ταύτην τὴν διαφορὰν μόνον, ὅτι ἡ αὐτογνωμονικὴ ἐξουσία ἤρε τὴν τέχνην νὰ φυλάσῃ, εἰς ὄφελός της, τὴν ἀκολασίαν, ἀφοῦ ἠφάνιζε τὴν ἐλευθερίαν. Ἐνῶ ἀπηγόρευε ν' ἀνακρίνῃ τις τὰ δημόσια συμφέροντα, ἄφινεν ἢ ἐδιόριζε νὰ συρράπτωνται ὁλόκληροι τόμοι συκοφαντικοὶ ἢ ὑβριστικοὶ κατὰ τῶν προσώπων, καὶ σ' ἐμπόδιζε μόνον ν' ἀνταποκριθῇς. Ὀλίγον φροντίζει ὁ δεσποτισμὸς ἂν ἡ μανία καὶ ἡ παραφροσύνη καταφονάζουν, ἀρκεῖ μόνον νὰ σιωπᾷ ἡ φρόνησις. Αἱ ἀταξίαι δίδουν εἰς αὐτὸν προφάσεις κατ' αὐτῆς · δὲν ταρασσεται δι' ἄλλο παρὰ διὰ τὸ καλὸν τὸ ὅποιον ἡ φρόνησις ἤθελε κάμειν · καὶ φοβεῖται πλειότερον τὸ Πνεῦμα τῶν νόμων, τὸν Αἰμίλιον, τὸ Δοκίμιον περὶ τῶν ἡθῶν τῶν ἐθνῶν, παρὰ τὰ προγράμματα στασιώτου ἢ συνωμότης τινός. Ἐξεύρει ὅτι ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου δὲν ἤθελεν εἶσθαι μόνον ἀσφάλεια προσωπικὴ, ὅτι ἐμπορεῖ νὰ λάβῃ τὴν δύναμιν δημοσίου θεσμοθεσίας, καὶ ὅτι ἀρκεῖ σχεδὸν μόνη εἰς τὴν ἀπαραβίαστον διαφύλαξιν τῶν λοιπῶν ἀσφαλειῶν.

Ὅσονδ' ἴποτε καὶ ἂν ἤθελαν εἶσθαι βλαπτικὰ τὰ ἀποτελέσματα τῆς δυσφημίας καὶ τῆς στάσεως, δὲν ἰσοδυναμοῦν, κατ' οὐδένα τρόπον, μὲ τὰ γεννώμενα κακὰ ἀπὸ τὴν κηνησορικὴν ἔρευναν καὶ τὰς λοιπὰς ἀδικίας κατὰ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν φρονημάτων. Παρὰ πάσας τὰς ἀκολασίας χειρότερος εἶναι ὁ δεσποτισμὸς καὶ πλέον ὀλέθριος, ἐπειδὴ ἀντιφέρεται εἰς τὴν πρόοδον τῶν φώτων, τὰ ὅποια μόνον ἐμποροῦν νὰ

διορθώσωσι τὰ μερικά καὶ τὰ δημόσια ἥθη. Προτιμότερόν
της ἤθελεν εἶσθαι ἀκόμη ἡ ἀτιμωρησία τῶν ἀδικημάτων ὅσα
ἤθελε γεννήσῃν ὁ τύπος. Ἀλλ' ἡ ἀτιμωρησία αὕτη, παρεκτός
τῶν κακῶν ὅσα ἀμέσως κάμνει, εἶναι μάλιστα φοβερά, διότι
τὰ ἀτοπήματα καὶ αἱ ὑπερβολαὶ τὰς ὑποίας προξενεῖ, ἐμ-
ψυχόνουν πάντοτε τὴν τυραννίαν, καὶ γίνονται πρόφασις
εἰς ὅλας τὰς ἀπαγορεύσεις καὶ ἀδικίας ὅσας εἰκόνισα πρὸ
ὀλίγου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΝ.

Οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τὴν θρησκευτικὴν λατρείαν νόμοι ἐμποροῦν νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τρία συστήματα.

Προσκολλῶντες τὴν θρησκείαν εἰς τὰς πολιτικὰς καταστάσεις λαοῦ τινὸς, προστάσσοντες ὅλους τοὺς πολίτας νὰ τὴν ἐπαγγέλλωνται, ἀπαγορεύοντές τοὺς πᾶσαν ἄλλην, τοῦτοι εἰν' οἱ νόμοι τοῦ πρώτου συστήματος· τοιοῦτον ἦτο διὰ πολὺν καιρὸν τὸ πλεον σύνθηες· τὸ ἀναστένουν πάλιν ἀσυλλογίστως εἰς τόπους τινὰς ἐπαγγελλομένους νὰ κυβερνῶνται ἐλευθέρως.

Προτιμῶντες θρησκείαν τινὰ, παραδείγματος χάριν, τὴν θρησκείαν τῆς ἐπικρατείας, τρέφοντές την με ἔξοδα τοῦ δημοσίου θησαυροῦ ἢ δημοσίων ὑποστατικῶν· καὶ συγχωροῦντες ἐνταυτῷ τὴν ἄσκησιν τῶν λοιπῶν θρησκειῶν, με ἱερεῖς εἴτε μισθωτοὺς, εἴτε μὴ, ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν, τοιοῦτοι συνιστῶσι τὸ δεύτερον σύστημα.

Καὶ τὸ τρίτον, τέλος πάντων, συγχωροῦντες ἀδιαφόρως ὅλας τὰς θρησκείας, χωρὶς προνόμια, χωρὶς δημόσια ἔξοδα διὰ κάμμιαν.

Λὲν θέλομεν κάμειν κάμμιαν μερικὴν παρατήρησιν εἰς τὸ

τρίτον τοῦτο σύστημα· διότι συστένει ἀμέσως τὴν ἐλευθερίαν τῶν συνειδήσεων. Τὸ πρῶτον τὴν φθείρει ἀπὸ τὴν ῥίζαν· καὶ τὸ δεύτερον, διὰ νὰ τὴν διαφυλάξῃ, πρέπει ὅσα προνόμια δίδει εἰς μίαν μόνην θρησκείαν νὰ μὴ φέρωσι κἀνέν ἄτοπον εἰς τὴν ἐλευθέραν ἄσκησιν τῶν λοιπῶν, εἰς τὴν τελείαν ἀνεξαρτησίαν τῶν θρησκευτικῶν φρονημάτων. Ἀλλὰ τὰ ταιαῦτα φρονήματα συναριθμοῦνται μὲ ὅσα ἐρευνήσαμεν πρὸ ὀλίγου· καὶ ἂν τὸ προλαβὼν κεφάλαιον μᾶς ἀφίνει τι νὰ εἰπωμεν εἰς τὸ παρὸν, τὸ αἴτιον εἶναι ἡ μερικὴ ἐπιβρόχῃ τὴν ὁποίαν ἡ θρησκευτικὴ αὐστηρότης ἔχει εἰς τὴν τύχην τῶν ἐθνῶν.

Μᾶς μένει λοιπὸν ν' ἀποδείξωμεν, ἐξ ἐνὸς μέρους, μὲ ποῖον τρόπον τὸ πρῶτον τῶν προεκτεθέντων τριῶν συστημάτων εἶναι πάντοτε ὀλέθριον· καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου, ποῖα προφυλάξεις εἶναι ἀναγκαῖαι εἰς τὸ δεύτερον, διὰ νὰ συμβιβασθῇ μὲ τὴν ἐλευθερίαν.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, αἱ θρησκείαι δὲν περιορίζονται καθόλου εἰς τὴν καθαρὰν τὴν φυσικὴν ἢ ὑπερφυσικὴν θεολογίαν, ἄγουν εἰς δόγματα ἀποβλέποντα τὴν θεότητα, τὴν ψυχὴν καὶ τὴν μέλλουσαν ζωὴν· συμβαίνει σχεδὸν πάντοτε ἀφοῦ μᾶς ἐπιφορτίσωσι μὲ πολλὰ ἄλλα δόγματα ἱστορικὰ, χρονολογικὰ, ἀστρονομικὰ, πολιτικὰ, φιλοσοφικὰ, διςχυρίζονται νὰ περισφίγῃσι καὶ νὰ ὑποδουλώσωσι τὰς ἀνθρωπίνους γνώσεις εἰς τὸν ἀπ' αὐτὰς περιγραμμένον κύκλον· καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶναι οὐδ' ἐμπορεῖ νὰ ᾔναι κἀμμία θρησκεία, ἥτις δὲν καυχᾶται ὅτι εἶναι ἡ μόνη ἀληθὴς, ὅλοι ἐμποροῦν, οὕτως, νὰ ὀπλισθῶσι μὲ ἱεράν τινα ἐξουσίαν διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὰς πρᾶξεις ὅσας ἡ πολιτικὴ κοινωνία προσπαθεῖ νὰ κάμῃ, καὶ

επομένως, ὅταν βάλλωσιν εἰς πρᾶξιν τοιαύτην αὐτοκρατορίαν (τὴν ὁποίαν ἐπιθυμοῦν πάντοτε), ἀφανίζεται ἡ ἐλευθερία τῶν φρονημάτων καὶ πᾶσα ἀσφάλεια τῆς πολιτικῆς κοινωνίας.

Ἐν τοσούτῳ μᾶς διδάσκουν ὅτι ὅλαι αἱ θρησκεῖαι, ἐξαιρουμένης μιᾶς, εἶναι ψευδεῖς. Ὅθεν, μεταξὺ τῶν πρωτίστων θρησκειῶν (καὶ δὲν εἶναι ὀλίγαι), μεταξὺ τῶν διαφόρων αἱρέσεων ὅσαι διαχωρίζουν κάθε μίαν, μεταξὺ τῶν εἰς τὸ ἄπειρον ὑποδιαίρέσεων τῶν τοιούτων τάξεων, μίαν μόνην ἐξαίρεσιν ἐμποροῦμεν νὰ κάμωμεν · αἱ λοιπαὶ ἄλλαι εἶναι εἰδωλολατρεῖα, ἀσέβεια, βλασφημία, ἡ τοῦλάχιστον ἀπάτη, ἀποπλάνησις, ἀταξία. Μᾶς βεβαιόουν ὅτι ὅλα τὰ παλαιὰ ἔθνη, παρεκτός ἐνὸς μόνου, ἐδέχθησαν ψευδεῖς καὶ ἐσφαλμέναις θρησκείας · καὶ μᾶς μανθάνουν νὰ νομίζωμεν, ἀκόμη ἕως σήμερον, τοιαύτας, τὰς ἐπικρατοῦσας εἰς μέγα μέρος τῆς Ἀσίας, εἰς τὸ πλείοτερον μέρος τῆς Ἀφρικῆς, εἰς μέγαν ἀριθμὸν εὐρωπαϊκῶν καὶ ἀμερικανῶν ἐπικρατειῶν. Οὕτως ὅταν παρατηρήσῃ τις τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, εἰς τὴν γενικὴν εἰκόνα τὴν ὁποίαν μᾶς παριστάνει ἡ ἱστορία κάθε καιροῦ καὶ τόπου, βιάζεται νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τὸ σύστημα τὸ ὁποῖον συγχωρεῖ μίαν μόνην λατρείαν, καὶ αποκλείει τὰς λοιπὰς ὅλας, ἀπηγόρευσε πολλάκις τὴν ἀληθινὴν λατρείαν, ἀπεπλάνησε τὸ λογικὸν καὶ τὴν πίστιν, ἐφθειρε τὰς πολιτικὰς καταστάσεις, ἐδούλωσε καὶ ἠχρείωσε τοὺς ἀνθρώπους, χωρὶς νὰ τιμῇ τὴν ἐξάπαντος τὴν θεότητα, ἐπειδὴ, ὅσον τὸ κατ' αὐτὴν, ἐβίαζε τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ τὴν γνωρίζωσι, νὰ τὴν ἀσχημίζωσι, νὰ τὴν ὑβρίζωσι.

Τὸ τοιοῦτον σύστημα εἶναι λοιπὸν καθ' αὐτὸ ἄθρησκον,

ἀσεβές, ἱερόσυλον · ἢ τοῦλάχιστον κατὰ χιλίας περιστάσεις εἰς μίαν μόνην ἐνδέχεται νὰ μὴν ᾖναι τοιοῦτον. Προσαρμοζόμενον εἰς τὴν κηρυττομένην ἀληθινὴν θρησκείαν, δὲν τὴν καταστένει καλῆτέραν. Πρῶτον τὴν κάμνει ἀμφίβολον, ἐπειδὴ ὑποθέτει ὅτι, διὰ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ τὴν πιστεύσωμεν ἀληθινὴν, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ μεταχειρίζεται τὴν σωματικὴν βίαν, καὶ ὅτι, χωρὶς τῆς βίας, αἱ ἀποδείξεις καὶ ἡ κατῆχησίς της δὲν ἀρκοῦν νὰ τὴν λαμπρύνωσι. Δεύτερον τὴν ἀπογυμνώνει καταπολὺ ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς πραότητος τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἔχῃ, διὰ νὰ ὁμοιάζῃ τὸν λατρευόμενον θεόν, τὴν ἐνδύει μὲ τὰ ὅπλα τῆς τυραννίας, καὶ τὴν μεταμορφώνει εἰς ἐξολοθρευτικὴν δύναμιν. Καί, τέλος πάντων, τὴν βάλλει εἰς ἀντίφασιν μὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς, μὲ τὴν εἰλικρίνειαν τῶν κοινωνικῶν σχέσεων, μὲ τὰ συμφέροντα τῶν πολιτικῶν κοινωνιῶν.

Ἐπαραπονεῖτο πικρῶς ὁ Λουκρήτιος διὰ τὰ γινόμενα εἰς ὄνομα τῆς θρησκείας δεινά. «Τί ἤθελεν εἰπεῖν, ἂν ἐδύνατο νὰ προβλέψῃ τὴν ἱστορίαν τῶν περασμένων ἔκτοτε χρόνων; Πολλάκις ἤρχισαν τὴν ἀπαριθμῆσαι τῶν σφαγίων τοῦ θρησκευτικοῦ διωγμοῦ, ὅσα ἐσφάγησαν εἰς τὰ τέσσαρα μέρη τοῦ κόσμου. Ὁ ἄπειρος καὶ ἀξιοθρήνητος οὗτος λογαριασμός δὲν ἐτελειώθη ποτέ· ἀλλὰ καθεὶς ἐμπορεῖ νὰ ζητήσῃ τὰ μέρη του εἰς τὴν ἱστορίαν, τῆς ὁποίας πᾶσα σελὶς εἶναι βρεγμένη ἀπὸ αἷμα. Μὲ φαίνεται ὅτι οἱ ὀρθοφρονούντες καὶ αἱ αἰσθητικαὶ ψυχαὶ δὲν χρειάζονται κάμμιαν ἄλλην τινὰ διδασκαλίαν, διὰ νὰ μάθωσι ν' ἀφίνωσιν ἡσύχους πᾶσαν πίστιν καὶ πᾶσαν ἀπιστίαν.

Παρατηροῦντες καλῶς τοὺς μὴ ἀνεξιθρήσκους, εὐρίσκομεν τρία εἶδη. Τινὲς ἀπὸ ἐνθερμον ἐνθουσιασμὸν, γεννημένον καὶ τρεφόμενον ἀπὸ τὰς συνηθείας, ὑπακούουν, κατατρέχοντες, εἰς κινήσεις τυφλῆς συνειδήσεως, εἰλικρινοὺς καὶ ἀδαμάστου. Ἄλλοι, βαρυμένοι ἀπὸ τοὺς ἰδίους των δισταγμοὺς, τοὺς κρύπτουν καὶ τοὺς καταπνίγουν, ὀργιζόμενοι ἐναντίον τῶν ὅσοι τοὺς ἐπαυξάνουν ἐκφράζοντές τους. Ἄλλ' εἶναι καὶ τρίτοι ἄλλοι διώκται τῶν ἐτεροθρήσκων πλέον φοβεροί, οἵτινες, ἀφοῦ ἀπετίναξαν πᾶσαν πίστιν καὶ συνείδησιν, ὑπερμαχοῦν, μὲ τὸνομα τῆς αἵρέσεως, περὶ τῶν ἰδίων συμφερόντων. Ὅστις, ὁμιλῶν περὶ θρησκείας, δὴν ὁμιλεῖ τὴν γλῶσσάν των (διότι ἡ θρησκεία ἐγένεν οὕτως δι' αὐτοὺς διάλεκτος) θέλουν τὸν καταδικάσειν ἐνταυτῷ ὡς ἄρπαγα τῶν ἰδίων κτημάτων καὶ ὡς κηνοσορικὸν ἐρευνητὴν τῆς πανουργίας των. Ἡσυχαιτέρα καὶ μεθοδικωτέρα παρὰ τὰς προλαβούσας δύο, ἡ τρίτη αὕτη τάξις τῶν διωκτῶν εἶν', ἀπὸ τέσσαρας ἑκατονταετηρίδας μέχρι τῆς σήμερον, ἡ πολυαριθμοτέρα καὶ δυνατωτέρα ἢ δευτέρα ἐχρησίμευσε πάντοτε ὡς σύμμαχος καὶ ἡ πρώτη, καταντήσασα τὴν σήμερον εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν, ἔφθασεν εἰς πολλὰ μεγαλῆτερον κατὰ τὸν μεσαιῶνα, εἰς τοὺς εὐδαίμονας ἐκείνους καιροὺς τῆς παχυτάτης ἀμαθίας καὶ τῆς θερμῆς θεοβλαθείας καὶ αἱ τρεῖς ὁμως ἔχουν χρεῖαν τῆς μεταλλήλων συμβουθείας· κινδυνεύουν γὰρ ἐνεργήσωσι χωρὶς φρόνησιν ἢ καὶ χωρὶς κακίαν· ἀλλ' ἡ τρίτη κυβερνᾷ τὴν ἀνησυχίαν καὶ τὸν ζῆλον, τὸν ὅποιον διεγείρουν εἰς αὐτὰς ὁ ὀρθὸς λόγος ἢ ἡ συνειδήσις τὴν ὁποίαν αὐτὴ δὲν ἔχει.

Ἀλλ' αἱ τρεῖς ὁμοῦ ἔχουν ἀντιπάλους τοὺς θεοσεβεῖς ἀνθρώπους ἐκείνους ὅσοι, μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ μὲ τὴν εὐθύτητα καὶ καλοσύνην τῆς καρδίας, ἐνόησαν τὴν φρόνιμον πεποίθησιν. Οἱ τοιοῦτοι ἐξεύρουν ὅτι οὗτ' ὠφέλιμον οὐτε δίκαιον εἶναι νὰ ζητῇ τις ἀπὸ τὸν μὴ πιστεύοντα γλῶσσαν ὑποκριτικὴν καὶ ἔξεις ψευδεῖς· ἐξεύρουν ὅτι κάθε δόλος εἶν' ἀσέβεια, καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐξευτελίζει τὸν ὑποκρινόμενον· ὅτι ἂν ἡ ἀπάτη καὶ ἡ ἀσέβεια εἶναι δυστυχία ἢ σφάλμα, νὰ καταδικάζῃ τις δι' εὐσέβειαν, εἶναι μωρία, καὶ νὰ διώκῃ, χωρὶς νὰ πιστεύῃ, εἶν' ἐσχάτη κακία. Ἐξεύρουν εἰς ποῖον κίνδυνον βάλλουν πᾶσαν κοινωνίαν, ὅταν κατακρατῇ τὰ πάντα ἡ πανουργία καὶ κατακυριεύσῃ ἡ ὑπόκρισις τοὺς πεπαιδευμένους, ὥστε τὰ πρόσωπα νὰ γίνωσι προσωπεῖα τὰ φρονήματα, δραματουργήματα· καὶ αἱ ὁμιλίαι, παγίδες. Ἀλλὰ τοιαῦτα εἶναι τὰ ἀθώωτα ἀποτελέσματα τοῦ θρησκοδιωγμοῦ εἰς τόπον ὅπου, μὲ τὴν πρόδον τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἔτρεξεν, ἀπεπλανήθη ἢ ἐπραχώρησεν εἰς διαφόρους ὁδοὺς· ὅπου ἀνεφάνησαν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῶν παλαιῶν αἱρέσεων, καὶ ἐπεκράτησαν, χωρὶς νὰ δυνηθοῦν νὰ τὰς σθέσωσιν οἱ ἀναθεματισμοί, πολλοὶ νέαι αἱρέσεις, θεολογικαὶ καὶ φιλοσοφικαὶ, σκεπτικαὶ ἢ ταχύπιστοι, ἐνθουσιαστικαὶ ἢ ἡσυχοί. Ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι, εἰς τοιαύτην κοινωνίαν, εὐρίσκεται περὶ τὰ θρησκευτικὰ μεγάλη ποικιλία φρονημάτων, καὶ ἡ βία νὰ παραβλέπωμεν πᾶσαν ἄλλην κατ' ἡγήσιν, παρεκτὸς μιᾶς μόνης, δὲν θέλει συνεργήσῃ οὗτ' εἰς τὴν διάδοσιν τῆς μιᾶς ταύτης, οὗτ' εἰς τὴν ἐκρίνωσιν τῶν ἄλλων.

Τοιαύτην βίαν ὅταν ἠθέλησαν νὰ τὴν βάλωσιν εἰς πρᾶ-
 ξιν, ἐχρειάσθησαν νὰ ἐνεργηθῶσι σκληροὶ καταδιωγμοὶ, τοὺς
 ὁποίους ὁσάκις στρέφομεν τὰ ὄμματα, βλέπομεν μὲ ἀπο-
 στροφὴν. Ἐνέπνευσαν εἰς τοὺς πιστεύοντας δεισιδαιμονίαν
 τόσον ἄγριον, ὥστε ἐνόμιζαν σαφέστατον ὅτι ἡ αἵρεσις ἡ ἢ
 ἀπιστία ἐκαθαρίζετο εἰς τὰς φλόγας. Τότε μόνον ἐλάμβαναν
 διὰ τοὺς καταδίκους ἁποίαν συμπάθειαν, ὅτε ἐνομίζετο
 ἀμφίβολον ἂν εἶχαν ἀληθῶς ἐπαγγελθῇ τὰ καταργημένα
 δόγματα· ἀλλ' ἀφοῦ ἡ τοιαύτη περίστασις ὁμολογεῖτο ἢ
 ἐφαίνετο ἀληθής, τὰ βασανιστήρια (ἐλεγαν) ἐξεδίκουν τὸν
 οὐρανόν· καὶ ὁ λαὸς, οἱ βασιλεῖς, οἱ ἱερεῖς ἐπερικύκλωναν
 ἀθροιζόμενοι τὰς πυρὰς διὰ νὰ θυσιάσωσιν ἢ νὰ γένωσι θεα-
 ταὶ τῆς ἀποφυγῆς τῶν ἀνθρωπίνων σφαγίων, καλὰ ἢ κακὰ
 πληροφορημένων διὰ τὸ σφάλμα τῶν. Τὰ τοιαῦτα βάλλον-
 ται εἰς πρᾶξιν, καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη, ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ
 ἱερὰ ἐξέτασις· καὶ, ὅσονδ' ἂν φρικταὶ καὶ ἂν ἤθελαν εἰσθαι
 αἱ τοιαῦται θυσίαι, εἶναι τῶντι ἀναγκαῖαι παντοῦ ὅπου
 μία καὶ μόνη θεολογικὴ κατήχησις δυσχυρίζεται νὰ καταρ-
 γήσῃ πᾶσαν ἄλλην. Δὲν εἶναι, τὸ ὁμολογῶ, ἄλλο τί βαρ-
 βαρώτερον τούτου· γινόμεναι εἰς ὄνομα τῆς θεότητος, αἱ
 τοιαῦται κακουργίαι, ἀναμφιβόλως τὴν ὑβρίζουν χειρότερον
 καὶ φρικτότερον παρὰ πᾶσαν ἄλλην· καὶ μὲ τοῦτο τὸ μέσον
 τὸ ἱερατεῖον γίνεται μοναρχικόν, καὶ, χωρὶς νὰ ἐπιτύχῃ νὰ
 ἐκριζώσῃ τὰς ὁποίας φοβεῖται αἵρέσεις, ἐκτείνει καὶ φυλάσσει
 διὰ πολλὸν καιρὸν τὸν δεσποτισμὸν τοῦ. Ὁ Θεὸς, ἡ ἀγαθότης,
 ἡ δικαιοσύνη τοῦ, ἐξορίζονται εἰς τὸν οὐρανόν· ἡ τυραννία
 γίνεται ὁ θεὸς τῆς γῆς, ἀφοῦ ἡ κοσμικὴ ἐξουσία, καὶ τὸ ἱερα-

τεῖον ἐνωθῶσιν εἰς μίαν· καὶ μόνην ἀπόλυτον ἐξουσίαν, ἣ διαιρεθῶσιν· ἐν ταυτῷ συναίτιοι καὶ ἀντίζηλοι, ὑποβάλλουν τὸν κόσμον εἰς τὸν ζυγὸν τῆς ὁμονοίας των, ἢ τὸν κατασπαράσσουν μὲ τὰς σκανδαλοποιούς διχονοίας των.

Τὰ αὐτὰ αἷτια ὅσα πείθουν ν' ἀπορρίψωμεν τὸ φρικτὸν τοῦτο σύστημα, συμβουλεύουν τοὺς ὅσοι καταστένουν προτιμωτέραν τινὰ θρησκείαν, ὅχι ὅμως ἀπόλυτον, νὰ περιορίσῃσι τὸ δεύτερον τοῦτο σύστημα εἰς τὰ στενότερά του ὅρια, καὶ νὰ μὴν ἀμελήσωσι τίποτε διὰ νὰ μὴ τὸ ἀφήσωσι νὰ καταντήσῃ εἰς τὸν θρησκοδιωγμὸν.

Τινὲς θέλουν ν' ἀπομακρύνωσιν ἕως καὶ τὴν ιδέαν τῆς ἐκφράσεως ἢ τῆς ἐπικρατείας θρησκεία. Ἄλλοι φρονοῦν, ὅτι ἡ πρὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον ἀριθμὸν τῶν πολιτῶν λατρευομένη θρησκεία, ἐμπορεῖ νὰ ἔχῃ, δι' αὐτὴν τῆς τὴν φύσιν, ἢ διὰ τὰς πολυχρονίους ἑξεις, μεγάλην σχέσιν μὲ τὴν δημόσιον ἠθικὴν, ὥστε νὰ συγκαταριθμηθῇ εὐλόγως μὲ τοὺς φυλάσσοντας τὴν ἠθικὴν νόμους. Δὲν γίνομαι κριτὴς τῶν δύο τούτων συστημάτων· τὸ οὐσιῶδες εἶναι νὰ καταλάβωμεν καλῶς τοῦτο· ὅ,τι βλάπτει τὴν ἐλευθερίαν δὲν καλῶς τερεῖ ποτὲ τὰ ἦθη, καὶ εἰς ὅποιον λαὸν ἐδόθησαν ὀλιγώτεραι ἀσφαλείαι, τοῦτος κινδυνεύει νὰ διασφαρῇ πλείοτερον. Διὰ τοῦτο οἱ φρόνιμοι νομοθέται προκηρύσσουν, χωρὶς κανὲν εἶδος ἐξαιρέσεως, ὅτι «Καθεὶς νὰ ἐπαγγέλλεται τὴν θρησκείαν του μὲ ἴσην ἐλευθερίαν, καθεὶς νὰ λαμβάνῃ διὰ τὴν λατρείαν του τὴν αὐτὴν ὑπεράσπισιν.» καὶ ἂν προσθέσωσιν ἀκολούθως «ἢ τῆς ἐπικρατείας ὅμως θρησκεία εἶναι ἡ δεῖνα,» ἀντὶ νὰ περιορίσωσιν ἢ νὰ

ἀκυρώσωσι θεμελιῶδες δικαίωμα μετὰ πρᾶγμα τὸ μερικόν, παριστάνουν μόνον τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ὡς συγχωρημένον διὰ τὸ περιορίζον αὐτὸ δίκαιον. Ἄν ἀναστρέψῃς τὴν φυσικὴν τάξιν τῶν ἰδεῶν τούτων, ἂν καταστήσῃς τὸ μερικόν πρᾶγμα ὡς γενικὸν κανόνα, καὶ ἂν καταφέρῃς τὸ δημόσιον δίκαιον εἰς μερικὴν μόνην ἐξαίρεσιν, ἂν, τέλος πάντων, σκοπῇς νὰ μεταμορφώσῃς τὴν λεγομένην τῆς ἐπικρατείας θρησκείαν εἰς νόμον τῆς ἐπικρατείας, ἀφανίζεις διόλου κάθε εἶδος προσωπικῆς ἀσφαλείας καὶ πολιτικῆς ἐλευθερίας.

Ὅπου εἶναι ἐπικρατικὴ θρησκεία ἐκεῖ γεννῶνται καὶ προφυλακαὶ ἀναγκαῖαι, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλαι μάλιστα ἀποβλέπουν τὴν κυβέρνησιν, καὶ ἄλλαι τοὺς κυβερνωμένους. Αἱ πρῶται, ἂν καὶ δὲν συνέχωνται ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπόθεσίν μου, δὲν εἶν' ὅμως ἀδιάφοροι εἰς αὐτὴν· διότι ἂν ἡ δημόσιος ἐξουσία καθυποβαλθῇ εἰς τὸν ζυγὸν τῆς λεγομένης ἐκκλησιαστικῆς δυνάμεως, ὅλαι αἱ προσωπικαὶ ἀσφάλειαι ἤθελαν ἀφανισθῆναι, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλαμεν ἔχειν πλέον κανένα ἀσφαλίστην. Ἀλλ' αἱ πολυχρόνιοι φιλονεικίαι τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἡγεμόνων ἔφυραν τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ ἐρευνήσωμεν λεπτομερίας, διὰ νὰ προσδιορίσωμεν τὰς σχέσεις τῆς κυβερνήσεως μετὰ τὴν ὁποίαν τῆς συμφέρει νὰ ἐπικρατῇ θρησκείαν καὶ μετὰ τὸ ὅποιον τῆς ἀρέσκει νὰ μισθοδοτῇ ἱερατεῖον. Ἀρκοῦμαι μόνον νὰ ὑποθέσω ὅτι ἡ δημόσιος ἐξουσία θέλει μένειν πάντοτε ἀνεξάρτητος ἀπὸ πᾶσαν κατάστασιν θρησκευτικὴν, ὅτι ὁ ἡγεμὼν δὲν θέλει παραδῶσειν τὸ διάδημά του εἰς τὸ ἱερατεῖον, οὐδὲ θέλει συγχωρήσειν εἰς τὸν τυχόντα τὸ δίκαιον καὶ τὰ μέσα τῆς ὑπερασπίσεως τῶν προσώπων, τῶν κτημάτων,

τῆς βιομηχανίας, καὶ τῆς ἐλευθέρου κυκλοφορίας τῶν φώτων.

Τὰ ἔξοδα τῆς διακηρυγμένης ἐθνικῆς λατρείας, πληρώνονται ἀπὸ τοὺς πολίτας, χωρὶς ἐξαίρεσιν καὶ τῶν λοιπῶν πολιτῶν πάσης ἄλλης θρησκείας. Τοιαύτη κατάστασις, τὴν ὁποίαν ἐνδέχεται νὰ κρίνωσιν ὡς σκληράν, ἂν τὰ ἔξοδα ἤθελαν γενῆν ὑπέρμετρα, γεννᾶται ἀμέσως ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας· καὶ ἡ ὑποχρέωσις τῆς συνεισφοράς εἰς τοιαῦτα ἔξοδα εἶναι ἀναντίρρητος, καθὼς ἀκόμη ἡ ὑποχρέωσις εἰς τὴν ἀποχὴν πάσης ἐνοχλήσεως εἰς τὴν τελείαν ἐλευθερίαν τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν μέσα εἰς τοὺς ναοὺς· ἐπειδὴ τοιοῦτον σέβας ἐσυμφωνήθη εἰς τὰς λοιπὰς λατρείας, πολὺ πλέον δίκαιον ἤθελεν εἶσθαι νὰ συμφωνηθῇ διὰ τὴν ὁποίαν ἐδιάκρινεν ὁ νόμος. Ἀλλ' ἰδοὺ μὲ ποίαν πρόοδον ἡ προτίμησις αὕτη ἐμπορεῖ νὰ μεταμορφωθῇ εἰς ἀπόλυτον καὶ δεσποτικὴν ὑπεροχὴν.

Πρῶτον, ἂν ἡ τοιαύτη θρησκεία ἐκθέτῃ ἔξω τοῦ περιβάλλοντος τῶν ναῶν τῆς τὰς πανηγυρικῆς τῆς ἱερουργίας, καὶ ἂν, εἰς τὸν καιρὸν τῶν ἐκδρομῶν τῆς, ἀπαιτῇ ἀπὸ τοὺς ἑτεροθρήσκους, κάποιους τρόπους εὐλαθείας ἢ τινας δουλείας, τοῦτο ἀληθῶς πολεμεῖ τὴν ἀνεξαρτησίαν των, τοὺς ὑποχρεώνει εἰς ξένας πράξεις ἢ ἐναντίας εἰς τὰ θρησκευτικὰ των φρονήματα. Ἀπὸ σπανίας ἀκόμη αἱ ἐξαιρετικαὶ αὗται τελεταὶ θέλουν γενῆν συνήθεις, σχεδὸν καθημεριναί· θέλουν ὑποβάλλειν μέγα πλῆθος ἀνθρώπων εἰς ζυγὸν συνηθειῶν τὰς ὁποίας ἀποστρέφονται, εἰς νηπιώδεις καὶ αὐτογνώμονας κανόνας· καὶ θέλουν διεγείρειν τελευταῖον φιλονεικίας, ὕβρεις, ἐνοχλήσεις.

Ἐὰν μετέπειτα, ἡ λατρεία αὕτη μεταβάλλῃ τὰ τοιαῦτα εἰς ἀστυνομικοὺς γενικοὺς νόμους, ἐπιβάλλῃ εἰς τοὺς λατρευτάς της τὰ μερικὰ χρέη, περιορίσῃ, εἰς τινὰς ἡμέρας, τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἔργων μας, ἐμποδίσῃ τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, καὶ ἂν, ὀλίγον κατολίγον, ἐξαπλώσῃ τὸν δεσποτισμὸν τινῶν θρησκευτικῶν διδασμάτων ἕως εἰς τὰς πράξεις τῆς διαγωγῆς μας, εἰς κάθε οἰκιακὴν μας συνήθειαν, ἡ ὑποσχεθεῖσα ἀσφάλεια εἰς τὰς λοιπὰς λατρείας, θέλει καταντήσῃ ἐπιμᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς ψιλὸν ὄνομα.

Ἦθελαν τὴν καταφέρειν σχεδὸν εἰς τὸ μηδὲν, ἂν εἰς τοὺς λειτουργοὺς τῆς προτιμωμένης λατρείας, ἡ ὁποιασδήποτε ἄλλης, δώσωσι πολιτικὰς ὑπουργίας· ἂν τοὺς χειροτονήσωσιν ἐπιθεωρητὰς καὶ φύλακας τῶν ἀποδεικτικῶν τῆς γενεθλιακῆς ἐποχῆς τοῦ καθενὸς, τοῦ γάμου, τοῦ θανάτου, καὶ παντὸς ἄλλου δηλωτικοῦ τῆς καταστάσεως τῶν προσώπων. Φθάνοντες ἕως ἐδῶ, δὲν ἤθελαν εἶσθαι πολὺ μακρὰν διὰ τὸ καθυποτάξωσι τὰ ἄρθρα τῶν γαμικῶν γραμμάτων, τὰς συμφωνίας τοῦ κύρους των, εἰς καθ' αὐτὸ ἐκκλησιαστικὰ δόγματα. Ἄν ὁποιαδήποτε τις θρησκεία ἐνθυμίζῃ διὰ λόγου εἰς τὴν συνείδησιν τῶν λατρευτῶν της, ὅτι εἶναι θεάρεστος τοῦτη ἢ ἐκεῖνη ἢ τελετὴ· ἂν τοὺς ἀποστρέφῃ ἀπὸ τὰς ἐναντίας εἰς τὰς ἐντολὰς καὶ εἰς τὰ δόγματά της πράξεις, ἕως ἐδῶ ἐμπορεῖ νὰ ἐκταθῇ ἡ ἱερατικὴ ὑπουργία. Ἀλλ', εἰς τὴν κατάστασιν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, τὰ γαμικὰ συναλλαγματα, καὶ κάθε ἄλλο συμφωνητικὸν μένουν εἰς τὴν κυβέρνησιν τῶν πολιτικῶν νόμων· οἵτινες γίνονται σκληροί, ὅπταν λάβωσι

τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἀπόφασιν τῶν ἀπὸ θρησκευτικῆν τινὰ κατῆχσιν· καὶ ὁπόταν ἀλλοιωθῶσι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, δὲν ἀσφαλίζουν πλέον διόλου τὴν ἐλευθερίαν τῶν συνειδη-
σεων. Ἦθελαν δώσκειν τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν θρησκείαν τὴν
βιαστικὴν δύναμιν, ἥτις ἀνήκει εἰς αὐτοὺς μόνους, καὶ τῶν
ὑποίων ὁ μόνος σκοπὸς εἶναι νὰ μᾶς ἀσφαλίσωσι τὴν τελείαν
καὶ ἡσυχον ἀπόλαυσιν παντὸς προσωπικοῦ δικαίου.

Γρήγορα, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, τὸ ἱερατεῖον λαμβάνει,
χωρὶς συστολὴν, τὸ ὄνομα τῆς ἡγεμονίας καὶ τοὺς τίτλους τῆς·
διακηρύσσει εἰς τὸν κόσμον δύο ἐξουσίας, τὴν ἰδικήν του, τὴν
ὑποίαν ὀνομάζει ἐκκλησιαστικὴν, πνευματικὴν, ἱεράν, θείαν,
καὶ τὴν συνήθη, τῶν κοσμικῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν πολιτικῶν
ἀρχόντων. Ζητεῖ νὰ καταστήσῃ ἴδια κριτήρια, ἰδίαν δικαιο-
δοσίαν καὶ νομικὴν, νὰ μεταμορφώσῃ τὴν ποιμαντικὴν
ὑπουργίαν εἰς δημοσίον ἐξουσίαν· καὶ ἀντὶ τῆς διόλου αὐτο-
προαιρέτου ἐμπιστοσύνης εἰς τὴν ὑποίαν ἐμποροῦν νὰ κατ-
αντήσωσιν αἱ νοουητέσεις τῶν ἱερέων, καθὼς αἱ συμβουλαὶ
τῶν ἱατρῶν, θέλει ζητεῖν μὲ βίαν τὴν τυφλὴν ὑπόταγὴν εἰς
τὰς ἀποφάσεις τῆς.

Παράξεναι καταχρήσεις δημοσίων διδασκῶν θέλουν ὀνομά-
σκειν ἢ σημειώσκειν τὰ πρόσωπα τῶν ὑποίων τὰ φρονήματα
ἢ αἱ πράξεις νομίζονται, δικαίως ἢ ἀδίκως, ἐναντίαι εἰς τὰ
θρησκευτικὰ διδάγματα· θέλουν ἀμαυρώσκειν τὴν ὑπόληψιν,
φοβερίσκειν τὰ κτήματα, καὶ ἐναντιωθῆν ἀκόμη κατὰ τῶν
ἀπὸ τοὺς νόμους δοσμένων ἀσφαλειῶν. Ἡ ἄδεια τοιούτων
δυσφημιῶν καὶ δημεγερτικῶν προκλήσεων δὲν θέλουν μᾶς
ἀφήσειν κατ' οὐδέναν τρόπον νὰ πιστεῦσωμεν οὕτως ἐλευθερίαν

τῶν συνειδήσεων, οὔτε δύναμιν τῆς κυβερνήσεως, οὔτε κράτος κοινοβουλευτικῆς πολιτείας.

Ἀλλὰ ποῦς δύναται νὰ περιγράψῃ τὸν κίνδυνον πάσης ἀσφαλείας, ἢ ἡ τῆς ἐπικρατείας θρησκεία ἔχει πρῶτιστον ἀρχιερέα ἔξω τῆς ἐπικρατείας, καὶ ὁ ξένος οὗτος ἀρχηγός, ἀνεξάρτητος ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς νόμους, ἐμπορῇ νὰ ζητήσῃ ὡς δικαίωμα νὰ ᾖ κανονιστὴς τῶν ἐθνικῶν νόμων; ἂν τὰ ψηφίσματα, αἱ ἀποφάσεις, οἱ ἀναθεματισμοὶ τοῦ ἰσχύουσι νὰ τιμωρῶσι τὰ πρόσωπα, καὶ τὰ πράγματα, καὶ τοὺς νόμους καὶ αὐτὸν τὸν ἡγεμόνα· ἂν σφετερισθῇ τὸ δικαίωμα νὰ μεταχειρίζεται ὅπως θέλει τὰ δημόσια ὑποστατικά καὶ εἰσοδήματα, νὰ καταστένῃ καὶ νὰ διοικῇ κοινωνίας, νὰ ἐπιβάλλῃ καὶ νὰ συνάγῃ φόρους, νὰ μεταβάλλῃ ὅ,τι ᾔθελεν ὀνομάσῃν κατάρχησιν ἢ ἀταξίαν· ἂν, συγχωρῶν ἢ ἀφαιρῶν προνόμια, προσθέσῃ μέγαν ἀριθμὸν τῶν μερικῶν συμφερόντων εἰς τὰ ἴδια τοῦ συμφέροντα, διὰ νὰ ἐξάπτῃ τὴν διχόνοιαν, εἴτε εἰς τὰ τῆς διοικήσεως, εἴτε εἰς τὰς μεγάλας πολιτικὰς ὑποθέσεις· ἂν, ἐνόμων μὲ τὰς ἱερατικὰς ὑπουργίας κοσμικὴν ἐξουσίαν, καὶ συγχέων πάντοτε τοὺς δύο τούτους τίτλους, διὰ νὰ τοὺς ὑπερασπίζεται καὶ νὰ τοὺς μεγαλῶνῃ τὸν ἓνα διὰ τοῦ ἄλλου, ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν νὰ κανονίῃ διὰ συμφωνιῶν ἢ διὰ ψηφισμάτων τὴν ἐσωτερικὴν κυβερνήσιν πολιτείας τινὸς τῆς ὁποίας δὲν εἶναι κυβερνήτης; Ἀφοῦ τὸ ἀρχιερατεῖον τοῦτο ᾔθελε φοβερίσῃν τοὺς θρόνους ὅλους, ὅταν δείξῃ ὅτι δὲν γνωρίζει κανένα ἀνεξάρτητον, ὅταν πολεμῇ ἀκαταπαύστως τὴν ἐλευθερίαν τῶν συνειδήσεων, ἔμενει πλέον ἐλπίς νῆ φυλάξῃ τις τὴν ἐλευθερίαν ταύτην ἀπὸ τὰς

ἀδικίας του, παρεκτός ἂν νομοθετηθῇ, πλέον ισχυρῶς παρὰ ποτὲ, ὅτι δὲν ἔχει, ὡς ἀρχιερατεῖον, κάμμιαν ἐξωτερικὴν ἐξουσίαν ὅτι αἱ θρησκευτικαὶ του παραγγελίαι δὲν ἔλαβαν ποτὲ χαρακτῆρα πολιτικῶν ἢ ποινικῶν νόμων ὅτι, τέλος πάντων, αἱ πράξεις του, ὅπως ἤθελαν τὰς ὀνομάσειν, δὲν πρέπει, εἰς οὐδεμίαν περίστασιν, εἰς κανὲν εἶδος ὑποθέσεως, νὰ διορίζωσι, κατ'οὐδένα τρόπον, τὰ δίκαια, τὴν κατάστασιν καὶ τὴν τύχην τῶν προσώπων; Ἄς ὑποθέσωμεν ἄκρον τινὰ ἀρχιερέα ὅστις ἀφοῦ, εἰς κάμμιαν ἀπὸ τὰς διαταγὰς του, διαθέσῃ τὰ ὑποστατικά καὶ τὰ εἰσοδήματα ξένης τινὸς ἐπικρατείας· πλάσῃ, διορίσῃ, προικίσῃ δημόσια καταστήματα· φοβερίσῃ, μὲ τὰς ἀσημάντους λέξεις κατὰ χρῆσις καὶ ἄτοπον, τὰς ἀπὸ τοὺς θεμελιώδεις νόμους δοσμένας ἀσφαλείας εἰς τὰ κτήματα, εἰς τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῶν προσώπων ἃς ὑποθέσωμεν, λέγω, ὅτι τελειώνει τὴν ἀπανταχοῦσάν του λέγων, « Ἐν ὀνόματι Κυρίου, ἀνάθεμα εἰς ἐκεῖνον, ὅστις βασιλεὺς ἢ ὑπῆκοος, « πολίτης ἢ ἀντιπρόσωπος, κυβερνήτης ἢ κυβερνώμενος, τολμήσῃ ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸ παραμικρὸν εἰς ἀνυποφόρους τοιαύτας ἀδικίας· » ἀναμφιβόλως, ὅποια πόλις συγχωρήσῃ νὰ διακηρυχθῇ τοιοῦτον διάγραμμα ὡς νόμος ἢ ἐπιφώνημα νόμου, ἀρνεῖται, διὰ μόνου τούτου, ὅχι μόνον πᾶσαν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν τῶν συνειδήσεων, τῶν φρονημάτων, τῆς βιομηχανίας, ἀλλὰ καὶ κάθε λείψανον ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας.

Οἱ ὑπουργοὶ τῆς ἐπικρατικῆς θρησκείας δὲν πρέπει νὰ ἦναι εἰς τὰ ὅμματα τῆς ἐπικρατείας, πλὴν ὡς ἐπιτρόποι τῆς δημοσίου ἠθικῆς, δίδοντες εἰς τὸν λαὸν μαθήματα, καὶ

ἂν ἦναι δυνατόν, παραδείγματα ἀρετῆς, προεδρεύοντες εἰς τὴν θεῖαν λατρείαν, καὶ διασπείροντες, διὰ μόνης τῆς δι-
δαχῆς καὶ καταπίσεως, τὴν γνῶσιν τῶν θρησκευτικῶν
δογμάτων, φυσικῶν ἢ ἀποκαλυμμένων· καὶ ὅχι ποτὲ νὰ
ἐργάζωνται κάμμίαν ἄμεσον κυρίως λεγομένην ἐξουσίαν,
μηδὲ νὰ σμίγωνται εἰς κἀνὲν εἶδος διοικήσεως ἢ νομοθεσίας,
ἢ νὰ ἔχωσιν ἐξουσίαν νὰ βιάσῃσι κἀνένα νὰ ταράσῃ παρ-
αγγέλματα τινὰ, ἢ νὰ πιστεύῃ ἢ νὰ μὴ πιστεύῃ διδασκα-
λίας τινάς.

Κατὰ πολλὰ γλευαστικὸν ἤθελεν εἶσθαι ἂν ὑποσχεθῶμεν
ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως, ἀφοῦ ἡ προτιμωμένη λατρεία
ἔχῃ (καθὼς τῆς συμφέρει νὰ ἔχῃ) αὐτὴ μὲν τὸ ἐλεύθερον ν'
ἀποδείξῃ, διὰ δημοσίων λόγων καὶ βιβλίων, τὴν ἀλήθειαν
τῆς κατηχέσεώς της, καὶ ἐπομένως ν' ἀνασκευάζῃ ἢ νὰ πο-
λεμῇ τὰς ἐναντίας διδασκαλίας, αἱ δὲ ἐναντίαι διδασκαλῖαι
νὰ καταδικασθῶσιν εἰς σιωπὴν, μὴ δυνάμεναι νὰ προφυ-
λαχθῶσι καὶ νὰ ἐξετάσῃσι καὶ αὐταὶ τὴν προτιμωμένην, τῆς
ὁποίας τὰς προσβολάς, ἐπειδὴ εἶναι πάντοτε φοβεραὶ, πρέπει
νὰ τὰς φοβῶνται. Πρέπει λοιπὸν ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου, ὡς
τὴν ἐθεωρήσαμεν εἰς τὸ προλαβόν κεφάλαιον, νὰ ἐξαπλοῦται,
χωρὶς κάμμίαν διαφορὰν καὶ ἐξαίρεσιν εἰς κάθε θρησκευτικὸν
φρόνημα. Ἄν καὶ δὲν ἐλπίζεται μέγα ὄφελος ἀπὸ τὰς θεολογι-
κὰς ταύτας φιλονεικίας, ἀποφεύγομεν κἀν τὸν κίνδυνον τοῦ
ἐπιμακρυσμοῦ των ὑποβάλλοντές τας εἰς φρόνιμον φύλακα.
Ὅποταν τῶνόντι αἱ συνειδήσεις ἦναι πάντῃ ἐλεύθεραι, αἱ τοι-
αῦται θρησκευτικαὶ φιλονεικίαι χάνουσι ἐγγρήγορα τὸν ζῆλον
καὶ τὴν περὶ αὐτῶν περιέργειαν, καὶ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς φέρεται

εἰς εἰρηνικώτερα μαθήματα. Δὲν ἀντιπολεμεῖ κανεῖς τὰ θρησκευτικὰ δόγματα, ὅταν κηρύσσονται καὶ δὲν προστασσονται, ἐκθέτονται καὶ δὲν ἐπιθέτονται, δὲν φοβερίζωσι κανέν προσωπικὸν δίκαιον, κανέν πολιτικὸν συμφέρον, κάμμιαν πολιτικὴν σχέσιν. Ἀλλ' ὁ διωγμὸς φέρει τὴν ἀνάγκην καὶ πολλάκις τὴν δύναμιν τοῦ γράφειν· αἱ ἀπολογίαι τῶν ἐμπαδισμένων διδασκαλιῶν γράφονται εἰς τὸ φῶς τῶν ἀναμμένων ἀπὸ τοὺς ἐμποδιστὰς πυρκαϊκῶν. Αἱ!· τότε θέλει τοὺς ἀρκεσεῖν ἡ πείρα διὰ νὰ μάθωσι, τέλος πάντων ὅτι, ἂν ὁ λόγος ᾔηται περὶ ἀληθείας ἢ ἀπάτης, ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων ἀναθλαστάνουν οἱ πιστοὶ, καὶ ἀπὸ τὴν στάκτην ἐνὸς βιβλίου, καλοῦ ἢ κακοῦ, δημοσίως πυρπολημένου, γεννᾶται ὁλόκληρος βιβλιοθήκη;

Ὅσα δὴ ποτε ἐπιχειρήματα ἐναντιοῦνται εἰς τὴν ἐλευθέραν δημοσίευσιν τῶν φρονημάτων περὶ τὰ θρησκευτικὰ, καταντοῦν εἰς δύο εἶδη· ἄλλα γεννῶνται ἀπὸ ζωηρὰν πληροφορίαν, ἄλλα πηγάζουν ἀπὸ πολιτικὰς σκέψεις. Ἀποστρέφονται ταύτην τὴν ἐλευθερίαν, ἢ ὡς ὑβριστικὴν πρὸς τὴν θεότητα, ἢ διότι κλονεῖ τὰ θεμέλια τῆς πολιτικῆς οἰκοδομῆς· μὴν ὑποφέροντες τὴν, νομίζουν ὅτι ἐκδικοῦν τὸν Θεόν, ἢ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν· αἷτια καὶ τὰ δύο καταπολὺ ἀξιοσέβαστα, καὶ ἀναντίρρητα, ἂν οἱ νομιζόμεναί των κίνδυνοι ᾔσαν πραγματικοί. Τοῦτο μέλλω νὰ ἐρευνήσω· ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκτεθῇ καλῶς τὸ πρόβλημα, ἀπαραίτητον εἶναι νὰ ἐξετάσω πρῶτον τὰς ἀκολουθοῦσας δύο προηγουμένας παρατηρήσεις.

Πρώτη, μὴ λησμονήσωμεν ὅτι δὲν θέλω λαλήσειν με προλαβοῦσαν τινὰ ὑπόθεσιν ἡγεμονευούσης τινὸς θρησκείας,

καὶ καθολικῆς ἀπαγορεύσεως πάσης ἄλλης θρησκείας παρεκτὸς μιᾶς, πάσης ἄλλης λατρείας παρεκτὸς τῆς προτιμωμένης ἀπὸ τὴν ἐπικράτειαν. Ὑποθέτω, ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅτι καθεὶς ἐπαγγέλλεται τὴν ἰδίαν του θρησκείαν μὲ ἴσην ἐλευθερίαν, καὶ λαμβάνει διὰ τὴν λατρείαν του τὴν αὐτὴν ὑπεράσπισιν. Ὅθεν, δίδοντες μόνον εἰς πολλοὺς συμπολίτας τὸ δίκαιον νὰ μὴν ἐπαγγέλλωνται τὴν ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν, καὶ ἀφαιροῦντές των τὸ δικαίωμα νὰ λέγωσι τὰς αἰτίας διὰ τὴν ἐπαγγέλλονται, ἤθελεν εἶσθαι τὸ ἴδιον νὰ τοὺς συγχωρῶμεν καὶ νὰ τοὺς ἀπαγορεύωμεν ἐνταυτῷ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πράγμα· ἀναμφιδόλως δὲν θέλουν ἔχειν οὕτως τὴν ἴσην ἐλευθερίαν, οὐδὲ τὴν αὐτὴν ὑπεράσπισίν μας, ὅταν, ὑστερημένοι τῶν μέσων ν' ἀπολογηθῶσι δημοσίως διὰ τὴν ἀπιστίαν ἢ τὴν πίστιν των, καταντῶσι νὰ βλέπωσιν ἑαυτοὺς καταδικασμένους νὰ ἀκούωσιν ἀπὸ τοὺς ἄλλους καθημερινῶς ὅτι ἔχουν ἄδικον, χωρὶς ποτὲ νὰ τολμῶσι ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ἔχουν δίκαιον.

Δευτέρα παρατήρησις· μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ζητοῦμεν ἐδῶ, ὅποῃ πρέπει νὰ ἦναι αἱ ἀσφάλειαι τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, ὅχι εἰς μερικοὺς μόνον τόπους, ἀλλ' εἰς ὅποιονδήποτε λαόν, χωρὶς νὰ ἐξαίρέσωμεν καὶ τοὺς ὅσοι ἔχουν ψευδῇ τινὰ ἐπικρατικὴν θρησκείαν. Εἰς τοὺς τελευταίους τούτους, βέβαια, ἡ ἀπαγόρευσις τῶν ἐναντίων εἰς τὴν ἐθνικὴν των λατρείαν συγγραμμάτων ἀσφαλίζει τὴν ἀπάτην, καὶ τὴν ἀκατάπαυστον συνέχειαν τῶν κακῶν της, καὶ τὰς ὁποίας φέρει δυστυχίας· καὶ ἐπειδὴ στέλλομεν ἀποστόλους εἰς ξένους τόπους, νομίζομεν, ὡς φαίνεται, ὠφέλιμον καὶ

νόμιμον νὰ διαχύσωμεν τὰ φῶτα εἰς τὰ σπλάγχνα τῶν δυσ-
 τυχῶν τούτων τόπων. Οἱ κυβερνήται των ὅμως θέλουν ἔχειν
 ὅλα τὰ ἀναγκαῖα ἐπιχειρήματα διὰ νὰ δεχθῶσι τὴν δημο-
 σίευσιν τῶν ἐναντίων εἰς τὴν πρωτεύουσαν θρησκείαν κατ-
 ηγήσεων· καὶ θέλουν προκηρύξειν, ὡς γίνεται παντοῦ, ὅτι
 ἡ θρησκεία των εἶναι ἡ μόνη ἀληθὴς, θέλουν ἐμποδίσαι τὰς
 περὶ αὐτῆς ἐρεύνας· θέλουν προβάλλειν τὰ συμφέροντα τῆς
 ἐπικρατείας, καὶ ἐπιμένειν προφασιζόμενοι τοὺς ἐνδεχομέ-
 νους νὰ γεννηθῶσιν ἀπὸ τὰς διαλέξεις κινδύνους· καὶ ἂν,
 κατὰ τυχὴν, γνωρίζωσι τὸ ψεῦδος τῶν δεισιδαιμονιῶν τοῦ
 τόπου των, ἴσως τολμήσωσι νὰ τὰς παραστήσωσιν ἀκόμη
 ὡς μόνας ἱκανὰς νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς βάσις ἡθικῆς εἰς τὸν
 ἄγροικον νοῦν τοῦ ὄχλου, « Ὅχι (ἠθέλαμεν τοὺς εἰπεῖν),
 « τοιαῦτα θρησκευτικὰ δόγματα, ἐν ὅσῳ εἶναι βιαστὰ, δὲν
 « μὰς ὑπόσχονται ποτὲ τὴν χρηστοθήειαν· ἔγιναν, ἐκ τοῦ
 « ἐναντίου, αἰτίαι τῶν ἀλλεπαλλήλοτέρων ταραχῶν καὶ τῶν
 « βδελυρωτέρων ἀνομημάτων. Σεῖς, ὦ κυβερνήται, ἠθέλετε
 « βέβαια μεταχειρισθῆν κάθε μέσον καὶ ζῆλον διὰ νὰ ἐπι-
 « κρατήσωσι μὲ βίαν αἱ πεπαλαιωμένοι δεισιδαιμονίαι σας,
 « ἂν ᾔτουν ἀληθινὸν ὅτι χωρὶς αὐτὰς οἱ ἄνθρωποι ἐμελλαν
 « νὰ πράξωσιν ἀκόμη πλείοτερα ἀδικήματα ἀπ' ὅσα ἐπρα-
 « ξαν εἰς τὸν καιρὸν τῆς δυναστείας τῶν δεισιδαιμονιῶν
 « τούτων· ἀλλ' αἱ ἔως σήμερον περὶ τὰ τοιαῦτα γινόμεναι
 « δοκιμαί, δείχνουν ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὅσον προσέχει νὰ μὴν
 « εὐκολοπιστῇ καὶ ὅσον ὀλιγώτερον γίνεται δοῦλος, τόσο
 « καλῆς τρεφεῖ καὶ εὐτυχεῖ· ἡ νόμιμος ἐξουσία στερεόνηται
 « καθόσον ὀλιγώτερον συγχέει τὴν χρεωστούμεν ἑαυτὴν

« ἀπὸ τὴν κοινὴν ὑπόληψιν τιμὴν, μὲ τὴν δολίως κλεμμένην
 « τυφλὴν τοῦ ὄχλου δόξαν, ἥτις γρήγορα ἢ ἀργὰ παύει.
 « Προσέχετε μὴν ἐνώσετε τὰ συμφέροντα τῆς ἐξουσίας μὲ
 « φαντάσματα τὰ ὁποῖα, καὶ μὲ τὸν σκορπισμὸν τῶν ὑπερ-
 « μέτρων ἐξόδων, διὰ τὴν διατήρησίν των, δὲν ἐμπορεῖτε
 « νὰ φυλάξετε ἀλλέως, παρὰ φράσσοντες τὰ στόματα τῶν
 « ὅσοι δὲν ἀπατῶνται ἀπ' αὐτάς. »

Ἰδοὺ τί, ἂν εὕρισκώμεθα εἰς ξένους τόπους, ἠθέλαμεν
 εἰπεῖν εἰς τὰς κυβερνήσεις ὅσαι μᾶς ἐμποδίσωσι νὰ ὁμιλή-
 σωμεν, καὶ νὰ γράψωμεν κατὰ τῶν ψευδοθηρησκειῶν τὰς ὁ-
 πείας, κατὰ δυστυχίαν, ἠθέλαν τρέφειν εἰς τὰς ἐπικρατείας
 των. Ἄν ἀφήσωμεν τῶρα τὴν κοινοτέραν τῶν ὑποθέσεων,
 ἡγουν τὴν ψευδῇ θρησκείαν, θέλομεν εὐρεῖν ὅτι τὸ χρεω-
 στούμενον εἰς τὴν ἀληθινὴν σέβας εἶναι, νὰ τὴν χαρακτη-
 ρίζωμεν διὰ μόνην ἥτις δὲν τρομάζει τὰς ἐλευθέρους ἐρεῦνας.
 Μόνον μέσον νὰ διεγείρῃ ἐναντίον της ἀμφιβολίας κινδυνώ-
 δεις καὶ δυσκολοπολεμήτους, εἶναι νὰ μὴν ὑποφέρῃ ἀντιλο-
 γίας. Ὅσοι τὴν σέβεσθε ὡς οὐράνιον εὐεργεσίαν, ἐλπίζετε
 μᾶλλον τὴν διατήρησίν της ἀπὸ τὸν θεὸν αὐτῆς, παρὰ ἀπὸ
 τὴν ἐξαίρετον καθημερινὴν φροντίδα τὴν ὁποῖαν λαμβάνει,
 διὰ νὰ ἀναζωπυρῇ τὴν ἐπιρροήν της, ἡ ἐπικράτεια ἥτις τὴν
 ἐκήρυξεν ἰδικὴν της· καὶ περιπλέον, ἐπειδὴ ὑποφέρετε νὰ
 μὴ τὴν λατρεύῃ μέγα πλῆθος τῶν συμπολιτῶν σας; ἀφήσατέ
 τους νὰ ἐκθέσωσι τὰς αἰτίας διὰ τὰς ὁποίας τὴν ἀποτάσ-
 σονται. Ἐτί φοβεῖσθε ἀπὸ τὴν δημοσίευσιν τῶν αἰτιῶν των,
 σεῖς, οἱ πληροφορημένοι τὴν ἄκραν των ἀδυναμίαν, σεῖς,
 τῶν ὁποίων ἡ πίστις ἐπιστηρίζεται εἰς στερεὰ θεμέλια;

Παράξενον εἶναι, ἀφοῦ εἴσθε ὑπερβέβαιοι ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς κρίσεως εἶναι πρὸς ὄφελός σας, νὰ φοβῆσθε τὰς ἀντιλογίας τῶν ἐναντίων. Ἄν δὲν ἐλπίζετε τὸν θρίαμβον πλὴν ὅταν λαλήτε μόνοι, χαρίζετε οὕτως εἰς τοὺς ἀνταγωνιστάς σας τὴν ὠφελιμωτέραν πρόληψιν, καὶ τοὺς δίδετε πλειοτέρας ψήφους παρ' ὅσας ἤθελαν λάβειν ἂν ὑπερασπίζοντο ἐλευθέρως τὴν ἀσθενῆ των κρίσιν.

Ἄς προσθέσωμεν εἰς τὰς παρατηρήσεις ταύτας, ὅτι ἡ δημοσίας ἠθικῇ δὲν βλάπτεται διόλου ἀπὸ ταιαύτας λογοτριβάς. Διότι φιλονεικοῦντες περὶ τὰ ἀναγκαῖα δόγματα καίτελε- τὰς διὰ ν' ἀποφύγῃ τις τὰς κολάσεις, καὶ νὰ γενῇ ἄξιος τῶν ἀνταμοιβῶν μελλούσης τινὸς ζωῆς, συμφωνοῦν περὶ τὰ ἀπαιτούμενα εἰς τὸν πολιτικὸν βίον χρέη τοῦ υἱοῦ, τοῦ πατρὸς, τοῦ ἀνδρὸς, τῆς γυναικὸς, τοῦ ὑπηκόου τοῦ πο- λίτου. Σχεδὸν ὅλαι αἱ αἱρέσεις, παλαιαὶ καὶ νέαι, ἐδίδαξαν, ἐπαράγγειλαν, ὅσον πρέπει, τὸ δίκαιον, τὰ καλὰ ἔργα, τὰ καλὰ ἦθη. Αἱ πλειότεραι συνέλαβαν μέγαν πόθον διὰ νὰ τε- λειοποιήσωσι τὴν ἀνθρώπινον ἀρετὴν· μόνοι οἱ Ἰησοῦται, καὶ τινὲς μωροὶ ἀπόστολοι ἐσπούδασαν νὰ δικαιολογήσωσι τὰ ἄτοπα καὶ τὰ ἀδίκηματα, ὅσα ἀπαγορεύουν οἱ νόμοι, καὶ ἐδίδαξαν κακοποιὸν θεολογίαν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἡ κυρίως λεγομένη ἠθικὴ, ἡ συμφέρουσα εἰς τὰς κυβερνήσεις καὶ τοὺς λαοὺς, σώζεται εἰς τὰς διαφόρους θεολογικὰς δό- ξας, πλὴν ἐκείνων ὅσαι πολεμοῦν τὰς ἄλλας θρησκείας. Ἀφοῦ ἀφαιρέσῃς τὸν θρησκευτικὸν πόλεμον, πᾶσα λατρεία συνεργεῖ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς ἠθικῆς· ἡ ἀληθινὴ θρησκεία θέλει ἔχειν μεγαλητέραν τινὰ χάριν νὰ δείχνῃ καλῆτερα τὸν δρό-

μον τοῦ οὐρανοῦ, συμφέρον ἱερὸν, ἀναμφιβόλως, ἀλλ' ἡ φροντίς του πρέπει ν' ἀφίνεται εἰς τὴν συνειδήσιν μας, ἂν δὲν θέλετε νὰ μεταμορφώσετε τοιαύτην εὐεργετικὴν θρησκείαν εἰς ἐξολοθρευτικὴν τυραννίαν. Ἐπειδὴ ἡ πίστις εἶναι δῶρον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐμπορεῖ νὰ γενῇ νόμος ἐπιβαλλόμενος ἀπὸ ἀνθρώπινον ἐξουσίαν.

Παρατήρησε, τέλος πάντων, ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις τῶν ἐναντιῶν εἰς προτιμωμένην τινὰ θρησκείαν συγγραμμάτων ἔχει φέρειν τὴν τελείαν δούλωσιν τοῦ τύπου. Ἄρα δὲν σᾶς εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ θεολόγοι δισχυρίσθησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν πρόοδον τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ὅτι ἀνεθεμάτισαν τὸ ἀληθινὸν σύστημα τοῦ κόσμου, ὅτι ἐκόλασαν τὸν Γαλιλαῖον, διὰ τὰς παρατηρήσεις καὶ ἀνακαλύψεις του; ὅτι ὑπαγορεύουν ἀποφάσεις ἀναντιρρόητους περὶ τῆς χρονολογίας καὶ ἱστορίας τῶν παλαιῶν ἔθνων; ὅτι δισχυρίζονται νὰ καθυποτάξωσι τὴν ἱστορίαν εἰς τὰς διδασκαλικὰς τῶν παραδόσεις, καὶ μάλιστα νὰ ὑποδουλώσωσιν εἰς μέθοδον τῶν σχολείων τῶν κάθε εἶδος ἰδεολογικῆς, ἠθικῆς καὶ πολιτικῆς γνώσεως, ὅσαι διαλαμβάνονται εἰς τὴν λέξιν φιλοσοφία; Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ῥητορικὴ, ἡ ποιητικὴ, τὰ καθ' αὐτὸ φιλογολικά γεννήματα, πόσας δυσκολίας ὑπάντησαν διὰ νὰ νομισθῶσιν ὀρθόδοξα! Πόσα βιβλία παλαιὰ καὶ νέα δὲν πρέπει ν' ἀποκλεισθῶσιν ἀπὸ τὰς κλασικὰς βιβλιοθήκας, πόσαι σελίδες ν' ἀποσχισθῶσιν ἀπὸ τὰ καλῆτερα βιβλία, ἂν τίποτε δὲν συγχωρῇται νὰ βλάψῃ κατ' εὐθεῖαν κἀνὲν δόγμα, παράγγελμα, θεσμὸν, κάμμιν ἀπὸ τὰς ἀναριθμήτους λεπτολογίας ὅσαι πλησιάζουν πολὺ ἢ ὀλίγον εἰς τὴν ἡγεμονεύουσαν θεολογίαν!

Παλλάκις ἀπεδείχθη ἡ ἀκυρολογία τῆς λέξεως ἀνεξί-
θρησκέια. Φαίνεται ὅτι σημαίνει μόνον χάριν, προσωρινὴν
συγχώρησιν· τούτῃ ἡ σημασία ἐξευτελίζει, φοβερίζει πολὺ
πλέον παρὰ ἀσφαλίζει. Ἡ ἐλευθερία τῶν συνειδήσεων εἶν' ἐκ
τοῦ ἐναντίου, γενικὴ, τιμία, καὶ ἀμετάτρεπτος συνθήκη
τῆς πολιτικῆς κοινωνίας· ἀλλὰ, πλὴν τῆς λέξεως, ἡ τίς
ἐμπορεῖ τῶνόν τι νὰ ἐπαγγελθῇ, ἀνεμποδίστως καὶ ἀκινδύ-
ως, κάθε εἶδος γνώμης, θρησκευτικῆς ἢ μὴ θρησκευτικῆς;
τοιαυτὴ δικαιοσύνη ἔγινεν ἕως σήμερον τόσον σπάνιος, ὥστε
πρέπει νὰ τὴν κρίνωμεν ὡς εὐεργεσίαν.

ἔχθεσα τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας, ὅσας κάθε λογικὸς
καὶ αἰσθητικὸς ἄνθρωπος χρειάζεται, καὶ τὰς ὁποίας καθεὶς
ἀρνεῖται ἐνίοτε εἰς τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ δὲν λείπει ποτὲ νὰ
ζητῇ δι' ἑαυτόν. Χωρὶς αὐτάς, τῶνόν τι, καθεὶς δεσπόζεται
ὡς κτῆμα ἀντὶ νὰ κυβερνᾶται· εἶναι κατὰ τὸ πλεόν ἢ ὀλι-
γώτερον δούλος καὶ ὄχι ὑπῆκοός. Ὅστιςδὴποτε, εἰς πάντα
καιρὸν, εἰς ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, αἰσθάνθη τὴν στέ-
ρησίν των, ἐπαραπονέθη ὅτι δυναστεύεται, καταπατεῖται,
τυραννεῖται. Νομίζω ὅτι ὅλοι περιέχονται εἰς τὰ προεξηγη-
μένα πέντε κεφάλαια, ἡγουν, ἀσφάλειαν τῶν προσώπων καὶ
τῶν κτημάτων, ἐλευθερίαν τῆς βιομηχανίας, τῶν φρονημά-
των καὶ τῶν συνειδήσεων· οὐδ' ἕτιο χρεία νὰ ἐξηγήσωμεν
τὰ δύο τελευταῖα, ἂν αἱ κυβερνήσεις δὲν ἐμνηχανεύοντο νὰ
ἐξεργάζωνται εἰς τοὺς ἀνθρωπίνους λογισμοὺς μερικὰ τινὰ
εἶδη δεσποτισμοῦ. Ἀπέφυγα μὲ προσοχὴν νὰ συμμίσξω τὴν
ἐνέργειαν τῶν δικαιωμάτων, τῶν λεγομένων πολιτικῶν ἢ
ἀποβλεπόντων τὴν πόλιν, ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα εἶναι ἀπλᾶ

μόνον μέσα, τὰ ὅποια ἐμποροῦν ν' ἀλλοιωθῶσι κατὰ τοὺς τόπους ἢ τοὺς χρόνους. Ἐπεθεώρησα μόνα τὰ τέλη εἰς ὅσα ἀποβλέπομεν φυσικὰ καὶ πάντοτε εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν.

Τὴν λέξιν Ἐλευθερία, ὅταν τὴν μεταχειρίζονται μόνην, ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ τὴν ἐκλαμβάνω ἰσοδύναμον μὲ τὴν γενικὴν ἔκφρασιν Προσωπικαὶ ἀσφάλειαι, οὐδὲ δύναμαι νὰ νοήσω ἄλλην ἰσότητα, παρὰ τὴν ἴσην δι' ὅλους ἀπόλαυσιν αὐτῶν. Ἡ βλάβη τῶν προσωπικῶν ἀσφαλειῶν πρέπει νὰ ἐκφρασθῇ μὲ τὴν λέξιν ἀδικία, διὰ νὰ ᾔηται, ὅταν τὸ δίκαιον βασιλεύῃ, τόση ἐλευθερία ὅση εἶναι ἀναγκαία, καὶ τόση ἰσότης ὅση εἶναι δυνατή. Ἀλλέως νοουμένη ἡ ἰσότης, ἤγουν ὡς ἀπόλαυσις ὅλων, χωρὶς ἐξαίρεσιν, τῶν κερδῶν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, εἶναι διανοίας πλάσμα πολλὰ ἐπικίνδυνον. Παράλογον εἶν' ἀκόμη ἂν δίδεται τὸν ὄνομα ἐλευθερία εἰς δικαιώματα καὶ ἐξουσίας πολιτικές. Ἀλλοιόνοντες οὕτως τὴν ἔννοιαν τῶν δύο τούτων λέξεων, ἐτοιμάζουν ταραχὰς, σεισμούς, τρικυμίας, ὅπου χάνονται ἀφεύκτως αἱ ἀσφάλειαι τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, εἰς τὰς ὁποίας μόνας συνίσταται ὅ,τι πραγματικὸν καὶ ὠφέλιμον σημαίνουν αἱ λέξεις ἐλευθερία καὶ ἰσότης.

Ἀλλὰ διὰ νὰ κατασταθῶσι καὶ νὰ ἐπικρατήσωσιν αἱ τοιαῦται ἀσφάλειαι, ἔπρεπε ἄρα νὰ συνοδεύωνται μὲ μερικὰς τινὰς θεσμοθεσίας, μὲ τινὰ εἶδη κυβερνήσεων; Τοῦτο θέλει ἐρευνηθῆν εἰς τὸ ἀκόλουθον Δεύτερον Μέρος τοῦ Δοκίου μας.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΜΕ ΠΟΙΑ ΜΕΣΑ ΑΙ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟΒΑΛΛΟΥΝ, ΚΟΛΟΒΟΝΟΥΝ Η
ΦΥΛΑΣΣΟΥΝ ΤΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ.

ΔΕΝ ἐπιχειρῶ ἀναλυσιν τῶν διαφόρων πολιτικῶν συστημάτων. Πολλοὶ ἄλλοι ἐπραγματεύθησαν περὶ τῆς μοναρχίας, τῆς ἀριστοκρατίας καὶ τῆς δημοκρατίας. Κατὰ τὴν κρίσιν μου, κυβερνήσεις (ὅπως δῆποτε ἤθελεν ὀνομασθῆν) εἶναι καλλίστη, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλοι ἐξίσου ἀπολαμβάνουν τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας, κακίστη, εἰς τὴν ὁποίαν τὰς στεροῦνται. Ἐξαιρῶ μόνον τὸν καθαρὸν δεσποτισμὸν, ὅστις τὰς ἀποστρέφεται καὶ τὰς ἀποδιώκει. Αἱ μοναρχίαι ὡς καὶ αἱ δημοκρατίαι, ἐμποροῦν ἄσφαλίσωσιν εἰς τὸν καθένα τὴν κυριότητα τοῦ προσώπου καὶ τῶν καρπῶν τῶν κόπων του, τὴν ἐλευθερίαν τῆς βιομηχανίας του, τὴν ἐλευθερίαν τῶν φρονημάτων καὶ τῶν συνειδήσεων. Ἐμποροῦν ἀκόμη τόσον αἱ πρῶται καθὼς καὶ αἱ δευτέραι γὰρ τὰς βλάψωσι. Θέλω ἐρευνῆσαι μόνον τὰς μηχανουργίας τῶν τοιούτων κυβερνήσεων, ὅσας μεταχειρίζονται πρὸς ὄφελος ἢ πρὸς ζημίαν τῶν χρεωστούμενων εἰς τοὺς κυβερνωμένους ἀσφαλειῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΟΣΑΙ ΦΑΝΕΡΑ ΔΕΝ ΔΙΔΟΥΝ
ΤΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ.

Αἱ παλαιαὶ κυβερνήσεις δὲν ἐδίδαν εἰς τὸ δουλωμένον ἀπ' αὐτὰς πολυάριθμον μέρος τοῦ λαοῦ καμμίαν προσωπικὴν ἀσφάλειαν, καὶ ὀλίγον ἐφρόντιζαν νὰ στερεώσωσι καὶ ν' ἀσφαλίσωσι τὰ προσωπικὰ δίκαια τῶν λοιπῶν κατοίκων. Αἱ πλείότεραι μοναρχίαι τῶν παλαιῶν ἦσαν ἀπόλυτοι καὶ ἡ ἱστορία τῶν ὧσων ἡ ἡγεμονικὴ ἐξουσία ἔλαβε τινὰ ὅρια, γέμει καὶ αὐτὴ ἀπὸ αὐτογνώμονας πράξεις, καὶ ταραχὰς ἐσωτερικὰς, αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦν τὴν ἀπουσίαν, τὸν περιορισμὸν ἢ τὴν ἀτέλειαν τῶν ἀσφαλειῶν. Αἱ δημοκρατίαι ἐφρόντισαν πολὺ πλέον περὶ τῆς μερίδος τὴν ὁποίαν καθεὶς ἤθελεν ἔχειν εἰς τὰ συμβούλια καὶ τὰς πολιτικὰς ἀποφάσεις, παρὰ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν προσώπων καὶ τῶν κτημάτων, τῆς ἐλευθέρας ἐξεργασίας τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν φρονημάτων. Εἰς αὐτὰς, τὰ πάντα ἐθυσιάζοντο εἰς τὰ γενικὰ συμφέροντα, τὰ ὁποῖα ἐνομίζοντο πάντῃ διάφορα ἀπὸ τὰ μερικὰ, καὶ τῶντι δὲν ἐσυμβιβάζοντο πολλάκις με αὐτά. Ἡ τοιαύτη ὀλέθριος διαίρεσις, αἱ τοιαῦται ἰδέαι ἢ μᾶλλον αἱ τοιαῦται λέξεις δημόσιος σωτηρία, ἰσχύς

ἡ ἀσφάλεια τῆς κυβερνήσεως, ἐπροξένησαν τὴν δυσ-
 τυχίαν πολλοτάτων παλαιῶν γενεῶν. Ἀπέβλεπαν εἰς εἶδος
 τὴ ἐθνικῆς μεγαλειότητος ἐνωμένης μὲ τὴν οἰκιακὴν κακο-
 πάθειαν τῶν πλειοτέρων πολιτῶν· ἀδιάκοποι καὶ ἐνίοτε
 βίαιαι διχόνοιαι μεταξὺ πάσης τάξεως τῶν πολιτῶν, ἢ μεταξὺ
 τῶν πατριῶν, ἐνομίζοντο ὁ συμφερώτερος κοινωνικὸς τρόπος
 τῶν τοιούτων πολιτειῶν, τὸ ἀναγκαῖον μέσον τῆς ὑπάρξεως
 των, τῆς ἐνεργείας των, καὶ τῆς ὁποίας ἐπεθύμουν νὰ στολι-
 σθῶσι λαμπρότητος. Πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὸ
 τοιοῦτον σύστημα αὐξάνει πολὺ τὴν ἠθικὴν ἰσχὺν τοῦ ἀνθρώ-
 που· ἐμπορεῖ ν' ἀνοίξῃ λαμπρὰ στάδια εἰς τὰς διανοητικὰς
 δυνάμεις, καὶ νὰ κινήσῃ τὴν ἀρετὴν εἰς τὸν ἡρωϊσμόν. Ἀλλ'
 ἐμποροῦμεν νὰ συλλογισθῶμεν ὅτι τὰ ἤθη, αἱ ἔξεις, αἱ ιδέαι
 τὰς ὁποίας ὑποθέτει ἠφανίσθησαν· πλειοτέρα διαίρεσις τῶν
 ἔργων, ἐνεργητικωτέρα βιομηχανία, πλεον ἐκτεταμένον ἐμ-
 πόριον, ἀκριβέστεραι γνώσεις, ἐγέννησαν ἄλλας χρεῖας, καὶ
 ἔδωκαν πολλὰ διάφορον διεύθυνσιν εἰς τὰ σημερινὰ ἔθνη
 τῆς Εὐρώπης.

Κατὰ τὸν μεσαιῶνα, ἐσυγκροτήθησαν, εἰς τὴν Ἰταλίαν
 μάλιστα, τινὲς πολιτεῖαι, ὅπου ἡ ἐνέργεια τῶν πολιτικῶν
 δικαίων, καὶ κάποια τὴς ἀστυνομικῆς διοικήσεως (régime
 municipal) ἐσυγκερνοῦσαν, ἐπεριόριζαν, ἠφάνιζαν τὴν τυ-
 ραννίαν τῶν δεσποτῶν, ἀλλ' ἀντάπέδιδαν εἰς τὰ δημοτικά
 ἢ εἰς τὰ ἐπικρατοῦντα φρονήματα δεσποτισμῶν ἀπόλυτον,
 καὶ ἄφιναν τὰ πρόσωπα καὶ τὰ κτήματα εἰς τὴν διάκρισιν
 τῶν ἀδικιῶν κάθε πατρίδας, ἥτις ἤθελεν ὑπερισχύσειν. Ἡ
 ἐλευθερία καθ' αὐτὴν εἶναι τόσον σωτήριος, ὥστε καὶ μόνῃ

ἡ εἰκὼν αὐτῆς, ἂν καὶ οὕτως ἀσχημισμένη, ἐμπόρεσεν ἀ-
κόμη νὰ φέρῃ τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰς τέχνας εἰς βαθμὸν
εἰς τὸν ὅποιον ἄλλοῦ δὲν ἐμπόρεσαν νὰ φθάσωσιν. Ἀλλὰ
διάφοροι βάρβαροι πολιτικαὶ θεσμοθεσίαι ἀπέπνιγαν τὰ
ἀδύνατα τοῦτα τῆς ἀνεξαρτησίας βλαστήματα, ὥστε δὲν
ἐμπόρεσαν νὰ τραφῶσιν ἄρκετὰ διὰ νὰ λαμπρύνωσι καμμίαν
ἀπὸ τὰς πολιτείας ταύτας μὲ τόσῃν δόξαν, ὅσην θέλουν ἔχειν
αἰωνίως εἰς τὰ χρονικὰ τῆς γῆς αἱ παλαιαὶ πολιτεῖαι. Πλὴν,
παντοῦ ὅπου κατεφρονήθησαν τὰ μερικὰ δίκαια τῶν πολι-
τῶν, διὰ τὰ ὅποια μόνον χρειάζομεθα τὰ πολιτικὰ κοινὰ
δίκαια, ἡ τύχη τῶν τελευταίων τούτων εἶναι νὰ φέρωσι
τρίκυμίας, καὶ νὰ πνίγωνται εἰς τὰς πολιτικὰς συμφορὰς
καὶ ναυαγίας.

Ἄν ἐξαιρέσωμεν, ἢ καὶ χωρὶς ἐξαιρέσιν, τινὰς πολιτείας,
οἱ χρόνοι τοῦ μεσαιῶνος μᾶς δείχνουν τὸν καταλόγον τριά-
κοντα ἔθνων κατακρατημένων εἰς τὴν βαθυτέραν ἄβυσσον
τῆς δουλείας, τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἐσχάτης πτωχείας. Εἰς
τοῦτον παριστάνονται ὅλα τὰ μέσα ὅσα συνεργοῦν εἰς τὴν
διὰ πολὺν καιρὸν ὑποδούλωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους· ἐπι-
δρομαὶ, κατακτήσεις, σφετερισμοὶ, φευδαλκαὶ νομοθεσίαι,
βαρβαρότης καὶ σύγχυσις τῶν νόμων, ἀκατάπαυστοι πό-
λεμοι, ἐκστρατεῖαι εἰς ἀπομακρυνένους τόπους, φυγαδεύσεις,
πυρκαϊαὶ, σφαγαὶ, θρησκευτικοὶ διωγμοὶ, καὶ ἐπικράτησις
τῆς παπικῆς δυναστείας. Τοιοῦτρόπως οἱ ἡγεμόνες ἀγοράζουσιν
τὴν εὐχαρίστησιν ν' ἀφανίζωσι τὰ φῶτα καὶ τὰς ἀσφαλείας,
καὶ νὰ τὰς στεροῦνται καὶ αὐτοί. Ἡ σιδηρὰ αὕτη διοίκησις,
ἥτις ἐφαίνετο ἀκλόνητος, ἀδυνάτησεν ὁμῶς ὀλίγον κατ' ὁ-

λίγον· καὶ ὅταν ζητῇ τις τὰς αἰτίας τῆς παρακμῆς τῆς, εὐρίσκει τὴν ἀρχὴν τῶν εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὅτε εἶχε τὴν μεγαλητέραν τῆς δύναμιν. Τοιαῦτα αἷτια ἦσαν μάλιστα αἱ διχοστασίαι μεταξὺ τῆς ἱερατικῆς καὶ κοσμικῆς ἐξουσίας, μεταξὺ τῶν μονάρχων καὶ τῶν ὑπαλλήλων δεσποτῶν· οἱ μεταξὺ τῶν αἱρέσεων διωγμοὶ καὶ μάχαι· τέλος πάντων, αἱ μωραὶ ἐκστρατεῖαι αἵτινες ἤρῃμοναν τὴν Εὐρώπην, ἀλλ' ἐτάρασσαν τὰ ἔθνη καὶ τὰ προδιέθεταν εἰς τὸν φωτισμόν.

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος, ἄλλαι διχόνοιαὶ καὶ πολλαὶ ἀνακαλύψεις ἐφώτισαν τόσον τὸν ἀνθρώπινον νοῦν, καὶ ἐμψύχωσαν τὴν δημόσιον ἐνέργειαν, ὥστε, διὰ νὰ ἐπιμείνωσιν εἰς τὴν ἄρνησιν τῶν προσωπικῶν ἀσφαλειῶν, αἱ κυβερνήσεις ἠναγκάσθησαν νὰ τὰς ὑποσχεθῶσι τοῦλάχιστον, νὰ κάμνωσι συνθήκας ἢ συγχωρήσεις εἴτε πραγματικὰς εἴτε ψευδεῖς, καὶ νὰ μὴ παύωσι νὰ καταγίνωνται εἰς ἐφεύρεσιν νέων μηχανουργημάτων διὰ νὰ φθέρωσι τὰ ἔθνη καὶ νὰ στενοχωρήσωσι τὴν ἐλευθερίαν τοῦ νοῦ. Δὲν ἐκέρδησαν ὅμως ἄλλο παρά νὰ κάμνωσι τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν λαῶν βραδυτέραν καὶ ἀτελεστέραν. Αἱ πολιτικαὶ καὶ αἱ ὀνομαζόμεναι ἐκκλησιαστικαὶ μεταβολαί, ἀργοπορικαὶ ἢ αἰφνίδιαι, ἐγέμισαν, χωρὶς διακοπὴν, τὴν περίοδον τῶν τετρακοσίων τελευταίων τούτων χρόνων, καὶ ἐφάνέρωσαν τὴν ἀκατάπαυστον πάλιν μεταξὺ τῶν ζωσίμων σπερμάτων τῆς νέας πολιτικῆς κοινωνίας, καὶ τῶν ἀφύχων λευφάνων τῶν καταστάσεων τοῦ μεσαιῶνος. Ἀναφέρουν διὰ παράδειγμα εἰρηνικῆς ἐπικρατείας, ἐπικράτειαν τινὰ εἰς τὴν

ὁποῖαν, ἀπὸ τὸ 1400 ἔτος, ἔκαμαν τὴν ἱερὰν διαταγὴν τὴν ὀνομαζομένην πραγματικὴν (la pragmatique), ἐναντιώθησαν εἰς τὴν μετὰ τοῦ Πάπα συνθήκην (concordat), ἀπέρριψαν τὰ ψηφίσματα τῆς Τριδεντινῆς συνόδου, ἀνεκήρυξαν τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐθνικῆς Ἐκκλησίας, ἐδέχθησαν μὲ πολλὴν ἀνευλάβειαν τὰ παπικὰ διπλώματα (les bulles) τὰ ἐπονομαζόμενα δογματικά· ἐπικράτειαν, λέγω, ὅπου ἀνάφθησαν ἐμφύλιοι πόλεμοι μὲ ὄνομα κοινοῦ συμφέροντος, συμμαχίας (ligue), ἢ σφενδόνης (fronde)· ὅπου στρατιωτικαὶ βίαι κατὰ τῶν Λουθηροκαλθίνων καὶ πρόγραμμα ἐξορίζον δὲν ἐμπόρεσαν νὰ ἐκριζώσωσι τὴν αἵρεσίν των· ὅπου ἄλλη τις αἵρεσις ἐτιμῆθη καὶ διαιωνίσθη ἐξ αἰτίας τῶν καταδιωγμῶν· ὅπου οἱ ἀναθεματισμοὶ καὶ τὰ καταδικαστικὰ ψηφίσματα ἐκατάστησαν περιφημοτέρους τοὺς ὁποίους κατεδίκαζαν συγγραφεῖς καὶ συγγράμματα· ὅπου σύγκλητοι (parlements) ἐξοριζόμεναι, καταργούμεναι, ἀνανεούμεναι, ἀνακαλούμεναι, ἐτιμῶντο μὲ σέβας ὅταν ἀντεστέκοντο εἰς αὐτογνωμονικὴν ἐξουσίαν, καὶ ἐκαταφρονοῦντο ὡς καὶ ἡ ἐξουσία ὅταν ἐγίνοντο ὄργανα καὶ μέσα τῆς ἐξουσίας· ἐπικράτειαν, πάλιν λέγω, ὅπου μεταξὺ ἐξῆ βασιλέων, ἀπὸ τὸ 1589 ἔτος ἕως εἰς τὸ 1793, οἱ τρεῖς ἀπολέσθησαν μὲ βίαιον θάνατον, σφάγια διαφόρων δεισιδαιμονιῶν, χωρὶς νὰ ἀναφέρωμεν τὸν τέταρτον ὅστις ἐκινδύνευσε νὰ φονευθῇ κατὰ τὸ 1757 ἔτος.

Ἐν δὲ Διὰ τί τόσαι ταραχαὶ, διχόνοιαὶ καὶ ἀδικίαι μεταξὺ τοῦ πλῆθους ἡμέρου καὶ κοινωνικοῦ λαοῦ; καὶ διὰ τί, τέλος πάντων, ἐκινήθη εἰς τὴν φρικτὴν μεταβολὴν τὴν τελευταίαν; Διότι αὕτη τοῦ ἡ φυσικὴ κλίσις πρὸς τὸν κοινωνικὸν βίον,

ἡ φυσική του ἐπιτηδειότης εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, αἱ πρόδοί του τὸν ἔκαμαν νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἀνάγκην, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδέαν τῶν προσωπικῶν ἀσφαλειῶν, τὰς ὁποίας ἰσχυρογνώμῳ τοῦ ἀρνοῦντο, καὶ ὅστις τὰς ἐζήτησεν ὅλας ἐντάμα κατὰ τὸ 1789 ἔτος, μὲ ἐπιθυμίαν ἐλευθέραν καὶ εἰρηνικὴν, ἀποφασιστικὴν καὶ ὁμόφωνον.

Ἡ ὑπόθεσις τῶν ὅσοι λέγουσι ὅτι ἡ τοιαύτη μεγαλωσύνη καὶ πολὺ ἐκτεταμένη ἐπανάστασις εἶναι ἔργον ὀλίγων τινῶν φιλοδόξων, ὅτι ἐξέσπασεν εἰς τὸ μέσον μεγάλου ἔθνους καὶ τὸ ἐτάραξεν ὅλον κατὰ τύχην καὶ χωρὶς θέλησιν καὶ συνέργειάν του, εἶναι παιδαριώδης. Ἐνδεχόμενον τὸ ἔθνος τοῦτο νὰ ἡσθάνητο ὅτι τὸ ἔσυραν ἔξω τῶν ὁρίων του · ν' ἀποδοκίμασε τὰς ἀδικίας, νὰ μετεμελήθη ὅτι συνέστερξε τὴν καταστασιν καὶ τὴν αὖξιν τινῶν ἐξουσιῶν · ἂν ὅμως αἱ χρεαῖαι, τὰ αἰσθήματα, τὰ φρονήματά του δὲν ἐπροκάλουν ἢ δὲν ἐβούθουν τὰ πρῶτα κινήματα, ἂν δὲν τὰ ἐδέχετο μὲ ἔπαινον, καὶ ἂν δὲν ἐγίνετο μέτοχον, τὰ πάντα ἤθελαν τελευτήσῃν εἰς ὁρμὰς τινάς, τὰς ὁποίας ἡ κυβέρνησις ἤθελε καταπαύσειν μὲ ἄκραν εὐκολίαν. Πᾶσα μεγάλη μεταβολὴ πολιτείας ἔθνους τινὸς γινομένη χωρὶς τὴν συγκατάνευσιν τῆς κυβερνήσεως, χωρὶς συνέργειαν ξενικῶν δυνάμεων, γίνεται μὲ τὴν θέλησιν, μὲ τὴν ἐνέργειαν καὶ μὲ τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ἔθνους · καὶ ὅταν μετὰ τριάκοντα χρόνους τοῦ δίδουν τὸ δίκαιον νὰ τὴν ἀρνηθῇ, τὸ κολακεύουν συκοφαντικῶς, ἀπαράλλακτα ὡς ἔκαμναν οἱ πρωταῖτιοι τῶν ἀδικιῶν καὶ τῶν ἐγκλημάτων, ὅταν ἐπροσκολλοῦσαν εἰς αὐτὰ τὸ ὄνομά του. Ὅτι ἀνήκει εἰς

τὸ ἔθνος, καὶ ὅχι ποτὲ εἰς κανέν' ἄλλον τινά, εἶναι ἡ ἀναζήτησις τῶν προσωπικῶν ἀσφαλειῶν· ἀναζήτησις γινομένη πάντοτε μὲ τόσον ζήλον ὅταν γίνεται ἐλευθέρως, ὥστε συγχέεται μὲ τὰς πρώτας ὁρμὰς εἰς τὴν πληρώσιν τῆς ἐπιθυμίας τῆς.

Ἄν αἱ παρατηρήσεις αὗται ἦν' ὀρθαί, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι λαὸς φωτισμένος, αισθαντικὸς, ἀγχίνους, ὑστερούμενος τὰς τοιαύτας ἀσφαλείας, εἶναι εἰς κρίσιμον τινὰ κατάστασιν ἣτις ἐνόσω ἐπικρατεῖ αἱ πολιτικαὶ ἀνεμοζάλαι γεννῶνται, ἐπισωρεύονται, προμηνύονται μὲ βροντὰς ἢ διὰ μιᾶς παρουσιάζονται. Ἡ φρόνησις ἀπαιτεῖ νὰ τὸν δοθῶσι τὰ ὅποια ζητεῖ δίκαια, ἢ ἂν ἦναι δυνατόν, νὰ τὸν χάσωσι νὰ χάσῃ τὴν ἐλπίδα ἢ καὶ αὐτὴν τὴν ἰδέαν των, ῥίπτοντές τον πάλιν εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας. Τὸ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὅρων εἶναι παντοτινὴ μεταβολή, καὶ οὐδέποτε σταθερὰ κατάστασις. Οἱ κινούμενοι εἰς τὸ μεταξὺ τοῦ διαστήματος τούτου, προχωροῦν ἢ ὀπισθοδρομοῦν· καὶ τὰ εἶτ' ἐμπρὸς εἶτ' ὀπίσω βήματα εἶναι ἀκατάπαυστοι σεισμοί· ἀδύνατον εἶναι νὰ πατήσωσι τόπον στερεόν. Εἰςμάτην ἤθελαν σπουδάσειν νὰ μᾶς μεταφέρωσιν εἰς ὅποιανδήποτε τινὰ ἐποχὴν· τοὺς δίδομεν τὴν ἄδειαν νὰ διαλέξωσιν ἀπὸ τὸ μέσον τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος ἕως εἰς τὸ 1789 ἔτος· οὐδ' ἡμεῖς θέλομεν ἐμπόρεσειν νὰ σταθῶμεν ὅπου δὲν ἐστάθησαν οἱ πατέρες μας. Ἀπὸ τὰς πολupoικίλους κυβερνήσεις ὅσαι εἶναι σκληραὶ προξενοῦν τιμὰν παράποναν· καὶ αἱ μαλακώτεροι, ὑπερασπιζόμενοι τὰς προόδους, θέλουν μᾶς φέρειν εἰς τὰ ὅρια ὅπου στέκει ἡ τελειότης τῶν ἀσφα-

λειών. Εἰς τὸν μεσαιῶνα, λοιπὸν, ἤθελαν βιασθῆν νὰ μᾶς φέρωσι καὶ νὰ μᾶς δεσμεύσωσι μὲ δεσμοὺς σφιγκτοτέρους τῶν δεσμῶν μὲ τοὺς ὁποίους ἐδέσμευαν τοὺς πατέρας μας, διότι εἴμεθα ἐλαστικώτεροι παρ' ἐκείνους διὰ τὴν αὐξησίν τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μᾶς σφίγξωσι χωρὶς νὰ μᾶς συντρίψωσι.

Πρέπον εἶναι, διὰ πολλοὺς λόγους, νὰ μελετήσωμεν ἐντελῶς τὸν μεσαιῶνα τοῦτον. Αὐτὸς ἦτον ὁ σιδηροῦς αἰὼν τῆς ἀνθρωπότητος· ὁ χρυσοῦς τῶν τυράννων· ἄλλο δὲν ἔλειπεν εἰς τὰς τυραννίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης παρὰ ὁ τρόπος τῆς μεταξὺ των συμφωνίας, καὶ ἡ ἐπιμέλεια νὰ μὴ ἀδυνατίξωσι μὲ τὰς διχονοίας των τὴν ὁποίαν ἔκαμαν κατὰ τῶν λαῶν φοβεράν συμμαχίαν. Ἄς λέγουν ὅ,τι θέλουν, δὲν εὐρίσκεται εἰς τοὺς παλαιούς καιροὺς παράδειγμα ζυγοῦ βαρυτέρου παρὰ τὸν ὁποῖον ἐπέβαλαν εἰς τοὺς ταλαιπώρους προγόνους μας τόσαι δεσποτικαὶ, στρατιωτικαὶ, φευδαλικάι, ἱερατικάι, μοναχικάι, σχολαστικάι θεσμοθεσίαι, ὅσαι ἐπενοήθησαν ἢ ἐτελειοποιήθησαν ἀπὸ τὴν ἔκτην ἕως τὴν δεκάτην τετάρτην ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ Χριστοῦ. Ὡς νὰ ἤθελεν εἰπεῖν τις ὅτι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ἀφίνων κατὰ μέρος πᾶσαν ἄλλην ἐπιδεξιότητα, ἀφιέρωσεν εἰς τοῦτο μόνον τὰ μέσα του, καὶ ἐμεταχειρίσθη τὰς δυνάμεις του διὰ νὰ χαλκεύσῃ τὰς ἰδίας του ἀλύσεις. Ὅθεν βλέπομεν τοὺς δυνάστας νὰ στρέφωσι πάντοτε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν πολυπόθητον ἐκείνην ἐποχὴν. Καὶ ἂν, κατὰ περίστασιν, πανοῦργος τις σφετερισθῇ τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν, θέλει ἐπιμεληθῆν νὰ συνάξῃ τὰ ὀνόματα, τὰς εἰκόνας, ὅλα τὰ λείψανα τῶν

σιδηρῶν ἐκείνων διοικήσεων, καὶ θέλει προσπαθήσῃ νὰ ἐξανασυνθέσῃ πάλιν μὲ αὐτὰ, συγκολλημένα ἐν μὲ τᾷ ἄλλῳ, τὴν τρομερὰν οἰκοδομήν. Θέλει καταβυθίσῃ καὶ αὐτὰς τὰς τέχνας εἰς τὴν αὐτὴν βαρβαρότητα· τὰ ἔθιμα, τὰ ἐνδύματα, τὰ γοτθικὰ παράσημα θέλουν ἀναφανῇ· δὲν θέλεις ἀκούειν ἄλλο παρὰ τὸ ὄνομα τοῦ Μεγάλου Καρόλου, τῶν ἐρωτικῶν ἡρώων (paladins), τῶν πυργοδεσποτῶν (seigneurs châteaux), τῶν ἱπποτῶν (chevaliers), καὶ τῶν ποιητῶν (troubadours). Θέλουν ἐπαινεῖν πάντοτε τὴν ἀπλότητα τῶν ἀηδεσμάτων ποιημάτων· καὶ ἦθ, τόσον ἀσελγῆ ὅσον ἦσαν δουλικὰ, θέλουν ἀναφερθῇ ὡς σημεῖα φιλοφρονητικῆς χρηστοθείας.

Ἀμφιβάλλω ἂν ἐπιτύχουν νὰ ἐξαλείψωσι μὲ τοιαύτας διδασκαλίας τὴν ἐπιθυμίαν τῶν προσωπικῶν ἀσφαλειῶν. Ἔτι θέλουν τῶν ἐπὶ εἰπεῖν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξωσιν ὅτι πρέπει νὰ ᾔναι δοῦλοι καὶ ὄχι ὑπῆκοι, δεσποζόμενοι καὶ ὄχι κυβερνώμενοι, κτήματα διαφόρων δεσποτῶν ἢ ἐνὸς αὐτογνώμονος τυράννου; Ἐθέλουν ἄρα τολμήσῃ νὰ ἐκφωνήσῃ τοιοῦτον συμπέρασμα, ἀφοῦ φανερώσωσι τὰ εἰς αὐτὸ φέροντα ἐπιχειρήματα;

Ἀλλ' ἰδοὺ, ἀκόμη, ἡ ἀνάλυσις (ὅπως τοῦλάχιστον ἐμπόρεσα νὰ τὴν καταλάβω) τῶν τοιούτων ἐπιχειρημάτων.

« Ἄχρηστον εἶναι κατὰ πάντα τὸ πολιτικὸν σύνταγμα·
 « τοῦτο χρησιμεύει πάντοτε ὡς ἀνὰ πρόγραμμα τῆς ἀναρχίας,
 « σημεῖον τῆς διχονοίας, ἰσχυρὸν ἐμπόδιον τῶν κινημάτων
 « τῆς νομίμου ἐξουσίας. Ἡ τοιαύτη φράσις, ἃς εἰν' εἰς χρῆσιν
 « τοῦλάχιστον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν μόνον, πολι-

« τικὰ συντάγματα, ὀνομάζοντες οὕτως τοὺς διαφοροὺς
 « θεμελιώδεις νόμους ἐπικρατείας τινός, χωρὶς νὰ τοὺς συν-
 « ἄξωσιν εἰς ἓνα μόνον κώδικα. Ἀκόμη καλῆτερον ὅμως
 « ἤθελεν εἶσθαι ἂν οὗτοι οἱ νόμοι δὲν ἐγράφοντο πούποτε,
 « ἀλλ' ἂν εὐρίσκοντο καθ' αὐτοὺς εἰς τὰς κοινὰς ιδέας, εἰς
 « τὰς δημοσίους συνθηείας, εἰς τὰς ἀπὸ τόσας ἑκατοντα-
 « ετηρίδας παλαιὰς διοικητικὰς καταστάσεις. Πάντη ἀνάρ-
 « μοστον εἶναι νὰ παρουσιάζεται τὴν σήμερον παλαιότατος
 « λαὸς νὰ ζητῇ πολιτικὸν σύνταγμα, ἐπειδὴ ὅ,τι ζητεῖ τὸ ἔχει,
 « καὶ ἐγεννήθη καὶ νύξῃθη μ' αὐτὸ, συμπεριλαμβάνεται εἰς
 « τὴν ἱστορίαν του, καὶ συνίσταται ἀπὸ τὰς ἐκ διαδοχῆς
 « παραδόσεις, αἱ ὁποῖαι εἰν' ἱερώτεραι παρὰ κάθε ἄλλον
 « ὀλόγραφον σύνταγμα. Τὰ ἐθνικὰ ἦθη ἔλαβαν διὰ πάντα
 « τὸν τύπον τῶν παλαιωτάτων αὐτῶν πολιτικῶν καταστά-
 « σεων, καὶ δὲν θέλουν λάβειν ποτὲ τὸν προσδιορισμένον περὶ
 « φρονημάτων τύπον νέου τινός πολιτικοῦ συντάγματος.
 « Ἀλλέως θέλει συγκροτηθῇ ὁλέθριος ἀσυμφωνία μεταξὺ εἰς
 « τοὺς νόμους καὶ τὰ ἦθη, μεταξὺ εἰς τὰ ὁχληρὰ ἀπαιτούμε-
 « να νέου τινός πολιτικοῦ κώδικος, καὶ τὴν ἀκατάλυτον ἰσχὺν
 « τῶν παλαιῶν ἐθίμων· μεταξὺ εἰς τὰ θελήματα τῶν ἀγενῶν,
 « τὰ ὁποῖα θεμελιοῦνται εἰς ταπεινὸν τί σύστημα ἀντιπροσω-
 « πικόν, καὶ τὰ φυσικὰ δίκαια εἰς τὰ μεγάλα ὑποστατικὰ τῶν
 « τιτλοστολισμένων καὶ τῶν μοναρχικῶν· τέλος πάντων, με-
 « ταξὺ εἰς τὰς ματαιὰς θεωρίας αὐθαδεστάτης φιλοσοφίας,
 « καὶ τὰ ἀμετάθετα δόγματα τῆς θειοτάτης θρησκείας. »

Δὲν ἐπιχειρῶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν εὐγενεστάτων τούτων συλ-
 λογισμῶν· λέγω μόνον, ὅτι ἔχασαν τὴν ἐνέργειάν των. Ἄν

ὁ τοιοῦτος τρόπος τοῦ συλλογίζεσθαι προϋποθέτῃ ὑψηλὰς γνώσεις, αἱ τοιαῦται ἠφανίσθησαν ἀπὸ τὸ μέσον μᾶς, καὶ κἀνεῖς δὲν θέλει ἐμπορέσειν νὰ μᾶς τὰς μεταδιδάξῃ. Ὅσοι φυλάσσουν ἀκόμῃ τὰς τοιαύτας διδασκαλίας δὲν θέλουν ἐπιτύχειν νὰ τὰς διασπείρῳσιν· εἰσμάτῃν θέλουν ἐγκωμιάζειν εἰς τοὺς ἄλλους τὴν ἀγχίνοιάν των ἢ τὴν θαυμάζουν αὐτοί· τὸ μάταιον ὕψος τῆς μεγαλονοίας των θέλει εἶσθαι φανερὰ ἀπόδειξις τῆς ἀφανισθείσης πίστεως τῶν δογμάτων των.

Ἐξεύρομεν πολλὰ καλὰ ὅτι θρησκεῖαι τινὲς ἐμπλέκουν μὲ τοὺς θεσμοὺς, μὲ τὰ διδάγματα καὶ δόγματα των, φρονήματα καὶ καταστάσεις πολιτικὰς. Ἀλλ' ἐξεύρομεν ἀκόμῃ, ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία δὲν δέχεται τοιαύτην συμπλοκὴν· ὅτι διὰ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας δὲν ἐμέθεξεν οὐδεμιᾶς κυβερνήσεως· ὅτι τὴν ἐδέχθησάν ἔκτοτε καὶ δημοκρατικαὶ κυβερνήσεις καὶ ἀπόλυτοι ἢ εὐκρατοὶ μοναρχαί· ὅτι παρήγγειλε παντοῦ τὴν ὑπακοὴν εἰς τοὺς νόμους καὶ εἰς τοὺς νομίμους ἐξουσιαστάς· ὅτι δὲν ἀπηγόρευσε ποτὲ κἀνὲν εἶδος συντάγματος πολιτικῆς κοινωνίας. Πολίτης, κατασταθεὶς ἔπειτα ἄκρος ἀρχιερεὺς (*), ὡμολόγησε δημοσίως· «Ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον «δὲν σκοπεύει κατ' οὐδένα τρόπον ν' ἀφανίσῃ τὴν ἐλευθερίαν· «ἐκ τοῦ ἐναντίου, μᾶς τὴν παραγγέλλει ὡς πολύτιμον πρᾶγμα· ὅτι ἡ δημοκρατικὴ κυβέρνησις, ἀντὶ νὰ ᾖ αἰνὰ δυσ- «ἀρεστος εἰς τὸν χριστιανισμόν, καὶ νὰ ἀντιφάσκῃ μὲ τὰ

(*) *Omitia del Cittadino Cardinale Chiaramonti, etc., Imola, dalla stamperia nazionale, l'anno sesto della Libertà (1798), in-4º.*

« ἀληθινὰ θρησκευτικὰ δόγματα, προσκαλεῖ, σύρει τοὺς
 « λαοὺς εἰς τὴν πράξιν τῶν εὐαγγελικῶν ἀρετῶν· καὶ μὲ
 « συντομίαν, ἢ πίστις τῶν χριστιανῶν συμφωνεῖ ἐντελῶς
 « μὲ τὰ δίκαια καὶ τὰ χρέη τοῦ ἐλευθέρου, ἀκόμη καὶ μὲ τὰ
 « τοῦ δημοκρατικοῦ. » Ἰ. Πῶς ἤθελαν λοιπὸν μᾶς κάμειν νὰ
 πιστεῦσωμεν ὅτι ἡ διακήρυξις τῶν προσωπικῶν ἀσφαλειῶν,
 καὶ ἡ κατάστασις μοναρχίας περιορισμένης μὲ ἀντιπροσω-
 πικὸν σύστημα, εἶναι τάλημ καὶ ἀσέβεια;

Ὁ σκοπὸς τῆς τοιαύτης μοναρχίας εἶναι νὰ παριστάνῃ
 τοὺς ὑπηκόους καὶ ὅχι τὴν ἔκτασιν τῆς γῆς τῆς. Ἰ. Ποῖος
 δὲν ἐξεύρει ὅτι, εἰς τάπον βιομήχανον καὶ ἐμπορικόν, τὰ
 εἰς τὴν γῆν συνιστάμενα κτήματα δὲν εἶναι τὸ μόνον κτη-
 ματικὸν εἶδος; Ἐμπορεῖς ἄρα νὰ καταπείσῃς πολυάριθμον
 τινὰ δῆμον ὅτι ἡ ὑπαρξίς του εἶναι εἰς μικρὸν τι τάγμα
 τοῦ ὅλου, καὶ ὅτι ἀπ' αὐτὸ τὸ μικρὸν τάγμα καὶ δι' αὐτὸ
 μόνον ζῇ; Καιρὸς πολὺς εἶναι ἀποῦ οἱ ἄνθρωποι, εἰς τὴν Εὐ-
 ρώπῃ, δὲν ἐμπεριέχονται πλέον εἰς τὰ ὑποστατικά, καὶ δὲν
 συναριθμοῦνται μὲ τὰ κυριευόμενα πράγματα. Τὸ κατὰ τὸ
 πλέον ἢ ὀλιγώτερον μέγεθος τῆς ἐκτάσεως τοῦ πραγματικοῦ
 πλούτου τινὸς τάξεως, εἶναι δύσκολον νὰ ἀποδειχθῇ, καὶ
 τοιαύτη ἔρευνα δὲν ἤθελε καταντήσῃ εἰς κανέν ἀκριβὲς
 συμπέρασμα· ἐνῶ τὸ δίκαιον νὰ ὑπερασπίζωνται ὅλοι οἱ
 κυβερνώμενοι, καὶ ἐπομένως νὰ παριστάνωνται δι' ἀντι-
 προσώπων, εἶναι πάντῃ εὐκατάληπτον.

Μάταιοι ἀληθινὰ εἶναι οἱ νόμοι χωρὶς τὰ ἔθνη· ἀλλὰ
 πολιτικὸς τις κώδῃξ, ὅστις δὲν συμφωνεῖ μὲ τὰ ἔθνη, καὶ
 δὲν ἐπιτυχαίνει νὰ τὰ μορφώσῃ, εἰς τὴν στίγμῃν γίνεται

ἄφαντος, καὶ σχεδὸν ἀφ' ἑαυτοῦ του. Ἄν ἐχρειάσθῃ τριάκοντα χρόνων σπουδῇ, πόλεμοι, λογοτριβαὶ καὶ περιπλοκαὶ, διὰ τὰ ἐκρίζωθῇ νέον τι σύστημα φρονημάτων καὶ νόμων, ἡ αἰτία εἶναι διότι ἔκαμε βαθείας ρίζας, ἡγουν ἠθικὰς ρίζας, αἱ ὁποῖαι θέλουν, μετὰ τὴν νομιζομένην ἐκρίζωσιν, ἀναβλαστήσειν πάλιν. Τὰ ἦθῃ εἰς τὴν Γαλλίαν ἔφθασαν βαθμηδόν, μάλιστα εἰς τὸ διάστημα τῆς δεκάτης ὀγδότης ἑκατονταετηρίδος, εἰς τὸ ὕψος τῶν πολιτικῶν καταστάσεων τοῦ 1789 ἔτους· μόνα τὰ ἦθῃ τὰς ἔκαμαν νὰ γίνωσι δυνατὰ, ἀναγκαῖα, παντοδύναμοι. Καὶ τ' ἀνάπαλιν, μετὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, αἱ νέαι πολιτικαὶ καταστάσεις αὗται συνήργησαν τόσον εἰς τὴν τελειοποίησιν τῶν ἠθῶν, ὥστε, ὅποιος δὲν θέλει νὰ ἴδῃ τὴν νέαν παρουσίαν των, πρέπει νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ παλάτια τινῶν ἀξιωματικῶν, καὶ νὰ φαντάζεται ὅτι οἱ συναυλιζόμενοι εἰς αὐτὰ εἶναι ὅλον τὸ ἔθνος, καὶ, κατὰ τὸν ὅποιον μεταχειρίζονται ἐνίοτε λόγον, ὅλη ἡ Γαλλία. Δὲν σημειῶνω ταύτην τὴν ἀπάτην ὡς γελοίαν· ὁ ὀλεθρὸς τῆς εἶναι μεγάλος· αὐτὴ τρέφει καὶ κρατεῖ ἐναντιότητα ματαιάν, ἀλλ' ὅμως παροργιστικὴν, συμβουλεύει ἐπιχειρήσεις τόσον ἀνοήτους ὅσον εἶναι ὑβριστικαὶ, διακωλύει τὰς ταραχάς, καὶ πολυπλασιάζει τὰς καταστροφάς.

Ἄν ἦναι κἀνὲν εὐρωπαϊκὸν ἔθνος τὸ ὁποῖον διεφύλαξεν εἰς διάστημα δεκατεσσάρων ἑκατονταετηρίδων τοὺς αὐτοὺς νόμους, τὴν αὐτὴν κυβέρνησιν, τοῦτο βέβαια δὲν εἶναι τὸ γαλλικὸν ἔθνος. Ἡ ἐσωτερικὴ πολιτικὴ τοῦ ἱστορία μᾶς παριστάνει ἀλληλοδιαδόχως τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς φεουδαλικῆς κυβερνήσεως ἐπὶ τῶν Μεροβιγγίων, τὴν πρὸς καιρὸν ἀδυ-

ναμίαν τῆς τοιαύτης κυβερνήσεως ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Καρόλου, τὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἐπὶ τῶν ἀπογόνων τοῦ ἡγεμόνος τούτου, τὴν βραδεῖαν ἐκ διαλειμμάτων, καὶ βαθμηδὸν παρακμὴν τῆς, ἐπὶ τῆς δυναστείας τῶν Καπητιανῶν. Ἀλλὰ πᾶσα μία μεταβολὴ τῆς τοιαύτης κυβερνήσεως μετέβαλε τὴν κατάστασιν τῶν προσώπων, τὰ δίκαια τῶν κοινοτήτων, τὰ ἐθνικὰ προνόμια, καὶ, πολὺ πλέον ἀκόμη, τὴν δύναμιν τοῦ μονάρχου. Σημαντικὰ τινὰ ὀνόματα φυλάσσονται χωρὶς μεγάλην μεταβολὴν εἰς ὅλον τὸ διάστημα τῶν χρονικῶν μας· ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα πρόσωπα διαδέχονται τὸ ὄνομα βασιλεὺς· ἀλλ' ἔχει σχεδὸν κάθε φορὰν μερικὴν τινὰ σημασίαν. Σημαίνει τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τῆς ἡγεμονίας, ὅσοι εἶναι δυνατόν νὰ συμπεριληφθῶσι μεταξὺ τῆς ἄκρας ἀδυναμίας καὶ τοῦ ἐντελεστέρου δεσποτισμοῦ. Ἀν ἐρευνήσῃς πόσον ἦτο τὸ μέτρον τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας ἐπὶ τοῦ Κλοβίσου, τοῦ Δαγοβέρτου, τοῦ τρίτου Χιλδερίκου, τοῦ Μεγάλου Καρόλου, τοῦ Ψελλοῦ Λοδοβίκου, τοῦ Οὐγοκαπέτου, τοῦ Ἀγίου Λοδοβίκου, τοῦ Ὁραίου Φιλίππου, τοῦ ἔκτου Καρόλου, τοῦ ἐνδεκάτου Λοδοβίκου, τοῦ Ἑρρίκου τρίτου, καὶ τοῦ δεκάτου τετάρτου Λοδοβίκου, θέλεις εὐρεῖν δώδεκα πολιτείας τόσον διαφερούσας μίαν τῆς ἄλλης ὅσον διαφέρει ἡ σημερινὴ ἀπὸ τὴν τοῦ 1780 ἔτους. Κάνεν ἀπὸ τὰ σώματα τῶν παλαιῶν ἐπικρατειῶν δὲν ἀπέλαυσε σταθερῶς τὰ αὐτὰ προνόμια· διαφόρως ἐμεταχειρίσθησαν, ἐκαταχρήσθησαν ὅσα ἀπέκτησαν, ἐστερηθῆσαν, ἐπανέκτησαν καὶ πάλιν ἔχασαν. Παρατρέχω τὰς ὑπαλλήλους καταστάσεις αἱ ὅποιαι ἐγεννήθησαν εἰς προλαβούσας ὀλίγας τινὰς ἑκατονταετηρίδας, τὰς

συγκλήτους τῆς δεκάτης τρίτης ἢ καὶ τῆς δεκάτης τετάρτης ἐκατονταετηρίδος, τοῦ κράτους τὸ συμβούλιον (conseil-d'état) περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης ἑκτης, τοὺς ἐπαρχοὺς (intendants) τῆς δεκάτης ἐβδόμης, κ. τ. λ., τὸ ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι τοῦτο, ὅτι αἱ μεταξὺ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῶν εὐγενῶν σχέσεις, τῶν εὐγενῶν πάλιν καὶ τοῦ δήμου, τοῦ ἱερατείου καὶ τῶν λοιπῶν ταγμάτων ἡ στρατιωτικῇ κυβερνήσει, τὸ δικαστικὸν σύστημα, ἡ γενικὴ διοίκησις τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἡ ἀστυνομικὴ, ἐδοκίμασαν παντοτινὰς μεταβολὰς, εἰς τρόπον ὥστε ἂν ἐρωτήσωμεν τοὺς ζητοῦντας μετόψην ἐπιθυμίαν τὸ παλαιὸν πολιτικὸν σύνταγμα τῆς ἐπικρατείας, εἰς τί συνίστατο τὸ σύνταγμα τοῦτο, μεταξὺ μυρίων ἀποκρίσεων, δὲν θέλομεν εὐρεῖν δύο συμφώνους ἢ εὐκόλους νὰ συμβιβασθῶσι μετ' ἀλλήλων.

Καὶ ἰδοὺ διὰ τί προτιμοῦν νὰ μὴ γράφωνται παντάπασιν οἱ θεμελιώδεις νόμοι. Ἐξεύρουں κάλλιστα, ὅτι αἱ ἐκ διαδοχῆς παραδόσεις μεταμορφόνονται ὅπως τὰς θελήσωσι, λυγρίζουν κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν πάσης ὁρέξεως καὶ γνώμης. Ἐὰν ἀρκῶσι δύο ἢ τρία τινὰ, ἴσως καὶ ἓν μόνον, διὰ νὰ συστήσωσι τὴν συνήθειαν, δυνατὸν εἶναι νὰ εὐρεθῇ εἰς καμμίαν σελίδα τῆς ἱστορίας μας κάθε ἀξίωμα ἐλευθέριον ἢ δουλικόν, δίκαιον ἢ τυραννικόν, καὶ νὰ κηρυχθῇ θεμελιώδες. Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἢ φράσις, σύνταγμα πολιτικόν, ὅταν ἀφεύκτως πρέπη νὰ τὴν μεταχειρισθῶσι, τοὺς δυσαρεστεῖ ὀλιγώτερον ὁ πληθυντικὸς ἀριθμὸς παρὰ ὁ ἐνικός ἢ ἀόριστος φράσις εἶναι ἐπιτηδευιτέρα παρὰ τὴν ἀκριβῆ ὅταν ἦναι πολλὰ πολιτικὰ συντάγματα, ἐμπορεῖ νὰ ἐλπίζῃ τινὰς ὅτι γρήγορα κἀνέν

δὲν θέλει μείνειν, καὶ ὅτι μόνον ὁ σωρὸς οὗτος τῶν συνταγματικῶν λειψάνων, ἀτάκτως ῥιμμένων ἐν ἐπάνῳ τοῦ ἄλλου, θέλει μεταμορφωθῆν εἰς ὠφέλιμον ὀπλοθήκην, ὅθεν ἤθελαν ἐμπορέσειν νὰ ἐκλέγωσιν ὅπλα, νὰ τὰ τροχίζωσιν ἢ νὰ τ' ἀποστομόνωσιν ὅπως θελήσωσιν. Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι λογισμοὶ, οἵτινες μόνοι τῶν καὶ μὲ μεγάλην εὐκολίαν παραστένονται εἰς τὸν νοῦν παντὸς σφετεριστοῦ ἢ δυνάστου, καταγοῦν κατὰ δυστυχίαν νὰ πληξῶσι τὸν νοῦν τοῦ λαοῦ, ὅστις τὴν σήμερον γνωρίζει τάσον καλὰ τὰ συμφέροντά του, ὥστε δὲν εἶναι πλέον κἀνὲν ἔθνος εὐρωπαϊκὸν τὸ ὅποιον νὰ μὴν ἔχῃ ἢ νὰ μὴ ζητῇ πολιτικὸν σύνταγμα.

Παραιτήσατε λοιπὸν τὰ ἐπιχειρήματα, τὰς διδασκαλίας· μὴ κοπιᾶτε ματαίως νουθετοῦντες, μὲ ἐλπίδα νὰ μεταβάλλετε τῶν ἄλλων τὰ φρονήματα· κτυπᾶτε καὶ καταθλίβετε, ἂν ἐμπορῇτε. Ἡ τόλμη καὶ ἡ βία ἐμποροῦν νὰ φέρωσι ταχυτάτας ὀπισθοδρομίας· ἡ πρὸ ὀλίγου πείρα ἐδείξεν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν, εἰς τὸ διάστημα δέκα χρόνων, ἅπειρον διάστημα. Τίς οἶδεν ἂν μὲ πλείωτέραν ἐπιτηδειότητα, μὲ τὴν βοήθειαν τινὸς ἐνεργητικωτέρου καὶ ὀλεθριωτέρου ἱεροῦ κριτηρίου, μὲ χωρὶς ἐκκλητὰ δικαστήρια (*cours prénotales*), καὶ μὲ ἐξαίρετα κριτήρια (*tribunaux spéciaux*), μὲ πλείωτερα βασανιστήρια, ἐξορίας καὶ κτημάτων ἀποστερήσεις, ἀναγεννῶντες τὸν φευδαλισμὸν, πολυπλασιάζοντες τὰς ἀρχιερατείας (*prélatures*), προικίζοντες ἀφθονοπαράχως ἀναρίθμητον κλῆρον, καὶ λεγεῶνας παλαιὰς ἢ νέας μοναχῶν· ἀναστέναντες μάλιστα τὸ τάγμα τῶν ἱησουϊτῶν, ἔχθρον τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν λαῶν καίοντες

ἀκόμη ὅλα τὰ ἀντίτυπα τῶν πολλοτάτων βιβλίων καὶ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας των, στρεβύοντες ἢ φθειρόντες τὴν πηγὴν τοῦ φωτισμοῦ, ἀλλοιόνοντες τὴν ἱστορίαν, πλάσσοντες τίτλους, καταργοῦντες τὴν τυπογραφίαν ἢ διαφύλασσοντες μόνον καὶ μόνον τὴν χρῆσιν τούτης τῆς τέχνης εἰς τοὺς τυράννους καὶ ἀπατεῶνας, σβένοντες ὀλίγον κατολίγον ὅλα τὰ ἀποκτηθέντα φῶτα, περισφίγγοντες τὸ ἐμπόριον εἰς τὰ στενότερά του ὅρια, ἀναστένοντες τὰ τεχνικὰ συστήματα (maîtrises et jurandes), ἐμποδιζόντες πᾶσαν ὁρμὴν τῆς βιομηχανίας· τίς οἶδε, λέγω, ἂν μὲ ἐπιτήδειον καὶ ἐπίμονον χρῆσιν ὅλων τούτων τῶν μέσων, δὲν ἤθελαν ἐπιτύχειν ν' ἀνοίξωσι πάλιν δι' ὅσους ἔμειναν ἀπὸ τὴν ἐνεστώσαν γενεάν καὶ διὰ τὴν μέλλουσαν, τὰς βαθείας ἐκείνας ἀθύσσουμεν ὅπου ἄλλοτε τὰ ἔθνη καὶ οἱ βασιλεῖς ἔχασαν, διὰ πολὺν καιρὸν, κάθε μνημόσυνον τῆς δόξης των, πᾶσαν ἀναγνώρισιν τῆς δυνάμεώς των, καὶ πᾶσαν γνῶσιν τῶν ἀσφαλειῶν τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνίας;

ἔχουν μάλιστα πολλὰς παροδόσεις τῆς τοιαύτης κυβερνήσεως· γνωρίζουν κάλλιστα ποίους κανόνας πρέπει ν' ἀκολουθήσωσι διὰ νὰ τὴν στερήσωσι.

Ὁ πρῶτος εἶναι νὰ βασανίζεται ὁ ὄχλος ἀπὸ ἄκραν πτωχείαν· νὰ μὴ δύναται νὰ συναθροίσῃ τῶν κόπων του τὰ προϊόντα· νὰ στερῇται τὰς ἀπαιτήσεις ὅσαι ἤθελαν δώσειν ἐνέργειαν εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ νοῦς του, κίνησιν εἰς τὰς ἰδέας του, ἐρεθισμὸν τινὰ εἰς τὰς κλίσεις του· ἀρκεῖ ν' ἀπολαύσωσιν ἀπ' αὐτὸν οἱ δεσπότες τοὺς ἀναγκαίους εἰς αὐτοὺς κόπους του· τὸ καθημερινόν του πρέπει νὰ μετρηῇται ἀκρι-

ὥς ὅσον χρειάζεται διὰ νὰ μὴ καταντήσῃ εἰς ἀδυναμίαν, νὰ προμηθεύῃ τὰς ἀπολαύσεις των.

Ὁ δευτερός κανὼν εἶναι, νὰ ἀναγκάζωσιν ὅσον δυνατόν πλείοτέρους πολίτας νὰ γίνωνται ὄχλος, πτωχεύοντες τάσον, ὥστε νὰ μένωσι μόνον οἱ δεσπότες του, καὶ τοῦτοι νὰ ἦναι τόσοι, ὅσοι χρειάζονται διὰ νὰ τὸν καθυποτάξωσιν ὁλόκληρον, ἄλλους μὲ τὴν βίαν καὶ ἄλλους μὲ τὴν ἀπάτην μεταχειρίζόμενοι μάλιστα, διὰ νὰ τὸν κρατήσωσι καὶ νὰ τὸν δεσμεύωσι, τὴν μηχανικὴν ὑπουργίαν τινῶν ἀνθρώπων ἀπ' αὐτὸν τὸν ὄχλον. Μέγας κίνδυνος εἶναι ἂν μεσαία τίς τάξις ἀνθρώπων κατασταθῇ μεταξὺ τῶν δυνατῶν καὶ τοῦ ὄχλου.

Ὁ τρίτος κανὼν εἶναι, ν' ἀπαγορευθῇ εἰς ὅλους, καὶ ἂν ἦναι δυνατόν ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς περιβλέπτους, πᾶσα μελέτη ὀλίγον τι σπουδαία περὶ τῆς φύσεως τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, νὰ αὐξηθῇ ὁ δεσποτισμὸς τῶν δεισιδαιμονιῶν καὶ τῶν προλήψεων ἕως καὶ εἰς τὰς κεφαλὰς ἐκείνων ὅσοι τὰς ἐφευρίσκουν πρὸς ὄφελός των, ν' ἀποσβεσθῶσιν αἱ ἡθικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἐπιστῆμαι ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, νὰ κατασιγᾶσιν τὰ στόματα ὅσα δὲν χρησιμεύουν ὡς ὄργανα τοῦ δεσποτισμοῦ, οὐδὲ γίνονται πιστοὶ διερμηνευταὶ τῶν χρησμῶν καὶ τῶν ὀρθῶν κατηχήσεων ὅποίας ἤθελε καθιερώσειν.

Αναγκαῖον εἶναι μάλιστα νὰ ἐπαγρυπνῶσιν εἰς τὰ μαθήματα τῆς ἱστορίας, καὶ νὰ ἐμποδίσωσι τὴν ἐπικίνδυνον ἐπὶρροήν της, κατευθύνοντες τὴν, ὅσον τὸ δυνατόν, πρὸς τὰς ματαίας ἐρευνας. Ἄν κριθῇ πρέπον νὰ εὕρισκωνται καὶ λόγιοι, ὁ τοιοῦτος τίτλος πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τοὺς ἐρευνητάς

ἀδιαφόρων λεπτομεριῶν, εἰς τοὺς ὅσοι ἀνεκάλυψαν ἢ ἐξηγήσαν, κατὰ τύχην, τινὰ μνημεῖα ἀνωφελῆ, συνέγραψαν ἀπλῶς καὶ ὥς ἔτυχε δι' ἀρχαϊκὰς μικρολογίας ἀλλοτρίας ὁλότελα ἀπὸ τὴν τύχην καὶ τὰ συμφέροντα τῶν ἐθνῶν.

Ἀρέσκει ἐνίοτε εἰς τὸν δεσποτισμὸν νὰ ὑπερασπίζεται τοὺς γραμματισμένους, ἐπειδὴ τῶντι ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀρχίζουσι ἀπὸ τὰ ἐγκώμιά του καὶ κατὰ τὰ φαινόμενον τὸν ἐνδυναμόνουν· δὲν πρέπει ὅμως νὰ πολυεμπιστεύεται τὰ τοιαῦτα δολώματα. Τῆς ἀγχινοίας οἱ τοιοῦτοι λόγοι, τῶν ὁποίων ἡ κολακεία τὸν μεθύει, θέλουν καταντήσῃ νὰ διαχύσωσιν ὁλόγυρά του παραπολὺ λαμπρὸν φῶς· καλῆτερον ἤθελε κάμειν νὰ συντρίψῃ τὸ τοιοῦτον ἀγγεῖον τοῦ ὁποίου τὰ χεῖλη εἶναι ἀλειμμένα μὲ μέλι, ἀλλ' εἰς τὸν πάτον ἀναθράζει ἡ ἀλήθεια. Εἰς ἡμᾶς ὁ Κορνήλιος, ὁ Μολιέρος, ὁ Λαφονταίνης, ὁ Λαβρυέρος, καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ Τηλεμάχου, ἐχρημάτισαν οἱ πρόδρομοι τοῦ Μοντεσκιού καὶ τοῦ Βολταίρου· τὰ ἀριστουργήματα τῆς δεκάτης ἐβδόμης ἐκατονταετηρίδος τῆς κλασικῆς φιλολογίας περιεῖχαν τὸν σπύρον ἤδη ἀρκετὰ βλαστημένον τῶν τολμηροτέρων διδασμάτων.

Ἀκόμη πλέον ἀσυλλόγιστος θέλει εἶσθαι ὁ δεσποτισμὸς, ἂν δὲν καταφέρῃ τὰς φυσικὰς καὶ μαθηματικὰς ἐπιστήμας εἰς τὴν παιδικὴν ἀκακίαν καὶ εὐπιστίαν· ἡ πρόοδος τῶν ἔχει ἐπιρρῶν τινὰ ἢ ὅποια, ἂν καὶ ὀλιγώτερον ἄμσος καὶ αἰσθητῇ, καταντᾷ ὅμως νὰ γενῇ καταπολὺ ἐπικίνδυνος. Κατὰ τρεῖς τρόπους αἱ ἐπιστῆμαι τοῦται ταρασσούν τὸν ὕπνον τῶν ὑποδουλωμένων ἐθνῶν, καὶ τὴν ἡσυχίαν τῶν δεσποτῶν· πρῶτον ἐκβάλλουν ἀπὸ τὸ μέσον πολλὰς γοητείας παρα-

τηροῦσαι τὰ φαινόμενα, ἐξετάζουσαι τοὺς φυσικοὺς νόμους, ἐκθέτουσαι ὅλον τὸ σύστημα τοῦ κόσμου. Δεύτερον συνει-
θίζουσι τὸν ἀνθρώπινον νοῦν εἰς βαθεῖας ἀναζητήσεις καὶ
ἀκριβεῖς μεθόδους, τὰς ὁποίας δὲν ἀργοῦν νὰ ἐφαρμόσωσι
τολμηρῶς εἰς ἄλλα πράγματα. Τέλος πάντων, φωτίζουν
τὰς τέχνας, τὰς καθοδηγοῦν, κάμνουν ἀπλουστάτους τοὺς
τρόπους, πολυπλασιάζουσι τὰ γεννήματά των, δείχνουσι εἰς
αὐτὰς νέας ὁδοὺς καὶ ἀπείρους δρόμους. Ἔως καὶ αὕτη ἡ
γῆ, ὅταν αἱ ἀκτῖνες τῶν ἐπιστημῶν τούτων τὴν φωτίσωσι
διὰ πολὺ, φαίνεται, μὲ τὴν ἀκατάπαυστον εὐφορίαν τῆς,
μὲ τὴν πολυποικιλίαν, τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν
προϊόντων τῆς, ὅτι ἀποτινάσσει τὸν ζυγὸν τῶν προλήψεων
καὶ τῶν φανταστικῶν θελημάτων. Εἰς ὀλίγα λόγια, τὸ εἶδος
τοῦτο τῶν γνώσεων, τὸ τολμηρότερον ἀπ' ὅλα, καταντᾷ
νὰ βάλῃ τὰς πολιτικὰς κοινωνίας εἰς μεγάλην ἀρμονίαν
καὶ εὐτυχίαν, μὲ τὰς ὁποίας τὰ πράγματα καὶ οἱ ἄνθρωποι
ἐπιβουλεύονται τὸν δεσποτισμὸν.

Ἀπὸ τὸ κεφάλαιον τοῦτο συνάγεται · πρῶτον, ὅτι πολι-
τικὸν τὶ σύστημα, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ ἔθνικὸς ἐνθουσιασμὸς
ἤθελε παραβλέψει κάθε οἰκιακὸν συμφέρον διὰ τὸ ὄφελος ἢ
διὰ τὴν δόξαν τῆς ἐπικρατείας, δὲν εὕρισκε πλεόν χώραν
μεταξὺ μας · δεύτερον, ὅτι εἶναι καταπολὺ ἐπικίνδυνον νὰ
συγχωρῶνται αἱ πρόοδοι τῶν τεχνῶν καὶ τοῦ νοῦ, ὅταν
δὲν συγχωρῶνται ἢ δὲν ἀναγνωρίζωνται αἱ προσωπικαὶ
ἀσφάλειαι · τρίτον, διὰ νὰ τὰς ἐξαλείψωσι κατὰ πάντα,
ὁ ἐνεργότερος καὶ ἀσφαλέστερος τρόπος (ἂν ἦν' ἀκόμη
δυνατὸν νὰ βαλθῇ εἰς πρᾶξιν) εἶναι νὰ σθεσθῶσι τὰ φῶτα,

να εμποδισθῶσι κατὰ πάντα τρόπον αἱ βιομηχανίαι, καὶ
τὸ ἀνθρώπινον γένος νὰ κατακρατῇται, ἀφοῦ τὸ καταστή-
σωσιν εἰς τὴν κατάστασιν τῶν ἀλόγων ζώων, εἰς τὴν αὐστη-
ροτέραν καὶ σκληροτέραν δουλείαν.

Ἀλλ' ἐμνηχανεύθησαν ἄλλο τι εἶδος συστήματος, τὸ ὁποῖον διακηρύσσει μὲν δημοσίως τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας, ἀλλὰ τὰς κάμνει ἀπατηλὰς καὶ ματαίας μὲ τοὺς ἐξωτερικοὺς ἢ μὲ τοὺς κατὰ περίστασιν γινομένους νόμους. Τὸ σύστημα τρῶτα θέλει εἶσθαι ὁ σκοπὸς τοῦ ἀκολουθοῦ κεφαλαίου.

[illegible][illegible]

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΕΙΣ ΟΥΣ ΑΝΑΚΗΡΥΣΣΟΝΤΑΙ ΜΕΝ ΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ, ΜΕΝΟΥΝ ΔΕ ΠΑΛΑΤΑΙ, ΔΙΟΤΙ ΑΚΥΡΟΝΟΝΤΑΙ Η ΠΕΡΙΟΡΙΖΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΟΤΕ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΒΕΒΛΗΤΙΚΟΥΣ Η ΤΟΥΣ ΕΚ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΩΣ ΝΟΜΟΥΣ.

Ἡ ὑπόθεσις περὶ τῆς ὁποίας θέλομεν πραγματευθῆν προσαρμόζεται εἰς λαὸν, εἰς τὸν ὅποιον νόμοι ἐπονομαζόμενοι θεμελιώδεις ἢ συνταγματικοί, ὑπεσχέθησαν πᾶσαν προσωπικὴν ἀσφάλειαν, ἄλλ' οἱ κατὰ συνέχειαν γινόμενοι προσωρινοὶ νόμοι, τὸν κρατοῦν αἰωνίως εἰς τὸν ζυγὸν τῆς αὐτογνώμονος ἐξουσίας. Ἐδοκίμασαν, εἰς διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους, τὴν τοιαύτην κυβέρνησιν· καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ μεγαλύτερα τῆς κατάστασις ἐχρημάτισεν ἀπὸ τὸ 1800 ἔτος, ἕως εἰς τὸν μάρτιον μῆνα τοῦ 1814. Τότε δὲν ἔμεναν ἄλλα ἔγχα τῶν ἀσφαλειῶν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας παρὰ τὰ ὀνόματά των. Ἐπιτροπαὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν προσώπων καὶ τῆς τυπογραφίας, ἀνεκένοντο περιοδικῶς εἰς τὸ μέσον τῆς Γερουσίας, ἐνῷ πραγματικῶς ἦτον ἀδύνατον νὰ ἐκδοθῇ διὰ τύπου ἐλευθέρως, οὐδὲ εἰς στίχος, οὐδὲ νὰ γένῃ παραμικρὰ ἀντίστασις εἰς πᾶς αὐτογνώμονας πράξεις. Ἡ Γερουσία, καὶ τὸ λεγόμενον Νομοθετικὸν Συνέδριον, ἔδιδαν εἰς τὴν θέλησιν ἐνὸς μόνου τὴν σκίαν τῆς ἐθνικῆς γνώμης, καὶ εἰς

ὄλον τὸ ἔθνος τὸ παράδειγμα τῆς ἐσχάτης δουλείας. Ἐφανίσθησαν αἱ πρὸς ἀσφάλειαν καταστάσεις ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης, καὶ ὠργανίσθησαν πάλιν ἀλληλοδιαδόχως ὅλα τὰ μέσα τῆς τυραννίας. Ἄν καὶ ἡ τοιαύτη κυβέρνησις ἐπράξε τρομερὰς ἀδικίας, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι οἱ διωγμοὶ ἦσαν φονικώτεροι, αἱ φυγαδεύσεις γενικώτεραι, κατὰ τὸ 1793 καὶ 1794 ἔτος, καθὼς καὶ κατὰ τὸ 1815 καὶ 1816. ἄλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ 1800 ἔτους ἕως εἰς τὸ 1813 νυξήνθη μάλιστα τὸ ἔργον τῆς γενικῆς ὑποδουλώσεως τῆς Γαλλίας καὶ γενικῶς τῆς Εὐρώπης, ὅτε ἐπεμελήθησαν πλείοτερον νὰ ἐξαλείψωσιν ἀπὸ τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων κάθε φωτισμὸν, πᾶσαν ἐνέργειαν τοῦ χαρακτῆρος, κάθε σπύρον τῆς δημοσίου ἐλευθερίας καὶ τῆς προσωπικῆς ἀνεξαρτησίας. Ἡ ἐποχὴ αὕτη μᾶς κάμνει νὰ συλλάβωμεν τὴν ἐντελεστέραν ιδέαν τοῦ εἶδους τῆς κυβερνήσεως περὶ τοῦ ὁποίου θέλομεν ὁμιλήσῃν εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο. Αὕτη θέλει μᾶς προμηθεύειν πάντοτε τὸν τύπον καὶ τὴν ὕλην της. Ἀλλ' ἄς ἀφήσωμεν τὰ μερικὰ παραδείγματα, καὶ ἄς ἐρευνήσωμεν τὴν κυβέρνησιν τούτην αὐτὴν καθεαυτήν.

Διςχυρίζεται, ὅτι συγχωρεῖ πᾶσαν θρησκείαν, ἀλλ' ἡ νομοθεσία, ἡ διοικήσις, ἡ ἀστυνομία, καὶ ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ ἔλαβαν τὸν τύπον τῶν ἀπὸ μίαν μόνην θρησκείαν, εἰς τρόπον ὥστε τὰ θρησκευτικὰ χρέη ὅσα προστάσει εἰς τὴν συνείδησιν τῶν λατρευτῶν της, ἐκτείνονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὰς πολιτικὰς καὶ οἰκιακὰς πράξεις τῶν ἑτεροθρήσκων. Τοῦτοί μάλιστα θέλουν παραβλεφθῇ ἢ ἐγκαταλειφθῇ ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν τόσον, ὥστε θέλει ἀφήσῃν ἐνίοτε ἀτιμωρή-

τους τὰς πλέον ἐγκληματικὰς ἀδικίας τὰς γινομένας ἐναντίον τῶν κτημάτων ἢ τῶν προσώπων των· καὶ μ' ὅλον τοῦτο θέλει λέγειν ὅτι αἱ συνειδήσεις εἰν' ἐλεύθεραι!

Θέλει προκηρυχθῆν, ὅτι καθεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκδώσῃ καὶ νὰ τυπώσῃ τὴν γνώμην του· ἀλλ' ἡ κυβέρνησις θέλει φυλάξειν τὰ μέσα νὰ ἐμποδίῃ τὴν δημοσίευσιν τῶν φρονημάτων ὅσα δὲν τὴν ἀρέσκωσι, καὶ νὰ κατατρέγῃ τοὺς συγγραφεῖς οἵτινες ἤθελαν ἐπαγγελθῆν διδάγματα κατὰ τὴν ιδεάν της ἐσφαλμένα· θέλει οἰκειοποιηθῆν τὴν διοίκησιν, τὴν σύνταξιν, σχεδὸν τὴν κατάκτησιν τῶν περιοδικῶν συγγραμμάτων· δὲν μένει ἔως ἐδῶ· ἀλλὰ θέλει καταστήσειν ἢ φυλάξειν γενικοὺς διοικητὰς τῆς τυπογραφικῆς βιομηχανίας· καὶ μ' ὅλον τοῦτο θέλει λέγειν πάντοτε ὅτι ὁ τύπος εἰν' ἐλεύθερος!

Τὰ κτήματα θέλουν γνωρισθῆν ἀπαραβίαστα· ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τινὰ φυθερίζομενα πασιφανῶς καὶ χωρὶς κἀνέν ἐμπόδιον ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς καὶ ἐκκλησιαστικοὺς λειτουργοὺς τῆς ἐπικρατείας, θέλουν ξεπέσειν πολὺ ἀπὸ τὴν μικρὰν τιμὴν τὴν ὁποίαν ἤθελαν ἀφίσειν εἰς αὐτὰ οἱ ὑπερβολικοὶ φύραι ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους θέλουν καταπιεσθῆν ὥς καὶ τὰ ἐπίλοιπα. Θέλει ἀπαγορευθῆν ὅχι νὰ μὴ τὰ βλάπτωσιν, ἀλλὰ νὰ μὴ παρατηρῇ κἀνεὶς ὅτι τὰ βλάπτουν· καὶ θέλουν φανῆν ἴσως περιπτώσεις ὅτε ἡ κυβέρνησις δὲν θέλει τὰ εὐρεῖν ἀρκετὰ στερεὰ διὰ νὰ κολλήσῃ εἰς αὐτὰ ὅποιονδήποτε τινὰ τίτλον· καὶ μ' ὅλον τοῦτο δὲν θέλει πᾶύσειν νὰ λέγῃ ὅτι δὲν κἀμνεὶ καμμίαν διαφορὰν μεταξὺ τούτων καὶ τῶν λοιπῶν κτημάτων.

Τέλος πάντων, ἡ ἀσφάλεια τῶν προσώπων θέλει δια-
 κρυχθῇ μὲ λαμπρὰν φωνήν ὡς πρᾶγμα ἱερὸν· ἀλλὰ θέλει
 ἔλθειν περίστασις ὅτε εἰς λειτουργὸς, τρεῖς λειτουργοί, οἱ
 διοικηταί, οἱ πρῶτιστοι τῆς κυβερνήσεως ὑπουργοὶ καὶ οἱ
 ὑποδεέστεροί των, θέλουν ἐνδυσθῇ τὴν ἐξουσίαν καὶ νὰ βά-
 λωσι τὴν χεῖρα ἐπάνω εἰς ὅσους νομίζουσιν ὑπόπτους πολίτας,
 νὰ τοὺς κρατῶσιν εἰς τὴν φυλακὴν σιδηροδέτους, χωρὶς νὰ
 τοὺς παρουσιάσωσιν εἰς τὴν κρίσιν. Ἦ ἔμπορεῖ νὰ προ-
 βλέψῃ τὰ ἐνδεχόμενα! ἔμποροῦν νὰ ἐξορίσωσιν ἢ νὰ φυ-
 γαδεύσωσιν ἐπὶ ζωῆς, ἑκατοντάδας, χιλιάδας ἀνθρώπων
 στρατιωτικῶν, νομικῶν, πολιτικῶν, πεπαιδευμένων, κτημα-
 τικῶν, ἐμπόρων, καλλιεργητῶν τῶν ὡραίων τεχνῶν, χωρὶς
 κανὲν εἶδος κρισολογίας, καὶ ἔσως διὰ πράγματα, φρονή-
 ματα, ψηφοδοσίας, περὶ τῶν ὁποίων ὁ θεμελιώδης νόμος
 προεμπόδισε ῥητῶς κάθε ἀναζήτησιν. Ἡ κυβέρνησις θέλει
 ἀνερευνήσῃ τὰς ταιαύτας ψηφοφορίας, θέλει συμπεριλάβειν,
 ἂν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, ἐνταυτῷ, τὰς ἐναντίας μεταξύ των
 καὶ ἀντιφατικὰς ψηφοφορίας, θέλει καταδιώξῃ τοὺς ἐξαι-
 ρουμένους καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἐπικρατείας της, καὶ
 θέλει κάμειν κάθε τρόπον νὰ μὴν εὕρωσιν οὐδ' εἰς ἄλλην
 ἐπικράτειαν ἄσυλον· καὶ δὲν θέλει παύσειν νὰ καυχᾶται ὅτι
 εἶναι ὁ φύλαξ τῆς ἀσφαλείας τῶν προσώπων!

Ἄν ἐδῶ ὁ λόγος ἦτο μόνον διὰ μερικὰς τινὰς κατὰ συμ-
 βεβηκὸς καταχρήσεις τῆς ἐξουσίας, ἔμποροῦσε τις νὰ τὰς νο-
 μίσῃ ἀναποφεύκτους μεταξύ τῶν πολυσυνθέτων κινημάτων
 ἀπεράντου διοικητικοῦ συστήματος. Ἀλλὰ τὸ παραῤῃνον
 καὶ θαυμάσιον εἶναι, νὰ βλέπῃ τις τὰ ἀντιφάσκοντα ῥητῶς

εἰς τὸν θεμελιώδη νόμον, νὰ λαμβάνωσι τὸ ὄνομα τῶν νόμων, καὶ νὰ ἐνδύωνται τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν γυμνόνουν τοὺς νόμους. Τὸ πολιτικὸν σύνταγμα καθ' αὐτὸ ἄλλο δὲν εἶναι, παρὰ ὁ νόμος τῶν νόμων. Ἀφοῦ οὗτοι ἀποσιμνήσωσιν ἀπὸ τὴν εἰς αὐτὸ ὑποταγὴν, τὸ περιορίσωσι, τὸ παραβῶσι, τὸ ἐμποδίσωσι, τὸ πολιτικὸν σύνταγμα γίνεται πλάσμα τῆς φαντασίας, καὶ ψεύδους. Αὐτὸ μόνον ἀπ' ὅλους τοὺς νόμους χάνει τὴν δύναμιν του, ἐπειδὴ δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἐναντιωθῇ τοὺς ἄλλους ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἐμποροῦν νὰ τὸ πολεμήσωσι. Φυλάσσει μὴν ἀναφέρῃς τὸν νόμὸν σου· διότι θέλεις κατηγορηθῇ ὡς δημογέρτης· τὸ κοινοβουλευτικὸν ὑπάκειται εἰς τὸ νομικόν. Ὁ θεμελιώδης νόμος ἔγινε μόνον διὰ νὰ δέχεται τὰς ὑβρεῖς, καὶ διὰ νὰ ἐνθυμίζῃ αἰσθαντικώτερον εἰς κάθε πολίτην τὰς πρᾶσιπτικὰς ἀδικίας, ὅσας τοὺς ἐδιόρισε νὰ μὴ φοβῶνται πλέον. 'Τί σημαίνει λοιπὸν ἡ ἀμεταβλησιὰ τὴν ὁποίαν ἀποδίδουν ἀκόμη εἰς αὐτόν; Νόμος ἀμετάβλητος λέγεται ὅποιος φυλάσσεται· καὶ καταστρέφεται τὸ πολιτικὸν σύνταγμα εὐθὺς ἀποῦ δὲν ὑπακούουν εἰς τὰς ἐγγράφους του διαταγὰς. Ὅ,τι ἀντιφάσκει εἰς τὸ γράμμα συνταγματικοῦ νόμου, εἶν' ἐναντίον εἰς τὸ πνεῦμά του· καὶ καταστρέφεται ἡ ἡγεμονία του ἂν, εἰς τὰς ὁποίας ἔλυσε ῥητῶς ζητήσεις, συμβουλευόνται ἄλλα τι παρὰ τὸ κεῖμενόν του.

Εἰς τὴν ὑπόθεσιν περὶ τῆς ὁπαίας ὁ λόγος, συμβαίνουσι εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν δύο τρόποι κυβερνήσεως, ὁ εἰς συνταγματικὸς, ὁ ἄλλος στασιωτικὸς· διότι τὸ βάρβαρον ὄνομα τοῦτο εἶναι τὸ μόνον ἀνῆκον εἰς ὁμάς ἀλόγους, πρᾶ-
ερχομένας ἀπὸ ἀστάτους περιστάσεις. Ὁ πρῶτος εἶναι ἀπλοῦν

μόνον φαινόμενον · προμηθεύει ὀνομασίας εἰς τινὰς ἐξουσιασ-
τάς, ἐπιγραφάς εἰς τὰς πράξεις των, τύπους ἢ σχεδιασμοὺς,
εἰς τὰς ἀποφάσεις των. Ὁ δεύτερος εἶν' ἡ δύναμις τῆς κί-
νῆσεως, καὶ ἂν κρύπτεται ὅσον ἐμπορεῖ, αὐτὴν μόνην αἰσθά-
νονται. Ἄν τὰ ὀνόματα τοῦ πολιτικοῦ συντάγματος παρ-
ιστάνωνται ἀκόμη ἐνίοτε εἰς τινὰ ὅμματα, τὰ αὐτογνώμονα
θελήματα κυβερνοῦν τὰς πράξεις, καὶ εἰσέρχονται εἰς τὰ
σπλάγχνα τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων. Ἡ δύναμις
εἶναι πάντοτε ἀνίσος μεταξὺ τῆς εὐταξίας καὶ τῆς ἀταξίας,
τούτῃ γρήγορα ὑπερισχύει καὶ κατακρατεῖ· ἀλλ' ἡ συνύπαρ-
ξις των ἀνοίγει, μεταξὺ τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης, καθημε-
ρινὸν καὶ σκανδαλώδη πόλεμον, ὅστις ἂν καὶ ἀδυνατίζῃ
τὴν πρώτην, ἀφίνει ὁμῶς τὴν δευτέραν χωρὶς ὑπόληψιν,
χωρὶς τιμὴν, χωρὶς ὁμολογίαν. Ὅσον ὀλίγον καὶ ἂν μείνῃ
ἀκόμη ἀπὸ τὴν κανονικὴν κυβέρνησιν, ἀρκεῖ νὰ σχίσῃ τὸ
προσωπεῖον τῆς αὐτογνωμονικῆς ἐξουσίας, ἡ ὁποία ἐρεθι-
ζομένη διὰ τὴν καταισχύνην τῆς γίνεται πλέον αἰσχροτέρα.
Ὅταν αἱ δύο τοῦτοι κυβερνήσεις συνυπάρχωσι, παρατήρησε
ἐπιμελῶς τί γίνεται εἰς τὰς ἀνωτέρας καὶ ὑποδεεστέρας
διοικήσεις, εἰς τὰ συμβούλια, τὰ γραφεῖα, τὰ κριτήρια,
θέλεις ἰδεῖν παντοῦ τοὺς πλειότερους ὑπουργοὺς νὰ κατα-
γίνωνται μᾶλλον εἰς ἐτοιμασίαν, ἐκτέλεσιν, ἐφαρμογὴν τῶν
ἐξωτερικῶν νόμων, παρὰ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν νομίμων ὑπ-
ουργημάτων. Ὅταν εἰς κυβέρνησιν τινὰ ᾖναι δύο εἰδῶν πολι-
τικά στοιχεῖα, τὰ πονηρὰ κυβερνοῦν πάντοτε καὶ ἐμψυχύνουν
τοὺς πλειότερους ὑπουργοὺς τῆς ἐξουσίας. Τὰ κανονισμένα
πράγματα, ἂν κατὰ τύχην παρουσιασθῶσιν ἀκόμη, φαίνονται

ἀδιάφορα, καὶ μὲ καταφρόνησιν ἀναβάλλονται εἰς στιγμὰς μεγαλητέρας εὐκαιρίας. Τοὺς φαίνεται ὅτι δὲν κυβερνοῦν οὐδὲ διοικοῦν, ἂν δὲν κλονίσωσιν ἢ κλονισθῶσι· φοβοῦνται εἰς ὑπερβολὴν τὴν εὐταξίαν, ὅχι μόνον ὡς εὐταξίαν, ἀλλ' ὡς πρᾶγμα ἀηδές. Σημείωσε περιπλέον ὅτι εὐθύς ἀποῦ παύσῃ ἡ αὐτογνωμονικὴ κυβέρνησις, τὸ ἥμισυ τῶν ὑπουργῶν θέλει εἶσθαι περιττόν, καὶ ἡ κυβέρνησις πολὺ πλέον ὀλιγώτερον ἄσματος εἰς μισθοὺς καὶ χαρίσματα. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ συναριθμῇς μὲ τὰς ἐπιμακρυνούσας τὴν τοιαύτην κυβέρνησιν αἰτίας, καὶ τὰ ὁποῖα εὐχαριστεῖ συμφέροντα, τὴν ὁποίαν τρέφει πλεονεξίαν, ἐπομένως τὴν ἀπαιτουμένην μεγάλην αὐξήσιν τῶν δημοσίων ἐξόδων· διότι ἡ τυραννία καὶ ἡ ἀπάτη πληρόνεται μὲ μεγάλας ποσότητας. Ἡ ἀπογύμνωσις ὀλοκλήρου ἔθνους ἀπὸ τὰς προσωπικὰς ασφαλείας γίνεται τότε τὸ μόνον ἐπιτήδευμα, ἡ μόνη τέχνη πολλῶν χιλιάδων ὑπουργῶν καὶ ἐπιστατῶν παντὸς βαθμοῦ· ὅθεν εἶναι δικαιοτάτον νὰ γίνεται τοιοῦτον ἐπιτήδευμα ἐπικερδέστατον, καὶ ν' ἀνταμείβεται ἡ ἀτιμία μὲ ὑπερβολικὰ κέρδη.

Ὁ καθαρὸς δεσποτισμὸς ἐμπορεῖ νὰ μετρήσῃ τὰ ἐξοδά του, ὅπως τὸν ἀρέσκει· ἀλλ' ἡ δικαία κυβέρνησις καταγίνεται νὰ περιορίζῃ τὰ ἰδικά της, προσπαθεῖ νὰ τὰ σμικρύνῃ ὅσον ἐμπορεῖ· γίνεται τόσον πλέον καλητέρα ὅσον ὀλιγώτερα ἐξοδεύει. Ἀδύνατον εἶναι νὰ εὕρῃ τις εἰς εὐθνήν τιμὴν δολίαν κυβέρνησιν ἢ ὁποῖα θέλει νὰ ᾔῃ αὐτογνωμονικὴ καὶ νὰ φαίνεται συνταγματικὴ· διότι πρέπει νὰ πληρόνωνται ἐν ταυτῷ ἡ κατὰ τὸ φαινόμενον εὐταξία καὶ τὰ κρυφὰ μέσα τῆς ἀταξίας, τὰ μυστήρια τῆς προδοσίας, νὰ μισθοδοτῶνται

παντοῦ τὰ ὄργανα καὶ οἱ συναίτιοί της. Κατηγοροῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ ὑπερβολικοὶ φόροι, διὰ τὴν ὁποίαν προξενοῦν εἰς τοὺς συνεισφέροντας χρηματικὴν ζημίαν· αὐτὸ ὅμως εἶναι τὸ μικρότερον αὐτῶν κακόν· πληροῦν τὴν κοινὴν καταδυναστείαν· κάμνουν πάντα ἀδύνατον τὴν διατήρησιν τῶν ἀσφαλειῶν.

Ἄλλ' ἂν τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς κυβερνήσεως εἴν' ἐπικερδὲς διὰ τοὺς ὑπουργοὺς τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας, δι' αὐτὴν βέβαια δὲν μένει οὐδὲν κέρδος. Ἀντὶ νὰ στραφῇ πρὸς ὄφελός της, τὴν βάλλει εἰς κακὴν καὶ ἐπικίνδυνον θέσιν, τὴν κρατεῖ εἰς παντοτινὴν δολιότητα, τὴν καταδικάζει νὰ μηχανεύεται ἀκαταπαύστως ἐλεεινὰ σοφίσματα (τῶν ὁποίων ἡ παραλογία εἶναι φανερά καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδιώτας) καὶ τὴν βάλλει εἰς κίνδυνον κατὰ μέρος καὶ κάποτε ἐνταυτῇ τῆς μνησικακίας καὶ τῶν προσβολῶν τῶν πληγωμένων εἰς διαφόρους καιροὺς ἀπὸ τὰ ἄνομα ὄπλα τοῦτα, ὅσας εἰς τὰς χεῖρας της. Ἐπειδὴ, λαμβάνουσα ἀπὸ τὸ μέσον τῶν φατριῶν τὰ ὄργανα καὶ τὰ σφάγια της, ἡ αὐτογνώμων κυβερνήσις ἐμψυχώνει τὸν ἐνθουσιασμόν, διαιωνίζει τὰς ἐκδικήσεις των, τρέφει τὴν ἀπιστίαν τῶν κυβερνωμένων, τὴν ἄστατον ἀνησυχίαν, τὴν φαντασιώδη ἐλπίδα, καὶ τοὺς κατασύρει, διὰ τῆς προσκαίρου κακοπαθίας, εἰς τὴν ἐλεεινοτέραν καταστροφὴν.

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ τοιοῦτου εἶδους τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν ἀντιπροσωπικὴν καὶ δικαστικὴν τάξιν πρέπει νὰ ἐξετασθῶσι μερικῶς.

Διὰ νὰ κατασταθῶσι διόλου φανταστικά καὶ ἀσφαλείας

ἀναγκαῖον εἶναι νὰ κάμωσιν εἰς τρόπον, ὥστε ἡ ἔθνικὴ ἀντι-
προσωπεῖα νὰ ἦναι μάταιον εἰδῶλον. Ἀκυρόνουν λοιπὸν τὰ
πολιτικά δίκαια · διορίζουν τοὺς ἐκλέκτορας, τοὺς ὀνομά-
ζουν αὐτεπαγγέλτως · συνδέουν τὸ τοιοῦτον ὑπουργήμα μὲ
εὐεργεσίας αὐτογνωμόνως μοιρασμένας. Πότε τοὺς ἀφίνουν
μόνον τὸ δικαίωμα νὰ πρόβάλλωσιν ὑποψηφίους ἐκ τῶν ὁ-
ποίων αὐλικοὶ, ἐνωμένοι εἰς σῶμα, διορίζονται νὰ ἐκλέξωσι
τοὺς πλέον ὁμοίους των · πότε, ἂν οἱ ἐκλέκτορες μέλλουν νὰ
κάμωσιν ἀμέσως ἐκλογὰς ὀριστὰς καὶ τελείας, μεταχειρί-
ζονται πᾶσαν μηχανουργίαν, διαφθοράν, βίαν, διὰ νὰ τοὺς
ὑποχρεώσωσι νὰ ψηφίσωσι κατὰ τὴν θέλησιν καὶ τὴν προ-
μελετημένην ἀπόφασίν των. Τοιοῦτοτρόπως συγκροτοῦν τὸ
καλούμενον ἀπ' αὐτοὺς ἀντιπροσωπικὸν συνέδριον, τὸ ὅποιον
παραστένει τὸ πρόσωπον τῆς κυβερνήσεως μόνον · διωργα-
νισμένον οὕτως ἀπὸ τὰ φιλοστοργώτερα τῆς τέκνα, ἀπὸ τοὺς
πιστοτέρους τῆς ὑπουργοῦς, ἀπὸ τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἀπὸ τοὺς
ἀπολαύοντας παλαιὰ ἢ νέα προνόμια λειτουργοῦς, βουλευ-
φόρους, γενικούς καὶ μερικούς διοικητάς, προέδρους καὶ
βουλευφόρους τῶν κριτηρίων, τοποτηρητάς, ἐπιτρόπους καὶ
συνηγόρους τοῦ ἡγεμόνος. Βάλλουν πᾶσαν ἐπιμέλειαν νὰ μὴ
παρευρεθῇ ἀπὸ τὸ μέρος τῶν κυβερνωμένων, ἂν ἦτο δυνατόν,
κάνεις νὰ τοὺς παριστάνῃ, κάνεις νὰ ὑπερασπίζεται τὰ συμ-
φέροντά των ὡς ἰδικά του, κάνεις ὅστις ἤθελεν ἐμπορέσθαι
νὰ φανερώσῃ, εἰς αὐτὸ τὸ συνέδριον, τὰ φρονήματα, τὰ
αἰσθήματα, τὰς ψηφοφορίας των. Αὐτοῦ (ἂν δὲν προ-
ταχθῇ γενικὴ σιωπὴ) ἡ φωνὴ τῆς κολακείας ἀντηχεῖ μόνῃ
ἐλευθερίας · ἂν κατὰ τύχην τινὲς ὑψώσωσι τὴν φωνὴν διὰ νὰ

ἀνακαλέσῃ τὰς ὑποσχεθείσας ἀσφαλείας, διὰ τὸ ἀποδείξῃ τερατώδεις καταχρήσεις, τοὺς περικόπτουν, τοὺς περιπνίγουν αἱ κραυγαί, καὶ μετ' ὀλίγον δὲν στέργουν πλέον οὐδὲ ν' ἀκούσῃ τὴν φωνὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς πατρίδος.

Ἀφοῦ καταστήσῃ εἰς τοιαύτην δουλείαν ἢ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν διαφθοράς, ἡ λεγομένη τούτῃ ἀντιπροσωπικὴ σύνοδος εἰς ἄλλα δὲν καταγίνεται πλέον παρὰ νὰ ἀναγορεύῃ τὸ βασιλείον τῆς αὐτογνωμοσύνης, νὰ καταστήσῃ δικτατορίας, νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν φρονημάτων καὶ τῶν προσώπων, ν' ἀναστρέφῃ τὴν συνταγματικὴν τάξιν πρῶτον μὲ προσκαίρους ἐξαιρέσεις, ἔπειτα μὲ παντελεῖς μεταβολάς. Τοιαύτη σύνοδος πιστεύει, ὅτι ἡ συγκατάνευσις τῆς, ἡ συγκατάνευσις τινὸς ἄλλου συνεδρίου, καὶ ἡ θέλησις τῶν λειτουργῶν ἀρκοῦν νὰ μετασχηματίσῃ τοὺς θεμελιώδεις νόμους. Πλάττουν δὲν ἐξεύρω ποίαν συγκλητικὴν μοναρχίαν, ἡ ὁποία διαλύει τὸν συνταγματικὸν ὀργανισμὸν ὅλης τῆς πολιτείας κατὰ τὴν ὕφεξίν τῆς. Λαμβάνει τὸν τόπον τοῦ πολιτικοῦ συντάγματος ἢ αὐτογνώμων συντακτικὴ ἢ καταστρεπτικὴ δύναμις, ἡ ὁποία μέλλει νὰ τὸν μετασχηματίσῃ καὶ νὰ κατασκόπητῃ πάντοτε, ἕως νὰ μὴν ἀφήσῃ ἔχθρας κοινωνικῆς ἀσφαλείας. Ἀναγκάζομαι νὰ τὸ εἶπω καὶ δεύτερον, ὁ καθαρὸς δεσποτισμὸς εἶναι εἰλικρινέστερος, καὶ οἱ σφετερισμοὶ τοῦ δὲν εἶναι πλείότεροι. Παντοῦ ὅπου εἶναι σύνταγμα πολιτικὸν ἔγγραφο, τὸ σύστημα τῶν ἀντιπροσώπων δὲν ἔχει ἄλλην νόμιμον ἐξουσίαν, παρ' ὅσῃν συγχωρεῖ καὶ προσδιορίζει εἰς αὐτὸ τὸ πολιτικὸν τοῦτο σύνταγμα, ἐπομένως δὲν τοῦ

ἐδόθη κάμμία κατ' αὐτοῦ ἐξουσία, παρεκτός ἂν τοὺς ἐδι-
όρισε ῥητῶς νὰ ἐμποδίσωσιν ἢ νὰ μεταλλάξωσι τινὰς δια-
τάξεις του.

Θεμελιώδους τινὸς νόμου τὰ ἄρθρα ἐμποροῦν νὰ διαιρε-
θῶσιν εἰς τέσσαρας τάξεις. Εἰς τὴν πρώτην περικλείω ὅσα
γνωρίζουν καὶ διακηρύσσουν τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας·
ὅστις ἀκυρώσῃ ἢ περιορίσῃ τὰ τοιαῦτα ἄρθρα, φέρεται ὡς
τύραννος, καὶ ὡς δυνάστης τοῦ κόσμου. Αἱ διατάξεις τοῦ
δευτέρου εἶδους ἀποβλέπουν τὴν θέσιν τοῦ νόμου· διορίζουν
τὸν ὀργανισμόν καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἀξιωματικῶν ὅσοι
προσκαλοῦνται εἰς συνέργειαν· λέγουν μάλιστα πῶς, ἀπὸ
ποίους, καὶ πόσος ἀριθμὸς ἀντιπροσώπων ἐκλέγονται καὶ
ἀνανεοῦνται· ποῖοι οἱ ἐκλέκτορες καὶ ποῖοι ἐμποροῦν νὰ ἐκ-
λεχθῶσι· ποία ἀξιότης ἢ κατάστασις χρειάζεται καὶ ἀρκεῖ,
διὰ νὰ συναριθμηθῇ τις μὲ τοὺς πρώτους ἢ τοὺς δευτέρους·
καὶ τοῦτα εἰν' ἀκόμη οὐσιωδέστατα ἄρθρα· οἱ ἀντιπρόσωποι
οἷτινες ἤθελαν τολμήσῃν νὰ τὰ ἀλλοιώσωσιν, ἀλλάσσουν
τὴν φύσιν τῆς ὁποίας ἐνδύθησαν ἐξουσίας, καὶ γίνονται
φανερὰ ἔνοχοι σφετερισμοῦ. Εἰς τὴν τρίτην τάξιν, τὸ πολι-
τικὸν σύνταγμα διαλαμβάνει διατάξεις, αἱ ὁποῖαι διδάσκουν
πῶς νὰ ἐκτελῶνται καὶ νὰ ἐπιβάλλωνται οἱ νόμοι, δηλαδὴ,
τὴν γενικὴν διοίκησιν τῆς ἐπικρατείας καὶ τῶν δικαστηρίων.
Ἄν καὶ ἦναι ὀλιγάριθμα τὰ ἄρθρα τοῦτα, χρησιμεύουν ὅμως
διὰ νὰ χαρακτηρίσωσι τὴν κυβέρνησιν, τὸ πολιτικὸν σύστημα
ὑπὸ τὸ ὅποιον καθεὶς ἔχει νὰ πολιτεύεται, καὶ τὸ ὅποιον οἱ
ἀντιπρόσωποι ὑπόσχονται νὰ φυλάξωσι, καὶ κἀνεὶς δὲν τοὺς
ἐψήφισε διὰ νὰ τὸ μεταμορφώσωσιν. Ἀλλ' ὁ ὅρκος τῶν

ἀντιπροσώπων ἐκτείνεται μάλιστα καὶ εἰς τετάρτην τινὰ τάξιν διατάξεων, αἱ ὁποῖαι ἤθελαν ἴσως φανῆν ὅτι δὲν εἶναι τόσον ἀξιόλογοι, ἢ διότι κανονίζουν πράγματα πλέον εὐμετάθετα, ἢ ἐπειδὴ προῆλθον ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐμποδίσωσι τινὰς κατὰ συμβεβηκὸς καταχρήσεις. Εἶθε τὸ πολιτικὸν σύνταγμα νὰ διελάμβανε πολὺ ὀλίγα τοῦ τελευταίου τούτου εἶδους ἄρθρα. Ἀλλ' ἂν ἀκόμη ἤθελαν καταστήσειν νὰ ᾖναι περιττὰ ἢ ἐνοχλητικὰ, ἢ ἀποκοπὴ τῶν ἀνήκει μόνον εἰς ὅσους ἐδόθη εἰδικῶς ἡ τοιαύτη ἐξουσία, τὴν ὁποίαν, ἀντὶ νὰ ᾖναι ἀπὸ τὰ καθήκοντα τῶν συνταγματικῶν ἀντιπροσώπων, τοὺς τὴν ἀφαιρεῖ ἡ ὑπόθεσις τῆς ἀντιπροσωπικῆς τῶν ἀποστολῆς. Ἐπειτα δὲν ζητοῦμεν ἐδῶ πῶς καὶ ἀπὸ ποίους ἡ ἐξουσία τῆς ἀλλοιώσεως τοῦ πολιτικοῦ συντάγματος ἐνδέχεται νὰ ἐνεργηθῇ, χρεῖας καλούσης · ἱκανὸν εἶναι νὰ καταλάβωμεν καλὰ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐνεργῇται, κατ' οὐδένα τρόπον, ἀπὸ τοὺς ἐκλεγμένους μὲ ὑπόσχεσιν νὰ μὴ τὴν ἰδιοποιηθῶσι ποτέ. Λαμβάνοντες τὴν αὐτογνωμόνως καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς ἐκλέκτορας τῶν, ἤθελεν εἶσθαι ὑπερβολικὴ παρανομία, καὶ (ἐπειδὴ μᾶς ἀναγκάζουν νὰ τὸ ἐκφωνήσωμεν) ἔργον στασιῶδες · διότι ἡ στάσις εἶναι αὐτογνωμονικὴ κίνησις, ἐναντία εἰς τὸν ἄρχοντα νόμον καὶ εἰς τοὺς νομίμους κυβερνήτας.

Λέγω δ' ἀκόμη ὅτι ἡ φυλακὴ τῶν πλέον ἀτελῶν διαταγῶν χάρτου συνταγματικοῦ εἶναι μυριάκις ὀλιγώτερον ἐπιβλαβὴς παρὰ τὴν ἀνυπομονησίαν νὰ τὰς ἀναμορφώσωσιν. Ὅχι! ὅστις λαμβάνει αὐτογνωμόνως τοιαύτην ἐξουσίαν, δὲν φοβερίζει ποτέ τὰ ἑλλειπῆ ἄρθρα · ἐξεύρει πολλὰ καλὰ ὅτι δὲν εἶναι τόσον ἐπιβλαβὴ · ἀλλὰ κατατρέχει τὰ πλέον σω-

τήρια, τὰ ἀσφαλιστικώτερα, ὅσα καταστήνουν τὴν πρώτην καὶ δευτέραν τάξιν τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων τεσσάρων τάξεων, ὅσα εἶναι φυσικὰ ἀμετακίνητα, ἢ τοῦλάχιστον ὅσων ἡ μεταβολὴ θέλει εἶσθαι ἀληθῆς πολιτείας μεταλλαγὴ. Καὶ τωόντι τὸ ἔθνος βάζεται εἰς πολιτικὴν μεταλλαγὴν, ὡς αἰς ὅποιαδήποτε ἀπὸ τὰς συνταγμένας ἐξουσίας σφετερίζεται τὴν ἡγεμονίαν τῆς συνταγμένης πολιτείας. Καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ συντακτικὴ ἐξουσία ἐνεργῇται νομίμως, ὁ καιρὸς τῆς ἐνεργείας τῆς, εἴν' ἐπικίνδυνος· ἀλλ' ὅποιος ἀταξίας, ὅποιος δυστυχίας δὲν πρέπει νὰ προσμένῃ τις, ὅταν ἡ τοιαύτη ἐξουσία ἐνεργῇται αὐτογνωμόνως, καταφρονοῦσα τὴν κοινὴν πίστιν.

Ἐνῷ καταχρῶνται οὕτως τὸ φάντασμα τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, προσποιῶνται νὰ συστήσωσιν ἀκόμη ἐπαρχικὰ καὶ κοινοτικά συμβούλια· δίδουν τὸνομα τοῦτο εἰς ἐπιτροπείας τῶν ὁποίων τὰ μέλη ἐπειδὴ ὠνομάσθησαν ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν, χωρὶς κάμμίαν συμμεθεῖξιν τῶν διοικουμένων, ἐκθέτουν ὅσα τοὺς παρήγγειλαν θέληματα, ἢ ὅσα τοὺς ἐνέπνευσαν τὰ εἰδικὰ συμφέροντα τῆς φυλῆς των· καὶ οὕτω λέγουν, ὅτι οἱ τοιοῦτοι ἐπίτροποι ἐκθέτουν τὴν κοινὴν θέλησιν ὁλοκλήρου πόλεως, ὑπατείας ἢ ἐπαρχίας. Ἄν, τέλος πάντων, στέρξωσι νὰ τοὺς ἀλλάξωσι μὲ ψήφους, ἢ ψηφοφορίαν θέλει γενῇ ἀπ' αὐτὰς, ἢ ἀπὸ τοὺς ὀλιγαρίθμους προστατευομένους των· καὶ θέλουν ἐπιμεληθῇν μεγάλως, ὥστε οἱ κάτοικοι τῶν τύπων νὰ μὴ μετέχωσιν ὀλοτέλα εἰς τὰς ἐκλογὰς ἐκείνων οἵτινες μέλλουν νὰ διοικῶσι τὰ πλέον ἤμεσα συμφέροντά των, καὶ νὰ ψηφοφορῶσιν εἰς ὄνομα αὐτῶν, περὶ τῶν ἐξόδων καὶ τῶν δημοσίων ἀναφορῶν.

Εἴπαμεν μὲ ποῖα μέσα οἱ ὀρκωτοὶ κριταὶ (ἂν δὲν ἐκβάλ-
 λωσιν ἀπὸ τὸ μέσον καὶ τούτην τὴν εἰς αὐτοὺς ὀχληρὰν
 κατὰστασιν) ἤθελαν ἀποκατασταθῆν ἐπίτροποι ἐκλεγμένοι
 ἀπὸ ἐπάρχους καὶ προέδρους, κατὰ τὰ μέτρον τοῦ συμφέρον-
 τος, τὸ ὁποῖον οἱ κυβερνήται εὐρίσκουν εἰς κρισιολογίας, τῶν
 ὁποίων κάμνουν τὸν κατάλογον, πρὶν ἐκλέξωσι τοὺς ὀρκωτοὺς.
 Ἀφοῦ καταργήσωσι τοὺς περὶ τῆς κατηγορίας ὀρκωτοὺς, οὐδὲ
 τότε θέλουν ἐμπιστευθῆν εἰς τὸ οὕτως ἐξευτελισμένον φάν-
 τασμα τοῦ συστήματος τῶν περὶ τῆς κρίσεως ὀρκωτῶν, ἀλλὰ
 θέλουν τοῦ κρύψειν τὴν γνῶσιν τῶν πλειότερων ἐγκληματικῶν
 ὑποθέσεων, εἴτε προφασίζόμενοι ὅτι εἰν' ἀπ' ἐκεῖνα τὰ ἀδική-
 ματα τὰ ὁποῖα δὲν ὑπόκεινται εἰς σωματικὰς καὶ ἀτιμο-
 ποιὰς ποινὰς, εἴτε διορίζοντες διὰ πολλὰ ἐγκλήματα ἐξ-
 αίρετα κριτήρια.

Τωόντι, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ μεταβάλλωσι τὰ στοιχεῖα,
 τὰ μέσα τῆς δικαστικῆς τάξεως, ἀφοῦ ἀπεφάσισαν νὰ κατα-
 φέρωσι τὰς διακηρυγμένας ἀσφαλείας εἰς ἀσημάντους λέξεις.
 Πρὶν στρέψωσιν ἐναντίον τῶν ἀσφαλειῶν τοὺς συνήθεις κριτὰς
 ὅσοι ἐδιωρίσθησαν πρὸς ὑπεράσπισίν των, ἀρχίζουσιν ν' ἀνα-
 στένωσιν αὐτοβελήτως ταρακτικὰ κριτήρια, ἀνομα συνέδρια,
 μερικὰ, αἰεκίνητα, ἐκτακτὰ ἢ ἄλλα διάφορα, καὶ συμβούλια,
 ἢ ἐπιτροπείας στρατιωτικὰς. Σχεδὸν ὅλα τὰ ὀνόματα ταῦτα
 προλέγουσιν ἄρκετὰ τί πρέπει νὰ προσμένεται ἀπ' αὐτὰ καθεὶς,
 τέλος πάντων, ἐξεύρει ὅτι μεταχειριζόμενοι τοιαύτην δικαιο-
 σύνην, δὲν ἀποβλέπουσιν τὴν προστασίαν τοῦ αἵματος, οὐδὲ τὴν
 στερέωσιν τῶν ἀσφαλειῶν. Οἱ κυβερνῶντες σπουδάζουσιν νὰ
 μεταχειρίζωνται τὰ τοιαῦτα, διὰ νὰ ἐκβάλωσιν ἀπὸ τὸ μέσον

τούς ἐχθρούς τῶν, ἢ ὁποίους τοὺς ἀρέσκει νὰ ὀνομαζῶσιν οὕτως· καὶ ὅταν ἡ ἁρμὴ τῶν ἐκδικήσεων γενῇ τόσον σφοδρά, ὁ ἀριθμὸς τῶν σφαγίων τόσον ὑπέρμετρος, ἡ ἀδικία τόσον φανερά καὶ ἀνυπόφορος, ὥστε νὰ φοβῶνται καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, ἀποφασίζουν, καὶ μὴ θέλοντες, νὰ συντρίψωσι τινὰ ὄργανα τοῦ καταδιωγμοῦ, καὶ νὰ στήσωσιν εἰς τύπον αὐτῶν συν-
 ἔδρια, κριτήρια ἢ συμβούλια εἰς τὸ φαινόμενον κανονικά-
 τερα. Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, συλλαμβάνουν ἐνίοτε τὴν
 ιδέαν νὰ χαρίσωσι κριτηριακὰ δικαιώματα εἰς ἐπικρατικόν
 τι συμβούλιον, τὸ ὅποιον ὁ θεμελιώδης νόμος δὲν γνωρίζει
 διόλου, ἢ ἀπόλυτος μοναρχία τὸ δέχεται, ἀλλὰ τὸ ἀλη-
 θινὸν ἀντιπροσωπικὸν σύστημα τὸ ἀποστρέφεται, ἐπειδὴ,
 ἀφοῦ δὲν εἶναι οὔτε ὑπεύθυνον, οὔτε ἀνεξάρτητον, ἀφοῦ
 βάλλει εἰς πρᾶξιν καὶ συγχέει ἐνταυτῷ κάθε εἶδους ὑπηρε-
 σίαν, νομοθετικὴν, λειτουργικὴν, διοικητικὴν, καὶ τέλος
 δικαστικὴν, εἶναι πραγματικῶς ἀόριστον, φυσικὰ ἀντικεί-
 μενον εἰς τὴν καθ' αὐτὸ συνταγματικὴν κυβέρνησιν, καθὼς
 καὶ διὰ τὰ ἀνωφελῆ του ἔξοδα, ἂν καὶ ἤθελε τὰ κυβερνᾶν ἢ
 φρονιμωτέρα οἰκονομία. Ὅταν τοιοῦτον συμβούλιον μετα-
 βαλθῇ εἰς κριτήριον, οἱ κυβερνῆται γίνονται κριταὶ, καὶ
 πολλάκις εἰς ἰδικὰς τῶν ὑποθέσεις. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι δύσ-
 κολον νὰ μὴ περιορισθῇ τὸ αὐλικὸν ταῦτο κριτήριον εἰς τινὰ
 εἶδη ὑποθέσεων, οἱ κυβερνῆται δὲν εὐχαριστοῦνται εἰς τὸ
 μέτρον τῆς ἐξουσίας τῶν ὡς πρὸς τὸ κριτήριον ταῦτο, ἀλλὰ
 θέλουν τολμήσωσι νὰ τὴν παρεισάξωσιν ἀκόμη εἰς τὰ συν-
 ἦθη ἢ συνταγματικὰ κριτήρια· καὶ διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ
 τοὺς ἀντισταθῶσι ταῦτα τὰ κριτήρια, στηριζόμενα εἰς τὴν

ἀμετακινήσιάν των, καταγίνονται νὰ τ' ἀποκαταστήσωσι φανταστικά, καθὼς καὶ τὰ λοιπά. Πρῶτον, θέλουν κάμειν πρόσκαιρον τὴν ὀνομασίαν τῶν κριτῶν, ἕως εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς χειροτονίας των· οὐδὲ θέλουν τοὺς χειροτονήσειν παρὰ μετὰ πολλοὺς χρόνους, διὰ νὰ τοὺς προδοκιμάσωσι, καὶ νὰ τοὺς προκαθαρίσωσι. Πρὶν τελειώσῃ ἡ διορία αὕτη, θέλουν ἐνεργήσειν εἰς τὸν νομικὸν ὀργανισμὸν κάποιας μεταβολάς, ἂν καὶ ἀνωφελεῖς ἢ ἐπιβλαβεῖς, ἀναιρετικὰς ὅμως τῶν προσεργημένων ὀνομασιῶν, θέλουν δώσειν τὴν ἄδειαν νὰ γίνωσι νέαι ἄλλαι, καὶ θέλουν προσεπιμακρύνειν κατὰ τὸ πλεόν καὶ πλεόν τὴν τελευταίαν σύστασιν. Καὶ ἀφοῦ ἀκόμη ἤθελαν ἐκτελεσθῆν, ἄλλος νέος ὀργανισμὸς θέλει εἶσθαι πάντοτε δυνατὸς, κοινολογούμενος, φανερός ἢ ἐλπιστός ἀπὸ τὸν καθένα, παντοτεινὴ ἀφορμὴ τῆς τυφλῆς ὑποταγῆς καὶ τῆς εὐπειθίας τοῦ κριτοῦ· αὐτὸς θέλει ἔχειν πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι ἐμπορεῖ, διὰ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, νὰ στερηθῇ τὸ πολιτικόν του ἐπάγγελμα μὲ σιτηρέσιον ἢ χωρὶς σιτηρέσιον, ἢ καὶ νὰ προβιβασθῇ εἰς μεγαλύτερον βαθμὴν. Ἔτις οἶδε; θέλουν ἀποφασίσειν ἴσως ὅτι τὸ ἀμετακίνητον δὲν ἀνάγεται εἰς τὸν πρόεδρον ἢ τὸν ἀντιπρόεδρον, καὶ ὅτι δὲν ἐμποδίζει τίποτε νὰ μετακομισθῶσιν αἱ λοιποὶ κριταὶ ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρην τῆς ἐπικρατείας ἕως εἰς τὴν ἄλλην. Ὅπως ἂν ἦναι, θέλουν φυλάξαι δι' αὐτοὺς τὰ μέσα νὰ τοὺς ὑποδουλώσωσι μὲ τὸν φόβον τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ τὴν εὐνοϊάν των, ἢ μὲ τὴν ἐλπίδα τινὸς προβιβασμοῦ ἢ ἄλλης τινὸς ἀνταμοιβῆς. Ἰδοὺ πῶς αἱ ἐγκληματικά καὶ αἱ πολιτικά ἀκόμη κρίσεις, ὅταν συμφέρῃ εἰς τοὺς κυβερνή-

τας, θέλουν πηγάζειν πάντοτε ἀπ' αὐτοὺς μόνον· καὶ πῶς
 θέλουν υποβάλλειν εἰς τὸν ζυγὸν τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν,
 ἥτις ἔπρεπε νὰ μένῃ ἀνεξάρτητος καὶ ἀπροσωπώληπτος.
 Ἀναμφιβόλως ἡ ὑπερτάτη ἐξουσία πρέπει νὰ ἔχῃ εἰς τὰ
 κριτήρια ἐπιστάτας ἰδίους, ἀξίους τιῶντι αὐτῆς κατὰ τὴν
 κοσμιότητα καὶ σεμνότητα, οἵτινες νὰ μὴ λησμονῶσι ποτὲ
 ὅτι πρὸ πάντων πρέπει ν' ἀκούωσι τὴν φωνὴν τῆς συνειδή-
 σεώς των, καὶ νὰ μὴ μεταμορφώωσι δημόσιον τινὰ κατη-
 γορίαν εἰς ἀχρεῖαν σοφιστικὴν περιπλοκὴν· εἰς συκοφαν-
 τικὰ πλάσματα, εἰς σατυρικὰς παρατηρήσεις, εἰς βιαίαις
 ἀράς, προφερομένας μὲ ἔμφασιν θεατρικὴν. Πλησίον ὅμως
 ἢ ὑπεράνω τῶν ὀργάνων τούτων τῆς κυβερνήσεως, ἔχει καὶ
 ὁ νόμος τὰ ὄργανά του· αὐτὰ δὲ εἶναι οἱ κριταί· καὶ κάθε
 ἔχνος εὐταξίας καὶ δικαίου ἤθελ' ἀφανισθῇ ἀπ' ὅποιονδῆ-
 ποτε κριτήριον, ἂν ὁ πρῶτος τῶν κριτῶν του κατασταθῇ,
 χωρὶς κάμμιαν συστολὴν, τὸ ἀντιφερόμενον μέρος τῶν
 κατηγορουμένων· ἂν φοβερίζῃ τοὺς συνηγόρους, ἂν περι-
 ορίζῃ τὰς συνηγορίας· ἂν, ἀφοῦ εὕρῃ τὸ μέσον νὰ γενῇ
 ἄδικος καὶ πρὸς τοὺς ἐνόχους, προφέρῃ πρὶν τῆς ὥρας, εἰς
 ὅλον τὸ διάστημα τῆς κρισυλογίας, μὲ ὕφος ὀργίλον καὶ
 ἐκδικητικόν, τὴν ἀπόφασιν τῆς τελειώσεώς της. Εἰσιμάτην
 τοιαύται ἀποφάσεις ἤθελαν ἐπαναληφθῇ ὡς ἀπὸ ἡλῶ, ἀπὸ
 βαθμὸν εἰς βαθμὸν, εἰς πάμπολλα κριτήρια· ἡ κοινὴ γνώμη
 θέλει τὰς ἀποδοκιμάσειν ὅλας μὲ φωνὴν ὁμόψυχον καὶ εὐ-
 ρηνικὴν, τὴν ὁποίαν οἱ κριταί μόνον, κατὰ δυστυχίαν των,
 δὲν θέλουν ἀκούσειν, διότι ἀκούοντες μόνον τὴν φωνὴν τῶν
 δεσποτῶν καὶ τῶν ὑποκαιμένων εἰς αὐτοὺς, θέλουν ἐπιμέ-

νειν εἰς φατριαστικὰς πλάνας πρὸ πολλῶν χρόνων ἐξαλειμ-
 μένας ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς πολιτικῆς κοινωνίας. Πολλό-
 τатаι βέβαια ἀδικοὶ ἀποφάσεις προφέρονται καθόσον ἐπικρα-
 τεῖ ὁ καθαρὸς δεσποτισμὸς, ἀλλ' ἂν ἔγραφε τις τὰ χρονικὰ
 τῶν κριτηριακῶν ἀδικιῶν, μεταξὺ τῶν ἐποχῶν ὅσαι ἤθελαν
 δώσειν τὴν πλειοτέραν ὕλην τῆς τρομερᾶς ταύτης ἱστορίας,
 θέλουν εἶσθαι ἀκόμη ἐκείναι τῶν δολερῶν κυβερνήσεων, αἱ
 ὅποῖαι ἀποκατέστησαν φαντασιώδεις τὰς ὑποσχεθείσας ἀ-
 σφαλείας. Ἡ ταιαύτη κυβέρνησις, ὅποιονδῆποτε χρώμα-
 τισμὸν καὶ ὅποιανδῆποτε διεύθυνσιν ἤθελε λάβειν, δημα-
 γωγικὴν ἢ δικτατορικὴν, δημεγερτικὴν ἢ ἀντιδημεγερτικὴν,
 εἶναι οὐσιωδῶς κυβέρνησις ψεύδους, ἀναισχυντίας καὶ σκλη-
 ρότητος· τότε, χωρὶς καμμίαν ἐξαίρεσιν, πᾶσα ζήτησις
 ἀποφασίζεται, ὅχι ἀπὸ τὴν ἔρευναν τῶν πραγμάτων, ἀλλ'
 ἀπὸ τὴν ἰδέαν τῶν πολιτικῶν φρονημάτων τοῦ κατηγορου-
 μένου· καὶ ἐνῶ αἱ πασιφανέστεραι κακουργίαι μένουσι ἀτιμώ-
 ρηται, ἀφοῦ γνωρισθῶσιν ὅτι ἔγιναν διὰ τὴν λεγομένην
 ὀρθόφρονα φατρίαν, τὰ ἐναντία φρονήματα μὲ τὰ φρονήματα
 τῶν κριτῶν, κρίνονται ὡς ἀσυγχώρητα ἐγκλήματα. Αἱ δημό-
 σιαι δίκαι πολυπλασιάζονται ὑπέρμετρα, γίνονται αὐτογνω-
 μονέστεραι, ἀτακτότεραι, παρὰ εἰς τοὺς καιροὺς τῆς ἀπο-
 λύτου μοναρχίας· καὶ καταντᾷ σχεδὸν καθεὶς νὰ ἐπιθυμήσῃ
 τὰς παλαιὰς μυστικὰς κρισυλογίας, αἱ ὅποῖαι τοῦλάχιστον
 ἐκρυπταν τόσα σκάνδαλα.

Δὲν εἶναι ποτὲ δύσκολον νὰ προειδῇ τις ποῖον τέλος
 μέλλει νὰ λάβῃ ἡ δόλιος κυβέρνησις περὶ τῆς ὁποίας ὁ λόγος·
 θέλει φθάσειν ἢ εἰς τὸν τέλειον ἀφανισμόν τῶν ἀσφαλειῶν, ἢ

εἰς ταραχὰς αἱ ὅποιαί, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, δὲν ἀποδίδουν τὰς ἀσφαλείας. Τὸ παράδοξον εἶναι ὅτι τοιαύτη κυβερνήσις δύναται νὰ συσταθῇ· ὅτι λαὸς ἄρκετὰ φωτισμένος διὰ νὰ ἀναζητήσῃ προσωπικὰ δίκαια, καὶ ἄρκετὰ ἰσχυρὸς διὰ νὰ κάμῃ νὰ τὰ ἀναγνωρίσωσι, καταντᾷ εἰς τόσῃν ἀνοησίαν καὶ ἡλιθιότητα, ὥστε νὰ ὑποφέρῃ νὰ τὰ μετασχηματίζωσιν εἰς παιδαριώδη φαντάσματα. Ἀλλὰ ὅποιος δὲν γνωρίζει τὴν ἰσχύν τὴν ὁποίαν ἔχουν πάντοτε αἱ λέξεις, οἱ κανόνες καὶ τὰ εἰς τὸ φαινόμενον καλὰ; Συστήματα ὠρισμένα εἰς ὑπεράσπισιν τῶν ἀσφαλειῶν, γερονσία, δήμαρχοι, ἀντιπρόσωποι, ἐκλέκτορες, οἱ λεγόμενοι ὀρκωτοὶ κριταί, οἱ ὀνομαζόμενοι ἀμετακίνητοι κριταί· ὅσα παραστήνουν, τέλος πάντων, τὸ ἀντιπροσωπικὸν σύστημα, ἀπατῶσι τὴν ὄψιν, καθησυχάζουν τὰ πνεύματα, καὶ δείχνουν ματαίους τοὺς πρώτους φόβους τῶν ὀλίγων πολιτῶν ὅσους δὲν ἐμπόρεσαν ἀκόμη ν' ἀπατήσωσιν. Ὁ χρειαζόμενος εἰς τὴν γέννησιν τῆς κοινῆς ὑπολήψεως καιρὸς, τρίβεται εἰς ἀνάπτυξιν τυραννικῶν καὶ ἀπατηλῶν μέσων, εἰς διαφθοράν τῶν δημοσίων ὑπουργῶν, εἰς στέρησιν τῶν λοιπῶν πολιτῶν ἀπὸ πάσαν ἐπιρροήν, εἰς εἰσαξιν τῶν συνηθειῶν καὶ ἠθῶν τῆς κακοηθιστάτης τούτης κυβερνήσεως εἰς τὰς διαφόρους τάξεις τῶν πολιτῶν, ἕως ὅτου αἱ παρανομίαι τῆς, καὶ τὸ χειρότερον, αἱ ἀφροσύναι τῆς νὰ φέρωσιν ἀτυχήματα ἱκανὰ διὰ νὰ τὴν ἐκριζώσωσι. Ἡ πτώσις τῆς εἶναι μεγάλη καὶ ὀρμητικὴ, ἐπειδὴ τὰ προμηνυτικά της συμπτώματα ἀφανίζουν τὰς ἀπάτας, καὶ δίδουν εἰς τὴν κοινὴν ὑπόληψιν τὰ φῶτα, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἰσχύν της. Καθεὶς ἐντρέπεται ὅτι ὠνόμαζε

τὴν ἀναισχυντίαν ἐνέργειαν, καὶ τὴν γοητείαν ἐπιδειξιότητα ὅτι δὲν ἐτόλμα τόσον καιρὸν νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐφρόνει περὶ αὐτῆς, καὶ ὅτι ἀφέθη νὰ ζωγρηθῇ αὐτοβελήτως εἰς ἀσκεπάστους παγίδας.

Ὅστις ἐπαγγέλλεται τὴν κυβερνητικὴν τέχνην αὐτογνώμωνως, προχωρεῖ ὀλιγώτερον παρὰ κάθε ἄλλον ὅστις ἐπιθυμεῖ νὰ γενῇ ἄριστος εἰς τὸ παιγνίδιον, μὴ νομίζῃ ὅτι ἡ συνθήεια νὰ ἀπατᾷ θέλει τὸν φέρειν εἰς τὸ ποθοῦμενον ὁ δόλος εἶναι σύντροφος τῆς ἀπειρίας. Καὶ μ' ὅλον τοῦτο βλέπομεν πολιτικούς τινάς οἵτινες ἐσυνείθησαν τόσον εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν πολιτικῶν δόλων (ἐννοῶ τοὺς ἐξαιρετικούς νόμους καὶ τὰς αὐτογνώμονας πράξεις) ὥστε καταντοῦν νὰ πιστεύωσιν εἰλικρινῶς ὅτι εἰν' ἀδύνατον νὰ κυβερνήσωσιν ἀλλέως. Βλέπουν μὲ φρίκην τὴν στιγμὴν ὅτε ἤθελαν τοὺς λείψειν τὰ παράξενα τοῦτα μέσα ὅσα μεταχειρίζονται καθημερινῶς. Ζητοῦν τὴν στερέωσιν τῆς ἀντισυνταγματικῆς κυβερνήσεως, ὀλιγώτερον διὰ νὰ κακοποιήσωσι παρὰ διὰ νὰ μείνωσιν ἀργοί ἄφρονες τὴν ἀταξίαν, νομίζουν ὅτι κατεδικάσθησαν εἰς ἀργίαν ἢ κανονικὴ κυβερνήσις νομίζεται ἀπ' αὐτοὺς κυβερνήσις ἀοπλος. Καὶ θέλουν ἀκόμη καυχῆσθαι ὅτι ἔχουν ἐξοχωτάτην ιδέαν τοῦ εἶδους τῶν ὑπουργημάτων των, καὶ ταλανίζουσιν τὰ χυδαῖκά πνεύματα διὰ τὴν ἐπιμονὴν των νὰ ἐπαινώσιν τὴν εἰλικρίνειαν, τὴν εὐταξίαν, τὴν δικαιοσύνην. Ἐντρέπονται νὰ συναριθμηθῶσι μὲ ἀνθρώπους ἀδηγουμένους ἀπὸ τὴν ἠθικὴν, ὀνομάζοντές τοὺς θεωρητικούς χωρὶς πείραν, φίλους τῶν ἀφρημένων ἐννοιῶν. Κατὰ τὸ λέγειν των, ὅστις σέβεται τὰ δόγματα τῆς συνταγματικῆς πολιτικῆς δείχνει φανερά

στενότητα διανοίας, ἀναξιότητα εἰς τὰ πολιτικά ὑπουργήματα· καὶ ἀκούοντές τους νὰ προφέρωσιν ἀκαταπαύστως τὰ τοιαῦτα ἀξιώματα, πολλοὶ ὀρθοφρονοῦντες ἀκόμη, πασχίζουσι ν' ἀλλάξωσι γνώμην, φοβούμενοι μὴ νομισθῶσι μωροί.

Ἀναμφιβόλως ἡ πολιτικὴ εἶναι ἐπιστήμη ἐμπειρικὴ, καὶ ἤθελεν εἶσθαι ἀνόητον νὰ κάμνῃ δόγμα ὅ,τι ἀναιρεῖται ἀπὸ τὴν πείραν. Θεωρία λέγεται τὸ σύστημα ἢ ἡ συλλογὴ τῶν κανόνων τῆς τέχνης· ἂν οἱ κανόνες οὗτοι δὲν ἐμποροῦν νὰ βαλθῶσιν εἰς πρᾶξιν, ἢ ἔχωσι πρᾶξιν στρεβλὴν, ἡ θεωρία τῶν εἶναι κακὴ, ἢ μᾶλλον οὐδ' εἶναι διόλου θεωρία. Ἡ πείρα λοιπὸν πρέπει νὰ ᾔῃ ὁ μόνος διδάσκαλος· ἀλλὰ· δεῖξέ με, σὲ παρακαλῶ, πραγματικῶς τὴν ὠφέλειαν, τὴν ἀνάγκην τῶν ἐξαιρετικῶν νόμων καὶ τῶν αὐτογνωμονικῶν μέσων; ποῖα ἀποτελέσματα ἔφεραν, παρεκτὸς ἀδικίας, καὶ δυστυχίας μερικῆς, δημοσίας παραχᾶς, διχονοίας, στάσεις, ἡγεμόνων καθαιρέσεις· συμφοράς; Ποῖον βασιλικὸν διάδημα ἐστερέωσαν; ποῖον λαὸν ἀποκατέστησαν φρόνιμον, εὐτυχῆ, ἡσυχον; Ὁ ἀπόλυτος δεσποτισμὸς τοῦλάχιστον ἐμπορεῖ νὰ καυχηθῇ εἰς κάποιαν ἐπιτυχίαν· τὸν εἶδαν εἰς τινὰς τόπους, εἰς τινὰς ἐποχάς, νὰ διαμείνῃ διὰ πολλοὺς χρόνους ἡσυχος καὶ στερεός. Ἀλλ' ἡ παρᾶξενος ταύτῃ σύγκρασις τῶν θεμελιωδῶν νόμων καὶ τῶν στασιωδῶν φαντασιῶν, εἰς τί ἐπέτυχεν; εἰς ποίας σελίδας τῆς ἱστορίας εὕρισκεις τὰ ἐγκώμιά της; ποῖος τῆς θρίαμβος δὲν ἔλαβε, τέλος πάντων, τὰ ἐπίχειρα τῆς κακίας της; πότε δὲν ἠφάνισεν ὅ,τι ἐφαντάζετο νὰ σώσῃ; ποῖον ἔθνος δὲν κατεδούλωσεν ἢ δὲν ἔφερεν εἰς ἀναρχίαν; Καὶ οὕτως θέλεις νὰ ἐγκωμιάζωμεν τὴν βαθείαν σου φρόνησιν, διότι, τολμηρό-

τερος παρὰ τοὺς προκατόχους σου, ἐναγκαλίζεσαι τὰς παραδόσεις αὐτῶν, χωρὶς νὰ φοβῇσαι τὴν πτώσιν των· διότι, ἀφοῦ καταφρονῇς κάθε μάθημα, καὶ δὲν ψηφᾷς κἀνὲν παράδειγμα, ὑψόνεσαι εἰς τὰ πυκνότερα τῆς ἀνεμοζάλης νέφη, ὅθεν δὲν ἔχεις νὰ προσμένῃς ἀμμίαν βοήθειαν! Αἱ! δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι τὸ χρέος νὰ ἐκπληρώσῃ τις τὰς ὑποσχέσεις του, νὰ ᾔναι πιστὸς εἰς τὰς συνθήκας του εἶναι χυδαιοτάτη ἰδέα, οὐδ' ἔχει τί δυσκατάληπτον, διότι συνάγεται ἀμέσως ἀπὸ τὸ νόημα τῶν λέξεων καὶ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων· ἀλλ' εἶναι ὅμως συμβουλὴ τῆς πείρας, καὶ γέννημα θετικῶν παρατηρήσεων. Εἰπέ με, σὲ παρακαλῶ, ἔμὲ ποίαν λογικὴν εὐρίσκεις ὅτι ὅλη ἡ ἀγχίνοια εὐρίσκεται εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν δολίων καὶ τῶν κακοπραγμόνων; Ἐμὲ ποῖον δίκαιον ἀποδείχνεις ὅτι τὸ μέγα πλῆθος τῶν σοφῶν, ὅσοι εἰς τὸ διάστημα τῶν περασμένων ἑκατονταετηρίδων ἐφήρμοσαν τὴν ἠθικὴν εἰς τὴν πολιτικὴν, ἦσαν ἀργοὶ ὄνειροπόλοι, οὔτινες δὲν ἐδοκίμασαν, δὲν ἐπαρτήρησαν, δὲν ἐσύναζαν τίποτε; Οὗτοι ἐγνώρισαν ἀρχήτερα καὶ καλῆτερά σου τὸν κίνδυνον τῶν ἀφηρημένων θεωριῶν· ἐγνώρισαν ὅμως ἀκόμη καὶ τὴν ἀνθρώπινον καρδίαν, ἐξέτασαν μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν τὴν ἱστορίαν τῶν πολιτικῶν κοινωνιῶν, ἐπαρτήρησαν ἀπὸ κοντὰ τὸν δρόμον τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τοῦ καιροῦ των, ἐρευνήσαν τὰς αἰτίας καὶ τὰ ἀποτελέσματα τῶν προλαβουσῶν μεταβολῶν. Ἄν σὲ εἶπαν ὅτι εἰν' ἐπίσης κινδυνῶδες καὶ αἰσχρὸν ἡ βία τῶν θεμένων συνταγματικῶν νόμων, τὸ σφάλμα δὲν εἶναι ἰδικόν των· ἡ πεῖρα τοὺς ἐδίδαξε τὴν γνώμην ταύτην, δὲν τὴν ἐπλάσαν αὐτοί· καὶ θέλεις τὴν προσεπιβεβαιώσῃ καὶ σὺ

γρήγορα ἢ ἄργά μὲ νέα ἄλλα παραδείγματα, ἂν ἐπιμένῃς νὰ φαντάζεσαι σοφώτερός των, καὶ δὲν θέλεις νὰ ὠφελεθῇς ἀπ' αὐτήν.

Προφασίζεσαι τὰς περιστάσεις! Τί! ὁ παμπάλαιος οὗτος ἐπίλογος ἔχει ἀκόμη κάποιαν τινὰ ὑπόληψιν! Ὅταν, εἰς ὄνομα τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας, μωροὶ δημαγωγοὶ βασιλεύωσι διὰ τοῦ τρόμου, καὶ σκεπάζωσιν ὀλόκληρον ἐπικράτειαν μὲ αἱμάτα καὶ πυρκαϊὰς, λέγουν ὅτι τὰ ληστρικά των κατορθώματα εἶναι ἀπαιτούμενα τῶν περιστάσεων. Ὅταν ὁ τύραννος μεταβάλλῃ κάθε εἶδους κατάστασιν εἰς μάταια φαντάσματα, κάθε εἶδους δίκαιον εἰς ὄρωρὰς τῶν ὁποίων γίνεται ὁ διαμεριστής, καὶ τοὺς νόμους εἰς θελήματά του, δυσχυρίζεται ὅτι δὲν ἔχει ἄλλο μέσον νὰ προμηθεύσῃ τὰς χρεῖας τῶν περιστάσεων. Ὅταν αἱ ὑπερισχύσασαι φατρίαι χαρακτηρίζωσι τοὺς θριάμβους των μὲ τὰς ἀντεδικήσεις τῶν ἀδικῶν ὅσας ὑπέφεραν, ὅταν μιμῶνται κατὰ πάντα τὰς μηχανὰς, τὰς ἀπιστίας, τὰς βίας, διὰ τὰς ὁποίας ἐκλαίοντό ἄλλοτε, προσποιοῦνται ὅτι ὑποτάσσονται, ἐκδικούμενοι, εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν περιστάσεων. Πάντοτε λοιπὸν αἱ περιστάσεις, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρξῃ ποτὲ συνταγματικὴ κυβέρνησις, καὶ ἀσφάλεια διὰ κανένα! Ναὶ, βέβαια! αἱ περιστάσεις εἶναι ἢ γίνονται κρίσιμοι, ὁπόταν ἡ συνταγματικὴ κυβέρνησις πολεμῇ πρὸς ἀντισυνταγματικὴν κυβέρνησιν, καὶ αἱ ἀπὸ τοὺς θεμελιώδεις νόμους ὑποσχεθεῖσαι ἀσφάλειαι ἀναιροῦνται καὶ ἀκυροῦνται μὲ στασιώδεις νόμους. Τὸ πείσμα νὰ μὴ παραιτηθῇ τὸ ἄτακτον τοῦτο σύστημα, εἶναι καθ' αὐτὸ ἡ μόνη ἐπικίνδυνος περίστασις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πηγάζουν ὅλοι

οἱ λοιποὶ κίνδυναι· μεταχειρίζεσθε διὰ ἱατρικὸν τὴν αἰτίαν τῆς ἀρρώστιας, τὸ ἱατρικὸν σας ἐγέννησε καὶ τρέφει τὴν ἀρρώστιάν. Ἐποῦς δὲν αἰσθάνεται ὅτι ἡ ἄρνησις τῶν δημοσίων χαρισμένων καλῶν, μέλλει νὰ μακρύνῃ τὴν κοινὴν ταραχὴν, τὸ μῖσος τῶν δυσαρεστουμένων, τὰ μηχανήματα τῶν κακοτρόπων, τοὺς φόβους καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν φατριαστῶν; Ἄρα δὲν μᾶς διδάσκει ἡ φρόνησις νὰ μὴν ἐμπιστευώμεθα οὐτ' εἰς τὴν ἀγάπην τῶν ἐπαπειλουμένων φατριῶν, οὐτ' εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς φατρίας ἐκείνης τῆς ὁποίας οἱ σκοποὶ καὶ τὰ πάθη δὲν βοηθοῦνται ἐντελῶς; Ἄρα δὲν εἶναι φανερόν εἰς ὅλους ὅτι τὰ αὐτογνωμονικὰ μέσα εἶναι δοκίμια τυραννίας, ἥτις δὲν τολμᾷ ἀκόμη νὰ φανερωθῇ, προετοιμασίαι καταστροφῆς, δολία καὶ συχνὴ ἄρνησις τῶν ὑποσχέσεων; Τίς δὲν ἐξεύρει ὅτι οἱ τακτικοὶ νόμοι, αἱ τακτικαὶ πράξεις τῶν κυβερνητῶν, ἤθελαν ἀρκέσειν κατὰ πάντα νὰ ἐμποδίσωσι κάθε πραγματικὸν τὸλμημα ἐναντίον κατασταμένης κυβερνήσεως, ὅτι ἡ τρομερώτερα ποινὴ διὰ τὴν ὀχλοστασίαν καὶ ὠφέλιμος εἰς τὴν ἐξουσίαν, εἶναι ἡ ἐπιθεμένη ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην μὲ τρόπον φρόνιμον· ὅτι οἱ διωγμοὶ βάλλουν πλέον εἰς κίνδυνον τοὺς διώκτας παρὰ τοὺς διωκομένους· δὲν ἀπελπίζονται οἱ διωκόμενοι ἀλλ' ἐνδυναμόνονται ἐνὸς ὧς, καὶ μετὰ θάνατον φημίζονται, γίνονται ὀνομαστοί, καὶ ἀφίνουν μεταξὺ τῶν ζώντων πολλοὺς ἐκδικητάς; Πάλιν τὸ λέγω, τοῦτα δὲν εἶναι ἀφηρημένα, θεωρικὰ, στοιχειώδη πράγματα, ἀλλ' ἀπόδειξις, ἡ ὁποία δίδεται, πρὸς ἐπιβεβαίωσιν, κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν, ἀπὸ τὴν πείραν.

Μ' ὅλον τοῦτο, ὅσον πλέον ἢ αὐτογνωμονικὴ κυβέρνησις ἐπικρατεῖ, τόσον πλέον οἱ ἐπιμεληταὶ τῆς φοβοῦνται νὰ τὴν παύσωσι. Ἡ πολυχρόνιος ἀπουσία τῆς ἐλευθερίας τοὺς κάμνει νὰ φοβῶνται τὴν αἰφνίδιον ἐπιστροφὴν τῆς, ὡς μεγαλώτατον κίνδυνον· καὶ αὐξανόμενος ὁ φόβος καθημερινῶς τοὺς ἀναγκάζει νὰ προχωρῶσι γρήγορα εἰς σκοτεινὸν καὶ διεστραμμένον δρόμον, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν μίαν ἄκραν εἶναι ἡ ἄβυσσος τοῦ δεσποτισμοῦ, καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἡ ἄβυσσος τῆς δημεγερσίας. Ἐξακολουθοῦν τὸν δρόμον των λέγοντες, ὅτι αἱ περιστάσεις εἶναι δειναὶ, καὶ δὲν ψεύδονται κατὰ τοῦτο, ἐπειδὴ τὰς κάμνουν δεινὰς μὲ τοὺς ὁποίους ἐπισωρεύουν ἐξαιρετικούς νόμους. Ἀλλ' ἡ τρομερωτάτη ταύτη δι' ὅλον τὸ ἔθνος καὶ διὰ τοὺς κυβερνήτας του κατάστασις, ἥ-θελε παύσειν ἀναμφιβόλως, ἂν τὸ μωρὸν προκαταρκτικὸν αἷτιον ἔπαυε διὰ μιᾶς, ἢ τοῦλάχιστον ἐσβένετο ὀλίγον κατ-ολίγον.

Οἱ ἄνθρωποι ἀποφασίζουν νὰ ὑποφέρωσι τὸν ἀπόλυτον δεσποτισμὸν ἀφοῦ στερεωθῇ τόσον, ὥστε ἡ ἀντίστασις ἥθελε τὸν κάμειν βαρύτερον. Τί νὰ κάμωσι; ἔ πρέπει ἄρα νὰ συν-τρίψωσι τὰς κεφαλὰς εἰς τοὺς τοίχους καὶ εἰς τὰ σιδηρὰ κάγκελλα τῶν φυλακῶν; Ἐπειτα ἡ πολυχρόνιος καὶ σκληρὰ δουλεία των σβένει κάθε φῶς, κάθε ἐνέργειαν, καὶ τοὺς κάμνει νὰ χάσωσι καὶ τὴν ἰδέαν εὐτυχεστέρας καταστά-σεως· θεωροῦν τὴν τοιαύτην τύχην ὡς ἀπαραίτητον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, καὶ ἔχουν τὰς ἐλπίδας των (ἂν τοὺς ἔμεινεν ἀκόμη αἴσθημα ἐλπίδος) εἰς μίαν ἄλλην ζωὴν. Ἀφοῦ ἡ τυραννία φθάσῃ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, δὲν φοβεῖται πλέον

τίποτε ἀπὸ τὰ σφάγια τῆς τὰ αἷτια τῆς καταστροφῆς εὐ-
ρίσκονται πλέον εἰς αὐτὴν παρὰ προέρχονται ἀπὸ τοὺς ἀν-
τιζήλους τῆς. Θέλει πέσει ποτὲ, ἀσθενημένη ἀπὸ τὰς ἰδίας
ὑπερβολὰς, ἢ καταστρεμμένη ἀπὸ γείτονας ἄλλους ἰσχυ-
ροτέρους τυράννους. Ἀλλὰ τὸ ἔθνος τὸ ὁποῖον ἐκατάλαβεν
ἐντελῶς εἰς τί συνίστανται αἱ προσωπικαὶ ἀσφάλεια (εἰς
τὸ ὁποῖον καὶ τὰς ὑπεσχέθησαν, καὶ δὲν παύουν νὰ τὰς
ὑπόσχωνται) δὲν τὰς παραιτεῖται τόσον εὐκολα. Δὲν ἀρ-
νοῦμαι ὅτι ἡ καθημερεύσις συστολὴ των ἀπὸ τοὺς ἐξαιρε-
τικούς νόμους, καταντᾷ ἐνίοτε νὰ τὸ γυμνώσῃ κατὰ κράτος
ἀπὸ τὰς ἀσφαλείας του· ἰδοὺ, δὲν μὲ λανθάνει, τὸ ἔσχα-
τον τέλος τῶν τοιούτων νόμων, καὶ τὸ μόνον διδόμενον
κατὰ τὸ ὁποῖον ἤθελαν ἴσως κριθῇν καλὰ διὰ τίποτε. Ἀλλ'
ἂν δὲν τὸ ἐπιτύχωσι γρήγορα, τοὺς φεύγει διὰ τὸ τοιοῦτον
κατόρθωμα, ὅλα τὰ μέσα τῆς ἀπάτης, τῆς διαφθορᾶς καὶ
τοῦ φόβου, πρέπει νὰ συνεννοῶσι μὲ ἐξάαιρετον ἐπιδεξιό-
τητα, καὶ νὰ ἐνεργηθῶσι μὲ τόσῃ ταχύτητι, ὥστε νὰ μὴν
ἀφήσωσι σχεδὸν καθόλου εἰς τὸ δυστυχὲς ἔθνος τὸν καιρὸν
νὰ καταλάβῃ κατὰ λεπτόν τὰς τόσας ἀπάτας καὶ νὰ αἰ-
σθανθῇ τὴν πύον τῆς μεταμορφώσεώς του. Ἄν περάσωσι
δύο ἢ τρεῖς χρόνοι, ὅ,τι δὲν ἐκατόρθωσαν μὲ τὴν ἀπάτην
καὶ τὴν ἀναισχυντίαν δὲν ἔμεινε πλέον σχεδὸν ἐλπίς νὰ
κατορθωθῇ· καὶ βιάζονται, διὰ νὰ ἀποτελέσωσι τὴν γενι-
κὴν δουλείαν, νὰ ριψοκινδυνεύσωσι μὲ τὰ δραστηριώτερα
μέτρα, νὰ δοκιμάσωσι τὰ ὀζύτερα μέσα, καὶ νὰ ἐκτελέσωσιν
αἰφνιδίους καταστροφάς.

Καταλάβετε λοιπὸν, τέλος πάντων, ποῖα ἀποτελέσματα

ἔχουν ὡς πρὸς τοὺς πολίτας, τὰς κυβερνήσεις, τὴν ὑπερ-
τάτην ἐξουσίαν, ὅλην τὴν ἐπικράτειαν, οἱ ἐκ περιστάσεως
νόμοι καὶ τὰ αὐτογνώμονα μέσα ὅσα ἀκυρόνουν τὰς ὑπο-
σχέσεις θεμελιώδους τινὸς νόμου.

Πρῶτον ἡ τοιαύτη κυβέρνησις ρίπτει καὶ κατακρατεῖ
τοὺς κυβερνωμένους εἰς τὰς ὅσον ἐμπορεῖ νὰ φαντασθῇ τίς
μεγαλητέρας πολιτικὰς κακοπαθείας· διότι οὗτοι αἰσθάνον-
ται εἰς ἄκρον τὴν βλάβην τῆς, καὶ καταντοῦν νὰ νομίζω-
σιν ἀδικίας τὰς καθημερινὰς τῆς κατ' αὐτῶν βλάβας. Ὑπο-
φέροντες οἱ ἄνθρωποι τὰς φυσικὰς δυστυχίας ἐπειδὴ ἐξεύ-
ρομεν ὅτι αὐτὸς ὁ δρόμος καὶ ἡ τάξις τῶν πραγμάτων τὰς
φέρουν χωρὶς νὰ ἐμπορῶμεν νὰ τὰς ἀποφύγωμεν· καὶ
διότι ἡ φύσις δὲν μᾶς ὑπεσχέθη ὅτι θέλει ἐμποδίζειν τὴν
ἐπιρρόήν των. Ἀφοῦ βάλωμεν εἰς πρᾶξιν ὅσα μέσα μᾶς
ἔδωκε διὰ νὰ προφυλασσώμεθα, ἡ ὑπομονὴ εἶν' ἀκόμη τὸ
τελευταῖόν μας καταφύγιον ὅταν πέσωμεν εἰς δυστυχίας.
Τοιαύτην ὑπομονὴν, ἥτις τιμᾷ καὶ παρηγορεῖ τοὺς δυστυ-
χεῖς καὶ δείχνει ὅτι αἰσθάνονται τὴν ἐπίλοιπον ἠθικὴν των
δύναμιν, ἐμπορεῖ νὰ τὴν λάβῃ καὶ ὁ φρόνιμος ὑπὸ τὸν ὀλέ-
θριον καὶ σκληρὸν ζυγὸν τῆς παντοδυνάμου τυραννίας. Ἀλλ'
ἀφοῦ μᾶς ὑπόσχεσθε πάντοτε νὰ ἐπαγρυπνῆτε τὰ κτήματα
καὶ τὰ πρόσωπά μας, τὴν διατήρησιν τῆς ἐλευθερίας μας,
τὰ βλάπτετε ἀκαταπαύστως κάμνοντες καθημερινὰς ἐξ-
αιρέσεις εἰς τοὺς ἀμεταθέτους σας νόμους, δὲν ἐξεύρομεν
πλέον ποῦ νὰ εὕρωμεν αἰτίας ὑπομονῆς, καὶ ὁ νοῦς, ἀντὶ
νὰ παρηγορήσῃ, ἐξαγριώνει τὴν αἰσθητικότητά μας.

Δεύτερον, ἡ αὐτογνωμονικὴ κυβέρνησις δικαθίζει καὶ

βασανίζει τοὺς κυβερνήτας. Τωόντι, ἡ, βιάζοντες τὸν θεμελιώδη νόμον, ζητοῦν πραγματικῶς νὰ τὸν ἀνατρέψωσι, καὶ καυχῶνται, ὅτι τὸ ἄνομον τοῦτο ἔργον εἶν' ἐπιδεξιότης, ἐνῷ κυρίως πρέπει νὰ λέγεται ἀπιστία· ἡ, μὴν ὁμολογαῦντες τὸν τοιοῦτον σκοπὸν, δὲν καταλαμβάνουν, τολμῶ νὰ εἴπω, οὐδ' ἂν ἔχωσι κανένα σκοπόν. Περιπλανῶνται χωρὶς ναυτικὴν πυξίδα, εἰς τὴν διάκρισιν τῶν περιστάσεων, τὰς ὁποίας μᾶς ἀναφέρουν πάντοτε, καὶ πραγματικῶς αἱ ἄστατοι ἐπιθυμῖαι των εἶναι τόσον εὐμετάβλητοι, καθόσον καὶ αἱ περιστάσεις αἱ ὁποῖαι τὰς διεγείρουν. Τοιοῦται λειτουργοί, ὅσον ἀξιοκατάκριτοι ἤθελαν νομισθῆν, τόσον πλέον ἀκόμη εἶν' ἀξιοθρήνητοι. Ἡ ἀχώριστος ἀπὸ τὴν ὑπέρμετρον ἐξουσίαν ἀνησυχία, ἡ ἀκαταστασία τῶν συμφερόντων καὶ τῶν παθῶν γενοῦν εἰς αὐτοὺς μεγαλῆτερα βάσανα. Παρατήρησέ τους καλὰ ἓνα μετὰ τὸν ἄλλον, καθόσον ἐπικρατεῖ ἡ ἐξ ἡμισείας συνταγματικὴ, ἡ ἐξ ἡμισείας στασιωτικὴ τοιαύτη κυβέρνησις, καὶ θέλεις εὐρεῖν εἰς αὐτοὺς, καθὼς ἀκόμη εἰς τὴν κυβέρνησιν, συμπτώματα ἀνησυχίας καὶ πόνων· αἱ ἡμέραι των καταμαραίνονται καὶ δαπανῶνται μεταξὺ τῶν μεταβολῶν καὶ πολιτικῶν κρίσεων· οὐτ' ἡ ἀλαζονεία, οὐτ' ὁ πλοῦτος, οὐτ' αἱ ἡδοναί, οὔτε κ' αἱ κόποι δὲν μετριάζουν τὴν πικρίαν τῆς λύπης μετὰ τὴν ὁποίαν τοὺς ποτίζει πᾶσα νέα ἀνωμαλία.

Τρίτον, ἡ τοιαύτη κυβέρνησις βλάπτει τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν. Χωρὶς αὐτὴν, ἡ ἐμπιστοσύνη, τὸ σέβας, ὁ ὑπερβολικὸς ζήλος, ὅλα τὰ αἰσθήματα, ὅσα ἐμπνέει ὁ ὑποσχόμενος τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας θεμελιώδης νόμος, ἤθελαν

περικυκλώνει πάντοτε τὸν θρόνον, καὶ καθιερώσειν ἐξάπαντος τὴν ἡγεμονικὴν ἐξουσίαν τοῦ μονάρχου καὶ νομοθέτου ἐκείνου, ὅστις ἤθελε χαρακτηρίσειν τὴν ἀρχὴν τῆς ἡγεμονίας του μὲ τοιαύτην εὐεργεσίαν. Εἰς αὐτὸν μάλιστα παρὰ εἰς κανέν' ἄλλον συμφέρει ἡ ἀπαράβιαστος διατήρησις τοῦ τοιούτου νόμου. Αὐτὸς θέλει αἰσθανθῆν τὴν ἀντενέργειαν πάσης βλάβης ἣτις ἤθελε τολμηθῆν ἐναντίον τοῦ νόμου. Ἀναμφιβόλως, ὁ πλέον ἐπίβουλος ἐχθρὸς τοῦ ἡγεμόνος, ἢ, ἂν θελῃς, οἱ ἀνοητότεροι φίλοι του εἶναι ὅσοι τολμοῦν νὰ τὸν καθυποβάλλωσιν εἰς τὴν ἄστατον ἐπιθυμίαν των καὶ, τρόπον τινά, εἰς τὴν καθημερινὴν ἀτμοσφαιρικὴν κατάστασιν· μὲ τὴν πολυκαιρίαν, οἱ τοιοῦτοι κυματισμοὶ κλονίζουσι τὸν στερεώτερον θρόνον, ἀκόμη καὶ τὸν ἕως τότε ἀκλόνιστον, ἐπειδὴ παρασείουσι τὴν βάσιν τῶν θεμελίων του. Δεῖξέ με τὰ νέα ὑποστηρίγματα ὅσα προμηθεύουσιν εἰς τὸν θρόνον οἱ ἐξαιρετικοὶ νόμοι, ἀφ' οὗ τὸν στερήσωσι τὸ ἱερώτερον ἀπ' ὅλα, τὸ ἀποκτημένον μὲ τὴν συνένωσιν τῶν συμφερόντων του μὲ τὰ συμφέροντα τῶν πολιτῶν, καὶ τῶν ἀσφαλειῶν του μὲ τὰς ἀσφαλείας των.

Τέλος πάντων, κατὰ τὸ ὅποιον ἐξετάσαμεν σύστημα, ἡ ἐπικράτεια διαιρεῖται εἰς τρία μέρη καταπολὺ φανερά. Τὸ πρῶτον, ἂν ᾖναι δυνατόν νὰ νομισθῇ ὡς μέρος ὅλον τὸ ἔθνος, θέλει τὸν θεμελιώδη νόμον. Τὸ δεύτερον, συνιστάμενον ἀπὸ λειτουργοὺς, ὑπουργοὺς καὶ ὑπηρετάς των, θέλει τοὺς ἐξαιρετικοὺς νόμους, ἀκατανόητόν τι μίγμα δεσποτισμοῦ καὶ ἐλευθερίας, αὐτογνωμοσύνης καὶ δικαιοσύνης. Τὸ τρίτον, συνθεμένον ἀπὸ τὰ πάσαις προνοησάμενα

τάγματα, ζητεῖ κατὰ πάντα τρόπον ν' ἀναστήσῃ τὰς γοτθικὰς καταστάσεις, τῶν ὑπαιῶν οἱ δεσμοὶ διελύθησαν πρὸ πολλοῦ, καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτῶν σχεδὸν ἐξαλείφθη· τὸ μέρος τοῦτο κυματίζεται μεταξὺ τῶν συνταγματικῶν καὶ τῶν ἐκ περιστάσεως νόμων, ἀποδοκιμάζει ἢ ἀνακαλεῖ πότε τούτους καὶ πότε ἐκείνους, ὅπως ἤθελαν τοῦ φανῆν ἐπιβλαβεῖς ἢ ὠφέλιμοι εἰς τοὺς ματαίους σκοποὺς του. Ἄν καὶ ᾔνοι ἱκανῶς φανερά τὰ τρία τοῦτα μέρη, φοβοῦμαι μὴ κρύπτονται καὶ ἄλλα τινά· καθὲν ἀπὸ τὰ εὐδιάκριτα τρία τοῦτα χρώματα ἐνδέχεται νὰ κρύπτῃ ἄλλα συμφέροντα καὶ πολλοὺς μερικοὺς σκοποὺς. Ἐνὸς μὲν εὐρίσκονται ἐξαιρετικοὶ νόμοι, εἶναι πιθανὸν ὅτι αἱ ἀθεώρητοι παλαιαὶ φατρίαι ὑπάρχουν, καὶ ἐνεργοῦν ἀκόμη. Ὅστις θέλει ν' ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον αὐτῶν, πρέπει νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἀπόλυτον καὶ ἀδυσώπητον ἡγεμονίαν τοῦ θεμελιώδους νόμου. Τούτῃ μόνῃ ἀφαιρεῖ τὰ ὅπλα τῶν διχαστασιαστῶν καὶ τῶν ὑπηκόων της· ἀλλ' ἔως τότε, ὅλα τὰ μέρη τῆς ἐπικρατείας τέκονται, μαραίνονται καὶ φθείρονται. Αὐτογνώμονες πράξεις, μηχανουργήματα πολιτικὰ, φόβοι καὶ προβλέψεις παντὸς εἴδους, ἀργοποροῦν τὸν δρόμον τῶν μερικῶν ὑποθέσεων, ὀλιγοστεύουν τὸν ἀριθμὸν τῶν προϊόντων, τῶν συνθηκῶν, τῶν ἀλλαγῶν· στερεοῦν τὰς πηγὰς τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου. Ἡ δημόσιος δύναμις διαλύεται, καὶ ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ ἔθνους μένει χωρὶς ἀσφάλειαν.

Κατὰ δύο τρόπους κινδυνεύει ἡ ἀνεξαρτησία· πρῶτον, ὅταν καταχρῶνται μεγάλην τινὰ δύναμιν, καὶ ἀδικῶσι

φανερὰ μὲ τρόπον ἀναιδέστατον καὶ ἀξιοτιμώρητον τοὺς ἑξῶ· δεύτερον, ὅταν δικαιωνίζωσιν ἔσω ἄτακτον τινὰ κυβέρνησιν, ἄστατον, καὶ τόσον ἀμφίβολον, ὥστε καὶ ἀπὸ τοὺς ἑξῶ καὶ ἀπὸ τοὺς ἔσω νομίζεται καθ' αὐτὸ προσωρινή. Ἡ αὐτογνωμονικὴ κυβέρνησις πλέον παρὰ πᾶσαν ἄλλην μάλιστα, πολεμεῖ τὴν φυσικὴν δύναμιν τοῦ πολιτικοῦ σώματος, ἡ ὁποία μόνη ἐμπορεῖ νὰ ἰατρεύσῃ εἰς ὀλίγους μῆνας τὰς βαθυτέρας πληγὰς· προσαυξάνει τὰ ἀτυχήματα, ἀφίνει τὸν τόπον καὶ τὸν τυραννούμενον λαὸν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐξωτερικῶν φίλων ἢ ἐχθρῶν τῆς ἐπικρατείας· παραχωρεῖ εἰς ἄλλους τὴν ἐξουσίαν, προσκαλεῖ τοὺς ξένους νὰ προμαντεύωσι καμμίαν νέαν ἔκρηξιν τῆς ἀπ' αὐτὴν τρεφομένης διχονοίας, δικαιώνει τὰς ὑποψίας, τὰς ἀνησυχίας, καὶ ἴσως τὰς ὑπερμέτρους ἀπαιτήσεις των. Ἔθνος τι μέγα, διὰ νὰ διαφυλάξῃ ἢ ν' ἀνακτήσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν του, χρεωστεῖ μόνον νὰ ᾔναι δίκαιον καὶ ἐλεύθερον· ἀλλὰ τὸ ἔθνος ἐπάνω τοῦ ὁποίου ἐξαπλόνουν ἐνταυτῷ τὸ φάντασμα τῆς συνταγματικῆς ἀσφαλείας, καὶ τὴν ἀκατάστατον χειρὰ τῆς αὐτογνωμονικῆς ἐξουσίας, ἔχει νὰ φοβῇται πᾶσαν ἐπιδρομὴν.

Ἐπαναλαμβάνομεν λοιπὸν ἐν συντόμῳ, ὅτι ὁ καθαρὸς δεσποτισμὸς, ὅστις ἀπαρνεῖται ῥητῶς ὅλας τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας, εἶναι τῶντι ὀλιγώτερον παράλογος, ὀλιγώτερον αὐθάδης, ἐνίοτε ἀκόμη ὀλιγώτερον σκληρὸς καὶ ὀλιγώτερον φθοροποιὸς, παρὰ τὴν ἄπιστον κυβέρνησιν, ἣτις τὰς ὑπόσχεται καὶ τὰς ἀφάρπάζει, τὰς διακηρύσσει καὶ τὰς ἀπαρνεῖται, τὰς δέχεται ὡς ἀμεταθέτους διὰ νὰ τὰς βιάζῃ καθ-

ημερινῶς. Ἀλλὰ τὸ μόνον φρόνιμον καὶ ἀσφαλές σύστημα, ἂν καὶ σπανίως βάλλεται εἰς πρᾶξιν, εἶναι ὅποιον τὰς συγ-
χωρεῖ πραγματικῶς καὶ τὰς φυλάσσει εἰλικρινῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΙΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΟΣΑΙ ΔΙΔΟΥΝ ΤΩΝΤΙ ΤΑΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ.

Εἰς τὴν λέξιν κυβέρνησις, καθὼς εἰς πολλὰς ἄλλας, ἔδωκαν διαφοροὺς σημασίας. Πότε σημαίνει τὴν ἐξουσίαν τὴν ὅποιαν ἐμπιστευθῆσαν ὅσοι μέλλουν νὰ ἐπαγρυπνῶσι τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων· πότε φανερώνει περιεκτικῶς τὰς ἀνωτάτας ἐξουσίας, ἐνωμένας ἢ διηρημένας, ἐμπιστευμένας εἰς ἓνα μόνον ἢ εἰς πολλοὺς· πότε, τέλος πάντων, τὴν ἑκα-
μάν συνώνυμον μετὰ τὴν λέξιν πολιτεία, καὶ ἀντὶ νὰ φανε-
ρόνῃ τὰ ἔργα τῶν ἐξουσιαστῶν, σημαίνει τὸ σύστημα μετὰ τὸ ὅποιον τοὺς διοργάνισαν. Νομίζω ὅτι ἀπὸ τὰς τρεῖς ταῦτας σημασίας τῆς λέξεως, ἡ πρώτη εἶναι πολὺ ὀρθότερα τῶν λοιπῶν δύο· ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὸ παρὸν δὲν μετὰ βιάζει κάμ-
μία ἀνάγκη νὰ δώσω τὸν ἀκριβῆ τῆς ὀρισμὸν, ἀφίνω εἰς αὐτὴν τὴν πλέον ἀπόλυτον σημασίαν· παριστάνει λοιπὸν τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν, συνισταμένην ἀπὸ τὸν θεμελιώδη νόμον τῆς ἐπικρατείας, τοὺς μερικοὺς νόμους, καὶ ἀπὸ ὅποιαν-
δήποτε τινὰ θέλησιν ἥτις κάμνει, ἐκτελεῖ, καὶ ἐφαρμόζει ὅλους τούτους τοὺς νόμους. Ἄν, καθὼς τὸ ὑποθέτει ἡ ἐπι-
γραφή τοῦ παρόντος κεφαλαίου, ἡ τοιαύτη ὑπερτάτη δύ-

ναμὶς δίδει τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας καὶ τὰς καταστένει ἀπαρabiάστους, δὲν εἶναι χρεία νὰ ζητήσωμεν τὴν ἀρχὴν τῆς, πῶς κατεστάθη, ἔγινε, κατεσκευάσθη, ὠργανίσθη. Ὅταν τὸ ἀποτέλεσμα ἦναι κάλλιστον, ἡ αἰτία, ὅποιαδήποτε ἤθελεν εἶσθαι, εἶν' ἐξαίρετος· ὁ σκοπὸς τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ἔγινεν. Ἡ ἔλλειψις ἢ ἡ ἀτελειότης τῶν ἀσφαλειῶν, εἶναι ἡ μόνη εὐλογος ἀνάκρισις κατὰ τῆς κυβερνήσεως· ἀλλ' ὅταν δὲν φοβῇται τοιαύτην ἀνάκρισιν, καμμία κατάκρισις δὲν εἶναι ἀξιόλογος οὐδὲ πρέπει νὰ γενῇ ἐναντίον τῆς.

Ἀλλὰ πολιτικόν τι σύστημα, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν τοιοῦτον σκοπὸν, ἔχρεωστεῖ ἄρα νὰ δώσῃ ἀπαραιτήτως τινὰ στοιχεῖα, τινὰς συνθέσεις; Ναὶ βέβαια· καὶ ἐπαρτηρήσαμεν ἤδη τρία θεσμοθετήματα χωρὶς τὰ ὅποια φαίνεται ἀδύνατος ἡ ὑπαρξὶς του. Τὸ πρῶτον εἶναι οἱ ὀρκωτοὶ κριταὶ, ἡγουν, ἡ μεσολάβησις πολιτῶν οἵτινες προσκαλοῦνται, ὡς μερικὰ πρόσωπα, διὰ νὰ ἐρευνήσωσι τὰ πράγματα ὅσα κρίνονται ὡς ἀδικήματα ἢ ἐγκλήματα. Τὸ δεῦτερον εἶναι τὸ ἀμετάστατον καὶ ἡ τελεία ἀνεξαρτησία τῶν κριτῶν, καὶ τὸ τρίτον, τὸ συνέδριον τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ὁποίων ἡ συγκατάνευσις εἶναι ἀναγκαιοτάτη διὰ τὴν ἐπίθεσιν παντὸς φόρου, διὰ τὴν ἐπιχείρησιν δανείου, διὰ τὴν διακήρυξιν κάθε νέου νόμου. Ἀλλὰ τὸ τρίτον ταῦτο προϋποθέτει καὶ ἄλλα, ἡγουν, τὴν ἐλευθέραν, τὴν τακτικὴν καὶ περιοδικὴν ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων, ἀπὸ ὅλων τοῦς μετόχους τῆς πολιτείας.

Τὰ ἀπαιτούμενα εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων προσδιορίζονται κατὰ τὰς ἰδίας εἰς κάθε τόπον καὶ

ἔθνος περιστάσεις. Ἡ Ποία ἡλικία, ποῖος βαθμὸς χρηματικῆς καταστάσεως ἀνήκει ἄρα νὰ ζητῇται ἀπὸ τοὺς ἐκλέγοντας καὶ τοὺς ἐκλεγομένους; Τὰ τοιαῦτα ζητήματα δὲν λύονται πλὴν ἀφοῦ γνωρισθῇ ἀκριβῶς ἡ κατάστασις τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων, ὅσα συνθέτουν εἰς κάθε τόπον τὸ πολιτικὸν σῶμα. Παραιτοῦμαι ὅμως τὰς τοιαύτας ἀναζητήσεις, διότι ἤθελαν μ' ἀπομακρύνειν ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν μου. Μικρὰ τινὰ σφάλματα, μερικὰ τινὰ ἄτοπα σχεδὸν ἀναπόφευκτα εἰς τὴν δύσκολον τούτην ὕλην, δὲν εἶναι τόσης προσοχῆς ἄξια ὥς συνήθως τὸ ὑποθέτουν. Αἱ προσωπικαὶ ἀσφάλειαι θέλουν στερεωθῆν κάλλιστα, ὅταν τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἀρκετὰ διδόμενα, διὰ νὰ ἦναι τίς ἐκλέκτωρ ἢ ἄξιος ἐκλογῆς, προσδιορισθῶσιν ἀπὸ τὸν θεμελιώδη νόμον, ὅταν οὐδεὶς ἄλλος νόμος δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὰς σμικρύνῃ ἢ νὰ τὰς αὐξήσῃ, καὶ ὅταν μάλιστα ἦναι τοιαῦται, ὥστε τὸ συνέδριον τῶν ἀντιπροσώπων ἐκλεγμένων οὕτως, δὲν ἔχει ποτὲ ἴδια συμφέροντα ἐναντία εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ὅλου ἔθνους. Ἀλλ' ἀφοῦ ἤθελαν φαντασθῆν νὰ διακρίνωσι διαφόρους τάξεις ἐκλεκτῶρων, ν' ἀποδίδωσιν εἰς αὐτοὺς εἰδικὰ δικαιώματα μεγαλύτερα παρὰ τὰ σημειωμένα ὡς ἱκανὰ ἀπὸ τὸν θεμελιώδη νόμον, νὰ συγχωρῶσι διπλὴν ψῆφον εἰς τὸν πλούσιον, νὰ προσκαλῶσι, παραδείγματος χάριν, ὅλους τοὺς ἐκλεκτορας, μικροὺς καὶ μεγάλους, διὰ νὰ ψηφίσωσι τὰ τρία πέμπτα τῆς ἀντιπροσωπικῆς συγκλήτου, ἀφίνοντες εἰς τὸ τέταρτον τῶν ἐκλεκτῶρων τὸ δίκαιον νὰ ἐκλέξῃ μερικῶς τὰ λοιπὰ δύο πέμπτα, τότε εἶν' ἀναμφίβολον ὅτι δὲν μένει πλέον οὐτ' ἀσφάλεια οὐτ' ἐθνικὴ ἀντιπροσωπεΐα.

Εἰς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν ἀνήκει ἡ διάταξις τῶν απαιτουμένων συμφωνιῶν, ὅσαι ἀποβλέπουν τὸν ἐκλέκτορα καὶ τὸν ἐκλεγόμενον · οἱ λοιποὶ τρόποι ἢ μέθοδοι τῶν ἐκλογῶν, ἐμποροῦν νὰ κανονισθῶσιν ἀπὸ ἀπλοῦν τινὰ νόμον ὅστις ἀφίνεται εἰς τὴν κυβέρνησιν, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ νόμοι τῆς ἐπικρατείας, διὰ νὰ τὸν βάλλῃ εἰς πρᾶξιν. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη πρᾶξις δὲν ἔχει κάμμίαν συγγένειαν μετὰ τὴν ἐπιρροὴν τὴν ὁποίαν οἱ λειτουργοὶ τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας ἤθελαν δισχυρισθῆν νὰ ἔχωσι τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων, ἥτις ἤθελεν ἀκόμη καταλύσειν ἀμέσως πᾶσαν ἀσφάλειαν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας. Τῶνόντι, ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ διοργανισθῇ ἀντιπροσωπικὸν συνέδριον, τὸ ὁποῖον νὰ ἐπιμελῇται τὰ συμφέροντα τῶν κυβερνωμένων, καὶ ὅχι τῶν κυβερνητῶν, ἂν κατὰ δυστυχίαν, ἔχωσιν οὗτοι ἴδια συμφέροντα. Ὅθεν, διορίζοντες αὐτοὶ τὰς ἐκλογὰς, δείχνουν ὅτι ἀποβλέπουν εἰς κάποιον τι ἀντεθνικὸν συμφέρον · τότε, ἂν τὰ μηχανουργήματά των λάβωσι καλὴν ἐκβασιν, ὅλον τὸ σύστημα καταστρέφεται, καὶ ἐκβαίνουν ἀπὸ τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐπιστηρίζεται τὸ Κεφάλαιον τοῦτο · τίποτε πλέον δὲν μένει ἀβίαστον · καὶ οἱ ἐκλεκτορες ὅσοι ἔστερξαν τὴν τοιαύτην ἐπιρροὴν εἶναι ἄξιοι νὰ πάθωσι τὰ ἀναπόφευκτα εἰς αὐτοὺς κακὰ.

Ἐμβαίνοντες εἰς τὴν ὑπόθεσίν μας, θέλομεν θεωρήσειν, πρῶτον, τὴν σύνοδον ἢ τὸ ἐθνικὸν ἀντιπροσωπικὸν συνέδριον · δεῦτερον, τὰς λοιπὰς συνόδους ἢ δημόσια πρόσωπα τὰ ὁποῖα ἐμπορεῖ νὰ νομισθῶσιν ὡς ἀντιπρόσωποι · τρίτον, τοὺς ὑπουργοὺς ἢ ἐπιστάτας μὴ ἀντιπροσώπους, ὑποχρέους

ὁμως νὰ δώσῃ λόγον τῆς ἐπιστάσεως των · τέταρτον, τοὺς κυβερνωμένους καὶ παριστανωμένους οἵτινες δὲν εἶναι οὔτ' ὑπουργοὶ οὔτ' ἀντιπρόσωποι.

§ Α'.

Περὶ τῆς ἐθνικῆς συνόδου ἢ περὶ τοῦ νομοθετικοῦ συνεδρίου, συνισταμένου ἀπὸ ἐκλεγμένων ἀντιπροσώπων.

Ἡ ἔρευνα τῶν προβαλλομένων νόμων ὡς πρὸς τὰς σχέσεις των μὲ τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας, εἶναι τὸ κυριώτερον ἔργον τῆς νομοθετικῆς συνόδου ἥτις παριστάνει ὅλον τὸ ἔθνος · καὶ ἴσως τὸ μόνον τῆς ἔργον · διότι εἰς αὐτὸ περιέχεται ἡ ἐξέτασις τῶν δημοσίων ἐξόδων καὶ ἐσόδων, τὰ ὅποια, ὅταν ὑπερβῶσι τὰ ὄρια, βλάπτουν ὅχι μόνον τὰ μερικὰ κτήματα, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀσφάλειαν. Ὅταν ἡ κυβέρνησις ᾖ μοναρχικὴ, εὐχρὴς ἄξιον εἶναι νὰ μὴν ἔχῃ τὸ δικαίωμα ἢ τοιαύτη σύνοδος νὰ προβάλλῃ ποτὲ πρώτη τοὺς νόμους, ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴ δέχεται πλὴν μὲ μεγάλην προσοχὴν ὅποιονδήποτε νόμον προβαλλόμενον ἀπὸ τὰ μέλη της. Ἄν, ἀντὶ νὰ δέχεται ἢ νὰ ἀποβάλλῃ τοὺς προβληθέντας ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν νόμους, ἀρέσκειται νὰ τοὺς μετριάξῃ, ἂν τοὺς δέχεται μὲ ἐπιδιορθώσεις ἢ προσθήκας, τὰς ὁποίας ἡ ἐξουσία, εἰς ὄνομα τῆς ὁποίας ἐπροβλήθησαν, δὲν ἐδέχθη πρώτη, μὴν ἐλπίζομεν ἀπὸ τοιαύτην σύνοδον καλοῦς νόμους, μηδὲ μεγάλην ὠφέλειαν ὡς πρὸς τὰς ἀσφαλείας,

διὰ τὰς ὁποίας καὶ μόνας κατεστάθη. Δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ ἔχῃ ἡ κυβέρνησις τὸ δικαίωμα νὰ κυρώνῃ τὸν νόμον εἰς τὸν ὁποῖον τὸ ἀντιπροσωπικὸν συνέδριον ἔκαμε προσθήκας ἢ ἐπιδιορθώσεις· διότι ἤθελε βιασθῇ καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ἢ νὰ κηρύξῃ καὶ νὰ ἐνεργήσῃ διαταγὰς, αἵτινες τῆς εἶναι δυσάρεστοι, ἢ νὰ παραιτηθῇ διόλου ἀπὸ τὸν ὁποῖον αἰσθάνεται ἀναγκαῖον νόμον· δὲν ἐξεύρω ἂν ᾔν' ἄλλο τι ἐναντιώτερον εἰς τὸ βασιλικὸν προνόμιον, εἰς τὴν φύσιν τῆς μοναρχίας. Ἄς ἐκθεῶσιν, ἂν τὸ ὀρέγωνται οὕτως, καὶ ἄς φιλονεικηθῶσιν αἱ τοιαῦται πάρεργοι προτάσεις· ἀλλὰ πρὶν νὰ βαλθῶσιν εἰς ψηφοφορίαν καὶ νὰ εἰσαχθῶσιν εἰς τὸν προβαλλόμενον νόμον, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ λόγος, ἡ ῥητὴ συγκατάθεσις τοῦ μονάρχου, ἢ εἰς ὄνομά του τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ, εἶν' ἀπαραίτητος· διότι δὲν ἔχουν τὸ δίκαιον νὰ βουλευθῶσι, παρεκτὸς διὰ νομικὰς προτάσεις προβαλλόμενας ἢ ὁμολογημένas ἀπ' αὐτόν, καὶ κατὰ πάντα ἐκφρασμένas μὲ λέξεις ἀρμοδίους. Ἡ ἀληθινὴ καὶ μόνη ἐξουσία τῆς ἀντιπροσωπικῆς συνόδου εἶναι, νὰ φιλονεικῇ διὰ νὰ δεχθῇ ἢ ν' ἀποβάλῃ τὰ προβληθέντα, ἀφοῦ ἀποδείξῃ ἐντελῶς τὰς αἰτίας· ὅταν βάλῃ οὕτως εἰς πρᾶξιν τὴν ἐξουσίαν τῆς, ἀσφαλίζει· ὅταν σφετερίζεται τινὰ ἄλλην, βλάπτει πάντοτε.

Νομίζω ἀκόμη ὅτι ἡ ἐξέτασις τῶν ἀπὸ διάφορα μέρη στελλομένων ἀναφορῶν ἐμπορεῖ νὰ βλάβῃ ἐπικινδύνως τὴν χρεωστούμενην εἰς τὰς ἀντιπροσωπικὰς ὑπουργίας προσοχὴν, ἐξαιρῶ ὅμως τὰς περιστάσεις βαρέων καὶ φανερῶν τολμημάτων, εἰς τὸ δίκαιον τῶν ἐκλογῶν, εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῶν συνειδήσεων ἢ τοῦ τύπου, εἰς τὴν καλλιέργειαν

τινὸς κλάδου τῆς βιομηχανίας, εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῶν κτημάτων καὶ μάλιστα τῶν προσώπων. Ἀλλὰ καὶ εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἀκόμη, γενικῶς θεωρούμενον, εἶναι μᾶλλον τὸ κοινὸν συμφέρον τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, παρὰ τὸ μερικὸν τοῦ στέλλοντος τὴν ἀναφορὰν, τὸ ὅποιον πρέπει νὰ σύρῃ καὶ νὰ διευθύνῃ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ συνεδρίου τούτου. Διὰ δὲ τὰς διοικητικὰς λεπτομερείας, ὅσαι δὲν ἐγγί- ζουν ἀμέσως τὰς ἱεράς ταύτας ἀσφαλείας, εἶναι φανερόν ὅτι ἡ ἐξέτασις των δὲν ἀνήκει παντάπασι εἰς αὐτό. Ἦθελ' ἀνατρέψειν ὅλην του τὴν κατάστασιν, ἂν ἐξ ἑνὸς μέρους ὑποστηρίξῃ τὰ μερικὰ ζητήματα, διὰ μισθοῦς, ἀξιώματα, ὅποιαδήποτε ὑπουργήματα, καὶ ἂν ἐκ τοῦ ἄλλου ἀπορί- πτῃ μὲ καταφρόνησιν ἢ ἀποβάλλῃ ὡς στασιώδεις τὰς πολιτικὰς ζητήσεις, ὅσαι ἀποβλέπουν τὴν διατήρησιν τῆς συνταγματικῆς κυβερνήσεως.

Ἐπειδὴ ἡ λέξις ἀντιπρόσωποι ἐκλαμβάνεται ἐδῶ ὡς περιεκτικὸν ὄνομα, ἤθελε νομισθῇ μεγάλη κατάχρησις ἂν δοθῇ εἰς καθὲν μερικὸν μέρος τοῦ συνεδρίου· καὶ ἤθελε μάλιστα συμβῇ μεγάλη ἀταξία, ἂν καθὲν ἀπ' αὐτὰ κατ- ἀντήσῃ νὰ νομίζῃ τὸν ἑαυτὸν του ὡς ζητητὴν τοπικῶν ἢ προσωπικῶν ὑποθέσεων. Ὅσον ὠφέλιμα, ὅσον τίμια καὶ ἂν ἤθελαν εἶσθαι τὰ τοιαῦτα κινήματα, εἶναι πάντοτε δυσ- ἄρεστον νὰ θέλῃ τις νὰ ἀποδώσῃ τοιαύτας χάριτας διότι εἶν' ἀντιπρόσωπος· κινδυνεύει τοῦλάχιστον, ἐνεργῶν οὕτω μερικὸν τί καλόν, νὰ χάσῃ τὴν εὐκολίαν νὰ συνεργήσῃ ἐλευ- θέρως εἰς τὸ γενικὸν καλόν, ἥγουν, εἰς τὴν διατήρησιν τῶν κοινῶν ἀσφαλειῶν, αἵτινες εἶναι, τὸ λέγω πάλιν, ὁ κυριώ-

τατος ἢ μᾶλλον ὁ μόνος σκοπὸς τοῦ τοιοῦτου ὑπουργήματος. Ἄν καὶ ἤθελε φανῇ ἀδιάφορον νὰ εἴπῃ τις ὅτι τὸ ἀντιπροσωπικὸν συνέδριον εἶναι ἢ δὲν εἶναι μέρος τῆς κυβερνήσεως, ὀρθότερον εἶναι νὰ διακρίνεται ἀπ' ἐκείνην. τὸ ἀντιπροσωπικὸν συνέδριον εἶναι τὸ ἐξωτερικὸν τῆς ὅριον, καὶ κρατεῖ τὸν τόπον τῶν κυβερνωμένων. καὶ ἂν ὀργανισθῇ οὕτως ὥστε νὰ τοὺς παριστάνῃ τωόντι, ὅχι μόνον ὑπερασπίζει τὰ κοινὰ τῶν συμφέροντα, ἀλλὰ τὰ θεωρεῖ ὡς ἰδικὰ του. Δὲν εἶναι πλέον συμβούλιον τοῦ ἡγεμόνος, ἢ συνέδριον τῶν ἐπισήμων. τὰ μέλη του εἰν' ἀπεσταλμένοι τοῦ λαοῦ, καὶ ὅχι βασιλικοὶ πρέσβεις. Τὸ ἀντιπροσωπικὸν συνέδριον δὲν ἔχει τὴν κυβέρνησιν, οὐδ' ἐμποδίζει ἄλλους νὰ κυβερνώσιν. ἐμποδίζει μόνον τὴν κατάθλιψιν. Ταῦτα λέγοντες, ὑποθέτομεν ὅτι αἱ προσωπικαὶ ἀσφαλείαι ὑπάρχουν, καὶ δὲν τὰς ἐβίασαν ἀκόμη, καὶ τολμῶ νὰ εἴπω ὅτι δὲν εἶναι πλέον δυνατόν νὰ βιασθῶσιν οὐτ' ἀπὸ τοὺς νόμους, ἐπεὶ δὲ τὸ συνέδριον τῶν ἀντιπροσώπων ἤθελε τὸ ἐμποδίσαι. οὐτ' ἀπὸ τοὺς κριτὰς, ἐπεὶ δὲ οἱ κριταὶ εἰν' ἀνεξάρτητοι καὶ ἀληθινοὶ ὀρκωτοὶ κριταί. οὕτε, τέλος πάντων, ἀπὸ τὰς πράξεις τῶν διοικητῶν, ἐπεὶ δὲ ὁ νόμος δὲν συγχωρεῖ πράξεις αὐτογνωμονικὰς, καὶ διότι, ἂν κάμνῃς κυβέρνησις τολμήσῃ νὰ τὰς βιάσῃ, τὸ ἀντιπροσωπικὸν συνέδριον ἔχει τὴν ἐξουσίαν νὰ τῆς ἀρνήθῃ τοὺς φόρους.

Δὲν δυσχυρίζομαι βέβαια, ὅτι δὲν μένουν ἀκόμη πολλὰ ἄλλα παρατηρήσεις περὶ τοῦ ἐντελεστέρου τρόπου νὰ κατασταθῶσι, νὰ διοργανισθῶσι, καὶ νὰ ἐμψυχωθῶσιν αἱ πολιτικαὶ ἐξουσίαι. τὰ τοιαῦτα ζητήματα εἰν' ἔξω τοῦ προκει-

μένου μου· ἀλλὰ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι μὲ τὴν συνέργειαν τῶν προειρημένων συμφωνιῶν αἱ προσωπικαὶ ἀσφάλειαι μένουσιν ἀκέραιαι, καὶ ὅτι, ἀφοῦ ἐπιτύχωμεν ἕως ἐδῶ, ἠθέλαμεν ἔχειν κυβέρνησιν τόσον καλὴν, ὥστ' ἤθελ' εἶσθαι μεγάλη μωρία νὰ μὴ τὴν στηρίζωμεν, καὶ πολὺ δύσκολον, καὶ ἴσως ἀδύνατον νὰ κλονηθῇ ἀπὸ κανένα.

Αἱ μόναι οὐσιώδεις καὶ δυσκατάργητοι καταχρήσεις εἶναι ὅσαι βάλλουσιν εἰς κίνδυνον τὰ κτήματα, τὴν προσωπικὴν ἀσφάλειαν, καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν φρονημάτων. Αἱ λοιπαὶ εἰν' ἀτελειότητες κατὰ τὸ πλεόν ἢ ὀλιγώτερον ἀχώριστοι ἀπὸ ἀνθρώπινα πράγματα, καὶ τὰς ὁποίας μάλιστα ἡ κυβέρνησις δὲν ἔχει κανὲν διαφορὰν νὰ τρέφῃ, ὅταν δὲν τὰς μεταχειρίζεται διὰ νὰ βιάζῃ τὰς ἀσφαλείας. Ἀπ' αὐτὴν μάλιστα, παρὰ ἀπὸ καμμίαν ἄλλην ἐξουσίαν, πρέπει νὰ ἐλπίζεται ἡ διόρθωσις τῶν κατὰ μέρος πραγμάτων, ὅσα συνιστῶσι τοὺς νόμους καὶ τὴν διοίκησιν. Αὕτῃ μόνῃ ἐμπορεῖ νὰ αἰσθανθῇ καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ τὸ ἐλλεῖπον, τὸ περίττον, τὸ ἀργοπορίζον καὶ τὸ ἐμποδίζον. Περὶ τὰ τοιαῦτα, ἡ πειρὰ τῆς εἶναι τὸ λαμπρότερον καὶ ἀσφαλέστερον φῶς. Ὅλαι αἱ γνώσεις ὅσαι ἀνάγονται εἰς τὰ κακῶς γινόμενα, καὶ εἰς τὰ μέσα διὰ νὰ γίνωσι καλῆτερα, εἰν' εἰς τὰς χειράς τῆς ἢ τὰ προσκαλεῖ ὁπόταν τῆς ἀρέσκει. Ἄν δὲν βιάζῃ τὰς μερικὰς ὑποθέσεις, αἱ κοιναὶ εἶναι ἰδικαί τῆς, καὶ τῆς συμφέρει πολὺ νὰ ᾔῃαι ὁ μόνος κύριος αὐτῶν. Τὸ πᾶν στέκει εἰς τὴν διακρίσιν τῶν δύο τούτων εἰδικῶν ὑποθέσεων. Ἄν ἡ κυβέρνησις βιάσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν πρώτων, γεννᾶται δεσποτισμός· ἂν δὲν διοικῇ ἐντελῶς τὰς δευτέρας, ἀρχίζει ἡ ἀναρ-

χία. Πρέπει νὰ ἦναι καθεὶς κύριος εἰς τὸν οἶκόν του, καὶ ἡ κυβέρνησις νὰ ἦναι κυρία εἰς τὴν ἐπικράτειαν. Παρεκτὸς τῆς βίας τῶν ἀσφαλειῶν, ὅστις ζητεῖ πολιτικὰς μεταβολὰς, ἀλλοιώσεις τῶν νόμων ὅσοι ἀνάγονται εἰς τὰς δημοσίας ἐκλογὰς καὶ κανονίζουν τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, ὅστις ζητεῖ μεταβολὰς εἰς τὴν φύσιν, τὴν διαμοίρασιν καὶ εἰς τοὺς ἐπιτρόπους τῆς ἐξουσίας, εἰν' ἀναμφιβόλως φιλόδοξος, γίνεται μηχανὴ, συνεργὸς ἢ ἄψυχον ὄργανον τινὸς φατρίας. Ἄν οἱ συμπυλῆται τοῦ φθάσωσιν εἰς τὴν ἀναισχυντίαν νὰ τὸν βοηθήσωσι, θέλει τοὺς φέρειν διὰ μέσου τῆς ἀταξίας καὶ τῆς καταστροφῆς, εἰς τὴν δουλείαν.

Ἀλλὰ τολμῶ νὰ πιστεύσω ὅτι, εἰς τὸ ὅποῖον ἐκθέτω σύστημα, οἱ πλέον φιλοπάραχοι καὶ πλέον ἐπιδέξιοι φιλόδοξοι δὲν ἤθελαν δυνηθῆναι νὰ προξενήσωσι καμμίαν ἐξαφνικὴν κίνησιν· καὶ ὅτι, ἐνῶ προσπαθοῦν νὰ σύρῃσι τὸν δῆμον πρὸς τὸ μέρος των, ἡ κυβέρνησις ἔχει τὸν καιρὸν νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ. Διὰ νὰ κινηθῇ, νὰ ταραχθῇ ἔθνος ὁλόκληρον, ἐχρειάσθη πάντοτε νὰ ἔχῃ προλαβοῦσαν τινὰ πραγματικὴν δυσἀρέστησιν. Ὅταν τὰ μερικὰ συμφέροντα ἦναι κατὰ πάντα ἀσφαλισμένα, δυσκόλως πιστεύει καθεὶς ὅτι τὸ κοινὸν συμφέρον κινδυνεύει. Ὅστις θέλει νὰ πλανήσῃ τοὺς ἀνθρώπους, πρέπει πρῶτον νὰ τοὺς εἴπῃ ὅτι αἰσθάνονται καὶ λέγουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι· ἡ ἀπάτη χρειάζεται νὰ εὕρῃ ὑποστηρίγματα εἰς τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰ αἰσθήματα ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἐπιχειρίζεται νὰ σύρῃ πρὸς αὐτὴν, καὶ ἡ καλὴ ἔκβασις δὲν ἐδόθη εἰς τὸ ψεῦδος παρ' ὅταν ἔλαβε πρόδρομον τὴν ἀλήθειαν.

Παντοῦ λοιπὸν ὅπου βλέπεις νὰ ἦναι στάσεις, διχόνοιαι, αἰρέσεις πολιτικαί, δύο μέρη πάντοτε ἀντικείμενα, πίστευε ὅτι λείπονται νὰ κατασταθῶσιν ἢ νὰ στερεωθῶσι προσωπικαὶ ἀσφάλειαί, ὅτι δὲν τὰς ἀπολαμβάνουν, ἢ κινδυνεύουν νὰ τὰς χάσωσι, τὸ ὅποῖον εἶναι τὸ ἴδιον, ὡς νὰ τὰς ἔχασαν ἤδη. Ἄν ὑπῆρχαν πραγματικῶς, αἱ συχναὶ διχόνοιαι, αἱ παντοτιναὶ ἀντιλογίαι ἤθελαν γρηγόρα ἢ ἀργὰ τὰς ἀφανίσαι. Ἡ κυβέρνησις, καὶ χωρὶς νὰ καταβλίβῃ κἀνένα, ἐνδέχεται ἀκόμη νὰ σφάλῃ. Ἀλλ' ἐὰν βλέπω ὅτι αἱ πράξεις καὶ οἱ σκοποὶ τῆς ἔχουν πάντοτε τοὺς αὐτοὺς ἐπαινέτας, καὶ πάντοτε τοὺς αὐτοὺς κατηγόρους, θέλω εἰπεῖν ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ὁ φυσικὸς δρόμος τῶν πραγμάτων· κατ' ἐμὲ, τοιαύτη μονοτονία κρίνεται ἐσχάτη ἀταξία. Ἄνθρωποι δημόσιοι ἢ μερικοὶ, αἵτινες ἀπεφάσισαν ἐξ ἀρχῆς νὰ ἐναντιώνωνται κατὰ πάντα εἰς τὴν ἐξουσίαν, εἰν' ἀναμφιβόλως ἢ ἐχθροὶ τῆς κοινῆς ἡσυχίας, ἢ φιλόδοξοι, οὔτινες ἔκαμαν συμμαχίαν κατὰ τῶν λειτουργῶν, ἐπιθυμοῦντες ἀνυπόμονα νὰ τοὺς διαδεχθῶσιν· ἢ οὐδαμῖνοι πολυπράγμονες, ψωμοζητοῦντες τὰ ἐπαγγέλματα μὲ φοβερισμοὺς, καὶ ζητοῦντες τὰς εὐεργεσίας μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας. Ὑπερεπαινοῦν τὸ παρ᾽ ἑαυτῶν σύστημα ὡς μίαν ἀπὸ τὰς πολιτικὰς ἀσφαλείας, διότι στεροῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον ἢ ὀλιγώτερον ἐκείνας ὅσαι ἐμποροῦν νὰ τὸ καταστήσωσι γελοῖον ἢ καὶ ἀδύνατον.

Ἀλλὰ, θέλουν εἰπεῖν, δὲν ἀρκεῖ μόνον ν' ἀπολαύῃ τις τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας· χρειάζεται' ἀκόμη νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν διατήρησίν των. Δὲν λέγω τὸ ἐναντίον· καὶ ἂν ὁ σκοπὸς

τῆς ἐναντιότητος ἵνα νὰ τὰς σκεπάζῃ ἀπ' ὅ,τι δύναται νὰ τὰς βλάψῃ, ἀναγκαιότατον εἶναι νὰ τὴν συμβουηθῶμεν· λέγω δὲ μόνον, ἂν μέλλωμεν νὰ πολεμῶμεν ἀκαταπαύστως δι' αὐτάς, ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις δὲν ἔχει τόπον, ὅπου ἀφοῦ ἐσυστήθησαν ἐντελῶς, φυλάσσονται ἀπὸ τὴν χρῆσιν τὴν ὁποίαν καθεὶς κάμνει καθημερινῶς εἰς τὰς μερικὰς ὑποθέσεις του. Ἐπενόησαν πολλὰ μέσα νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς τοὺς λαοὺς ἔξεις καὶ ἤθη ξένα ἢ ἐναντία εἰς τὰ συμφέροντα τῆς μερικῆς βιομηχανίας καὶ τῆς οἰκιακῆς διαγωγῆς· ὅταν λάβωσιν ἀπόφασιν σταθερὰν νὰ φυλάσσωσι καὶ ὅχι νὰ διοικῶσι τὰ τοιαῦτα συμφέροντα, τὸ πρόβλημα γίνεται πολὺ πλεόν ἀπλούστερον. Τρεῖς συμφωνίαι πρέπει νὰ φυλαχθῶσι· νὰ διακηρυχθῶσιν αἱ προσωπικαὶ ἀσφάλειαι, νὰ ἐπινοηθῶσι φυλακτῆρια μέσα, καὶ νὰ καταφέρωσι τὸ πρᾶγμα οὕτως, ὥστε ὅσοι ἐμπιστεύθησαν τὰ μέσα τοῦτα, νὰ ἔχωσι πάντοτε σταθερὰν θέλησιν νὰ τὰ μεταχειρισθῶσι πρὸς διαφύλαξιν τῶν ἀσφαλειῶν. Σχεδὸν ὅλαι αἱ συνταγματικαὶ πολιτεῖαι ὅσαι ἔγιναν ἀπὸ τὸ 1789 ἔτος, ἐφύλαξαν τὴν πρώτην συμφωνίαν ἀκόμη καὶ τὴν δευτέραν. Ὅσον διὰ τὴν τρίτην, τολμᾷ νὰ εἴπῃ τις ὅτι δὲν θέλει ἀσφαλισθῆν ποτε ἐντελῶς ἀπὸ κανὲν εἶδος πολιτικῆς συνάψεως καὶ νομικῆς διατάξεως. Αὐτὴ ὑποθέτει καλὴν ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων· ἡ ἐκλογὴ κρέμεται ἀπὸ τὸν δημόσιον φωτισμὸν, ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῶν φρονημάτων καὶ ἀπὸ τὰς κοινωνικὰς διαθέσεις. Ἄν δι' ὁποιαδήποτε αἰτίαν τὸ ἀντιπροσωπικὸν συνέδριον συγκροτηθῇ εἰς τρόπον ὥστε νὰ συγκατανεύῃ εἰς τὴν παράβασιν τῶν ἀσφαλειῶν ἢ νὰ μεταχειρίζεται ἄλλην τινὰ ἐξουσίαν παρὰ

τὴν φυλακτικὴν, ἢ πολιτεία ἀφίνει τὴν σύνταξιν τῆς, καὶ ἐμβαίνει εἰς τὸν δρόμον τῶν πολιτικῶν παραχῶν. Δὲν καταλαμβάνω λοιπὸν εἰς τί ὠφελεῖ ἡ ἀντιπολιτευομένη μερίς τοῦ συνεδρίου, τῆς ὁποίας τὸ κυριώτερον ἔργον ἤθελεν εἶσθαι ν' ἀντιλέγῃ εἰς τοὺς λειτουργοὺς, καὶ ὁ μόνος σκοπὸς νὰ τοὺς καταστρέψῃ. Ἐνόςφ δὲν ἐπιτυχαίνει κατὰ ταῦτο, αἱ καταχρήσεις καὶ αἱ διγρόνιοι σῶζονται· ἀλλ' ἂν ἀπὸ ὀλιγαριθμὸν γενῇ πολυαριθμὸς, καὶ ἀποβάλλῃ τῶν ὀντικάνεν ἀξιάλογον σχέδιον νόμου, οἱ λειτουργοὶ οἵτινες τὸν ἐπρόβαλαν πίπτουν, καὶ οἱ διάδοχοί των ἐκλεγόμενοι ἀπὸ τοὺς ἀντιπολιτευομένους, διοικοῦν καὶ αὐτοὶ τὰς ὑποθέσεις, ἕως νὰ ὀργανισθῇ (καὶ τοῦτο δὲν ἀργεῖ πολὺ) κάμμία ἄλλη ἀντιπολιτευομένων μερίς, διὰ νὰ τοὺς καταστρέψῃ. Μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἂν τὸ ἀντιπροσωπικὸν σύστημα συνίσταται εἰς τοιοῦτον ἐλεεινὸν παίγνιον πονηρῶν μηχανουργημάτων, εἰσμάτην κοπιᾶζομεν νὰ τὸ συστήσωμεν. ἜΤι ἀπολαμβάνουν ἀπὸ τὰς ματαίους ταύτας μετατοπίσεις οἱ φρόνιμοι καὶ εἰρηνικοὶ οἵτινες ἐπιθυμοῦν νὰ ζῶσι μὲ ἀσφάλειαν καὶ μὲ ἐλευθερίαν; Τούτων ὁ σκοπὸς ἦτο νὰ ἐκλέξωσι φύλακας τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν μερικῶν των συμφερόντων, ἀλλ' ὅχι συνεριστὰς διὰ τὰ δημόσια ἀξιώματα. Πολὺ ὀλιγώτερον φοβοῦμαι τὰ κενόδοξα μηχανουργήματα τῶν βασιλικῶν αὐλῶν, παρὰ ὅσα ἤθελαν γεννηθῆν εἰς νομοθετικὸν συνέδριον ὅπου εἶναι πολὺ πλέον ἀλλότρια, ἄνομα καὶ παραχοποιά. Καὶ κἀνὲν παράδειγμα, ζητημένον ἢ εὐρημένον μεταξὺ ἀλλογενῶν ἐθνῶν, δὲν θέλει μὴ ἀποδείξειν ὡς δίκαια, τὰ ἐλεεινὰ ταῦτα μηχανουργήματα· ἐπειδὴ ὑποθέτουν ἀγενεστάτας πολι-

τικὰς ἐξείας ἀναξίας νὰ τὰς ζηλεύσῃ κανεῖς· καὶ ἂν εἰς κἀνὲν μέρος συμφέρουν τῶντι, τοῦτο ἴσως προέρχεται ἀπὸ τὰς τοπικὰς παραδόσεις καὶ ἀπὸ τὰς μερικὰς περυστάσεις· καὶ ἤθελεν εἶσθαι ἀνύητον ἢ καὶ ἀδύνατον νὰ ἐκτείνωμεν τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἄλλοι. Ὁ λαὸς ὅστις θέλει νὰ ζῇ ἐλεύθερος, πρέπει νὰ λαμβάνῃ πᾶσαν πολιτικὴν του κατὰστασιν ἀπὸ τὰ ἥθη του, τὰς ιδέας του, τὴν διάλεκτόν του, ἀπὸ τὴν συνείδησιν τῶν προόδων του. Ἐκπύπτει ἀπὸ τὴν ἀξίαν του, καὶ αἱ δουλικαὶ μιμήσεις δὲν τὸν φυλάσσουν ποτὲ, ἂν φανῇ ὅτι μιμεῖται πάντοτε τὰς πράξεις, τὰς ἀλόγους συνηθείας, ἕως καὶ τὸ λεξικὸν τῶν γειτόνων του, ὅτι μεταβάλλει ὅλας τὰς πολιτικὰς ζητήσεις εἰς τὸ νὰ μάθῃ μόνον, ποῖα μέσα μεταχειρίζονται οἱ γείτονές του, διὰ νὰ διοικῶσι, νὰ κρίνωσι, ν' αὐξάνωσι τὰ χρέη τῆς ἐπικρατείας, καὶ νὰ διακόπτωσι τὴν ἐνέργειαν τῶν προστατευτικῶν νόμων· τοιοῦτοτρόπως κινδυνεύει νὰ καταφερθῇ πάλιν πολὺ κατώτερον τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἀξίας τὴν ὁποίαν ἀπῆλαυσε.

Ἐλάλησα μέχρι τούτου περὶ τοῦ πρωτίστου καταστήματος τῶν ἀντιπροσώπων, ἡγουν περὶ τοῦ ἐθνικοῦ συνεδρίου τὸ ὁποῖον συγχωρεῖ ἢ ἀρνεῖται τὰς προτάσεις τῶν δανείων, τῶν φόρων καὶ τῶν νόμων· ἀλλὰ τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου τούτου εἶν' ἄρα τὰ μόνα εἰς τὰ ὁποῖα ἀνήκει ὁ χαρακτήρ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας; Τὸ ζήτημα εἶναι ἀξιόλογον, καὶ θέλει ἐξετασθῇ εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας παρατηρήσεις.

§ Β'.

Περὶ ἀντιπροσώπων ἄλλων παρὰ τοὺς ἐκλεχθέντας ὡς μέλη τοῦ νομοθετικοῦ συνεδρίου.

Αἱ λέξεις τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα συχνότερα καὶ μάλιστα εἰς τὰς δημηγορίας καὶ εἰς τὰς δημοσίους λογοτριβὰς κλίνουσιν πολλάκις εἰς τὸ δυσνόητον· τοῦτο, μὲ φαίνεται, ἐμπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ εἰς τὴν φράσιν ἀντιπροσωπικῇ κυβέρνησις. Καὶ αὕτη ἡ φράσις ἤθελεν εἶσθαι ἀκόμη πολλὰ ἐσφαλμένη, ἂν ἐπεριωρίζετο ἡ λέξις κυβέρνησις (καὶ ἔπρεπε νὰ περιορισθῇ) νὰ σημαίνῃ μόνον τὴν νομοτελεστικὴν ἐξουσίαν· ἡ λέξις κυβέρνησις κατὰ τὴν προειρημένην ἔκφρασιν δὲν περιέχει τὴν ἔννοιαν τῆς ἀντιπροσωπείας· ἡ ἀντιπροσωπεία εἶν' ἕξω τῆς κυβερνήσεως· τὸ ἔργον τῆς εἶναι νὰ περικυκλόνῃ καὶ νὰ περιορίζῃ τὴν κυβέρνησιν, καὶ νὰ μὴ συγχωρῇ εἰς αὐτὴν νὰ πολεμῇ τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας.

Στοχάζομαι λοιπὸν ὅτι ἡ φράσις ἀντιπροσωπικὸν σύνταγμα ἤθελεν εἶσθαι πολὺ πλέον ἀκριβεστέρη, καὶ ὅτι ἤθελεν ἐρμηνεύειν σύστημα πολιτικόν, εἰς τὸ ὁποῖον διακρίνουσιν δύο εἰδῶν πολιτικὰ ὑπουργήματα, τὰ μὲν ἐνεργούμενα ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν καὶ ἀπὸ τοὺς ὑπουργοὺς ἢ ἐπιτρόπους τῆς, τὰ δὲ ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν κυβερνωμένων. Τὸ τοιοῦτον σύστημα ἀποκλείει τὸν δεσποτισμὸν καὶ τὴν δημοκρατίαν, τὸν δεσποτισμὸν, λέγω,

ὅστις ἀρπάζει ὅλην τὴν δύναμιν, καὶ τὴν δημοκρατίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλος ὁ δῆμος ἀμέσως ψηφίζει τοὺς νόμους, καὶ ἐνίοτε τὰς διοικητικὰς καὶ δικαστικὰς πράξεις.

Οἱ ἀπλῶς ἐπίτροποι, ἐνταλμένοι (mandataires), δια-
κονοὶ ἢ ἀπεσταλμένοι (délégués), δὲν παριστάνουν τοὺς ἐμ-
πιστευθέντας εἰς αὐτοὺς τὰς ὑποθέσεις των· εἶναι ὑπόχρεοι νὰ
πληρώσωσι τὰς ὁποίας ἔλαβαν παραγγελίας καὶ διαταγὰς·
ἡ γνώμη καὶ ἡ θέλησίς των δὲν λογίζονται πληρεξούσιαι ὡς
ἐκεῖναι τῶν προσώπων τῶν ὁποίων μέλλουν νὰ οἰκονομίσωσι
τὰ συμφέροντα· ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὁ καθ' αὐτὸ χαρακτηρ τῶν
ἀντιπροσώπων εἶναι νὰ μὴν ἔχωσιν οὐτ' ἐνταλμα (mandat),
οὐτ' ἐγγύησιν· πρέπει νὰ τοὺς ὑποθέσωμεν ὠρισμένους ἢ
ἐκλεγμένους τοιοῦτους, ὥστε νὰ ἔχωσι πραγματικῶς αὐτοὶ
καθ' αὐτοὺς, τὰ συμφέροντα, τὰς γνώμας καὶ τὰ θελήματα
τῶν ὁποίων φέρουν τὰ πρόσωπα. Οὐαὶ εἰς τοὺς ἐκλέξαντας!
ἂν ἐκλεῖξαν ἀντιπροσώπους ἱκανοὺς νὰ βιάσωσι τὸν θεμελιώδη
νόμον τῆς πολιτείας, καὶ νὰ σφετερίσωσι τὴν ὁποίαν δὲν
τοὺς ἔδωκαν ἐξουσίαν. Ἀλλ' ἡ πρότασις τὴν ὁποίαν θέλομεν
ἐξετάσειν, εἶναι νὰ μάθωμεν ἂν τὰ μέλη τοῦ νομοθετικοῦ
συνεδρίου εἶναι τὰ μόνα δημόσια ὑποκείμενα, τὰ ὁποῖα
ἔχουν ἀντιπροσωπικὸν χαρακτῆρα.

Ὅθεν, πρῶτον, ἂν τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου τούτου δὲν
ἐκλέχθησαν ἀμέσως ἀπ' ὅλα τὰ μέλη τῆς πολιτικῆς κοι-
νωνίας, οἱ ὀνομασθέντες ἢ διορισθέντες ἐκλέκτορες διὰ νὰ
τοὺς διαλέξωσιν ἔπραξαν τοῦτο τὸ ὑπουργημα ὡς ἀντι-
πρόσωποι.

Τὸ αὐτὸ ὄνομα ἤθελεν ἐφαρμοσθῆν καὶ εἰς τὰ μέλη ἐπ-

αρχιακῶν συνεδρίων ἢ κοινοτήτων, μὴν ἔχοντα κἀνὲν ἐκτελεστικὸν ὑπουργημα, ἀλλὰ κατασταμένα μόνον διὰ νὰ ἐκθέτῃσι τὰς γνώμας, περὶ τῶν χρεῶν τῆς ἐπαρχίας ἢ τῆς κοινότητος, τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον διοικεῖται ἢ πρέπει νὰ διοικῇται. Οἱ δὲ διορισμένοι εἰς κάθε τόπον ἐπίτροποι διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων, εἶναι ὄργανα τῆς κυβερνήσεως, καὶ ὄχι ἀντιπρόσωποι τῶν κυβερνωμένων. Ἡ συγχώρησις εἰς τὸν λαὸν νὰ ἐκλέγῃ τοὺς ἐπίτροπους τοῦτους ἔχει χῶραν μόνον εἰς συμμαχικὸν πολιτικὸν σύνταγμα, ἢ ὅταν ὁ λόγος ᾖ περὶ τῆς ἐξασθενήσεως ἢ καταλύσεως φευδαλικού τινος συστήματος. Εἰς ἐπικράτειαν ἥτις φυλάσσει ἢ ἀναλαμβάνει τελείαν ἐνότητα, οἱ ἐπίτροποι, περὶ τῶν ὁποίων ὁ λόγος, εἶναι πάντοτε, ὅ,τι ὄνομα καὶ ἂν ἔχωσιν, οἱ βραχίονες καὶ αἱ χεῖρες τῆς κεντρικῆς καὶ ὑπερτάτης ἐξουσίας. Ἀλλ' ὅσον πλέον ἐκτεταμένη εἶναι ἡ ἡγεμονία, τόσον πλειότερον συμφέρει εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ εἰς τὸν λαὸν νὰ ἐπαγρυπνῶνται καὶ νὰ ἐξετάζωνται οἱ τοπικοὶ διοικηταὶ ἀπὸ τοὺς μερικοὺς ἀντιπροσώπους καθεμιᾶς ἐπαρχίας καὶ καθεμιᾶς κοινότητος. Πρέπει νὰ συγκροτηθῶσι λοιπὸν συμβούλια ἢ συνέδρια τῶν ὁποίων τὰ μέλη, ἂν ἐκλεχθῶσιν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν, θέλει συμβῇ τὸ αὐτὸ ἄτοπον ὡς ἂν ἔκαμνε νὰ ἐκλέγωνται ἀπὸ τοὺς κυβερνωμένους οἱ ἐπίτροποι τῆς κυβερνήσεως. Εἰς μερικὰς συνανοήσεις ἐκλεκτῶν ἐπαρχίας ἢ κοινότητος ἀνήκει ἡ ἐκλογή τῶν μελῶν τῶν τοιούτων συνεδρίων, καὶ οὕτως ἐμπορεῖ νὰ μοιρασθῇ, κατὰ τὸ μέτρον τῆς καταστάσεως ἢ τοῦ συμφέροντος εἰς τὴν πολιτικὴν τάξιν, ἡ ἐνέργεια τῶν ἀστικῶν δικαιωμάτων.

διότι συμφέρει νὰ συγχωρῇται κατωτέρα ἐκτίμησις περιουσίας τῶν ἐκλεκτόρων, κατὰ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τὴν ὁλόκληρον ἐπικράτειαν εἰς ἐπαρχίαν, καὶ ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν εἰς κοινότητα. Τέλος πάντων, τὰ ἔργα τῶν ἀντιπροσωπικῶν τοπικῶν συνεδρίων, περὶ τῶν ὁποίων εἶναι ἐδῶ ὁ λόγος, πρέπει νὰ περιορίζωνται, ἐξ ἐνὸς μέρους, εἰς παρατηρήσεις ἢ ἀναφορὰς κανονικῶς δημοσιευμένας, καὶ ἐκ τοῦ ἄλλου, εἰς τὴν διαμοίρασιν τῶν φόρων μεταξὺ τῶν συνεισφερόντων.

Ἡ ἐκτέλεσις τῶν νόμων εἰς κάθε μερικὸν τόπον, καὶ ἡ μερικὴ διοίκησις τῶν ὑπαρχόντων καὶ τῶν συμφερόντων μιᾶς κοινότητος ἢ μιᾶς ἐπαρχίας, εἶναι δύο διάφορα πράγματα, τὰ ὁποῖα κλίνουν ὅμως εἰς τὸ νὰ συγχυθῶσιν. Ἡ σχεδὸν ἀναπόφευκτος αὐτῶν σύγχυσις γεννᾷ δύο γνώμας ἢ θεωρίας ἐναντίας. Ἡ μία ἀποβλέπουσα μόνον εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων (ἥτις ἀναντιρρήτως ἀνήκει εἰς τὴν κυβέρνησιν) ψηφίζει ὅτι εἰς μόνην τὴν κυβέρνησιν ἐδόθη νὰ ὀνομάζῃ τοὺς ὑπουργοὺς ὅσοι ὁποσδήποτε λαμβάνουν μέρος εἰς τὴν διοίκησιν μέρους τινὸς τῆς χώρας · ἡ ἄλλη, ἀναφερομένη εἰς τὰ παλαιὰ πάτρια δίκαια, ὅσα οἱ κάτοικοι ἐχαίροντο ἄλλοτε, ἀπαιτεῖ δι' αὐτοὺς τὸ δίκαιον νὰ ἐκλέγωσιν ἐντοπίους ἄρχοντας. Ἡ δευτέρα αὕτη θεωρία, ὅταν δὲν μετριασθῇ, καταντᾷ εἰς τὴν ἀναρχίαν, ἐκνευρίζει καὶ διαλύει τὴν κυβέρνησιν. Ἡ πρώτη εἶναι εὐλογωτέρα · ἀλλ' ἂν βαλθῇ ἀκριβεστάτα εἰς πρᾶξιν, γεννᾷ πολλὰ ἄτοπα εἰς τὰς μεγάλας βασιλείας · διότι δὲν ἀφίνει εἰς τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν κανέν μεσον νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὰς παρανομίας τῶν

ἀπομακρυνένων ἐπάρχων, τῶν ἀναριθμήτων τοῦ δευτέρου ἢ τοῦ τρίτου βαθμοῦ ὑπουργῶν τῆς, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐξίσου ἐπιβλαβεῖς εἰς αὐτὴν καθὼς καὶ εἰς τοὺς διοικουμένους ἢ κυβερνωμένους. Μεταχειριζόμενος τὴν λέξιν ταύτην διοικούμενοι διὰ νὰ μὴ παραβῶ τὴν συνήθειαν, βιάζομαι νὰ παρατηρήσω ὅτι εἶναι, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους λέξεις, καταπολλὰ σκοτεινὴ· δὲν ἐξηγήθησαν ποτὲ ὡς πρέπει. Τὸ σαφέστατον ὅμως εἶναι, ἡ ὠφέλεια, ἡ ἀνάγκη τῶν κοινοτικῶν καὶ ἐπαρχιακῶν συμβουλίων, συνισταμένων ἀπὸ μέλη ἐκλεγμένα ἀπὸ τοὺς κατοίκους, καὶ μὲ συμφωνίαν νὰ προβάλλωσι μόνον γνώμης ἢ εἰδήσεις, μηδὲ μεταχειρίζονται κυρίως λεγομένην ἐξουσίαν ἄλλην παρὰ τὴν διαμοίρασιν μόνον τῶν ἀμέσων φόρων, ὡς ὀρκωτοὶ κριταί.

Οἱ εἰς τὰ κριτήρια παρακαθήμενοι ὀρκωτοὶ κριταὶ παριστάνουν καὶ αὐτοὶ τὸν λαὸν ὅστις ἤκουσεν ἢ ἀκούει τότε ὅτι συνέβη τὶ νομιζόμενον ἔγκλημα ἢ ἀδίκημα. Δυνατὸν εἶν' ἀκόμη νὰ διωρίσθησαν εἰς τρόπον, ὥστε νὰ παριστάνωσι μερικῶς τοὺς πλέον φωτισμένους πολίτας κατὰ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων περὶ τῶν ὁποίων ἤθελεν εἶσθαι ὁ λόγος, καὶ νὰ ᾔναι οἱ πλέον ἐνθερμοὶ ζηλωταὶ νὰ τὰ ἀναλύσωσι μὲ ἀκριβῆ ἀλήθειαν. Εἶπαμεν πόσον εἶναι ἀξιόλογον τὸ τοιοῦτον κατὰστημα· τὸ ὑποθέτομεν ἐδῶ καθαρὸν· δὲν εἶναι πλέον ἐκλεγμένοι ἀπὸ ἐπαρχον, ἢ ἀπὸ κριτὴν ἐπίτροποι, νὰ ὀνομάζωνται ἀνάξιοι ὀρκωτοὶ κριταί.

Οἱ ὀρκωτοὶ λοιπὸν, τὰ μέλη τῶν κοινοτικῶν συμβουλίων, τὰ μέλη τῶν ἐπαρχιακῶν συμβουλίων, οἱ ἐκλέκτορες καὶ οἱ

ἀντιπρόσωποι τοῦ νομοθετικοῦ συνεδρίου εἶναι διάφορα εἶδη ἀντιπροσώπων, οὐδ' εἶναι ἀκόμη οἱ μόνοι εἰς μίαν μοναρχίαν. Εἰς αὐτὴν τῶντι ἡ σύνοδος τῶν ἐκλεγμένων ἀντιπροσώπων δὲν εἶναι μόνη ἡ ψηφίζουσα τοὺς νόμους. Καταστένουν σιμὰ τῆς ἄλλης σύνοδον συγκειμένην ἀπὸ κατὰ κληρονομίαν πατρικίους, καὶ τὴν ὑποθέτουν ὅτι ἐπιμελεῖται ἡ ὀρέγεται νὰ διατηρῇ ἐνταυτῷ τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας καὶ τοὺς παλαιὺς θεσμοὺς, ὅσοι δὲν τὰς βλάπτουν, καὶ ἡ ὁποία ἐπομένως πρέπει νὰ λογίζεται ἀντιπροσωπικὴ καὶ φυλακτικὴ. Ὁμολογῶ ὅτι ἤθελε χάσειν φανερά καὶ τοὺς δύο τοῦτους χαρακτῆρας ἂν ἔδιδεν ἀρχὴν αὐτὴ εἰς τὰς πολιτικὰς ἀναστροφάς, ἂν ἐπεχίρει νὰ φθείρῃ τὸν ὀργανισμόν τοῦ ἄλλου συνεδρίου, καὶ νὰ γυμνώσῃ ἀπὸ τὸ δίκαιον τῆς ἐκλογῆς τὰς βιομηχάνους τάξεις τῶν πολιτῶν· ἀλλ' ἡμεῖς πρέπει νὰ τὴν ὑποθέσωμεν εἰς ἄκρον ἐμψυχωμένην ἀπὸ ιδέας καὶ ζήλον ἐθνικόν.

Τέλος πάντων, εἰς τὰς μοναρχίας, ὁ πρῶτος καὶ ὁ πλέον σεβαστὸς τῶν ἀντιπροσώπων εἶναι αὐτὸς ὁ μόναρχος, ἐκλέκτωρ τῶν λειτουργῶν, καὶ ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τῶν λοιπῶν ὑπευθύνων ὑπουργῶν· δοτῆρ τῶν χαρίτων, καὶ κανονιστὴς ὕψιστος τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς ἐπικρατείας, καὶ εἰς ὄνομα τοῦ ὁποίου οἱ νόμοι προβάλλονται, διακρυσσονται καὶ ἐκτελοῦνται.

Ἄν δὲν συγχωρηθῇ, ὥς κάποτε συμβαίνει, εἰς τὸν μόνον αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς ἰσατίμους ἢ πατρικίους, ἢ ἀντιπροσωπικὴ ἀξία, πρέπει ἡ νὰ τοὺς κηρύξωμεν ὡς ἀπλοῦς ἐπιτρόπους ἢ ὑπευθύνους ὑπουργοὺς (τὸ ὁποῖον εἶναι φανερά

ἀπαράδεκτον) ἢ νὰ τοὺς ὑποθέσωμεν ὅτι παριστάνουν εἰς τὴν ἐπικράτειαν τρίτην τάξιν δημοσίων ἀνθρώπων τὴν ὑποίαν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξηγήσωσιν. Ἀναμφιβόλως εἶναι τινὰ πολιτικά συστήματα τὰ ὅποια γνωρίζουν μόνον δι' ἀντιπροσώπους ὅσους ἡ δημοσία ἐκλογὴ ἐνδυσε μὲ τὸν χαρακτῆρα τοῦτον. Ἀλλ' εἶναι, μὲ φαίνεται, τῆς φύσεως πολιτικοῦ μικτοῦ τινὸς συντάγματος νὰ δέχεται ἀντιπροσώπους ἔχοντας ἐκ γενετῆς ἢ κατὰ διαδοχὴν τὴν ἀντιπροσωπίαν· καὶ αὕτη εἶναι, ὡς ἐγὼ κρίνω, ἡ πλέον ὀρθὴ καὶ ἡ πλέον ὠφέλιμος ἰδέα τὴν ὅποιαν ἡ ἡγεμονεύουσα οἰκογένεια καὶ αἱ οἰκογένειαι τῶν πατρικίων ἐμποροῦν νὰ ἔχωσι περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς ἐξουσίας των. Πρέπει νὰ συλλογισθῶσιν, ὅτι αὐτῆτων ἡ κατὰστασις, καὶ ἂν ὄχι αἱ παλαιαὶ των παραδόσεις, τοῦλάχιστον αἱ νέαι των ἐξείς θέλουν συνεργήσειν νὰ συγχύσωσι τὰ προσωπικά των συμφέροντα μὲ τὰ ἔθνικα· καὶ τὸ πλέον δραστήριον μέσον διὰ νὰ γενῇ πραγματικὴ ἐπιμᾶλλον καὶ μᾶλλον ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις, εἶναι νὰ τὴν νομίζωσι καὶ νὰ τὴν δοξάζωσι πάντοτε ὡς ἀξίωμα. Ὅτι πολιτικὸν σύστημα διαφυλάσσει τὴν ἐλευθερίαν, πρέπει νὰ τὸ καταστήσωμεν καὶ νὰ τὸ ὑποστηρίξωμεν μὲ εἰλικρίνειαν· πρέπει νὰ φυλάσσωμεν πιστῶς τὴν καθαρότητα τῶν γνώσεων καὶ τὴν ἡγεμονίαν ἀκόμη τῶν νομικῶν πλάσμάτων εἰς τὰ ὅποια θεμελιούται, ἀποβάλλοντες τὰ εἰς ἄλλας πολιτείας ἀνήκοντα θεωρήματα.

Παρὰ μόνον τὸν μόναρχον, τοῦ ὁποίου ὁ θρόνος εἶναι τὸ πρῶτιστον ἀπὸ τὰ δημοσία καταστήματα, τὰ λοιπὰ ὑπουργήματα πάσης τάξεως ἀντιπροσώπων, ἐκλεκτῶν ἢ κληρονομικῶν, εἶναι κυρίως ἄμισθα. Φθείρεται, ἀφανίζεται

ὁ χαρακτήρ των, ἂν προσκολλησῃς μισθοὺς, σιτηρέσια, ἀμοιβὰς ἢ ἀποζημιώσεις, ὅποιονδῆποτε χρηματικὸν κέρδος. Δὲν συμφέρει, λέγεις ἴσως, νὰ γίνωνται τὰ τοιαῦτα ὑπουργήματα βαρετά· ἵ διὰ τί ὅχι; αὐτὰ εἶναι καθ' ἑαυτὰ βάρη (charges)· τοῦτο εἶναι τὸ παλαιὸν καὶ ἀληθινὸν αὐτῶν ὄνομα· καὶ τοῦτο τὰ διακρίνει ἐντίμως ἀπὸ τὰ κυρίως λεγόμενα ὑπουργήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἄλλο τι εἶδος δημοσίων ἐπαγγελμάτων, περὶ τῶν ὁποίων θέλομεν ὁμιλῆσαι μετ' ὀλίγον. Ἄς προσέξωμεν ὅμως μὴ νομίσωμεν ὠφέλιμον τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν ἀλαζονείαν τῶν ἀντιπροσώπων μας· τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι καὶ δι' αὐτοὺς καὶ δι' ἡμᾶς μέγας κίνδυνος. Δὲν μὲ φαίνεται νὰ ἦναι κἀνὲν ἄλλο πλεον ἐναντίον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ διατήρησιν τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συστήματος (système représentatif) ὥς τὴν κατ' ἄλλο σημαίνουσαν ὀνομαζομένην θεατρικὴν ἐπίδειξιν (représentation), ἥτις ἀποκατᾶται, ὥς λέγουσιν, μὲ τὴν κομποφανίαν, καὶ ὅχι μὲ τὴν ἐκ τῶν ἐντίμων ὑπουργημάτων ἀληθινὴν τιμὴν.

Ὁ ἐκλέκτωρ, ὁ ὀρκωτὸς κριτὴς, τὸ μέλος κοινοτικοῦ τινὸς συμβουλίου, τὸ μέλος ἀντιπροσωπικοῦ συνεδρίου εἶναι πολίτης, ὑπήκοος, κυβερνώμενος, ἐκλεγμένος μετὰ τῶν ὁμοίων του διὰ νὰ κρατῇ, κατὰ περιστάσιν καὶ πρὸς καιρὸν, τὸν τόπον των· τὸ ὑπουργήμα τοῦτο δὲν τὸν χωρίζει ἀπὸ τὴν κοινὴν τάξιν· δὲν λέγω ὅτι ἤθελαν βλαφθῇ τὰ συμφέροντα ὅσα τὸν ἐμπιστεύθησαν, ἂν ἐνδύνετο ἰδιαιτέραν στολήν· ἀλλ' ἡ τοιαύτη διαφορὰ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ ἀπὸ τῶν ἐνδυμάτων τῶν ὅσοι τοῦ ἐσυγχώρησαν τὴν ἄδειαν νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ ἐνεργῇ

εἰς ὄνομά των, καὶ ἡ στόλισις μὲ παράσημα κυβερνήτου, μὲ φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι τὸ μέσον νὰ παριστάνῃ καλῆτερα ἢ νὰ δείχνῃ παρόντα τῶν κυβερνωμένων τὰ πρόσωπα. Εἶναι, ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἀναγκαῖον νὰ μὴν ἀφίνεταί εἰς τὰς συνηθείας, εἰς τὰς λεπτομερίας, εἰς τὴν γλῶσσαν, ὅτιδήποτε δὲν δίδει ἀκριβῆ ἰδέαν τῶν ἀντιπροσώπων, καὶ ὅ,τι τοὺς χωρίζει ἀπὸ τὰς λοιπὰς τάξεις τῶν πολιτῶν.

§ Γ'.

Περὶ τῶν δημοσίων ὑπουργῶν, ὅσοι εἶναι μὲν ὑπεύθυνοι, ὅχι δὲ καὶ ἀντιπρόσωποι.

Ὅσοι ὑπουργοὶ δὲν περιλαμβάνονται εἰς τὰς προλεχθείσας διαφοροὺς τάξεις, ἐργάζονται ὅμως κἀνὲν ἀξίωμα, ὡς τὴν ἐκτέλεσιν ἢ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων, δημοσίων ὑπουργίαν ἢ κατὰστημα, λέγονται ἐπίτροποι (*commis*), μισθωτοὶ καὶ ὑπόχρεοι νὰ δώσωσι λόγον τῆς ὑπουργίας των. Διὰ νὰ μὴ γενῇ ὅμως τὸ χρέος τοῦτο ἀπατηλόν, ἀναγκαῖον εἶναι νὰ μὴ τὸ ἐκτείνωσι πέραν τῶν ὁρίων του, καὶ νὰ διακρίνωσι καλὰ, πότε εἶν' ἀπλῶς ἠθικὸν καὶ πότε ὑπόκειται εἰς αὐστηρὰν ἐρευναν.

Εἰς τὸν μερικὸν βίον, δύο λογῶν πράξεις ὑπόκεινται εἰς κατηγορίαν· αἱ μὲν, διότι εἶναι ἢ φαίνονται ἀνόητοι, αἱ δὲ, διότι βλάπτουν τοὺς ῥητοὺς νόμους. Αἱ πρῶται μᾶς βάλλουν εἰς κίνδυνον νὰ χάσωμεν τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὴν τιμὴν,

αἱ δεύτεραι νὰ ὑποπέσωμεν εἰς ποινάς. Ἡ αὐτὴ διαφορὰ εἶναι καὶ εἰς τὰς δημοσίους ἢ πολιτικὰς πράξεις. Εἶναι πράξεις αἱ ὑποαῖ, ἂν καὶ βλάπτωσι τοῦ ἔθνους τὰ συμφέροντα, δὲν ἐμποδίσθησαν ὅμως ῥητῶς· ἄλλαι πάλιν εἶναι πραγματικαὶ παραβάσεις ῥητοῦ τινὸς νόμου. Τὸ φυσικὸν ἀποτέλεσμα τῶν πρώτων εἶναι νὰ διεγείρωσιν ὀνειδισμοὺς, ἀκόμη δὲ καὶ καθαιρέσεις ἀπὸ τὰ ἀξιώματα, ἂν ὁ λόγος ᾖ περὶ μετακινήτων ὑπουργημάτων· αἱ δεύτεραι μόνον εἶναι δίκαιον νὰ θεωρῶνται ὡς ἀδικήματα ἢ ὡς ἐγκλήματα. Οἱ λειτουργοὶ ὠνόμασαν κατὰ περίστασιν ἢ συνήρῃσαν νὰ ὀνομασθῇ διοικητὴς ἀνεπιτήδευτος ἢ ἀνάξιος πίστεως, στρατηγὸς τολμηρὸς ἢ προδότης· ἂν ὁ στρατηγὸς ἢ ὁ διοικητὴς οὗτος δὲν ᾗσαν κατὰ νόμους ἀξιοὶ ἐκλογῆς, οἱ λειτουργοὶ εἶναι ἔνοχοι· ἀλλέως ὅμως, δὲν ἐμπορεῖς νὰ τοὺς κατηγορήσῃς δι' ἄλλο παρὰ ὅτι ἔσφαλαν, ἂν καὶ τοὺς ὑποπτεύσαις διὰ πλείονα ἄλλα. Ἀφοῦ τὸ πρᾶγμα καταντήσῃ εἰς πλανημένην δόξαν, συγχωρημένην ὅμως ἀπὸ τὸν νόμον, ὁ πλανημένος δὲν ὑπόκειται εἰς ἀμμίαν κυρίως λεγομένην δικαστικὴν ἀγωγὴν.

Αἱ πλείονες αὐθεντικαὶ κατηγορίαι καὶ αἱ ἐγκαλέσεις εἰς τὰ κριτήρια ὅσαι ἔγιναν κατὰ τῶν λειτουργῶν, ἔφεραν πάντοτε ἐπικινδύνους ταραχάς καὶ διχονοίας ὀλεθρίους, ἢ διότι ὁ λόγος ἦτο περὶ πράξεων τὰς ὁποίας ὁ νόμος δὲν εἶχε προκηρύξειν ὡς ἐγκλήματα, καὶ εἰς τὰς ὁποίας μόνη ἡ φατριαστικὴ θέλησις ἢ ἡ ἐκδίκησις ἐδίδαν τὸ ὄνομα τοῦτο· ἢ διότι ὅσα ἔπρεπε νὰ ὀνομασθῶσι τοιαῦτα, ἂν ἀπεδείχνοντο, ἐμπόρουσαν νὰ σκεπασθῶσι μὲ ἐπιδεξιότητα, νὰ φιλονεικηθῶσι μὲ δικαιοσύνην ἢ μὲ καλὴν ἐκβασιν. Ἡ ἕξις τῶν τοιούτων κατη-

γυριῶν εἶναι κάκιστον σύμπτωμα, καὶ δὲν ἰατρεῦει ποτὲ τὸ μνηνυόμενον ἔσχατον κακόν.

Εἶπαμεν ὅτι αἱ μερικαὶ βίαι πρέπει νὰ κολάζωνται καὶ ὅχι νὰ προλαμβάνωνται ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν, διότι δίδοντες εἰς αὐτὴν τὰ μέσα νὰ τὰς προλαμβάνῃ, τῆς δίδομεν ἐνταυτῷ καὶ τὴν τόλμην νὰ βιάζῃ τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας. Ἀλλὰ διὰ τὰς ἐνδεχομένας ἀπὸ τοὺς λειτουργοὺς βίας, συμβαίνει ὅλον τὸ ἐναντίον· τὸ ἀντιπροσωπικὸν σύστημα ἀδυνατεῖ σχεδὸν διόλου νὰ τὰς κολάσῃ μὲ δικαιοσύνην καὶ μὲ ὠφέλειαν· ἔχει ὁμως ὅλην τὴν ἐξουσίαν νὰ τὰς προλάβῃ, διότι ἐμπορεῖ ν' ἀποβάλλῃ τοὺς νόμους ὅσοι ἤθελαν τὰς κάμειν δυνατὰς. Ἄν βάλλωμεν κατὰ μέρος πολλὰ ὀλίγας ἐξαιρέσεις, τὸ σπέρμα τῶν τοιούτων τολμημάτων εὐρίσκεται εἰς αὐτοὺς τοὺς νόμους. Δὲν εἶδε ποτὲ κανεὶς τοὺς λειτουργοὺς νὰ βιάσῃσι τὰ προσωπικὰ δίκαια, παρεκτὸς ὅταν οἱ νόμοι τοὺς ἐπρόσφεραν ἢ τοὺς ἐδειξαν τὰ μέσα. Διὰ τὸ τοιοῦτον εἶδος τῶν δημοσίων ἐγκλημάτων, τὸ βαρύτερον εἶδος ἀπὸ ὅλα, καὶ διὰ τὰς λοιπὰς ἄλλας παρανομίας τῶν δυνατῶν, τὸ ἱατρικὸν εἶναι ἡ καθαρότης τῆς νομοθεσίας, ἡ εὐθύτης καὶ ἐνέργεια τῆς δημοσίου ὑπολήψεως, καὶ ὅχι αἱ διοικητικαὶ κρισολογίαι, εἰς τὰς ὁποίας, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἡ δύναμις λαμβάνει τὸν τόπον τῆς δικαιοσύνης· καὶ εἴτε κατηγορῶν, εἴτε κατηγορούμενος, ὁ ἐνοχος θριαμβεῦει σχεδὸν πάντοτε.

Ἡ νομικὴ ἢ ἠθικὴ ὑποχρέωσις, ἀδυνατεῖ καὶ ἀφανίζεται καθόσον εἶναι πλείότεροι οἱ συνυπόχρεοι· μένει ὁλόκληρος ἡ ἱκανὴ ὅταν ᾖναι προσωπικὴ· πᾶσα ἀλληλεγγύησις (solidarité) τὴν ἀδυνατεῖ. Οἱ λειτουργοὶ ἔχουν τὸ ἐλεύθερον, ἀν

τὸ κρίνωσιν εὐλογον, νὰ συναχθῶσιν εἰς συμβούλιον καὶ νὰ συμμελετήσωσι τὰ πρακτέα· ἀλλὰ συμφέρει νὰ μὴ νομισθῇ ποτὲ τὸ συμβούλιον τοῦτο ὡς δημόσιος ἐξουσία, μηδὲ νὰ προσκολλᾷ ποτὲ τὸ ὄνομά του εἰς κάμμίαν ἀπόφασιν ὁ πρόεδρος του, ἂν ἔχη πρόεδρον παντοτινόν (ἐξαίρουμένου τοῦ μονάρχου) νὰ μένῃ ἄγνωστος, ἀφοῦ ἐκβῇ ἀπὸ τὴν κατοικίαν ὅπου ἔγιναν αἱ μυστικαὶ συμβουλευσεις· εἰς τὰ ἔξω, τέλους πάντων, νὰ μὴ φαίνωνται ὑπὸ τὸ ὄνομα νόμοι, διαταγαί, ἀποφάσεις, παραγγελίαι, ἢ προσταγαὶ ὑποαιδηήποτε, παρὰ ὅσα γράμματα εἶναι ὑπογεγραμμένα ἢ προσυπογεγραμμένα ἀπὸ ἓνα μόνον λειτουργόν, ὅχι ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς ἐντάμα. Πᾶσα ἐναντία συνήθεια καταντᾷ εἰς ὄλεθρον τῶν μερικῶν καὶ τῶν δημοσίων ἀσφαλειῶν. Ἀλλὰ, πάλιν τὸ λέγω, ἂν ἐπιστηρίζωμεθα εἰς τὴν ἐγγύησιν, ἣ βάσις μας θέλει εἶσθαι ἀδύνατος καὶ εὐτελής, καὶ φρονιμώτερον, εὐκολώτερον μάλιστα, εἶναι νὰ καταστήσωμεν κυβέρνησιν ἥτις ν' ἀντιθέτῃ δραστικὰ ἐμπόδια εἰς τὰ παρανομήματα τῶν ἐμπιστευθέντων τὴν ἐξουσίαν, καὶ εἰς τὰς ἀταξίας τῆς δημοσίου διοικήσεως.

Ἡ πλέον εὐκολος προφύλαξις εἶναι νὰ μὴ στέρξωμεν νὰ συσταθῇ ἢ νὰ ἐπικρατήσῃ κάμμία διοίκησις οὐσιωδῶς ἐπιβλαβής. Τοιαύτη εἶναι, ὡς τὸ ἐπαρατηρήσαμεν, ἡ γενικὴ διοίκησις τῆς τυπογραφίας καὶ τῆς βιβλιοπραγματείας. Τοιαύτη εἶναι ἀκόμη ἡ λειτουργία τῆς γενικῆς ἀστυνομίας, τῆς ὁποίας τὸ σύνθημα εἶναι νὰ κάμνῃ ἢ νὰ ἐκτελῇ ἐξαιρετικούς νόμους. Καὶ τοιοῦτον εἶναι ἀκόμη τῆς κυβερνήσεως τὸ συμβούλιον, ὅταν νομίζεται ὡς διοικητικὴ ἢ δικαστικὴ ἐξουσία. Ἄν διὰ τὴν ἐτοιμασίαν κανονικῶν νόμων,

διαταγών, ἀποφάσεων λειτουργικῶν, ἡ κυβέρνησις θέλει νὰ βοηθηθῇ ἀπὸ τὰ φῶτα, τοὺς κόπους τῶν πεπαιδευμένων, τῶν ἐπιτηδείων, τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν, πράσσει φρονιμώτατα. Ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι σύμβουλοι πρέπει νὰ μένωσιν ἰδιαίτεροι, ἀγνώριστοι, νὰ μὴν ἔχωσι σχέσεις ἄλλας παρὰ μὲ τὴν κυβέρνησιν, ἥτις τοὺς μεταχειρίζεται, μὴδὲ νὰ ἐνεργῶσι κατ' εὐθεῖαν κἀνὲν εἶδος δημοσίου ἐξουσίας. Ὅποιοι ἤθελαν εἶσθαι οἱ λειτουργοὶ τῆς ἐπικρατείας χωρὶς λειτουργεῖον (ministère), καὶ χωρὶς ἐγγύησιν, εἰν' ἀκόμη πλέον δυσκατάληπτον. Ἀπὸ τὸν συγχεχυσμένον σωρὸν τοῦτον τῶν ἀνερμηνεύτων ὑπουργῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὑπουργήματα δὲν ἔχουν τίποτε ὠρισμένον, γεννῶνται ἀναμφιβόλως, ἡ ὑπερβολὴ τῶν ἐξόδων, ἡ σύγχυσις κάθε εἵδους ἐπιχειρήσεως, ἡ συμπλοκὴ ὅλων τῶν πολιτικῶν κινήματων, ἡ πρόοδος, τέλος πάντων, τῶν ἀταξιῶν καὶ τῶν διχονοιῶν, εἰς τὰς ὁποίας θυσιάζονται οἱ λαοί.

§ Δ'.

Περὶ τῶν κυβερνωμένων, ὅσοι δὲν εἶναι οὐτ' ἀντιπρόσωποι οὐτ' ὑπουργοὶ ὑπεύθυνοι.

Ἡ μόνη δύναμις τοῦ λαοῦ, ἱκανὴ νὰ κρατήσῃ τοὺς συνταγματικούς νόμους καὶ τὰς καθιερωμένας ἀπ' αὐτοὺς ἀσφαλείας, συνίσταται εἰς τὸ ὅποῖον ὠνομάσαμεν δημόσιον φρόνημα. Ὁ λόγος εἶναι νὰ μάθωμεν ἂν τὸ φρόνημα τοῦτο θέλει βάλειν εἰς πρᾶξιν τὴν δύναμιν τοῦ ἐναντίον εἰς τὰ

πρῶτα κινήματα τῶν αὐτογνωμονικῶν πράξεων καὶ μάλιστα τῶν νόμων · ἂν θελῇ βοηθήσειν κραταιῶς τὴν ὁποίαν ἀντιβάλλουν ἀντίστασιν εἰς τὴν αὐτογνωμοσύνην οἱ πιστοὶ ἀντιπρόσωποι. Τὰ πάντα κινδυνεύουν, θυσιαζονται, χάνονται, ἂν τὸ ἔθνος ὑποφέρῃ τὰς πρώτας πληγὰς κατὰ τῆς ἀσφαλείας τῶν προσώπων, τῶν κτημάτων, τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, τῆς παντελοῦς ἐλευθερίας τῶν συνειδήσεων, τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἐκλογῶν, τῆς διατηρήσεως τῶν δικαίων ὅσα ἀπεκτιθήσαν διὰ τοὺς ἐκλέκτορας · καὶ ἂν δὲν κλείῃ πᾶσαν πληγὴν πάραυτα ὅταν ἀνοίγεται. Θελεῖ ἐλθεῖν καιρὸς ὅτε ὅσοι δὲν ἠθέλησαν νὰ ἴδωσι τὸ κακὸν ἐξαρχῆς, θέλουν φωνάζειν πλέον δυνατὰ παρὰ τοὺς ἄλλους ἐναντίον τῶν ὀλοῦστερινῶν του προόδων, ὅταν δὲν μείνωσι πλέον εἰς θεραπείαν του παρὰ ἱατρικὰ τόσον ὀλέθρια ὅσον εἶναι ὀλέθριον αὐτὸ τὸ κακόν. Δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ διακηρυχθῇ ἡ διαφύλαξις τῶν προσωπικῶν ἀσφαλειῶν ἀπὸ κυβέρνησιν πιστὴν καὶ φρόνιμον, ἀνάγκη εἶναι νὰ αἰσθανθῇ καὶ τὸ ἔθνος ἀρκετὰ τὴν ἀξίαν τῆς τόσον σπανίας εὐεργεσίας, νὰ ᾔηται εἰς τὸ ἄκρον εὐχάριστον, νὰ τὴν δεχθῇ, νὰ τὴν περιλάβῃ ὁλόκληρον, καὶ νὰ διακηρύξῃ καὶ αὐτὸ ὅτι δὲν στέργει νὰ τοῦ λείψῃ τίποτ' ἀπ' αὐτήν.

Τὸ φρόνημα εἰς τὸ ὅποιον ἀποδίδω τὴν σωτηριωδυστάτην ταύτην δύναμιν, δὲν φανερώνεται μὲ κραυγὰς, μὲ ταραχὰς, μὲ κρότον · ἀλλὰ γνωρίζεται ἀπὸ τὸ ἥσυχον καὶ ἀτάραχον αὐτοῦ · ἡ ἀντίστασις του εἶναι ἡ σταθερότης, ἡ γνώμη του ἐκφράζεται παντοῦ καὶ πάντοτε, μὲ μεγάλην ἐλευθερίαν, χωρὶς φόβον καὶ χωρὶς βίαν. Ἐν τοιοῦτον δημόσιον φρόνημα,

ὅταν ὑπάρχη, ἀντιστέκει κραταιῶς εἰς τὰς πρώτας ἐπιχειρήσεις τῆς τυραννίας· τὰς προλαμβάνει ἢ τὰς ἀνατρέπει. Ἄλλ' ὁ λαὸς μεταξὺ τοῦ ὁποίου δὲν γεννᾶται, δὲν ἐξαπλόνεται οὐδὲ στερεοῦται τοιοῦτον φρόνημα, εἶναι λαὸς παραδομένος εἰς τὴν δουλείαν καὶ εἰς τὴν ἀναρχίαν.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν προσωπικῶν ἀσφαλειῶν, ἀφοῦ κατατασθῶσι μ' ὅλην τὴν ἐντέλειαν, εἶναι νὰ στρέψωσι τὰς ιδέας καὶ τὴν ἐνέργειαν τῶν πολιτῶν πρὸς τὰς οἰκιακὰς ὑποθέσεις τῶν ὁποίων ἡ ἀκατάπαυστος φροντίς γίνεται τότε ἀληθὲς πατριωτισμός, τὸ ἐνέχυρον τῆς ἡσυχίας καὶ εὐταξίας τοῦ κράτους. Εἰς τὸ ἄκρον δεινὴ εἶναι ἡ κατάστασις ἐκείνη εἰς τὴν ὁποίαν σχεδὸν ὅλοι ἐπιθυμοῦν νὰ γίνωσιν ἀντιπρόσωποι, ἢ ὑπουργοὶ καὶ μισθωτοὶ τῆς κυβερνήσεως. Ἡ ἄκρα εὐταξία τῆς πολιτικῆς κοινωνίας εὐρίσκεται, ὅπου αἱ μερικαὶ ἐργασίαι εἶναι γενικῶς πλέον ἐπικερδεῖς παρὰ τὰ δημόσια ὑπουργήματα, ὅπου ταῦτα λογίζονται σχεδὸν ὡς φόροι τῶν ὁπίων καθεὶς πληρώνει πιστῶς τὸ ἐπιβάλλον εἰς αὐτὸν μέρος, χωρὶς νὰ καταγίνεται εἰς αὐτούς· ὅπου, τέλος πάντων, τὰ πράγματα τῆς ἐπικρατείας δὲν διεγείρουν τὴν προσοχὴν τῶν πολιτῶν, πλὴν μὲ σκοπὸν μόνον καλῆτέρας οἰκονομίας. Τότε μόνον ἡ κυβερνήσις στερεόνοται, καὶ ἡ ἀληθινὴ ἐλευθερία ἰσχυροποιεῖται, παύουν αἱ περὶ αὐτῆς ζητήσεις· καὶ παύουν τῶνόντι, διότι δὲν γίνεται πλέον ὑποκαίμενον ζητήσεως. Ὅταν αἱ πολιτικαὶ λογοτριβαὶ κρατῶσιν ὅλον τὸν καιρὸν πάσης συναναστροφῆς, τοῦτο δὲν εἶναι, ὅπως καὶ ἂν μὲ εἴπωσι, καλὸν σύμπτωμα· οἱ ὕγιεις δὲν ὁμιλοῦν ἀκαταπαύστως περὶ ἱατρικῆς, οὐδὲ ἂν ἦναι ἱατροί.

Ἐνας σφετεριστὴς ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ, ἐτόλμησε νὰ ἐπαναλάβῃ ὅτι· Κάνεις εἰς τὴν Γαλλίαν δὲν ἐπιθυμεῖ τὴν ἐλευθερίαν, ὅλοι ἐπιθυμοῦν τὴν ἰσότητά· καὶ διὰ νὰ συνεργήσῃ εἰς τὴν γενικὴν ταύτην διάθεσιν, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν μεγάλην ταύτην ἀγάπην τῆς ἰσότητος, ἐκατάστανε τάγματα, τίτλους εὐγενείας, καὶ δικαιώματα πρωτοτοκίας. Τὸ συμπέρασμα ἐνδέχεται νὰ νομισθῇ παράξενον, ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις ἦτον ἡ πλέον ὑβριστικὴ ὡς πρὸς τὰ αἰσθημάτων καὶ τὰ πολιτικὰ ἥθη μεγάλου ἔθνους.

Ἡ ἐλευθερία εἶναι ἡ τελεία ἀπόλαυσις τῶν προσωπικῶν ἀσφαλειῶν. Ὅστις δὲν τὴν θέλει, προκρίνει νὰ ὑπόκεινται τὰ πρόσωπα εἰς κατακρατήσεις, φυλακίσεις, μετατοπίσεις καὶ ἐξορίας αὐτογνώμονας· τὰ κτήματα εἰς ἀνιάτους ληστείας· ἡ βιομηχανία, εἰς κάθε εἶδους ἐμπόδια· αἱ διανοητικαὶ ἠθικαὶ δυνάμεις, εἰς τὰς πλέον σκληρὰς στενοχωρήσεις, καὶ εἰς τὴν πλέον ἡλίθιον νάρκωσιν. Ὅτι εἶναι τὰ κάλλη, αἱ ἡδοναὶ τοιοῦτου συστήματος; μὲ ποῖα θέληγτρα ἐμπορεῖ νὰ σύρῃ εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ ὀλόκληρου ἔθνους; Καὶ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι κατὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα ταύτην, τὴν ὁποίαν ὀνειδίζουν διὰ τὰ φῶτά της, τριάκοντα μυλλιάδια ἀνθρώπων θέλουν καταντήσῃν νὰ γίνωσιν ἐχθροὶ αὐτοῖς ἑαυτῶν καὶ τῆς εὐδαιμονίας των;

Ὅσον διὰ τὴν ἰσότητα, ἂν ἦναι ἄλλο τί παρ' αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν, δὲν καταλαμβάνω διόλου εἰς τί συνίσταται. Ἐννοῶ ἐξαίρετα ὅτι ὅλοι ἐξίσου ἔχουν τὸ δίκαιον νὰ ζητῶσι τὰς αὐτὰς ἀσφαλείας. Ἀλλὰ πᾶσα ἄλλη ἰσοσταθμία εἶναι τῶν ἀδυνάτων, παρεκτός τῆς ἰσοσταθμίας τῆς δουλείας. Ἡ

φύσις, ἡ πολιτικὴ τάξις, ἡ φορὰ τῶν μερικῶν καὶ δημοσίων ὑποθέσεων, ἀντιστέκονται κατακράτος, εἰς κάθε ἄλλο εἶδος ἰσότητος· καὶ κατὰ τοῦτο τὰ πράγματα εἶναι τόσον φανερά, καὶ ἡ πείρα τόσον σταθερά, ὥστε δὲν χρειάζονται κάμμίαν ἀπόδειξιν.

Κατ' ἀφηρημένην ἔννοιαν καὶ πολλὰ γενικὴν, ἐμποροῦμεν μόνον νὰ εἰπώμεν ὅτι ὅλοι οἱ πολῖται εἶναι ἐξίσου δεκτοὶ εἰς τὰ πολιτικὰ ἐπαγγέλματα, διότι τὰ ὑπουργήματα τῆς ἀντιπροσωπείας δίδονται σχεδὸν πάντοτε κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐπιδεξιότητος ἢ τῆς ἀξιοότητος· καὶ ὅσα ἀξιώματα δὲν ἔχουν τὸν χαρακτῆρα τοῦτον, ἀλλ' ἀνήκουν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς κυβερνήσεως μόνης, συμβαίνει ἐν ἀπὸ τὰ δύο, ἢ ὅτι ἡ κυβερνήσις δὲν ἀκολουθεῖ ἄλλον κανόνα παρὰ τὸν ὅποιον ἤθελε τῆς ἀρέσκειν νὰ συστήσῃ αὐτὴ εἰς ἑαυτὴν, τὸ ὅποιον, νομίζω, εἶναι τὸ καλῆτερον· ἢ ὅτι αὐτὸς ὁ νόμος προσδιορίζει τὸν βαθμὸν τῆς ἀξιοότητος, καὶ φανερόναι τὰς ἐξαιρέσεις, τὸ ὅποιον φέρει συνήθως μεγάλα ἄτοπα. Ἀλλ' εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην περίστασιν, ἡ ἴση εἰσόδος δι' ὅλους εἰς τὰ ἀξιώματα, ἐπιδέχεται ἐξαιρέσεις, ἢ τοῦλάχιστον ἐπεξηγήσεις αἱ ὁποῖαι τὴν μεταβάλλουν εἰς ἀληθινὴν μεταφυσικὴν ἀφαίρεσιν.

Ἄν ἦτον ἀληθινὸν ὅτι ἔθνος τι δὲν ἐπεθύμει τὴν ἐλευθερίαν ἀλλὰ τὴν ἰσότητα, ἔπρεπε ν' ἀφεθῇ εἰς τὴν δυστυχίαν του· ἡ κενοδοξία ἤθελε τὸ φέρειν εἰς δουλείαν, καὶ ἤθελ' ὑποπέσειν, μὲ κάθε δίκαιον, εἰς τὴν αὐτογνώμονα ἐξουσίαν. Ἡ ἰσότης ἐννοουμένη ὡς διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν, εἶναι πρᾶγμα πᾶντῃ ἀνύπαρκτον· ἐνῶ ἡ ἐλευθερία εἶναι ἡ γενικὴ

λέξεις τῶν συμφωνιῶν, χωρὶς τὰς ὁποίας ἡ πολιτικὴ κοινωνία εἶν' ἀνυπόφορος εἰς τὸν ὅσονδήποτε λογικὸν ἢ αἰσθαντικὸν ἄνθρωπον.

Τὸ συμφέρον εἰς ὅλους εἶναι νὰ ἔχωμεν καλοὺς ἀντιπροσώπους καὶ καλοὺς κυβερνήτας· διότι μ' αὐτὰ μόνον τὰ δύο μέσα εἶναι δυνατὸν ν' ἀπολαύσωμεν τῶντι προσωπικὰς ἀσφαλείας. Ἀλλ' ἂν ἡ γενικὴ κλίσις τῶν φρονημάτων ἦτο τοιαύτη, ὥστε ἡ πρωτίστη ἐπιθυμία καὶ ἡ πλέον ἀνυπόμονος χρεία καθενὸς ἦτο, νὰ ᾖ ἀντιπρόσωπος, κυβερνήτης ἢ ὑπουργὸς τῶν κυβερνητῶν, ἔπρεπε νὰ ὀδηγήσασιν ὀλίγον κατωλίγον τοὺς πολίτας εἰς ὀρθοτέραν ιδέαν τῶν ἀληθινῶν τῶν συμφερόντων, πρὶν νὰ προσπαθήσωσι νὰ καταστήσωσι μεταξὺ τῶν ἀντιπροσωπικῶν σύστημα, κυβέρνησιν καὶ ἀσφαλείας.

Ὅλα εἶναι δυνατὰ εἰς τὴν σοφιστικὴν τέχνην τῶν ὀρισμῶν· δὲν ἐξεύρω ὅμως ἂν ἐμποροῦν νὰ λύσωσι τὸ πρόβλημα τὸ ὁποῖον ἤθελε τοὺς προβληθῆν μὲ ταύτας τὰς λέξεις. « Ἐξήγησете τί πρᾶγμα εἶναι ἡ ἰσότης· ἀλλὰ μὲ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ μὴ τὴν συγχέωμεν μὲ τὴν ἐλευθερίαν· καὶ « περιπλέον νὰ συμβιβάζεται μὲ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας « τὰς τιμὰς ἢ διακρίσεις, μάλιστα ἐνῷ ὑπάρχει συνέδριον « κατὰ κληρονομίαν πατρικίων, τὸ ὁποῖον εἰς τὰς μοναρχίας « ἔχει τὸ τρίτον τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας. » Τὸ εἶπα καὶ πρότερον, ἐνδέχεται τὸ τοιοῦτον συνέδριον, ἀντὶ νὰ βλάψῃ τὰς ἀσφαλείας, νὰ γενῇ τὸ ὑποστήριγμα τῶν, καὶ κατὰ τοῦτο τοῦ πρέπει τὸ μεγαλύτερον δημόσιον σέβας, ὕστερον ἀπὸ τὸ χρεωστούμενον εἰς τὸν ἡγεμόνα. Ἄν καταφρονήσῃ

τὸ σέβας τοῦ λαοῦ, καὶ δεχθῇ μὲ μεγάλην ταχύτητα τα-
ραχοποιὰς συμβουλάς, ἂν γενῇ ἐχθρὸς τοῦ πολιτικοῦ συν-
τάγματος, εἰς τὸ ὅποτον χρεωστεῖ τὴν ὑπαρξίν του, ἂν
κηρυχθῇ κληρονόμος τῶν παραλόγων ζητημάτων ὅσα ἡ ἐ-
θνικὴ δικαιοσύνη κατεδίκασεν, ἡ ἐκπληρωτὴς τῆς πολιτικῆς
διαθήκης τινὸς σφετεριστοῦ, τὸ τοιοῦτον συνέδριον ᾗθελεν
εἶσθαι μάστιξ τῆς ἀνθρωπότητος.

Παρακτὸς τῆς πατρισιακῆς ἀξίας, ἥτις λογίζεται πολι-
τικὴ εὐγένεια καὶ μέρος συμπληρωτικὸν τῆς νομοθετικῆς
ἐξουσίας, ἐμποροῦν νὰ εὐρίσκωνται ἀκόμη, εἰς τὰς μόναρ-
χίας, εὐγενεῖς μόνον μὲ τὸ ὄνομα, οὔτινες ὅσον καιρὸν δὲν
ἔχουν προνόμια, δὲν εἶναι ἐπικίνδυνοι. Τωόντι, εἰς ταιαύτην
περίστασιν, ὁ λόγος εἶναι δι' ἀπλᾶ ὀνόματα, παρωνύμια ἢ
ἐπωνύμια, τὰ ὅποια ᾗθελεν εἶσθαι παράλογον ἂν δὲν τὰ
δίδῃς, ἢ τὰ ζηλεύῃς εἰς τοὺς ὅσοι φαντάζονται εὐτυχεῖς
ὅτι τ' ἀπέκτησαν. Εἶναι σχεδὸν ἴση κενοδοξία νὰ παροξύνεται
τις ἐναντίον τῶν ἀθώων πούτων τίτλων, ὅταν δὲν τοὺς ἔχη,
καθὼς καὶ νὰ ἀλαζονεύεται ὅταν τοὺς ἔχη· ἄς προσέξωμεν
καλὰ, ἡ κενοδοξία δὲν εἶναι τιμὴ, οὐδὲ καὶ ὑπερφανία,
ἀλλ' εἶναι δραστηκώτατον διαλυτικὸν τῆς πολιτικῆς κοινω-
νίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ΤΙΝΑ ΤΡΟΠΟΝ ΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΕΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΓΕ-
ΝΩΣΙΝ ΑΠΑΡΑΒΙΑΣΤΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΟΠΟΥ ΤΑΣ ΕΒΙΑΣΑΝ
ΠΑΝΤΟΤΕ.

Διὰ τὰ ἦναι ἀπαραβίασται καὶ προσωπικαὶ ἀσφαλείαι,
ἀπαιτεῖται πρῶτον νὰ ἀγγνωρισθῶσι καὶ νὰ διακηρυχθῶσι
μέ λέξεις καθαρὰς καὶ σαφεῖς, ὅχι ὡς γενικαὶ προτάσεις οὐδ'
ὡς ἀξιώματα πολιτικὰ, ἀλλ' ὡς κανόνες θετικῆς ἐπιβαλ-
λόμενοι εἰς πᾶσαν δημόσιον ἐξουσίαν. Μ' ὅλον τοῦτο, ὅσον
λαμπρὰ καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι ἡ τοιαύτη διακήρυξις, ἐπλη-
ροφορήθημεν ἄρκετὰ ὅτι δὲν ἀρκεῖ, καθὼς οὐδ' ἀκόμη ἀρ-
κοῦν οἱ ἐπομένως γινόμενοι ὅρκοι ἀπὸ τὰ πλέον ὑψηλὰ
πρόσωπα. Ἦθελα ἴσως πιστεύσειν ὅτι ἡ μοναρχικὴ τιμὴ
ἔπρεπε μάλιστα νὰ εὐρίσκεται εἰς τὴν πιστοτάτην ἐκπλή-
ρωσιν τῶν ὑποσχέσεων καὶ συμφωνιῶν ὅσας ἔκαμεν ὁ μόναρ-
χος, καὶ ὅχι εἰς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὰς ἀποφύγῃ, μεταχει-
ριζόμενος σοφίσματα, δόλους καὶ χαμερπεῖς πανουργίας·
ἀλλ' ἡ πείρα δὲν μας συγχωρεῖ νὰ ἐμπιστευώμεθα εἰς τὴν
συνείδησιν ἢ ἐντροπὴν τῶν δυνατῶν.

Ἀφοῦ ἐσυναρίθμησαν τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας μὲ τοὺς
θεμελιώδεις νόμους, συνέλαβαν ἐνίστε τὴν ιδέαν νὰ κατα-
στήσωσι σύστημα τὶ μόνιμον, δὲν ἐξεύρω ποίαν γερούσιαν

πληρεξούσιον τῆς ὁποίας ἔργον ἤθελεν εἶσθαι νὰ ἐπαγρυπνῇ
 εἰς τὴν διατήρησιν τῶν τοιούτων νόμων. Ἀλλ' εἶναι ἀκόμη
 ἀποδεδειγμένον ἀπὸ τὰ πράγματα, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν
 φύσιν τῶν πραγμάτων, ὅτι τὸ τοιοῦτον σύστημα ἀποβλέπει
 μόνον εἰς τὴν ιδίαν του διατήρησιν, ὅτι φοβεῖται ἐνῶ προ-
 παθεῖ νὰ διαφυλάσῃ τὰ λοιπὰ καταστήματα, μὴ βλάβῃ
 τὴν ὑπαρξίν του, ὅτι σπουδάζει νὰ τὰ θυσιάσῃ διὰ νὰ μὴ
 πέσῃ με αὐτὰ, καὶ ὅτι αὐτὸ γίνεται τὸ πρῶτον ὄργανον
 τῆς καταστροφῆς των. Δυσχυρίζεται ὅτι, διὰ νὰ τὰ προ-
 φυλάξῃ, τὸ μόνον μέσον εἶναι ἡ ἀκατάπαυστος διόρθωσις
 των, καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῆς ταιαύτης διορθώσεως γρήγορα τὰ
 ἐξολοθρεύει. Αἱ μερικαὶ ἀσφάλειαι τὰς ὁποίας τὰ μέλη του
 ἀπολαμβάνουν, οἱ ἐπισωρευόμενοι εἰς τὰς χεῖράς των θη-
 σαυροὶ, τὰ καταστένουν πάντῃ ἀδιάφορα εἰς τὰς ἀπὸ τοῦς
 πολίτας ζητουμένας κοινὰς ἀσφαλείας. Τὰ παράπονα
 ὅσα χωρὶς κἀνένα φόβον διεγείρει, τὰ ἐκλαμβάνει μόνον ὡς
 ὀχληρὰ προσποιεῖται ὅτι δὲν τὰ ἀκούει· καὶ ἂν κατὰ τύχην
 (ἀφοῦ, τέλος πάντων, ἀπαρνηθῇ τύραννον τινὰ τὸν ὅποιον
 δὲν ἐμπορεῖ πλέον νὰ ὑποστηρίξῃ) ἐπιχειρήσῃ ν' ἀγανεύσῃ
 τὸ πολιτικὸν σύνταγμα, θέλει τολμήσῃ νὰ κατασφαλίσῃ
 εἰς αὐτὸ τὰ χρηματικά του συμφέροντα, καὶ νὰ τὰ βάλῃ
 εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν βάσεων τῆς πολιτικῆς κοινωνίας.
 Ἀναμφιβόλως κἀνὲν ἔθνος δὲν ἔχει νὰ ἐλπίζῃ ἀσφαλείας,
 ἂν ἐμπιστευθῇ τὴν διατήρησιν των εἰς φύλακας, εἰς τοῦς
 ὁποίους χαρίζει ἐνταυτῷ ἄλλας χρεῖας καὶ ἄλλας ἀσφαλείας.
 Νὰ προγράψῃ καὶ νὰ καταγράψῃ, νὰ θερίξῃ καθεὶ χρόνον ὁ-
 λόκληρον νέαν γενεάν, νὰ διαστρέφῃ τὰς δημοσίους ἐκλογάς

καὶ τὴν ἐθνικὴν ἀντιπροσωπεΐαν, νὰ καταργῇ τὰς ἀποφάσεις τῶν ὀρκωτῶν κριτῶν, νὰ ἐξουθενήσῃ πᾶσαν ἀντίστασιν εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν, νὰ θεμελιώσῃ τὸν δεσποτισμὸν, νὰ τὸν τρέφῃ καὶ νὰ τὸν εὐλογῇ, νὰ φορτώνεται τὴν καταισχύνῃν του, καὶ νὰ πλουτίζεται ἀπὸ τὰς εὐεργεσίας του· ἰδοὺ ἡ ἀνακεφαλαίωσις τῆς ἱστορίας κάθε γερουσίας.

Ἀποβάλλοντες τοιοῦτον τερατῶδες κατὰσθημα, ἤθελαν τινὲς μᾶς ἐρωτήσῃν, ἔϊν' ἄρα μέσον τί ἄλλο νὰ διαμοιράζῃ, νὰ ἐνόη, νὰ ἰσοσταθμίσῃ τὰς δημοσίους ἐξουσίας εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴν ἐμπορῶσι νὰ συνδράμωσιν ὅλοι διὰ μιᾶς εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν ἀσφαλειῶν, ἀλλὰ νὰ μένῃ κἂν μία ἄρκετὰ δυνατὴ καὶ πρᾶθυμος νὰ τὰς διατηρῇ; Διάφοροι λύσεις τοῦ προβλήματος τούτου ἐπροτέθησαν ἢ ἐδοκιμάσθησαν εἰς τοὺς παλαιοὺς καὶ νέους καιροὺς· καὶ μὴ μίαν ἕως σήμερον δὲν ἐφάνη ἱκανὴ εἰς τὴν Εὐρώπῃν. Ἡ αἰτία εἶναι, διότι τὰ ἀνθρώπινα πάθη, καὶ μάλιστα τὰ πολιτικά, εἶναι φυσικὰ τόσον εὐκίνητα καὶ τόσον ἄστατα, ὥστε δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὰ δεσμεύσῃ ἄλλο παρὰ ἡ μακρὰ ἔξις καὶ πολιτικὸν τι σύνταγμα, ἐνῶ εἶναι ἀκόμη νεοφανές, εἶναι δύσκολον νὰ τυπώσῃ εἰς αὐτὰ διευθύνσεις ἄρκετὰ δυνατὰς ὥστε νὰ μὴ τὰς παραδράμωσι.

Εὐθὺς τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἀφοῦ διακηρυχθῇ θεμελιώδης τις νόμος, θέλουσι ἀρχίσαι ἴσως αἱ τοῦ νομοθετικοῦ συνεδρίου διαβουλαὶ ἀποφασίζουσαι ὅτι τὸ καταθλίβειν, εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ προλαμβάνειν· καὶ, διὰ νὰ ἔχῃ τις τὸ δίκαιον νὰ δημοσιεύῃ καὶ νὰ ἐκδίδῃ διὰ τοῦ τύπου τὰ φρονήματά του (τὸ ὅπαϊον εἶναι συγχωρημένον εἰς κάθε ἄνθρωπον),

πρέπει νὰ δώσῃ εἰς τὸ τυπωμένον, ὄγκον καὶ βάρος προσδιωρισμένον. Τὸ προκείμενον τῆς δευτέρας συνελεύσεως τοῦ συνεδρίου ἐνδεχόμενον νὰ ἦναι νὰ συγχωρήσῃ ῥητῶς τὰς αὐτογνώμονας κατακρατῆσεις, καὶ νὰ δώσῃ τὴν ταιαύτην ἐξουσίαν εἰς χιλιάδας δημοσίων ὑπουργῶν, ἕως καὶ εἰς τοὺς πλέον κατωτέρους των· εἶναι δυνατόν ν' ἀρχίσωσιν ἄλλην φορὰν ἀπὸ τὴν πρότασιν ὅτι « τὰ περιοδικὰ συγ-
 « γράμματα νὰ μένωσι τρεῖς ἢ καὶ πέντε χρόνους, ὑπὸ τὴν
 « διοίκησιν τῶν λειτουργῶν. » Τότε, ἀναμφιδόλως, θέλουν ἀρκετὰ μᾶς φανερῶσιν, ὅτι πρέπει νὰ ὑποφέρωμεν ἀγογγύσ-
 στως τὰς πλέον αὐτοθελήτους καὶ τὰς πλέον χλευαστικὰς παρεξηγήσεις κάθε συνταγματικοῦ ἄρθρου, καὶ ἐπομένως τὴν κατάργησιν τῶν ἀσφαλειῶν, διότι πᾶσα ἀσφάλεια καταντᾷ εἰς τὸ μηδὲν ὅταν δὲν ἐκτελεῖται κατὰ γράμμα. Ἀλλὰ διὰ πολι-
 τικὸν σύνταγμα τοσάκις παραβαινόμενον ἵ τί πρέπει νὰ στο-
 χασθῇ τις; ἔμπορεῖ ἄρα νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπάρχει ἀκόμη; Ἀναμφιδόλως δὲν θέλει ἔχειν πλέον ἰσχύν ἐνόςφῳ ὅμως τὸ ὄνομά του δὲν ἐξαλειφθῇ ἐξολοκλήρου, ἐνόςφῳ μᾶς μένει ἡ ἄδεια νὰ τὸ προφέρωμεν μεγαλοφώνως ἢ μὲ χαμηλὴν φωνήν, οἱ φί-
 λοι τῆς δημοσίου ἡσυχίας θέλουν εὐρεῖν εἰς αὐτὸ κέντρον συνδρομῆς, κανόνας πῶς νὰ φερθῶσιν, ἵσως ἀκόμη καὶ μέσα νὰ βραδύνωσι τοῦλάχιστον τὰς προσόδους τοῦ δε-
 σποτισμοῦ, καὶ νὰ τὸν ἐμποδίσωσι νὰ μὴ προκαλῇ καὶ νὰ μὴ φέρῃ πάλιν τὴν ἀναρχίαν. Τὸ χρέος των εἶναι νὰ ἀντι-
 στέκωνται μὲ ἐπιμονὴν εἰς πᾶσαν βίαν, παλαιὰν καὶ νέαν, ἥτις ἤθελε τολμηθῇ ἐναντίον εἰς τὰς ἀσφαλείας ὅσαι δια-
 λαμβάνονται ῥητῶς εἰς τὸν θεμελιώδη νόμον. Αἱ ταιαυταί

ἀντιτάσεις εἶναι δικαιοτάται καὶ καταπολλὰ τίμιαι, καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν ὑπερισχύσωσι, τέλος πάντων, ὅταν γίνωνται μὲ ἐνέργειαν καὶ πρεποσύνην, μὲ ἀταραξίαν καὶ ἐπιμονήν. Ἡ ἐξουσία, ἥτις ἤθελε τολμήσειν νὰ τὰς ὀνομάσῃ στασιώδεις, θέλει δείξειν διὰ τούτου πόσον ἀκόμη τὰς νομίζει φοβεράς. Ὅθεν ἂν, μετὰ πολὺν ἢ ὀλίγον καιρὸν, ἐπιτύχουν νὰ διαταράξωσι τὴν αὐτογνωμονικὴν κυβέρνησιν, τὸ πολιτικὸν σύνταγμα, ἀναλαμβάνον τὴν ἀπ' αὐτὴν τὴν κυβέρνησιν σφετεριθεῖσαν ἐξουσίαν, καὶ ἐνδυναμούμενον ἀπὸ τοιοῦτον θρίαμβον, θέλει γενεῖν πολὺ πλεόν ἰσχυρότερον παρ' ὅ,τι ἦτο πρὸ τοῦ χάσειν τὴν ἰσχύν του. Ἀνάγκη λοιπὸν εἶναι νὰ πολεμῶσιν εἰς ὄνομά του καὶ δι' αὐτὸ μόνον, εἰς τὸ φῶς τὸ ὅποιον διαχύνουν αἱ διδασκαλῖαι καὶ αἱ παραγγελῖαι του, μὲ μόνὰ τὰ ὅπλα ὅσα δέχεται καὶ προμηθεύει. Ὑπομονὴ ἂν ὑποπέσωμεν εἰς τὸν ζυγὸν τῶν ἀντισυνταγματικῶν νόμων· δὲν πρέπει ν' ἀντιθέσωμεν κάμμίαν ἐνεργητικὴν ἀντίστασιν ἐνῶ ἐκτελοῦνται· ἀλλ' ὅποιονδὴποτε ἄλλο σέβας προσφερόμενον εἰς αὐτοὺς, ἀφαιρεῖται ἀπὸ τὸ ὅποιον ὑπεσχέθημεν εἰς τὸν καταφρονούμενον ἀπ' αὐτοὺς θεμελιώδη νόμον.

Ἀντὶ νὰ ἐλπίζω τίποτε ἀπὸ τὰς μηχανουργίας καὶ τὰς ταραχὰς τῶν πολιτικῶν φατριῶν, εἶπα πρότερον ὅτι εἶναι πάντοτε ἐπιβλαβεῖς. Κάμμία φατρία δὲν στέργει ποτὲ νὰ δοθῶσιν ἀσφάλειαι εἰς τὴν ἐναντίαν τῆς φατρίαν, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο, κλονίζει τὰς ἰδικὰς τῆς. Κρυπτομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα ἀντιπολίτευσις (opposition), σκοπεύει μόνον ν' ἀρπάξῃ τὴν ἐξουσίαν, διὰ νὰ τὴν ἐνεργήσῃ ἴσως χειρότερα. Ἐπιθυμεῖ τὸν θρίαμβον διοικητικῶν τινῶν θεωριῶν, ἢ μᾶλλον

προσώπων τινῶν· τὸ συμφέρον εἰς αὐτὴν, ὁ μόνος τῆς σκοπὸς εἶναι νὰ ρίψῃ κάτω τοὺς λειτουργοὺς καὶ νὰ βάλλῃ εἰς τόπον αὐτῶν τοὺς κορυφαίους τῆς. Ἄν ἔχῃ σκοποὺς πλατυτέρους, τότε γίνεται ἐντελεστάτη φατρία· καὶ ἐναντίον τῆς καὶ περὶ αὐτὴν, ἐγείρονται ἄλλαι φατρίαι, τῶν ὁποίων ἡ σύγκρουσις, αἱ πτώσεις, αἱ θριάμβοι, αἱ ἐκδικήσεις, φέρουν καὶ ἐπιμα-
μακρύνουν τὰς πολιτικὰς ταραχὰς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ζη-
τοῦν πολλάκις, καὶ ἐλπίζουν πάντοτε νὰ τοὺς δοθῶσιν αἱ
προσωπικαὶ ἀσφάλειαι, χωρὶς νὰ τὰς λάβωσιν ἢ νὰ τὰς σε-
βασθῶσι ποτέ.

Αἱ τοιαῦται ἀσφάλειαι τότε μόνον γίνονται ἀπαραβίαστοι
ὅταν ἀφεθῶσι πολὺν καιρὸν ἀκέραιαι. Μακρὰ τις διαδοχὴ
παλαιῶν συνηθειῶν τὰς καθιερόνει, ὥστε καθεὶς πληροφορεῖ-
ται ὅτι δὲν εἶναι πλέον πραγματικῶς δυνατὴ ἡ καταφρό-
νησίς των. Εἰς ταύτην τὴν πληροφορίαν στέκει ἡ ἀτερέωσίς
των· τότε, χωρὶς φιλονεικίας διὰ τὰς ἐλπίζομένας ὠφελείας
ἀπὸ τῆς βίαν των, ὅποια γνώμη προβληθῇ διὰ νὰ τὰς συ-
στείλωσιν, ἀποβάλλεται μὲ μόνον ἓνα λόγον, Τοῦτο εἶν'
ἀδύνατον· δὲν μένει πλέον παρὰ κάμμία καταστροφὴ
ἀπὸ ξένην δύναμιν ἥτις ἐμπορεῖ νὰ τὰς κλονίσῃ· καὶ μ' ὅλα
ταῦτα ἐμπνέουν ἀκόμη εἰς τὸ πρὸ πολλοῦ συνειθισμένον
νὰ τὰς υπεραγαπᾷ ἔθνος, ἀνδρεῖαν ἀκαταμάχητον, ἥτις
χωρὶς ἀμφιβολίαν τὸ κάμνει νικητὴν, ὅταν πολεμῇ μόνον
πρὸς διαφύλαξίν των. Ἄλλ' ἐνόσω εἶναι ἀκόμη νεαραὶ, ἐν-
όσω μένει ἡ μνήμη τοῦ καιροῦ ὅτε δὲν ἦσαν αἱ τοιαῦται
ἀσφάλειαι, ἔχουν ἀκόμη ἐχθροὺς εἰς τὰ σπλάγγνα τῆς ἐπι-
κρατείας καὶ κινδυνεύουν. Διὰ νὰ διατηρηθῶσιν, ἔχουν χρεῖαν

πολυαριθμοτέρων καὶ δυνατωτέρων ὁπαδῶν παρὰ ὅσοι τὰς φοβερίζουν.

Τέσσαρας γνώμας πρέπει νὰ διακρίνωμεν ἐδῶ, τὴν γνώμην τοῦ ἔθνους, τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συνεδρίου, τῆς κυβερνήσεως, καὶ τῆς φυλῆς τῶν ἐχόντων προνόμια.

Ἄν τὸ ἔθνος δὲν ἐζήτει τὰς τοιαύτας ἀσφαλείας, κάνεῖς βέβαια οὐτ' ἤθελεν οὐτ' ἐδύνατο νὰ τοῦ τὰς δώσῃ ἢ νὰ τοῦ τὰς διαφυλάξῃ στανικῶς ἢ ἄβουλά του. Ὅθεν δὲν τὰς ζητεῖ ἀληθινὰ παρὰ ἀφοῦ λάβῃ ἀκριβῆ ἰδέαν, καὶ γνωρίσῃ καλῶς τὴν τιμὴν των· τοῦτο προϋποθέτει ἀρκετὰ μεγάλην ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ φωτισμοῦ. Ἀδύνατον εἶναι νὰ γεννηθῇ ἡ τοιαύτη θέλησις μεταξὺ λαοῦ ἀμαθοῦς καὶ χυδαίου, οὐδὲ νὰ στερεωθῇ μεταξὺ τοῦ ὅστις καταγίνεται μᾶλλον εἰς πολιτικὰς λογοτριβὰς παρὰ εἰς μακρὰς ἀσχολίας. Ἡ ζωηρὰ προσπάθεια εἰς τὰς μερικὰς ταύτας ἀσχολίας γεννᾷ τὴν χρεῖαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν προσωπικῶν ἀσφαλειῶν. Ὅπως ἂν ᾦναι, ὑποθέτομεν ἐδῶ ὅτι τὸ ἔθνος τὰς ζητεῖ τωόντι· καὶ ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις, ἂν καὶ πολλάκις ἀμφίβολος, εἶναι ἡ μόνη ἥτις μᾶς δίδει τὴν ὕλην τῆς διατριβῆς.

Ἄν εἰς τὴν ἐθνικὴν τούτην θέλησιν δὲν ἐνωθῇ καμμία ἀπὸ τὰς λοιπὰς τρεῖς τὰς ὁποίας ἐδιακρίναμεν, ἡ θέλησις μένει, ἂν ὅχι χωρὶς δύναμιν, τοῦλάχιστον χωρὶς διεύθυνσιν, καὶ ἐπομένως χωρὶς σωτήρια ἀποτελέσματα· ὁμοιάζει μὲ ἡφαίστιον πῦρ τὸ ὁποῖον γεννᾷ μόνον τινάγματα, μεγάλους σεισμούς, καὶ ὀλεθρίους πολιτικὰς ταραχάς. Ἄλλ' ἂν βοηθῇται καὶ διευθύνεται ἀπὸ μίαν τῶν λοιπῶν, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ᾦθελεν

εἶσθαι, εἶναι μεγάλη πιθανότης ὅτι αἱ ἀσφαλείαι θέλουν κατασταθῆν καὶ στερεωθῆν διὰ πάντα.

Δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν τίποτε ἀπὸ τὴν συνδρομὴν τῶν φυλῶν ἢ τῶν κοινωνιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπειδὴ ἀπολαμβάνουν ἢ ἀπῆλυσαν προνόμια ἀσυμβίβαστα μὲ τὰς ἀσφαλείας, θέλουν προσπαθῆσιν νὰ εἰσάξωσι τινὰς διδασκαλίας, νὰ ἀπαγορεύσωσι τινὰ φρονήματα, νὰ φοβερίσωσι τινὰ κτήματα. Πρέπει νὰ προσμένωμεν ἐκ μέρους των μεγάλην ἐναντιότητα, μάλιστα ἂν, μεταξὺ εἰς μακρὰς ταραχὰς, ὑπέφεραν καὶ αὐταὶ ἀπὸ τὴν αὐτογνωμονικὴν ἐξουσίαν. Ἀληθινὸν εἶναι ὅτι ἡ τοιαύτη παρατήρησις ἔπρεπεν ἐκ τοῦ ἐναντίου, νὰ τὰς κάμῃ νὰ ζητήσωσι πολιτικὴν κυβέρνησιν, ἥτις, ἀφοῦ τὰς δέχεται ἢ τὰς προσκαλεῖ εἰς πολλὰς χάριτας καὶ τιμὰς, ἤθελε κατασταθῆν δι' αὐτὰς τόσον ἐντιμὸς ὅσον καὶ προστατευτικὴ. Ἦθελε συγχωρήσιν ἀκόμη πολὺ μεγάλην ἔκτασιν, ὅχι εἰς τὰς πολιτικὰς ἐπιχειρήσεις τῶν εὐγενῶν, ἀλλ' εἰς τὰς ἡδονὰς, εἰς τὴν πολυτέλειαν, εἰς τὴν πολιτικὴν φιλοτιμίαν των. Τίποτε ἀπ' ὅ,τι ὑποθέσαμεν δὲν ἤθελε τοὺς ἐμποδίσειν νὰ φυλάξωσι τοὺς ὑποιοσδῆποτε τίτλους των καὶ νὰ ἔχωσι πάλιν τὴν προτίμησιν κοντὰ εἰς τὴν κυβέρνησιν· νὰ προβιβάζωνται πρῶτοι, καὶ σχεδὸν μόνοι, εἰς τὰ μεγαλῆτερα ὑπουργήματα, εἰς τὰ λαμπρότερα ἀξιώματα· καὶ νὰ γίνωνται ἀκόμη ἄξιοι δι' αὐτὰ μὲ τὴν προκοπὴν καὶ τὰς ἀρετὰς, νὰ ἀνανεώσωσι τὴν λαμπρότητα τοῦ ἀρχαίου των ὀνόματος μὲ νέας καὶ εἰλικρινεῖς ὑπουργίας, καὶ ν' ἀπολαύσωσιν εἰς τὸ μέλλον μέγα μέρος τῆς ἐθνικῆς δόξης. Θέλουν ἀπολαύσειν οὕτως ἀσφαλείας, τὰς ὁποίας καὶ αὐτοὶ ἐστεροῦντο

ἀνταμειβόμενοι κακῶς δι' αὐτὰς μὲ πρόσκαιρα προνόμια καὶ μὲ σφετερισμούς μισητούς· ἀσφαλείας τὰς ὁποίας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φυλάξωσι χωρὶς τὰς πρὸ μικροῦ μόλις παυθείσας τρικυμίας καὶ πάντοτε ἐπαπειλούσας, ἐνόσφ δὲν στερεωθῇ τὸ πολιτικὸν σύστημα. Ἀναμφιβόλως, ἂν συνειθίσωσι ποτὲ νὰ ὑποφέρωσι τοιαύτην κυβέρνησιν, θέλουν, τέλος πάντων, τὴν ἀγαπήσιν καὶ τὴν ὑπερασπίζεσθαι ὡς μόνην ἱκανὴν νὰ τοὺς στολίσῃ μὲ καθαρὰν καὶ ἀληθινὴν λαμπρότητα. Μόνος ὁ καιρὸς ἐμπορεῖ νὰ τοὺς ἐμπνεύσῃ τοιαύτην διάθεσιν· ἀλλὰ τῶρα ὅτε λαλοῦμεν, δὲν δύνανται νὰ τὴν ἔχωσιν ἀκόμη.

Τὴν ὁποίαν δὲν μᾶς ὑπόσχονται αἱ φυλαὶ αὐταὶ συνδρομὴν, ἕως εἰς ποῖον βαθμὸν ἐμποροῦμεν νὰ τὴν ἐλπίζωμεν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν;

Ὁ τύραννος δὲν ἐμπορεῖ οὐδὲ στέργει νὰ δώσῃ ἀσφαλείας· χρειάζεται διὰ νὰ βασταχθῇ, τὴν θίαν καὶ τὸν δόλον, διὰ τῶν ὁποίων ὑψώθη. Ἀλλ' ἡ νόμιμος ἐξουσία ματαίως ἤθελε ζητήσιν τὴν ἰδίαν τῆς ἀσφάλειαν ἐξω τῆς ἀσφαλείας τῶν κυβερνωμένων, ἀπ' αὐτὴν ὑπηκόων. Κακῶς ἤθελε γνωρίζειν τὰ συμφέροντά της, ἂν τὰ ἐσυντρόφευε μὲ τὰς ἀλόγους ὁρέξεις τινὸς φυλῆς. Πῶς ἤθελε προτιμήσιν νὰ βασιλεύῃ καὶ νὰ ἐπιστηρίζεται εἰς ὀλίγας τινὰς χιλιάδας ἀνθρώπων στολισμένων μὲ προνόμια, παρὰ εἰς πολλὰς μυριάδας ἀνδρῶν ἐλευθέρων; Ἐνδέχεται ὅμως, περικυκλωμένη ἁμέσως ἀπὸ δεσπότας (seigneurs) καὶ ἀρχιερεῖς, νὰ ἐκλάβῃ τὸν πόθον καὶ τὰς μωρὰς ἐλπίδας των ὡς αἰσθήματα οἴλου τοῦ ἔθνους, καὶ ὁ κίνδυνος τοιαύτης πλάνης ν' αὐξήσῃ διὰ τὴν κλίσιν τῶν λειτουργῶν της εἰς τὸ αὐτογνομονι-

κὸν σύστημα, τοῦ ὁποῖου ἐκ προλαβούσης ἡγεμονίας ἔλαβαν τὴν ἐξίν, ἐσυνάθροισαν τὰς παραδόσεις, ἐμελέτησαν ἢ ἐδίδασκαν τὴν πράξιν.

Εἰς τοιαύτην περίστασιν δὲν μένει εἰς τὴν ἐθνικὴν θέλησιν ἄλλος σύμμαχος παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συνεδρίου· καὶ ἂν, κατὰ δυστυχίαν, οἱ ἀποκτήσαντες παλαιόθεν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν προνόμια, ἢ ἂν οἱ νεωστὶ ἀπ' αὐτὴν προστατευόμενοι ὑπουργοὶ, σύμβουλοι, λειτουργοὶ τῆς, ὑπερισχύσωσιν εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο, εὐκόλῳ εἶναι νὰ καταλάβῃ τις πόσον αἱ προσωπικαὶ ἀσφάλειαι θέλουν κινδυνεύσειν, ἕως εἰς τὴν ἐποχὴν ὅτε κανονικαί, ἐλεύθεραι καὶ ἐθνικαὶ ἐκλογαὶ ἤθελαν δυνηθῆναι νὰ ἀνανεώσωσι τὸ πλεονέτερόν του μέρος. Ὅπου αἱ ἀσφάλειαι εἶναι πλασταί, τὸ κυριώτερον καὶ σχεδὸν τὸ μόνον μέσον διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τις τὰς ἀληθινὰς, εἶναι αἱ καλὰ ἐκλογαί. Χρειάζεται συνέδριον συνιστάμενον ἀπὸ ἀνθρώπων ἱκανοῦς νὰ τὰς ἀναζητῶσι μὲ ἐνέργειαν, νὰ νομίζωσι μόνον ἴδια πολιτικὰ συμφέροντα τὰ ὅποια τοὺς ἐμπιστεύθησαν νὰ ὑπερασπίζωνται.

Πολιτικὰ τινὰ συντάγματα διαλαμβάνουν ὅτι· «Οἱ «λειτουργοὶ καὶ βουλευφόροι τῆς ἐπικρατείας καὶ οἱ ὑπουργοὶ τῶν γραφείων τῶν, ὅσοι ἔχουν αὐλικὰ ὑπουργήματα, «καὶ ὅσοι λαμβάνουν ἀπὸ τὴν αὐλὴν σιτηρέσια, δὲν ἐμποροῦν «νὰ ἐκλεχθῶσιν ἀντιπρόσωποι. » Ἡ τοιαύτη διάταξις εἶναι πολλὰ αὐστηρὰ, βλάπτει τὴν ἐλευθερίαν τῶν δημοσίων ψηφοφοριῶν, ἐμπορεῖ νὰ ἐξαιρέσῃ τοὺς τοσοῦτον πλέον ἀξίους τῆς κοινῆς ἐμπιστοσύνης ὅσον ἔγιναν ἀξιοὶ νὰ τὴν ἀπολαύσωσιν εἰς ὑπουργήματα κατὰ τὰ ὅποια τρέχουν πλεονέτερον

κίνδυνον νὰ τὴν χάσωσιν. Ἀρκεῖ, εἰς τοιαύτην περίστασιν, νὰ διευθύνεται τὸ ἔθνος ἀπὸ τὸ αἶσθημα τῶν συμφερόντων του. Ἄν θέλῃ νὰ ἔχῃ ἀληθεῖς ἀντιπροσώπους, εἶναι ἱκανὸν μόνον του νὰ καταλάβῃ ὅτι δὲν θέλει τοὺς ἀπολαύσειν κατ' οὐδένα τρόπον, ἐὰν συγχωρήσῃ νὰ γεμισθῇ τὸ συνέδριον ἀπὸ ὑποκείμενα διωρισμένα νὰ τὸ κυβερνώσι. Ἡ μόνη ὠφέλεια τὴν ὁποίαν ἐλπίζει ἀπὸ τοὺς ἀντιπροσώπους, του, εἶναι νὰ διαφυλάσσῃ τὰς ἀσφαλείας του ἀπὸ τὴν κυβερνώσαν ἐξουσίαν. Κυβερνήτης καὶ ἀντιπρόσωπος εἶναι δύο ὑπουργήματα πάντα διάφορα, ὡς ἐπιτοπολὺ καὶ πάντα ἐναντία, ὥστε φρόνιμος τις λαὸς δὲν θέλει προκρίνειν νὰ ἐκλέγῃ ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν κυβερνώντων τοὺς μέλλοντας νὰ φροντίσωσι τὰ συμφέροντά του. Θέλει γνωρίσειν (ἂν μάλιστα κατὰ δυστυχίαν ἔκαμε τὴν δοκιμὴν) ὅτι δὲν εἶναι καμμία ὁμοιότης μεταξύ ἀντιπροσωπικοῦ συνεδρίου καὶ κ्लубοῦ (club) κυβερνητῶν καὶ προσώπων ἐχόντων προνόμια.

Ὅπου τὰ πολιτικὰ δίκαια περιορισθῶσιν εἰς μόνην τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων, οἵτινες δὲν ἐμποροῦν οὔτε νὰ προτείνωσιν οὔτε νὰ μετριάσωσι τοὺς νόμους, ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀποβάλλωσι μόνον ἀφ' οὗ τοὺς ἐξετάσωσι μὲ ὥριμον καὶ εἰρηνικὴν σκέψιν, ἐὰν οἱ λειτουργοὶ δισχυρίζωνται νὰ ἔχωσιν ἐπιρροὴν εἰς τὰς ἐκλογάς, καὶ νὰ τὰς διευθύνωσι, νὰ τὰς ἀργοπορῶσι, νὰ τὰς ἐμποδίζωσι, νὰ τὰς ὑποβάλλωσιν εἰς αὐτογνωμονικὰς ἀναθεωρήσεις, δείχνουν φανερὰ ὅτι ἀπεφάσισαν νὰ σθεῶσιν κάθε εἶδος δημοσίου ἐλευθερίας καὶ τοιαύτη ἀπόφασις ἤθελε γενῆν φανερωτέρα, ἂν, εἰς τὸ ἐπόμενον, ἐδοκίμαζαν νὰ μετριάσωσι τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς, νὰ μὴ τὸ δίδωσιν

εἰς τοὺς πλέον βιομηχάνους πληρωτὰς τῶν φόρων, καὶ νὰ πολυπλασιάζωσι τὰ ὠφέλιμα μέσα πρὸς χάριν τῶν ὅσοι ἔχουν παλαιὰ προνόμια· μάλιστα ἂν κἀνὲν φαινόμενον ἀταξίας δὲν ἐχρησίμευεν ὡς πρόφασις τοιούτων προτάσεων, καὶ ἂν τὰς ἐπρότειναν μόνον διότι ἀπὸ τὰς ἐθνικὰς ταύτας ὑδρίας (urnes), τὰς ὁποίας οἱ λειτουργοὶ ἤθελαν δοκιμάσειν νὰ γεμίσωσι μὲ ὀνόματα τῶν πιστῶν των, ἤθελαν ἐξελθεῖν λαμπρῶς ὀνόματα ἐράσμια εἰς τὴν πατρίδα, ἐπαινετὰ διὰ τὴν σοφίαν, διὰ μερικὰς καὶ δημοσίας ἀρετάς, διὰ λαμπρὰς ὑπουργίας, διὰ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν ἐθνῶν, διὰ τὸ σέβας τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου κόσμου.

Ἐὰν τι ἔθνος, ἀντὶ νὰ μεταχειρισθῇ φρονίμως καὶ ἐλευθέρως τὸ δίκαιον τῆς ἐκλογῆς, ἀφίνη εἰς λειτουργοὺς, εἰς πατρίδας, τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων του, ἐὰν δέχεται καὶ ἀντιγράφη καταλόγους ὀνομάτων ὑπαγορευομένους ἀπὸ συμφέροντα ἐναντία εἰς τὰ ἰδικά του, πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι δὲν ἐξεύρει ἀκόμη πῶς νὰ θελήσῃ σταθερῶς καὶ δραστηκῶς τὰς ἀσφαλείας τῆς πολιτικῆς κοινωνίας· καὶ ἡ ἀπουσία τοιαύτης θελήσεως εἶναι μεγίστη δυστυχία, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν γνωρίζω ἄλλην ἱατρείαν παρὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῶν φώτων. Αἱ ἐκλογαὶ δίδουν τὸ μέτρον τῶν δημοσίων φώτων, καὶ ἀποφασίζουσιν τὴν τύχην τῶν ἀσφαλειῶν. Συνέδριον τῶν ἐθνικῶν θέλει γρήγορα, ἀφοῦ στερεώσῃ τὰ θεμέλια τῆς νομίμου ἐξουσίας, ἐκριζώσῃ ἕως καὶ τὸ παραμικρὸν σπέρμα τῆς αὐτογνώμονος ἐξουσίας. Δὲν θέλει δισχυρισθῇ οὔτε νὰ φοβηρίσῃ τοὺς ἀνωτέρου ἢ κατωτέρου βαθμοῦ ἐξουσιαστὰς, οὔτε νὰ μεταλλάξῃ λειτουργοὺς, οὔτε νὰ μεταμορφώσῃ τοὺς

προβληθέντας νόμους, οὔτε νὰ παρεκτείνῃ τὰ προνόμιά του, οὔτε νὰ ἀρπάσῃ μέρος τῆς κυβερνήσεως· θέλει πληρώσειν, μὲ ἄκαμπτον αὐστηρότητα, τὸ οὐσιῶδες χρέος του, νὰ ἀποβάλλῃ κάθε νόμον ἐναντίον εἰς τὰ προσωπικὰ δίκαια τῶν κυβερνωμένων.

Ἰ Τίς ἡ ὠφέλεια, λέγεις, ἂν δὲν ἐμποροῦν πλέον νὰ κάμωσι νέους ἐξαιρετικούς νόμους, ὅταν ᾖναι πεντήκοντα τοιοῦτοι τοὺς ὁποίους τὸ ἀντιπροσωπικὸν συνέδριον δὲν ἔχει πλέον τὴν ἐξουσίαν νὰ καταργήσῃ; Τολμῶ νὰ ἀποκριθῶ ὅτι, ὅποσοσδήποτε καὶ ἂν ᾖναι ὁ ἀριθμὸς τῶν τοιούτων νόμων, πεντήκοντα ἢ πεντακόσιοι, ὅτι διὰ τοῦτο μόνον ὅτι δὲν θέλουν κάμειν πλέον ἄλλους, ἤθελαν πέσειν εἰς τόσῃ καταφρόνησιν, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ κυβέρνησις ἤθελε φοβηθῇ τὴν καταφρόνησιν, ἂν δὲν ἐσπουδαζέ νὰ ἐξαλείψῃ κάθε ἔχνος των. Πρόσθετε ὅτι καὶ ἡ ἔρευνα νέων νόμων θέλει φυσικὰ γεννήσειν, ὅχι ψηφοφορίας τοῦ συνεδρίου περὶ παλαιῶν νόμων, ἀλλὰ, τὸ κανονικώτερον καὶ πάντοτε σχεδὸν ἀρκοῦν, ἐλευθέραν καὶ ἀντηχητικὴν διαβούλευσιν, σταθερὰν ἀνάκρισιν δι' ὅ, τι ἔχουν ἀσυμβίβαστον μὲ τοὺς θεμελιώδεις νόμους. Ἡ κοινὴ ὑπόληψις, ἐπιστηριζομένη εἰς διατάξεις τοῦ πολιτικοῦ συντάγματος, καὶ διακηρυσσομένη ἀπὸ τὸ βῆμα ἀντιπροσωπικοῦ συνεδρίου, μέλλει ἐξανάγκῃ νὰ νικήσῃ ὅλα τὰ αἰσχροὶ λείψανα τῆς δολίας καὶ καταδυναστικῆς νομοθεσίας. Ἄν δὲν ᾖτον ὅμως ἄλλο μέσον νὰ ἐκβῶμεν ἀπὸ τὸ παλαιὸν τοῦτο χάος τῶν ἐκ περιστάσεως νόμων, οἱ ἀντιπρόσωποι δύνανται νὰ ἀναβάλωσι τὴν ψηφοφορίαν τῶν φόρων ἕως οὗ νὰ ἀφανίσῃ ἡ κυβέρνησις τοὺς κακοὺς νόμους. Διότι, τέλος πάν-

των, οἱ φόροι πληρόνουν τὴν τιμὴν τῶν ἀσφαλειῶν· δὲν χρεωστοῦν νὰ τὴν πληρώσωσι πλὴν ὅσοι τὰς ἀπολαμβάνουν· τὴν ἀρπάζουν μὲ βίαν ὅσοι δὲν δίδουν τὰς ἀσφαλείας.

Ἀλλὰ, διὰ τοὺς ἀντιπροσώπους ὡς καὶ δι' ἐκείνους τῶν ὁποίων φέρουν τὰ πρόσωπα, ὁ μόνος ὀρθὸς τρόπος νὰ ζητῶσι τὰς τοιαύτας ἀσφαλείας εἶναι νὰ μὴ ζητῶσιν ἄλλο τίποτε παρ' αὐτάς, μῆτε καταστροφὴν, μῆτ' ἀνατροπὴν, μῆτε μετατόπισιν ἀνθρώπων ἢ πραγμάτων, μῆτ' ὑπερίσχυσιν φατρίας, μῆτε νέον διοικητικὸν τρόπον, μῆτε νέον πολιτικὸν σύνταγμα, μῆτ' ἀναμόρφωσιν ἢ διόρθωσιν ὅποιανδήποτε κἀνεὸς ἄρθρου τοῦ παρόντος πολιτικοῦ συντάγματος, ἀκόμη καὶ ἂν ἤθελε κριθῇ ἐλλειπές, μῆτε, τέλος πάντων, οὐδεμίαν ἄλλην κυβέρνησιν παρὰ τὴν ἀπαρνηθεῖσαν παρρησίαν τὰς αὐτογνωμονικὰς πράξεις, καὶ τὴν ὅποιαν ἤθελαν προφυλάξειν δραστικῶς ἀπὸ τὸν κίνδυνον νὰ ἀνανεώσῃ τοιοῦτον σκάνδαλον. Ὀλίγον βλάπτει ἂν εὐρίσκωνται ἀκόμη μεταξὺ αὐλικῶν ἢ ὁποιασδήποτε φυλῆς, τινὰ λείψανα στάσεως, φατριασμοῦ ἢ πολιτικῆς ἐταιρίας· ἀρκεῖ νὰ μείνῃ εἰς ὅλον τὸ σῶμα τῶν κυβερνωμένων μία μόνη ἐθνικὴ ἐπιθυμία, ἡ διαφύλαξις τῆς ἐντελοῦς ἐξουσίας τῆς κυβερνήσεως, περιορισμένης μόνον ἀπὸ τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας καὶ ἀπὸ τὸ ἀντιπροσωπικὸν σύστημα διωρισμένον εἰς τὴν ὑπεράσπισίν των.

Ἡ ἄρνησις τῶν ἀσφαλειῶν φέρει τὴν ἀναρχίαν· ἀπὸ τὴν ἀκολασίαν τοῦ δεσποτισμοῦ ἀναγεννᾶται ἡ ἀκολασία τῶν στάσεων. Αἱ δύο αὗται ὑπερβολαί, κατὰ τὸ φαινόμενον τὸν ἑναντίαι, γεννῶνται πάντοτε ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην, καὶ πολλάκις ὁ ἀπόκρυφος σκοπὸς τῶν ὅσοι ἐνισχύουν τὴν αὐτο-

γνώμονα ἐξουσίαν πρὸς τὰ τοιαῦτα, εἶναι ἡ δημεγεργσία τὴν βοηθοῦν ν' ἀναβῇ εἰς τόσον ὕψος, ὅθεν ἐξεύρουν ὅτι μέλλει νὰ πέσῃ, καὶ νὰ συνεπισύρῃ τὴν νόμιμον ἐξουσίαν. Εἶναι τοῦλάχιστον παράλογον νὰ παραπονῇται ἡ τυραννία διὰ τὴν ἀναρχίαν, καὶ νὰ ὀνομάζῃ ἀκολάστους τοὺς στερουμένους τὴν ὁποίαν τοὺς ὑπεσχέθη ἐλευθερίαν. Ἄν τῶντι φοβῇσαι τὴν ἀνεμοζάλην, ἔμβα λοιπὸν εἰς τὸν ὅποτον μᾶς ἐδειξες καὶ μᾶς ἀνοιξες αὐτὸς λιμένα, μὲ τὴν πιστὴν καὶ σταθερὰν φύλαξιν τῶν θεμελιωδῶν σου νόμων, κάμε ἀδύνατον πᾶσαν ἀνανέωσιν ὀχλοστασίας καὶ πολιτικῆς καταστροφῆς.

Ἄν ἡ ἐναντιότης εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἀσφαλειῶν προήρχετο μόνον ἀπὸ τοὺς ἔχοντας παλαιὰ προνόμια, τοὺς ζητοῦντας ἐκ νέου ἔθιμα τῶν πατέρων μας καὶ τὰς δεισιδαιμονίας τῶν μητέρων μας, ἡ τοιαύτη πάλη ἤθελεν εἶσθαι τὴν σήμερον παιγνιώδης, καὶ ἐμποροῦσε νὰ μακρυνθῇ χωρὶς κίνδυνον (μὲ συμφωνίαν ὅμως νὰ μὴν ἐμβῇ εἰς τὸ μέσον ἡ κυβερνήσις) πρὸς ψυχαγωγίαν τοῦ κοινοῦ.

Ἄν ἡ ἐναντιότης συνίστατο μόνον εἰς τὴν σπουδὴν τῶν κυβερνώντων νὰ φυλάσσωσι καὶ νὰ πολυπλασιάζωσι τοὺς ἐξαιρετικούς ἢ τοὺς ἐκ περιστάσεως νόμους, τὸ δεύτερον τοῦτο σύστημα, καταφρονημένον διὰ τὰς τόσας του καταχρήσεις, καὶ τόσον μισητὸν ὅσον τὸ πρῶτον εἶναι γελοῖον, δὲν ἤθελε κρατῆσαι πολὺ ἐνόσφ κρατεῖ τὸ δημοσίως ἀνακηρυγμένον πολιτικὸν σύνταγμα, καὶ ἡ ἰσχὺς εἰρηνικῶν καὶ ἐπιμόνων φρονημάτων.

Τρίτη ἄλλη ὑπόθεσις, ἥτις ἤθελε νομισθῇ φοβερωτέρα,

εἶναι ἢ συνύπαρξις τῶν πρὸ μικροῦ εἰρημένων δύο ἐναντιο-
τήτων· ἀλλ' ἐνδέχεται νὰ διχονοῶσι καὶ αὐταὶ καὶ νὰ ἀδυ-
νατίζωσι μία τὴν ἄλλην· ἐνδέχεται καὶ νὰ σπάσῃ ποτὲ
πόλεμος μεταξύ των, καὶ τότε πιθανὸν ὅτι οἱ ὑπερασπισταὶ
τοῦ πολιτικοῦ συντάγματος ἐμποροῦν νὰ τὰς λάβωσι βοή-
θους τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην.

Ἀλλ' ἂν συμβιβασθῶσιν εἰς τρόπον ὥστε νὰ συνιστῶσιν
εἰς τὸ φαινόμενον μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φατρίαν, ἂν ἡ δευτέρα
ἐδέχετο τὸν σκοπὸν τῆς πρώτης, καὶ τοῦτ' ἄλλιν τὰ μέσα
καὶ τὴν προσωρινὴν κυβέρνησιν τῆς δευτέρας, ὁ κίνδυνος
ἤθελεν εἶσθαι τόσον πλέον μεγάλος, ὅσον ἡ τοιαύτη σύμ-
πνοια δὲν ἤθελεν εἶσθαι πλὴν ἀνακωχῇ κρύπτουσα πολλὰς
προσωπικὰς ἀντιζηλίας, ἀδιαλλάκτους φιλοδοξίας, ἀδυσω-
πήτους μνησικακίας, τῶν ὁποίων ἡ ἀνακάλυψις, θέλει
φέρειν μίαν ἡμέραν νέας πολιτικὰς δυστυχίας. Μ' ὅλα ταῦ-
τα, καὶ διὰ τὴν τετάρτην ταύτην ὑπόθεσιν, μένει ἀκό-
μη εἰς ἔθλους φωτισμένου, ἀντιπρωσωπικὸν συνέδριον, ἢ
καὶ εἰς μόνον μέρος τὸ τοῦ συνεδρίου ἀρκετὴ δύναμις διὰ νὰ
ἐκφοβήσῃ καὶ νὰ διαλύσῃ ὀλίγον κατ' ὀλίγον συμμαχίαν
ἀσυνάρμοστον, ἐφήμερον καὶ ὠρισμένην, ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς
φύσεως, νὰ τρέχῃ ἀτίμως στρεβλὸν καὶ ἐπίπονον δρόμον.

Ὅθεν, διὰ νὰ ἀποκατασταθῶσιν ἀπαραβίαστοι αἱ δια-
κηρυθεῖται ἀσφάλειαι καὶ νὰ μὴν ἦναι, τέλος πάντων,
πλασται, τὸ πᾶν συνίσταται εἰς τοῦτο μόνον· ἵγουν, τὸ
ἔθνος νὰ θέλῃ τωόντι νὰ τὰς ἀπολαύῃ, καὶ νὰ προμηθεύε-
ται ἀντιπροσώπους ἔχοντας τὴν αὐτὴν θέλησιν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Ὅποιον ἔθνος, μετὰ πολλῶν ἐκατονταετηρίδων καταδυναστείας, ἐπιχειρεῖ νὰ ἀποτινάξῃ τὸν ζυγὸν τοῦ δεσποτισμοῦ, ἐνδέχεται νὰ φανῇ ὅτι καταγίνεται καταρχὰς ὅχι τόσον πολὺ εἰς τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας ὅσον εἰς τὸν πολιτικὸν ὀργανισμόν, τοῦ ὁποίου τὰ παρεπόμενα πρέπει νὰ ᾔηται αἱ ἀσφάλειαί. Ἡ προσοχὴ του στρέφει τότε σχεδὸν μόνον εἰς τὸν διαμοιρασμὸν τῶν ἀρχικῶν ἐπαγγελμάτων, εἰς τὸ εἶδος τῆς κυβερνήσεως, εἰς τὴν ἐνέργειαν τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων· καὶ τὰ τοιαῦτα καταστήματα, σχετικῶς μόνον ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν ἀξιόλογα, ἀφοῦ κατασταθῶσι τὸ ἄμεσον ὑποκείμενόν τῶν δημοσίων φιλονεικιῶν, διαιρουῶν εὐθὺς εἰς αἱρέσεις, φατρίας ἢ στάσεις, τοὺς ὅσοι εἶχαν κοινὸν σκοπὸν καὶ ὁμόψυχον ἐπιθυμίαν τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν. Τοιαῦται φιλονεικίαι ἐμποροῦν, ἀληθινὰ, νὰ ἐξάψωσι τὸν πατριωτισμὸν, νὰ τὸν καταστήσωσι νικητὴν παντὸς ἐξωτερικοῦ ἐμποδίου, νὰ φέρωσιν εἰς τὸν ὑψηλότατον βαθμὸν τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἐθνικὴν δύναμιν, νὰ καταργήσωσιν ἀπὸ τὴν ρίζαν τὰς ἐπιβλαβεστάτας καταστάσεις, καὶ νὰ ἀναβλαστήσωσι τὰς σωτηρίους, νὰ σημειώσωσι τοὐλάχιστον τὸν ὁποῖον δὲν ἐκτύπησαν ἀκόμη σκοπὸν. Ἀλλ' ὅμως, ἐὰν ὀλίγον μακρυνθῶσι τὰ τοιαῦτα κινήματα,

φέρουν, ἀντὶ τῶν διδομένων ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην ἀσφαλειῶν, τοὺς ἀπὸ τὴν διχόνοιαν πολυπλασιαζομένους κινδύνους, τὰς ἀπὸ τὴν φιλοδοξίαν γεννωμένας μάστιγας, τὴν θεοβλάβειαν καὶ τὴν ἐκδίκησιν. Τοσαῦται διχοστασίαι σημεῖονουν τὴν πρώτην ταύτην ἐποχὴν τῆς πολιτικῆς μεταβολῆς, ὥστε κανεῖς δὲν δίδει ἀρκετὴν προσοχὴν εἰς τὰς αὐξανόμενας ἀπάτας καὶ εἰς τὰς ἀποκτωμένας, ἐνῶ ἐπικρατοῦν αἱ τοιαῦται ταραχαὶ, κακὰς ἕξεις. Ἀπ' ὅσα ἀποτελέσματα γεννηθῶν, τὸ πλέον ὀλεθριον εἶναι νὰ διαθέσωσι κάθε πολίτην νὰ προτιμᾷ μόνον τὴν πολιτικὴν ἐνέργειαν, νὰ ζητῇ τὰς ἀσφαλείας εἰς τὴν ἐξεργασίαν τῆς ἐξουσίας, νὰ νομίζῃ, τέλος πάντων, τὰ δημόσια ἀξιώματα ὡς τὸ καλῆτερον μέρος τῆς βιομηχανίας.

Αἱ τοιαῦται ἀταξίαι ἐμποροῦν νὰ καταντήσωσιν εἰς τὴν ὑψωσιν κανενὸς φιλοκινδύνου πανούργου, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ τύχη (ἥτις εἶναι παντοδύναμος εἰς τοιοῦτους καιροὺς) ἤθελεν ἀνοίξειν λαμπρὸν στάδιον, καὶ ἐξομαλίσειν τὸν δρόμον τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας. Ἡ αὐτόματος κλίσις (l'instinct) εἰς τὴν σφετέρεισιν καὶ τὸν δεσποτισμὸν ἀρκεῖ εἰς αὐτὸν νὰ ὤφελῃται μεγάλως ἀπὸ τὰς εἰρημένας ὀλεθρίους ἀπάτας καὶ τὰς κακὰς ἕξεις. Θέλει ἀπατήσῃν πολλότατα ἀνθρωπάκια τὰ ὅποια ἀφοῦ ἔχασαν, ἐν μέσῳ τῶν ταραχῶν, σχεδὸν ὅσα ἐλεύθερα φρονήματα καὶ γενναῖα αἰσθήματα εἶχαν, θέλουν προθυμηθῇν νὰ πωλήσωσιν εἰς αὐτὸν τὰ ἐπίλοιπα. Θέλει τοὺς πείσειν εὐκόλως ὅτι δὲν ἐπεθύμησαν ποτὲ ἄλλο παρά πλοῦτη, τιμὰς, ἀξιώματα, ἂν οὐδὲ τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι ἀληθινόν· ἀδιάφορος μεταξὺ τῶν φατριῶν, θέλει γρήγορα συγ-

καταλέξειν τοὺς πρώτους αὐτῶν εἰς τὴν πατρίαν του, καὶ, κύριος τῶν δημοσίων χρημάτων καὶ τῶν πολιτικῶν ὄλων ὑπουργημάτων, θέλει τελευταῖον προσκολλησθῆναι εἰς ἑαυτὸν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν μὲ χάριτας ἀναλόγους μὲ τὴν ὁποίαν ὑποθέτει καθενὸς ἐπιβροχὴν, φήμην καὶ πλεονεξίαν. Ἄν ἐμπορέσῃ νὰ συναθροίσῃ εἰς ἑαυτὸν μόνον ὡς εἰς κέντρον τὴν ἀποκτηθεῖσαν ἀπὸ τὸ ἔθνος, κατὰ τὴν προλαβοῦσαν ἐποχὴν, δύναμιν καὶ δόξαν, θέλει κατασταθῆναι, ἐξωτερικῶς καθὼς καὶ ἐσωτερικῶς, δυνάστης φοβερὸς, τοῦ ὁποίου τὴν ὑπερηφάνειαν θέλουν κολακεύειν οἱ ἡγεμόνες, θέλουν στέψαι τὴν μιανὰν κεφαλὴν καὶ θέλουν ζητήσῃ τὴν ἀγενεῖ ἐπιγαμβρίαν του. Ἐπὶ τῆς δυναστείας αὐτοῦ θέλει σθεσθῇ κάθε ἕγνος, κάθε ιδέα τῶν πολιτικῶν ἀσφαλειῶν· θέλουν μένειν μόνον σκιαὶ ἄψυχαι τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συστήματος, φαντάσματα μάταια διαλυόμενα κατὰ μικρὸν, καὶ τέλος ἀφανιζόμενα. Αἱ παλαιαὶ ἀπάται θέλουν λάβειν τὴν προτέραν τῶν ἰσχύων· θέλει πάλιν ἀρχίσῃ νέος ἄλλος μεσαιὼν, τὸ σκότος τοῦ ὁποίου καὶ αἱ ἀλύσεις θέλουν ἐξαπλωθῇ εἰς πολλὰς μελλούσας γενεάς, ἂν, μὲ ἀώρους καταχρήσεις, μὲ τυραννίαν ταχέως ὑψωθείσαν μέχρι μανίας, ὁ ἐχθρὸς οὗτος τοῦ κόσμου, κινῶν εἰς ἀγανάκτησιν καὶ τοὺς ὑπηκόους καὶ τοὺς γείτονας ἐνταυτῷ, μισημένος ἀπὸ τοὺς οἰκείους, προδομένος ἀπὸ τοὺς ὑπέρτας του, δὲν κρημνισθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ τοῦ ἀπὸ τὴν κορυφῇ τῆς τεχνικῆς ταύτης καταδυναστείας, εἰς τὴν βαθεῖαν καταισχύνῃ τῆς κακίας του.

Τὴν περίβλεπτον καὶ φορικτὴν ἡγεμονίαν ταύτην διαδέχεται τρίτη ἄλλη ἐποχὴ, πολὺ πλέον κρίσιμος διὰ τὸ

μνημόσυνον καὶ τὴν ἐπιβρόχην τῶν προσημειωμένων δύο. Τῶνόντι, ἐξ ἐνὸς μέρους, αἱ ἀταξίαι καὶ τὰ ἀτυχήματα τῆς πρώτης, φαίνεται ὅτι μᾶς φέρουν εἰς ἐπιθυμίαν τῶν ὁποίων ἀνέστρεψεν ἐκεῖνη καταστημάτων, ὅτι μᾶς παραστένουν τὴν ὁποίαν ἐκλείπεν ἄβυσσον ὡς λιμένα σωτηρίας, ὅτι δείχνουν πάλιν ὡς εὐλόγους τὰς ἀντικοινωνικὰς ἀπαιτήσεις τῶν παλαιῶν εὐγενῶν, καὶ, ἂν ὅχι ἄλλο, καταστένουν ἀμφιβόλους τὰς προόδους καὶ τοὺς θριάμβους τοῦ δημοσίου λογικοῦ. Ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, ἡ δευτέρα ἐποχὴ ἀφῆκεν πολὺ πλῆθος κακῶν νόμων, αὐτογνωμονικῶν πράξεων, δουλικῶν ἔξεων, παραδόσεων καὶ θεσμοθετημάτων ἀνόμων, μηχανῶν καὶ ἐργαλειῶν τυραννικῶν. Μὰ τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὴν ἐκπληρώσῃ τὴν δουλείαν τοῦ ἔθνους, ἀρκετὸν ἦτο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ ἀπὸ τὴν δευτέραν ταύτην κυβέρνησιν ἀρκετὰ προχωρημένον ἔργον· τὰ ἔργη τοῦ ἠθελαν εἶσθαι προτιμώτερα ἀκόμη παρὰ τὰ πρὸ τῶν δημοσίων πρώτων ταραχῶν· ἠθελαν εἶσθαι ἀρμοδιώτερα διὰ τὴν καταλύσιν κάθε προσωπικῆς ἀσφαλείας. Ἀλλ' ἂν ὁ δεσποτισμὸς δυστάζῃ μετὰ εἰς τὰ δύο τοῦτα συστήματα, ἂν διαβαίνει καὶ μεταβαίνει ἀπὸ τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο, ἢ ἂν διυγυρίζεται νὰ ἀκολουθήσῃ ἐνταυτῷ καὶ τὰ δύο, ἡ ἄστατός του βᾶδις ἐμπορεῖ νὰ θαρρύνῃ τὴν δημόσιον ἐλευθερίαν, καὶ νὰ τὴν βοηθήσῃ ν' ἀναγεννηθῇ ἀπὸ τὸ μέσον τῶν φώτων ὅσα δὲν ἔλαβε τὸν καιρὸν νὰ σβέσῃ.

Ἡ ζήτησις εἶναι νὰ μάθωμεν, ἂν τὰ δημόσια φρονήματα θέλουν ἀναλάβειν ἀρκετὴν ἰσχὺν διὰ νὰ μὴ συγχωρήσῃ νέαν τινὰ ὁρμὴν οὗτ' εἰς δημεγερετικὰς ληστείας, ἀντιστροφους τῶν πρώτων, οὗτ' εἰς νέας πολιτικὰς δολιότητας, αἱ-

τινες ἀφοῦ ἀπατήσωσι πάλιν τὰ ἔθνη μετὰ τὸ μάταιον εἰδῶλον θεμελιώδους νόμου, ἤθελαν τὰ ὑποβάλλειν ἐκ δευτέρου εἰς τὸν ζυγὸν τῶν ἐξαιρετικῶν νόμων καὶ τῶν αὐτογνωμονικῶν πράξεων. Ἀπὸ ταύτης τὴν ζήτησιν, ἣτις συγχέεται μετὰ τὴν ζήτησιν, ἃν ἡ τρίτη αὕτη ἐποχὴ θέλει εἶσθαι ἡ τελευταία, κρέμεται ἡ τύχη τῶν συγχρόνων καὶ τῶν ἀκολούθων γενεῶν. Αὕτη εἶναι, τὸ ὁμολογῶ, προβληματική· μόνον τὸ εἰς τὸ ἔθνος χρεωστούμενον βαθὺ σέβας μᾶς κινεῖ νὰ θεωρήσωμεν τὴν εὐτυχεστέραν τῆς λύσιν ὡς πιθανοτέραν. Ἀλλ' ἂν τῶνόντι τὸ ἔθνος τοῦτο ἐφύλαξεν, εἰς τὸ διάστημα τῶν δύο πρώτων ἐποχῶν, τὴν εὐλικρίνειαν καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ χαρακτῆρός του· ἂν ἐθρήνησε πλειότερον διὰ τὴν ὁποίαν ἔκαμαν κατάχρησιν τῆς δυνάμεώς του παρὰ διὰ τὰς δυστυχίας ὅσας ἔφεραν ἐπάνω του· ἂν, ἐν μέσῳ ἀκόμη τῶν μετὰ γενναιοῦτητα ὑποφερομένων κακοτυχιῶν του, ἐζήτησε πάλιν τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνέλαβε τὸν ὑψηλὸν βαθμὸν τὸν ὁποῖον ἐδιωρίσθη νὰ κρατῇ, μετὰ τῶν ἐθνῶν, διὰ τὰς εἰς τὸν πολιτισμὸν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰ φῶτα προσόδους του, χρειάζεται μεγάλη ἐπιδεξιότης, σπουδὴ καὶ τύχη, εἴτε διὰ νὰ τὸ ἀποστερήσωσι τὰς ὑποσχεθείσας ἀσφαλείας, καὶ νὰ ἀνανεώσωσι φαντάσματα ὅμοια μετὰ τὰ ὁποῖα ἡ πρὸ ὀλίγου πείρα ἠφάνισεν, εἴτε διὰ νὰ ἀνακτίσωσιν ἐν μέσῳ του γοτθικὰ καταστήματα, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἤδη παμπάλαια ὅταν ἤρχισε νὰ κατακρημνίσῃ τὴν οἰκοδομὴν, καὶ ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλο δὲν ἔμειν' ἀνεξάλειπτον εἰς τὰ ὄμματά του παρὰ τὸ γελοιῶδές των. Ὅθεν, ἂν ὁ δεσποτισμὸς δὲν ἐμπορῇ νὰ φθάσῃ οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο ἀπ' αὐτὰ τὰ δύο τέλη, ἂν

δὲν κατορθώσωσι τὸ ποθοῦμενον οὐτ' οἱ μιμηταὶ τῶν μηχανουργημάτων τῆς δευτέρας ἐποχῆς, οὐτ' οἱ τολμηροὶ ἱππότες (preux chevaliers) οἵτινες, διὰ τὰ ἀφανίσωσι τὰς εὐεργεσίας τῆς πρώτης, μιμοῦνται τὰς φρικτατάτας αὐτῆς ὑπερβολὰς, ἢ τρίτη θέλει φανῇ τὴν ἰκανωτέρα τὰ ἀναστήσει, μὲ εἰλικρίνειαν καὶ πραγματικῶς, τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας, ὅσον αὐταὶ εἶναι, ὡς ἴδαμεν, τὸ ἀληθέστερον συμφέρον καὶ τοῦ ἡγεμόνος, καὶ τῶν λειτουργῶν, καὶ τῶν μεγάλων, καὶ τοῦ ὅλου σώματος τῶν κυβερνωμένων.

Ἔτι ἄραγε ἔχουν αἱ ἀσφάλειαι ἄξιον ἀποστροφῆς διὰ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἐπιβλαβὲς εἰς τοὺς δυνατοὺς; καὶ ἔτι, τέλος πάντων, ἀπαιτοῦν;

Νὰ μὴ πιάνωνται οὐδὲ νὰ κατακρατῶνται τὰ πρόσωπα, παρεκτὸς διὰ τὰ κριθῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν κανονικῶς καὶ συντομώτερον.

Τὰ καθιερωμένα ἀπὸ τοὺς νόμους κτήματα νὰ ἦναι ἔξω ἀπὸ τὸν κίνδυνον πάσης βλάβης, πάσης αὐτογνώμονος ἀρπαγῆς.

Ἡ βιομηχανία, ἂν δὲν ἀπελυτρώθῃ ἀπ' ὅλα της τὰ ἐμποδία, νὰ μὴ φοβῆται καὶ πλέον ὅσα κατηργήθησαν.

Ἡ ὕβρις, ἢ συκοφαντία καὶ ἡ στάσις νὰ κατατρέχωνται ὡς ἀδικήματα ἢ ἐγκλήματα· ἀλλὰ καὶ ἄλλο φρόνημα, φανερωμένον διὰ ζώσης φωνῆς, ἢ ἐγγράφως, ἢ διὰ τοῦ τύπου, νὰ μὴν ὑποβάλλεται εἰς προλαβοῦσαν ἢ ἐπομένην ἀνάκρισιν (censure) ἢ διοικητικὴν διεύθυνσιν καμμίαν.

Ἡ προτιμωμένη θρησκευτικὴ λατρεία, ἥτις τρέφεται μὲ

ἔξοδα ὅλων τῶν πολιτῶν ἀκόμη καὶ τῶν ἐτεροβρήσκων, νὰ μὴ στενοχωρῇ, κατ' οὐδένα τρόπον ἢ κατ' οὐδὲν μέσον, τὴν ἐλευθερίαν πάσης ἄλλης ὁποιασδήποτε θρησκείας.

Τοῦτα μόνον πρέπει νὰ ἀσφαλισθῶσι· καὶ, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν, ἰδοὺ τὰ μόνον ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα καταστήματα.

Ὅλοι οἱ κριταὶ, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν προέδρων καὶ τῶν ἀντιπροέδρων τῶν κριτηρίων, νὰ ᾖναι, καθὼς κριταὶ, διόλου ἀμετακίνητοι· νὰ μὴ μεταφέρονται, οὐδὲ νὰ μετατοπίζονται μὴ θέλοντες, μηδὲ νὰ καθαιρῶνται, παρεκτός ὅταν κριθῶσιν ὡς παράνομοι.

Τὰ ἄξια ποινῆς, ἐγκλήματα ἢ ἀδικήματα, νὰ προεξετάζωνται καὶ νὰ προαποδείχωνται ἀπὸ κριτὰς ὀρκωτοὺς, ὅχι ἐκλεγμένους ἀπὸ τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν, ἢ ἀπὸ τοὺς ὑπουργοὺς τῆς· καὶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ὁποίων οἱ πρόεδροι τῶν κριτηρίων ἢ τῶν αὐλῶν νὰ μὴν ἔχωσι κάμμίαν ἰσχύν.

Τέλος πάντων, τὸ συνέδριον τῶν ἀντιπροσώπων, ἐκλεγόμενον κανονικῶς καὶ ἐλευθέρως ἀπὸ ὁμογενῆ καὶ καθαρὰ πάσης ἐπιβρόχης λειτουργικῆς συμβουλίας, νὰ φανερόνῃ μὲ τελείαν ἐλευθερίαν, τὴν ἐθνικὴν συγκατάθεσιν εἰς κάθε φόρον, κάθε δάνειον καὶ κάθε νέον νόμον.

Καὶ οἱ τοιοῦτοι φραγμοὶ ὑπερασπίζουν πολὺ πλέον τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν ἀντὶ νὰ τὴν περιορίσωσι· διότι, ἀπὸ τί ἄλλο τὴν ἐμποδίζουν παρὰ ἀπὸ τὸν δόλον, τὴν βίαν ἢ τὰς ὁμοίας μὲ τὰς ὁποίας αὕτη ἐμποδίζει κακουργίας; Μὲ τούτους τοὺς φραγμοὺς διακρίνεται ἡ νόμιμος ἐξουσία ἀπὸ

τὴν τυραννικὴν ἢ σφετερισθεῖσαν δύναμιν. Ὁ τύραννος τότε μόνον ἔχει ἀσφάλειαν, ὅταν κρατῇ δεισιδαίμονα καὶ ἐξευτελισμένον λαόν, εἰς τὸ σκότος καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην πτωχείαν· ἐκ τοῦ ἐναντίου, αἱ ἀσφάλειαι τῆς νομίμου ἐξουσίας, εἶναι αὐταὶ αἱ ἀπ' αὐτὴν διδόμεναι ἀσφάλειαι, τὰ συγχωρούμενα νὰ λάμπωσι περὶ αὐτὴν φῶτα, αἱ βιομηχαναί, ὅσας ἐμψυχώνει, τὰ ἀπ' αὐτὴν προστατευόμενα καὶ σεβόμενα κτήματα. Ὅστις ἀποστρέφεται τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας, ὅποιαδήποτε ἤθελεν εἶσθαι ἡ θέσις τοῦ, ἡ τωρινὴ ἢ παρελθοῦσα του κατάστασις, ἂν ᾖναι δημοτικὸς ἢ εὐγενὴς, λειτουργὸς ἢ καὶ ἡγεμὼν, ἀγνοεῖ τὰ πλέον ἄμεσα καὶ τὰ πολυτιμότερά του συμφέροντα· καὶ κρίνει, καθὼς φαίνεται, τόσον ἡδονικὴν τὴν ἐλπίδα νὰ βλάψῃ τοὺς ἄλλους, ὥστε στέργει, διὰ νὰ τὴν φυλάξῃ, νὰ τρέχῃ τὸν κίνδυνον νὰ καταβληθῇ, νὰ καταδιωχθῇ, νὰ ἐξορισθῇ καὶ αὐτὸς ἀπ' ἄλλους. Τοιαύτη αἴσθησις τὴν ὁποίαν ἔχουν καὶ οἱ τοῦ ἄλλου εἶδους κακοῦργοι, ἡγουν, οἱ λησταί, τοὺς ὁποίους παιδεύουν οἱ νόμοι διότι πράσσουν τὰς μερικὰς βίας, εἶναι ἀδύνατον, νομίζω, νὰ γενῇ ἢ νὰ μείνῃ κοινὴ εἰς τὰ σπλάγχνα ἐνὸς ἔθνους τὸ ὁποῖον ὑπέφερε τόσα δεινὰ, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ὑπέφερε καμμίαν ἀπὸ τὰς κυβερνήσεις ὅσαι τοῦ ἀπαρνήθησαν ταύτας τὰς ἀσφαλείας.

ΤΕΛΟΣ.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, ...	ΣΕΛΑΙΣ	α
Εἰδήσεις τοῦ συγγραφέως εἰς τὴν τρίτην ἔκδοσιν τοῦ		
Δοκιμίου κατὰ τὸ 1822 ἔτος.		ή
ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΩΝ . .		1

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Εἰς τί συνίστανται αἱ προσωπικαὶ ἀσφάλειαι.	8
Κεφάλ. α. Περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν προσώπων. . .	9
—— β'. Περὶ τῶν κτημάτων	31
—— γ'. Περὶ τῆς βιομηχανίας	43
—— δ'. Περὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν φρονημάτων . .	62
—— ε. Περὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν συνειδήσεων. . .	106

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Μὲ ποῖα μέσα αἱ κυβερνήσεις ἀποβάλλουν, κολοβόνουν	
ἢ φυλάσσουν τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας.	129

Κεφάλ. α. Περὶ τῶν κυβερνήσεων ὅσαι φανερά δὲν δίδουν τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας	130
— β'. Περὶ τῶν κυβερνήσεων εἰς ὅσας ἀνακη- ρύσσονται μὲν αἱ προσωπικαὶ ἀσφάλειαι, μένουν δὲ πλασταί, διότι ἀκυρόνονται ἢ περιορίζονται πάντατε ἀπὸ τοὺς ἐξαιρετικούς ἢ τοὺς ἐκ περι- στάσεως νόμους	151
— γ'. Περὶ τῶν κυβερνήσεων ὅσαι δίδουν τῶν- τι τὰς προσωπικὰς ἀσφαλείας	183
§ α'. Περὶ τῆς ἐθνικῆς συνόδου ἢ περὶ τοῦ νομοθε- τικοῦ συνεδρίου, συνισταμένου ἀπὸ ἐκλεγμένων ἀντιπροσώπων	187
§ β'. Περὶ ἀντιπροσώπων ἄλλων παρὰ τοὺς ἐκλεχ- θέντας ὡς μέλη τοῦ νομοθετικοῦ συνεδρίου	197
§ γ'. Περὶ τῶν δημοσίων ὑπουργῶν, ὅσοι εἶναι μὲν ὑπεύθυνοι, ὅχι δὲ καὶ ἀντιπρόσωποι	205
§ δ'. Περὶ τῶν κυβερνωμένων, ὅσοι δὲν εἶναι οὗτ' ἀντιπρόσωποι οὗτ' ὑπουργοὶ ὑπεύθυνοι	209
Κεφάλ. δ'. Τίνα τρόπον αἱ προσωπικαὶ ἀσφάλειαι ἐμποροῦν νὰ γενῶσιν ἀπαραβίασται εἰς τοὺς τό- πους ὅπου τὰς ἐβίασαν πάντατε	216
Ἐπίλογος	232

ΠΙΝΑΞ ΣΤΟΙΧΕΙΑΚΟΣ

ΤΩΝ ΓΡΑΙΚΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ.

ΑΒΥ — ΑΝΘ

Α.

- ἄβυσσος σκοτεινή, 17. — τοῦ ἀνδρα- Αἰὼν σιδηροῦς τῆς ἀνθρωπότητος, ποδισμοῦ, 22. — τῆς δουλείας, χριστοῦ τῶν τυράννων, 137.
 τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἐσχάτης Ἀκολασία, 96. — τοῦ δεσποτισμοῦ, πτωχείας, 132. τοῦ δεσποτισμοῦ, τῶν στάσεων, 229.
 τῆς δημεγερείας, 175. Ἀκτίνες φωτειναί, 69.
 Ἀγαθεργία, 75. Ἀκρόνως τὰς κατὰ νόμον ἀγοράς, 38.
 Ἀγανάκτησις κοινή, 22. Ἄλας, 54.
 Ἀγγαρεία (καταργῶ τὰς), 72. Ἀλέξανδρος ἔκτος. Ζ. Alexandre εἰς ἄγγλοι, 27. τὸν Γαλλικ. Πίν.
 Ἀγχοίνοια (ἐνέργεια τῆς), 53. Ἀλήθεια, 67, 97. — κρυμμένη, ἀνακαλυμμένη, 96.
 Ἀγωγή δικαστική, 206. Ἀλλελεγγόνησις, 207.
 Ἀγώνιον τῆς ἐπιστολῆς, 84. Ἀλληλεπιστολογραφία, 82.
 Ἀδελφότης, 50, 51. Ἀλληλογραφεύς, 17.
 Ἀδίκημα, 4, 5, 11, 29, 50, 66. Ἀναζήτησις τῶν προσωπικῶν ἀσφα-
 — Μερικόν, 2. (ἔνχος τῶν), 11. λειῶν, 136.
 — (ὑπαρξίς τῶν), 25. — παρα- Ἀναθεματισμός, 74-75. — κατὰ
 μικρόν, 27. — τοῦ τύπου, 102. τῶν συγγραφέων, 85.
 Ἀδικία, 1, 3, 17, 21, 23, 24, 30, 31. — (βάρος τῶν), 36. — Ἀναμάρτητος, 70.
 (θρίαμβος τῶν), 24. — φρικώ- Ἀνάκρισις (censure) πρελαβοῦσα,
 δης, 74. — ἀνυπόφορος, 38. ἐπομένη, 237.
 — ἐγκληματική, 53. Ἀναφορά, 19. — δημόσιος, 163.
 Αἰκατερίνη τοῦ Μεδίκου. Ζ. Catherine de Medicis εἰς τὸν Γαλ. Πίν.
 Αἰμίλιος. Ζ. Emile εἰς τὸν Γαλ. Πίν. Ἀνδραποδίζω, 15.
 Αἵρεσις, 18, 19. — ὀρθή, κακὰ Ἀνδραποδὸν κατακρατούμενον, 11.
 δεῖος 67. — καλὴ, κακὴ, 68. Ἀνεμοζάλη πολιτική, 136.
 — ψευδής, ἀληθινή, 70. — ἐλέ- Ἀνεξαρτησία φαντασιώδης, 25. —
 θριος, 75. — θεολογική, φιλοσο- προσωπική, 152. — τῶν ἐκλο-
 φική, σκεπτική, ταχύπιστος, γῶν, 210.
 ἐθουσιαστική, ἥσυχος, 111. — Ἀνεξίθρησκαία, 127.
 πολιτική, 136. Ἀνεξίθρησκος, 110.
 Αἰσθήματα παθητικά, 79. Ἀνήλικος, 14.
 Αἰσχροκέρδεια, 20. Ἀνθρωπος, 45. — πολιτισμένος, 31.
 Αἰτία θρησκευτική, 52. — φυσική, — λογικός, 62-63, 214. —
 ἡθική, 53, 56. θεοσεβής, 111. — στρατιωτικός,
 νόμιμος, πολιτικός, πεπαιδευμέ-
 νος, κτηματικός, ἔμπορος, καλ-

- λιεργητής τῶν ὠραίων τεχνῶν, Ἀποπλάνηαις ὀλέθριος, αἰσχρά, 100.
 154. — ἐδηγμημένος ἀπὸ τὴν ἡθι- Ἀπόστολος, 122. — μωρός, 125.
 κήν, 170. — θεωρητικός, 170. Ἀποτέλεσμα ὀλέθριον, 23.
 Ἀνοησία εὐτυχής, 16. Ἀπόφασις τελεία, 29. — δικαστι-
 Ἀνομία, 16, 23. κή, 74. — αὐτεγνώμων, 99. —
 Ἀντενέργεια, 179. πολιτική, 130. — λειτουργική,
 Ἀντιζήλεια ἐλλεινὴ, 50. — προσω- 209. — προσωποληπτική, 28.
 πική, 231. Ἀποφυγή τῶν ἀνθρωπίνων σφαγίων,
 Ἀντίκληος, 16. 112.
 Ἀντιπολίτευσις (opposition), 220. Ἀποχωριζόμενος, 22.
 Ἀντιπρόεδρος, 166. Ἀπροσωποληψία, 11.
 Ἀντιπροσωπεία, 10. — ἐθνική, 159, Ἀρὰ βιαία, 167.
 185. Ἀργυρολόγῳ, 42, 49.
 Ἀντιπρόσωπος, 161, 169. — (ἐκ- Ἀρετὴ εὐαγγελική, 141. — μερικὴ,
 λογή τῶν), 44. — συνταγματι- δημόσιος, 227.
 κός, 162. — μερικός 199. — Ἄρθρα πολιτικά, 75. — θεμελιώ-
 ἐκλεκτικός ἢ κληρονομικός, 203. δευς νόμου, 161. — συνταγμα-
 — πιστός, 210. τικά, 219. — τοῦ πολιτικοῦ συν-
 Ἀντιστήκωμ, 80. τάγματος, 229.
 Ἀντίτυπα (δημιῶν τὰ), 87. Ἀριθμός πληθυντικός ἢ ἐνικός, 143.
 Ἀξία αντιπροσωπική, 202. — πα- Ἀριστοκρατία, 74, 129.
 τριακή, 215. Ἀριστοῦργημα ἢ ἀριστοτέχνημα, 13,
 Ἀξιόπρεπεια ἐθνική, 119. 61. — τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρί-
 Ἀξιώτης ἀνύπαρκτος, 75. δος, 148.
 Ἀξίωμα, 22. — (τὸ ἀμετάθετον Ἀρματλόγης, 50.
 τοῦ). — παντοτεινόν, 25. — Ἀρπαγή, 3.
 ἐλεύθερον ἢ δουλικόν, δίκαιον ἢ Ἀρχὴ φιδωλική, ἡγεμονική (fi-
 τυραννικόν, 143. scale), χαριστική (bénéficiaire),
 Ἀξιοματικός, 50. ἐξαγεραστική (vénale), ἐκ κληρο-
 Ἀπαγόρευσις, 56. νομίας, ιδιόκτητος, 38.
 Ἀπαιτήσεις ὑπέρμετροι, 179. — Ἀρχηγὸς ξένος, ἀνεξάρτητος, 118.
 ἀντικωνωνικά, 235. Ἀρχιερατεία καὶ Ἀρχιερατεῖον (pré-
 Ἀπαιτούμενα ὀχληρὰ τοῦ πολιτικοῦ lature), 118, 145.
 κώδικος, 139. Ἀρχιερεὺς, 86, 102. — πρῶτιστος,
 Ἀπανταχοῦσα, 119. 118. — ἄκρος, 119, 140.
 Ἀπαταίων, 56. Ἀρχοντία νόμμος, 25.
 Ἀπασία σκανδαλική, 57. Ἀσία, 108.
 Ἀπέθλσις συγχωρημένη, 28. Ἀστυνομία, 152. — (τὸ ἀνήσυχον
 Ἀποδοκιμασία, 19. ἔμμη, τῆς), 51.
 Ἀποθήκη, 31, 33. Ἀστυνομός, 51.
 Ἀπόκτισις πελεμική, 58. Ἀσύμφορον (τὸ), 48.
 Ἀπολογία οὐτιδανή, 13. — συν- Ἀσφάλεια, 3, 5, 6, 11, 12, 16,
 ὄνης, 51. 17, 21, 24, 38, 41. — προ-
 Ἀπομακρύνω, ἀπομακρυσμός, 18- σω-
 19. — (ἀπὸ τὴν πόλιν), 13. πική ἢ τῶν προσώπων, 3, 4,
 5, 6, 7, 8, 11, 12, 15, 18,

ΑΣΩ — ΓΡΑ

- 20, 23, 25, 29, 30, 33, 36, 42, 130. — τῶν κτημάτων, 29, 37. — ἀνομος καὶ κατὰ θέ-
4, 8, 30, 32, 130. — ἀπαρ- λησιν, 14-15. — ἐξωτερικὴ, 64.
βίαστος, 5, 23, 25. — φαντα- Βιαστής, 26
στικὴ, 24, 88. — τῶν διοικου- Βιβλιοπραγματεία, 86, 208. —
μένων, τοῦ οἴκου, 6. (διατηρῶ, (κινήματα τῆς), 87.
καταργῶ τὰς), 7. — (σύστημα Βιβλιοπώλης, 86, 102.
τῶν), 8. — κοινὴ, 15, 16, 21. Βιβλιοθήκη, 121. — δημόσιος,
— μερικὴ, 16. — (ἀπαρνοῦμαι 103. — κλασικὴ, 126.
τὰς ἱεράς), 19. — τελεία, πα- Βιομηχανία, 16, 45, 46, 48, 49. —
λύτιμος, 22. — ἀναγκαία, 59. — μερικὴ, 6, 54. — γεωργικὴ, καρ-
— πολιτικὴ, 92. — ἐσφαλμένη, πογονικὴ, χειροτεχνικὴ, ἐμπορικὴ,
78. — (ἀπαρβίαστος διαφύλα- 45. — βοηθητικὴ, 46. — (κινή-
ξις τῶν), 104. — εἰς τὰς λα- ματα τῆς), 47, 56. — (τὸ ἐλεύ-
τρείας, 116. — προσωπικὴ, ἀπα- θερον τῆς), 48. — φιλολογικὴ, 91.
τηλὴ, ματαία, 150. — συντάγ- — ἐνεργητικὴ, 91.
ματικὴ, 131. — πλαστὴ, 225. Βλαστήματα τῆς ἀνεξαρτησίας, 132.
Ἀσωταίαι ὑπέρμετροι, 43. Βοηθὸς τῆς αὐτογνωμοσύνης, 21.
Ἀτέλεια, 22. Βολταῖρος, 73, 101, 148.
Ἀτόπημα καὶ ἄτοπον, 2, 14. — ἐπι- Βουλῆφόρος, 225. — τῶν κριτηρίων,
— βλαβὴς, 24. — (ὁρμὴ τῶν), 13. 159.

Γ.

- Ἀσωταίαι ὑπέρμετροι, 43. Γαλιλαῖος, Ζ. Galileo εἰς τὸν Γαλ-
Ἀτέλεια, 22. λικ. Πίν.
Ἀτόπημα καὶ ἄτοπον, 2, 14. — ἐπι- Γαλλία, 26, 59, 142, 151, 152,
— βλαβὴς, 24. — (ὁρμὴ τῶν), 13. 212.
Ἀυθεντικῶς, 86. Γέννημα λειτουργικόν, 90.
Ἀυλαὶ βασιλικαί, 43. Γένος ἀνθρώπινον, 65.
Ἀυλικός, 42, 65. (σκοτεινὸν περί- Γερμανοὶ (παλαιοί), 27.
πραγμα τῶν), 78. Γερουσία, 151, 169. — πληρεξού-
Ἀυτογνωμοσύνη, 23, 30, 89. — (θελή- σιος, 217.
ματα τῆς), 16. — (ἐπὶ τῆς), 18. Γλῶσσα κακοσήμεντος καὶ ἐπικίν-
Ἀυτογνωμόνως, 50. δυνος, 32. — τῶν ἀντικεινών-
Ἀυτοκρατορία, 108. κῶν καὶ ἀναρχικῶν, 38. — ὑπο-
Ἀυτοκράτωρ, 77. κριτικὴ, 111.
Ἀυτόματος κινήσεις, 34. καὶ κλίσις Γνώμη σφαλερὰ καὶ βλαβερὰ, 24. —
αὐτόματος (instinct), 233. ὀδριστικὴ, 96. — ἀληθινὴ, ψευ-
Ἀφαίσεις μεταφυσικὴ, 213. δῆς, ὀφελίμος, ἐπικίνδυνος, 76.
Ἀφρικὴ, 108. — χυδαῖα, 95. — ἔθνικα, 151.

Β.

- Βασιλεία, 13 καὶ βασιλεία, 16. Γνώσεις ἀποκτημέναι, δεγμέναι,
Βασιλεῖον τῆς αὐτογνωμοσύνης, 160. 68. — ἀληθινὰ, 81. — ἠθικὰ,
Βασιλεὺς, 77. 84. — (στοιχεῖα τῶν), 95.
Βασίς, 32. Γράμμα μυστικὸν ἢ φανερόν, 19. —
Βαστήλαι. Ζ. Bastilles εἰς τὸν Γαλ- γαμικόν, 116.

- Γραμματεὺς, 17, 46. — δημόσιος, 90. Διαμαρτυρία, 19.
 Γραμματική, 13. Διάταξις, 12, 161. — νομική, 28.
 Γραμματισμένος, 53, 148. — Οπισθενεργής, 38. — αὐτο-
 Γραμματοκομιστής, 83. γνώμων, περιττή, 38.
 Γραφεῖα, 156. Διατυπώσεις (formalités), 49.
 Δ. Διάφορον ἴδιον, 22.
 Δαγοβέρτος, Z. Dagobert εἰς τὸν Διδάγματα ὁρησκευτικά, 116.
 Γαλλικ. Πίν. Διδασκαλία, 66, 76. — βεβαία
 Λάνειον, 41, 44. — δημόσιον, 55. καὶ λογική, 94. — ἐναντία, 120.
 Δεισιδαιμονία ἀγριος, 112. — πε- — ἐμποδιζομένη, 121.
 — παλαιωμένη, 123. — (σωρὸς Διδασχὴ, 120.
 ἄμορφος ἄλλογων), 79. Διερμηνευτὴς πιστὸς τῶν νόμων καὶ
 Δεισμός σφικτός, 34. τῶν ὁρῶν κατηχέσεων, 147.
 Δespoζόμενος, 9. Διευθυντὴς γενικὸς, 83.
 Δεσπότης, 9, 11, 13. — μικρὸς, Δικαιοδοσία, 117.
 16. — τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν Δικαιολογία, 29.
 πραγμάτων, 34. — τυραννῶν, Δικαιοσύνη, 23 24, 60, 73. —
 79. — ὑπάλληλος, 133. (χεῖρ τῆς), 29. — (ἀποπατῆς),
 Δεσποτεία ἀπόλυτος, 30. 30. — ἀνθρώπινος, οὐράνιος, 69.
 Δεσποτισμός, 8, 15, 16, 30. — — ἐθνική, 215.
 ἐντελής, 47, 143. — ἀπόλυτος, Δικαίωμα καὶ δίκαιον, 11, 15, 16,
 68, 131. — καθαρὸς, 70, 129, 26, 30, 35, 38, 50, 60. — φυ-
 157. — ἀσύλλογιστος, 148. σικόν, 34, 36. — προκαταρκτι-
 Δημαγωγὸς μωρὸς, 173. κὸν ὑποτιθέμενον, 5. — τῆς πολι-
 Δήμαρχος, 169. τείας, 9. — τίμιον, ἐπικίνδυνον,
 Δημεγερεσία, 6. 10. — τοῦ ἀνθρώπινου γένους,
 Δημοκρατία, 74, 129. 33. — θεμελιωμένον εἰς νόμους,
 Δημοκρατικός, 141. καθεστῶτα, 38. — (σκοτία
 Δῆμος πολιτισμένος, 22. τὰ), 39. — θεμελιώδες, δημό-
 Δημοσίευσις παραχώρας καὶ ἀπόλυ- σιον, 114. — προσωπικόν, 117,
 τος, 52 — 53. 130. — πολιτικόν, 131. — τῶν
 Δημοτικός, 26. κοινοτήτων, 143. — κριτηριακόν,
 Διαβούλευσις ἐλευθέρα καὶ ἀντιχι- 165. — ἀστικόν, 199. — πάτρι-
 τική, 228. ον, παλαιόν, 200. — τῆς πρωτο-
 Διόδημα, 114. — βασιλικόν, 171. τοκίας, 212.
 Διάγραμμα, 119. Δικαστήρια καὶ κριτήρια, 24, 25,
 Διόδοις τῶν βελίων, 102. 26. — χυδαῖκά, 26. — ἐκκλητα
 Διὰδότης, 102. (cours prénôtales), 145. — τα-
 Διακλήρυξις τῆς δικαιοσύνης ἢ ἀδικί- ραχτικά, 164. — αὐλικὰ, συν-
 ας, 74. — τῶν φρονημάτων, 82. ταγματικά, 165. — φανταστικά,
 — κυβερνητική, 89. — τῶν 160. — ἐξάίρετα (cours spé-
 προσωπικῶν ἀσφαλειῶν, 141. ciaux), 145.
 Διάλεκτος, 1. — φύλαξ τῶν αἰσθη- Δίκη δημόσιας, αὐτογνώμων, ἀτα-
 μάτων, 5. κτος, 168.
 Δικολόγος, 90.

Δικτατορία, 160.

Διοίκησις, 7, 24. — ὑπερασπίστρια, 3. — κυρία τῶν προσώπων, 9. — δημοσία, 70. — τῆς τυπογραφίας, 98. — ἀστυνομική, 131, 144. — σιδηρᾶ, ἀκλόνητος, 132, 137. — γενική τῶν ἐπαρχιῶν, 144.

Διοικητής, 3. — γενικός, 27, 86, 159. — τῆς τυπογραφικῆς βιομηχανίας, 153. — μερικός, 159. — τοπικός, 199.

Διοικούμενοι, 20. Διορία (τελευταία), 29. Δίπλωμα, 49. — (παπικά, δογματικά), 134. Δισταγμός, 110.

Διχνοεῖα πολιτική, 18. — θρησκευτική, 18. — σκανδαλοποιός, 113. — βίαιος, ἀδιάκοπος, 131. Διχστασιαστής, 186.

Διωγμός προσωπικός, 19. — θρησκευτικός, 109, 132. — τῶν αἰρέσεων, 133. — φονικός, 152. Διώκτης τῆς ἐλευθερίας, 96.

Δόγμα δημοσίων, 68. — πολιτικόν, ἴδιον, ἀντιφατικόν, 74. — ἀληθές, ἢ ψευδές, βμολογούμενον ἢ ἀμφίβηλον, 75. — ἀποβλέπον τὴν θεότητα, ἱστορικόν, χρονολογικόν, ἀστρονομικόν, πολιτικόν, φιλοσοφικόν, 107. — κατηγορημένον, 112. — ἀποκαλυμμένον, 120. — θρησκευτικόν, βιαστών, 123. — τῆς βασιστάτης θρησκείας, 139.

Δοκιμή πολυέξοδος, 49. Δοκίμιον περὶ τῶν ἠθῶν τῶν ἐθνῶν. Ζ. Essai sur les mœurs des nations, εἰς τὸν Γαλλικ. πίν.

Δόξα τυφλὸν τοῦ ὄχλου, 124. — θεολογική, 125. — θρησκευτική, 10. Δοσίματα γενικά, τοπικά, 43.

Δουλεία, 9, 11, 47. — στενή, 65. — αὐστηρά, κληρά, 150. — ἐσχάτη, 152.

Δούλος, 9, 10, 16. — τῆς αὐτογνωμοσύνης, 29.

Δοχείον, 32. Δύναμις προστάτις καὶ χαλιναγωγός, 1. — αὐτογενωμονική, δεσπτική, καταδυναστική, 2. — τῆς κυβερνήσεως, 40. — ἀνθρώπινος, φυσική, 46. — δημοσίος, 1, 2. — ἐξολοθρευτική, 109. — ἀνεξάρτητος τοῦ ἀνθρώπου, 64. — λογική, 65. — βιαστική, 74. — ἐκκλησιαστική, 114. — διανοητική, 131. — ξενική, 135. — αὐτογνώμων, συνταγματική ἢ κατασταρπτική, 160. — ἠθική, 177.

Δυναστεία καταχρηστική καὶ ὑπερβολική, 1. — (ἀνυποταξία τῶν), 16. — παλαιά, νέα, 74.

Δυστύχημα, 20. Δυστυχία ἀνίατοι, 43. — εἰλεναί, 67.

Δυσφημία, 91. Ε.

Ἐγγύσεις, 88. — δημοσίος, 90. — τῶν κτημάτων, 97. Ἐγκλημα, 11, 20, 24, 27, 29. — (προχωρῶ ἀπὸ ἐγκλημα εἰς), 17. — (ὑπαρξίς τοῦ), 25. — (μεταμορφώσις εἰς), 19. — πολιτικόν, 28. — ἀσυγχώρητον, 102. — τοῦ τύπου, 102.

Ἐδραφός πλατύτερον, 6. Ἔθνος, 16. — πολιτισμένον, 102. — Εὐρωπαϊκόν, Γαλλικόν, 142. — ὑποδουλωμένον, 148. — (δίκαια, ἐλεύθερα), 181.

Ἔθιμα ἢ ἔθνη, 4. — σημερινά, 48. Εἰδῶλον τῆς ἐθνικῆς δόξης, 58. — μάταιον, 159.

Εἰκασία φανταστική, 53. Εἰκὼν ζωηρά καὶ πιστὴ τῶν αἰσθημάτων, 66. — γενική, 108.

Εὐλατες, 9.

- Εἰσόδημα χρηματικόν, 32.
 Ἐκατοναετηρίς, 17.
 Ἐκδοσις περιοδικῆ τῶν συγγραμμάτων, 88. — περιοδικὴ καὶ μὴ περιοδική, 82.
 Ἐκδρομαὶ κινδυνώδεις, 6. — τοῦ νοῦ, 51.
 Ἐκθεσις δημοσίας τῶν βιβλίων, 102.
 Ἐκκλησία ἑθνικὴ, 134.
 Ἐκλέκτωρ, 159, 161, 169, 185.
 Ἐκλογὴ ἑθνικὴ, 79. — κανονικὴ, ἐλευθερά, 225.
 Ἐκστρατεία μωραὶ, 133.
 Ἐκτασις τῆς γῆς, τοῦ πραγματικοῦ πλούτου, 141.
 Ἐλευθερία, 24, 62, 128. — (ἀνάπτυξις τῆς), 8. — (λείψανον τῆς), 52. — πολιτικὴ, 58, 62. — βιομηχανικὴ, 59. — ἀκριβὲς, τελεία, 60. — τῶν φρονημάτων, 62. — ἀνεγγικτός, 67. — τοῦ τύπου, 98. — ἀπεριόριστος, 103. — τῆς βιομηχανίας, τῶν συνειδήσεων, τῶν φρονημάτων, 129. — σωτήριος, 131. — (εἰκὼν τῆς), 131 - 132. — τοῦ νοῦ, 133.
 Ἐλευθέρωσις, 16.
 Ἐμβολίαι τῆς εὐλογίας, 70.
 Ἐμπιστοσύνη αὐτοπροαίρετος, 117.
 Ἐμπόδιον αὐτογενωμενικόν, 82.
 Ἐμπορίον ἢ ἔμπορεία, 16, 50, 51, 54, 55, 60, 61.
 Ἐμψασις θεατρικὴ, 167.
 Ἐν ὅπῳ τοῦ ἄλλου, 17.
 Ἐναντιότης καταία, παροργιστικὴ, 142.
 Ἐνδυμα, 31. — ἐνδύομαι τὴν ἐξουσίαν, 154.
 Ἐνέργεια νόμιμος, 91. — δημοσίος, 133. — τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, 184.
 Ἐνέχειρον, 37, 42.
 Ἐνθουσιασμός κινδυνώδης, 79. — ἐφημερος, 84. — ἐνθερμος, 110. — ἑθνικός, 149.
 Ἐννοια μεταφυσικὴ, 64. — ἀνθρώπινος, 75. — φυσικὴ τῶν λέξεων, 87.
 Ἐνοχος, 167.
 Ἐντολμα (mandat). — ἐνταλμένος (mandataire), 198.
 Ἐντύπωσις ζωρὰ ἀνεξάλειπτος, 84.
 Ἐξεργασία ἐλεύθερος τῆς βιομηχανίας, 131.
 Ἐξέτασις μυστικὴ, 72. — προλαβούσα, 103.
 Ἐξις ὀρθοκευτικὴ, 53. — ψευδής, 111. — πολυχρόνιος, 113. — δουλική, 235.
 Ἐξοδα δημοσία, 41, 56. — μωρὰ, 43.
 Ἐξοδευτής, 46.
 Ἐξορία, 13, 18, 24. — ἐξοριζόμενος, ἐξορίζω, 21, 22.
 Ἐξοστρακισμός, 24.
 Ἐξουσία, 3, 6, 15, 19, 20, 21, 22, 35, 77. — δημοσίος, 3, 4, 5, 11, 32, 38. — ὑπεράττη, 5, 6, 14, 18, 24, 36, 38, 74. — αὐτογενωμενός, 1, 20, 79. — (ἀδικία τῆς), 5. — ἀπεριόριστος, 5. — τυραννικὴ, 24. — κυβερνητικὴ, 11. — νόμιμος, φωτισμένη, 29, 34. — νομοθετικὴ, νομοτελεστικὴ, 14, 24. — δικαστικὴ, 24. — ἐκτελεστικὴ, 42. — (ἐνέργεια τῆς), 28. — (καυνοῦν τὴν), 30. — (δρία τῆς), 34. — φύλαξ, 35. — ἀστατος, 14. — ἱερὰ, 107, 117. — κοσμικὴ, 112, 133. — ἐκκλησιαστικὴ, πνευματικὴ, θεία, 117. — ἱερατικὴ, 133. — μάστιξ ἀλεθρία, 68. — ἀπόλυτος, 88. — σφειτερισμένη, 79. — συνηταγματικὴ, 163. — ἡγεμονικὴ, 179. — πολιτικὴ, 190. — κεντρικὴ, 199.
 Ἐξουσιαστὴς κοινός, 35. — νόμιμος, 140.

ΕΠΑ — ΖΩΗ

- Ἐπάγγελμα, 6, 49, 50. — ἀπρόσ- Ἐργάτης, 50, 61.
 ιτον, μερικόν, 49. — πολιτικόν, Ἐργολήπτης ἢ ἐργολάβος, 47, 60,
 166. — ἀρχικόν, 232. 61, 83.
 Ἐπακλουθήματα ἄμεσα, 48. Ἐργοστάσιον, 47, 51, 53.
 Ἐπανάστασις, 7, 20. — (σπέρμα Ἐργοχειρον, 60.
 τῶν), 21. Ἐρευνα δικαστικῇ, 10. — προλα-
 Ἐπαρχος, 144. βούσα τῶν συγγραμμάτων, δη-
 Ἐπιγαμερία ἀγενής, 234. μύσιος, προηγουμένη, 87.
 Ἐπίδειξις θεατρικῇ (représenta- Ἐρρίκος Γ'. Ζ. Henri III, εἰς τὸν
 tion), 204. Γαλλικ. πίν.
 Ἐπιδεξιότης, 13, 178. Ἐτερόθρησκος, 110.
 Ἐπιθεωρητὴς μερικὸς, 86. Εὐαγγέλιον, 140.
 Ἐπιθυμία ἀστατος, 6. — ἐλευθέρη, Εὐγένεια καὶ ἐνέργεια τοῦ χαρακτῆ-
 εἰρηνικῇ, ἀποφασιστικῇ καὶ ὁμό- ρος, 65,
 φωνος, 135. Εὐγενεῖς, 144.
 Ἐπικράτεια, 13, 20. — γενικῇ, Εὐδαιμονία δημόσιος, 58.
 52. — εὐρωπαϊκῇ, Ἀμερικανικῇ. Εὐθύτης καὶ καλωσύνη τῆς καρδίας,
 108. — εἰρηνικῇ, 133. 111.
 Ἐπικράτεις τῆς παπικῆς δυναστεί- Εὐλογῶ, τρέφω τὸν δεσποτισμὸν,
 ας, 132. 218.
 Ἐπὶ ῥῆσιν εὐρύχωρος καὶ πλατεία, 89. Εὐρώπη, 9, 70, 80, 85, 131, 133,
 Ἐπιστάται, 60. 141, 152, 218. — δυτικῇ, 23.
 Ἐπιστήμη, 68, 70. — τῆς ἐξου- Εὐτυχία βιαία, 20. — προσωπικῇ,
 σίας, τοῦ ἐξουσιάζειν, 8, 30. — 58.
 πολιτικῇ, ἠθικῇ, 147. — μαθη- Εὐφροία, 85.
 ματικῇ, φυσικῇ, 148. — (ἀκί- Ἐφημεριδογράφος ῥήτωρ, ὑποκριτής,
 νες τῶν), 149. — πολιτικῇ, γραμματοφόρος, παχυδρόμος, δη-
 ἐμπειρικῇ, 171. μύσιος ὑπουργός, 89.
 Ἐπιστολαὶ σφραγισμέναι, 13. — Ἐφημερίς, 54, 88. — εἶναι διάτρον,
 μυστικαί, 17. κριτήριον, τηλέγραφος, σάλπιγξ,
 Ἐπιστολογραφία, 83. 88.
 Ἐπιτήδευσις, 59.
 Ἐπιτροπὴ στρατιωτικαί, 164.
 Ἐπίτροπος, 27, 28, 47, 99, 159. Ζημία βαρεῖα, 102.
 — τῆς κυβερνήσεως, 28. — μι- Ζήτησις προβληματικῇ, 34.
 σθωτός, 205. Ζητητὴς τοπικῶν ἢ προσωπικῶν ζη-
 Ἐπὶ γῇ γενεθλιακῇ, 116. τήσεων, 189.
 Ἐπωνυμία, 215. Ζύγια, 57.
 Ἐργα, 57. — τῶν χειρῶν τοῦ νοῦ, Ζυγός, 9, 10. — τῶν μερικῶν θε-
 1. — χειροποιήτα, φυσικά, 32. λημάτων, 34. — τῶν προλήψεων
 Ἐργαλεῖον, 32. καὶ μεθόδων, 51. — θεληματικῆς
 Ἐργασία, 45, 60. — (μῆνες τῆς), πλάνης, 97. — τῶν συνθηκῶν,
 52. 115. — τῆς αὐτογνώμονος ἐξου-
 Ἐργαστηριάρχης, 50. σίας, 161.
 Ἐργαστήριον, 51. Ζωή (μέλλουσα), 107.

Η.

Ηγεμονία ἀδυσώπητος καὶ ἀπόλυ-
τος τοῦ θεμελιώδους νόμου, 180.
— περιθλεπτος, φρικτή, 234.
Ἡγεμών, 17, 114.
Ἡὴ καθαρά, 101. — μερικά, δη-
μόσια, 105. — ἔθνικα, 119. —
πολιτικά, 212.
Ἡθική, 2, 53, 96. — (γνώσεις τῆς
ἀπλῆς), 17. — δημόσιος, 113.
— (βάσις τῆς), 123.
Ἡλικία παιδική, 50, 52.
Ἡμέρα ἐργάσιμος, 54.
Ἡμερομίσθιον, 61.
Ἡμίδουλος, 9.
Ἡρώες ἑρωτικοί (Paladins), 138.
Ἡρώισμός, 131.
Ἡφαίστιον πῦρ, 222.

Θ.

Θεατῆς τῶν ἐλευγῶν πολέμων, 19.
Θελήματα φανταστικά, 149. —
αὐτογνώμονα, 156.
Θέλους ὑπεράτη, 15. — ἄλογος,
30. — τῆς αὐτογνώμονος κυβερ-
νήσεως, 48. — αὐτογνώμων, 61.
— ἐκκλησίᾳ πόλεως, ὑπατείας
ἢ ἐπαρχίας, 163. — πατρια-
στική, 206. — ἔθνικη, 222. —
τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συνεδρίου,
225.
Θεοβλάβεια, 233. — θερμή, 110.
Θεολόγος, 70. — θεολογία καθαρά,
φυσική, 107. — κακοποιός, 125.
— ἡγεμονεύουσα, 126.
Θεὸς τῶν ἐπιστημῶν, 80.
Θεῖος, 49. — τοῦ νόμου, 161.
Θεσμοθεσία, 3, 27, 51. — τυραν-
νική, 56. — (πνεῦμα τῶν), 67.
— δημοσίας, 104. — πολιτική,
βάρβαρος, 132. — δεσποτική,
στρατιωτική, ψευδαλική, ἱερα-
τική, μοναρχική, ἐχλοστατική,
137.

Θεσμοθέτημα, 184. — ἄνομον,
235.
Θεσμός, 140. — παλαιός, 202,
Θεωρία μεταφυσική, 62. — πολι-
τική, 66. — τολμηρά, 76. —
αὐθάδους φιλοσοφίας, 139. —
διοικητική, 220.
Θησαυρὸς δημόσιος, 41.
Θρησκεία, 98, 106. — τῆς ἐπι-
κρατείας, 106. — ψευδῆς, πρῶ-
τιστος, ἐσφαλμένη, 108. —
ἀπόλυτος, λατρευμένη, 113.
— ἐπικρατική, 114, 122. —
ἐπικρατούσα, 115. — ἡγεμονεύ-
ουσα, 121. — πρωτεύουσα, 123.
εὐεργετική, 126.
Θρησκευμα ἀληθές, ψευδές, στερεόν,
σαθρὸν 67.
Θρησκοδιωγμός, 111.
Θρόνος, 18.
Θυσία, 21.

Ι.

Ἰατρός, 46, 47, 53.
Ἰδέα φαντασιώδης, 6. — παραξέ-
νος, ἐσφαλμένη, 33. — ἀδιώρι-
στος, μυστηριώδης, 75. — χυ-
δαίχη, 80, 172. — κοινή, 139.
Ἰδιοκτησία, 34, 38. — τῶν κόπων,
85. — τῶν συγγραμμάτων, 88.
Ἰδιότης προσωπική, 24.
Ἰερά ἐξέτασις, ἢ ἱερὸν κριτήριον, 83,
112. — ἐνεργητικόν, ἐλεύθριον,
145.
Ἰερεὺς μισθωτός, 106, 114.
Ἱερουργία πανηγυρική, 115.
Ἱησουῖται, 125. — ἐχθροὶ τῶν ἡγε-
μόνων καὶ τῶν λαῶν, 145.
Ἰσοσταθμία, 58. — ἐμπορική, 54.
— τῆς δουλείας, 212.
Ἰσοσταθμίζω τὰ ἔξοδα, 43.
Ἰσότης, 128, 213, 214.
Ἰσότης ψευδαλικοί (pares feudales),
26. — τῶν κοινοτήτων (pares
comunarium), 26.

- Ιστορία, 9, 16, 17, 68, 70, 77, 108, 126, 139, 144, 147, 168, 171, — παλαιά καὶ νέα, 20. — τῶν μηχανευμάτων τῆς διακί-σεως, 85. — τῆς κηνοσορικῆς τυραννίας, 86. — χθесινῇ, 92. — τῶν ἐμποδίων τῆς τυπογραφίας, 95. — τῶν μοναρχιῶν, 130. — πολιτικὴ τῆς Γαλλίας, 142.
- Ἰσχύς, ἀσφάλεια τῆς κυβερνήσεως, 130, 131. — ἡθικὴ τοῦ ἀνθρώπου, 131. — ἀκατάλυτος τῶν παλαιῶν ἐθίμων, 139.
- Ἰταλία, 102, 131.
- Ἰχνος αἰσχροῦς ἀπιστίας, 84.
- Κατάλογος ὀνομαστικὸς, 12. — τῶν πολιτῶν, 29. — τῶν προνομίων, 84.
- Καταπιάνει, 51.
- Κατάργησις εὐσιώδους, δυσκατάργη-τος, 191.
- Κατάστασις σημερινή, πολιτικὴ, 96, 106, 108. — θεμελιώδης, 97. — φρόνιμος καὶ ἀσφαλιστικὴ, 101. — ὀρησκειτικὴ, 114. — κρίσιμος, 136. — διοικητικὴ παλαιά, 139. — πολιτικὴ τοῦ 1789, 142. — (ὕπᾳλληλοι), 143. — πρὸς ἀσφάλειαν, 152. — ἀτμοσφαιρικὴ, 179. — γοτθικὴ, 180.
- Κατάστημα τωρινόν, μέλλον, 72. — δημοσίον, 119. — γοτθικόν, 236.

Κ.

- Κάγγελα σιδηρὰ τῶν φυλακῶν, 175.
- Καίροι ἀξιοθρήνητοι, 32.
- Καθαίρεσις (αὐτογνώμων), 7.
- Κακολογία προσωπικὴ, 99.
- Κακολόγος, 99.
- Κακοπάθεια πολιτικὴ, 178.
- Κακοῦργος ἐπίσημος, 19. — κοινός, 64.
- Καλλιέργεια, 31.
- Κανονιστὴς τῶν ἐθνικῶν νόμων, 118.
- Κανὼν, 4, 28, 29. — γενικὸς, 40. — νηπιώδης, αὐτογνώμων, 115.
- Κάρολος 5'. Z. Charles VI εἰς τὸν Γαλλικ. πίν.
- Καρποί πικροί, γλυκεῖς, 21. — τῶν κόπων του, 32, 34. — τῶν ἔργων του, 33, 45. — ὅλεθροι, 48.
- Καταγεμίζω τὸ κενόν, 18.
- Καταδίκασις, 29, 87.
- Κατωδιωγμός, 29. — σκληρὸς, 112.
- Καταδότῃς, 83.
- Καταδρομὴ βδελυρά, 99.
- Καταδυναστεία, 1, 3, 8, 15, 52. — κοινὴ, 158. — τεχνικὴ, 234.
- Κατάβηψις (αἰσθάνομαι τὴν), 21.
- Κατακράτησις, 29.
- Κατακτησις, 10.
- Κατήγορος, 29.
- Κατηγορούμενος, 18, 26.
- Κατήχησις θεολογικὴ, 111. — ὀρησκειτικὴ, 116.
- Καύσιμα, 31.
- Κεφάλαιον πολιτικόν, 5. — χρηματικόν, 32. — κτηματικόν, 61.
- Κηνοσορία προλαβοῦσα, 98.
- Κηνοσορικὴ ἔρευνα (προλαβοῦσα), 86, 87, 93.
- Κηνοσορικὸς ἐρευνητὴς, 110.
- Κήνωρ (καταναθεματίζω τοὺς). — μισθωτὸς, 86.
- Κήρυξις δημοσίας, 38.
- Κλάδος τῆς βιομηχανίας, 189.
- Κλέπτῃς, 36.
- Κλέπτω καὶ κλέπτομαι, 41.
- Κλοβίσσιος, Z. Clovis εἰς τὸν Γαλλικ. πίν.
- Κλοπὴ (ἔχω ἐπάγγελμα τὴν), 35.

- (κατάργησις τῆς), — εὐλογος, Κτήτωρ καὶ συντάκτης κάθε περι-
35. — ἀληθινή, 41.
Κλωθεῖς (elab), 226.
Κοινοβουλευτικὸν (τὸ), 15.
Κοινότης ἐκκλησιαστικὴ, 50.
Κοινωνία, 11, 16, 17. — πολιτικὴ,
5, 33, 38, 41, 45, 48, 49. —
(δρόμος τῆς), 46. — (τάξις τῆς).
34. — ἀνθρώπινος, 15. — πο-
λιτικὴ, 31. — τεχνιτῶν, 60.
Κόλαξ, 32.
Κόλπαις, 29.
Κομποφανία, 24.
Κοράνιον, 148.
Κορυφαῖος τῆς πατρίας, 221.
Κράτησις παράνομος, 7.
Κρατοῦντες, 17.
Κρίσις, 12. — ἄδικος, 7. — κα-
νονικὴ, 11. — (προεισαγωγή
τῆς), — αὐτογνωμονικὴ, 12. —
πολιτικὴ, 166, 178. — ἐκκλη-
ματικὴ, 166.
Κρισελογία, 28, 33, 43. — (ἀπο-
χωρίζω χωρὶς), 21. — ἀπέραντος,
24. — ἀναγκαῖα, 39. — πα-
λαιά, μυστικὴ, 168. — διοικη-
τικὴ, 207.
Κριτήρια, ἴδε Δικαστήρια.
Κριτής, 14, 24, 26. — γνήσιος, Κύκλος περιγεγραμμένος, 107.
ἀνεξάρτητος, ἀμετάκλητος, ψη-
φισμένος ἐπὶ ζωῆς τοῦ ἢ πρὸς και-
ρὸν, 25. — βασιλικός, 26. —
ἐξ ἐπαγγέλματος, 28. — ἀμετα-
κίνητος, 169.
Κτήμα, 1, 2, 4, 13, 31, 34,
35, 37, 38, 39, 41, 59.
— τῆς ἐξουσίας, 5. — κινήτων,
ἀκινήτων, 53. — (φύλαξ τῶν),
27. — συνιστάμενον εἰς γῆν, 38.
— ἱερὸν, ἀπαράγραπτον, 60. — τῶν
διαφόρων δεσποτῶν ἢ ἐνὸς αὐτο-
γνώμενος τυράννου, 138. — ἀπα-
ραβίαστον, 153.
Κτηματικὸς, 32, 33, 34, 39, 41,
44. — τῆς γῆς, 55.
Κυβέρνησις, 4, 8, 23, 35, 36, 41,
49, 183. — αὐτογνωμονικὴ, 13,
156. — τῆς κοινωνίας, 10. —
ὑπερεπαίνουμένη, 22. — ψευ-
δαλικὴ, 12. — ἀπερίοριστος,
13. — δικαστικὴ, 27. — δι-
καία, 33. — διώκτης, κατήγο-
ρος, κριτής, 28. — τυραννικὴ,
64. — πολιτικὴ, 68. — (ἰσχύς
τῆς), 75. — προστάτρια, ἀναγ-
καία, 75. — ἀνόητος, 85. — ἐσω-
τερικὴ, 118. — καλλίστη, κακί-
στη, 129. — παλαιά, 130. —
δημοκρατικὴ, 156. — δολία,
συνταγματικὴ, 157, 189. —
κακοήθης, 169. — ἀντισυνταγ-
ματικὴ, 170. — κατασταμένη,
174. — ἐξ ἡμισείας συντακτικὴ,
ἐξ ἡμισείας δημογεργικὴ, 178.
— ἄστατος, ἄτακτος, ἀμείβο-
λος, προσωρινή, ἀπίστος, 182.
— ἀντιπροσωπικὴ, 197.
Κυβερνήτης, 10. — γενικός, 43,
47.
Κυβερνώμενοι, 6, 9, 10, 11, 35,
129. — ἡ παριστανόμενοι, 187.
Κύκλος περιγεγραμμένος, 107.
Κυκλοφορία βιαστικὴ τινὸς σημείου,
37. — τοῦ νομισματικοῦ χαρ-
τίου, 42. — τῶν ἔργων, τῶν συμ-
φερόντων, 51. — τῶν περιοδι-
κῶν συγγραμμάτων, 91. — ἐλεύ-
θερος τῶν φώτων, 115.
Κύριος, 9, 13, 33. — τοῦ αὐτοῦ-
του, 11, 31. — τῶν ἰδρώτων,
31. — τοῦ κτήματος, 35. —
τῶν προσωπικῶν δυνάμεων, 34.
Κυριότης, 10. — τῶν προσώπων,
τῶν κάρπων καὶ τῶν κόπων,
129.
Κώδιξ, 139. — γενικός, ἀκριβής,
68. — ποινικός, 99. — πολιτι-
κός, 141.

Λ.

- Λαβρυέρος, 148.
 Λαός, 17, 22, 33, 49. — φωτισμένος, 18, 136. — φιλόπονος, ευαίσθητος, 22. — φιλόεργος, πολιτισμένος, 22. — (μεταβυθίζω τὸν — εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθίας), 22. — ἡχρειωμένος, 101. — αἰσθαντικός, ἀγγίχους, 136. — δεισιδάμων καὶ ἐξευτελισμένος, 239.
 Λατρεία ὁρησκευτική, 106. — ἁληθινή, 108. — διακηρυγμένη, ἔθνική, 115. — θεία, 120.
 * Λατρευτής, 115.
 Λαχνός, 27.
 Λαφονταίνης, 101, 148.
 Λεγεῶνες παλαιαὶ καὶ νέαι μοναχῶν, 145.
 Λεηλασία τῶν κυβερνήσεων, 43.
 Λειτουργίον, 209.
 Λειτουργία τῆς γενικῆς ἀστυνομίας, 208.
 Λειτουργός, 24, 25, 38, 83. — ἀνόητος, 43. — τῆς προτιμωμένης λατρείας, 116. — πολιτικός, ἐκκλησιαστικός, 153. — ἀπολύων παλαιὰ ἢ νέα πρόνομια, 159. — ἀξιοκατάκριτος, ἀξιοβρόχνητος, 178. — προστατευόμενος, 225.
 Λεπτομέρεια, 92. — διοικητική, 189.
 Λείψανα τῶν καταστάσεων τοῦ μεσαίωτος, 133. — συνταγματικά, 145. — πατριασμοῦ, στάσεως ἢ πολιτικῆς ἐταιρείας, 229.
 Λησταὶ αὐθάδεις, 19.
 Ληστεία, 3, 7, 12, 37, 83. — (καταφυγὴν τῆς), συνήθους καὶ γενικῆς, 39. — ἄτιμος, 58.
 Λογική, 13.
 Λογικόν, 79. — (πράδος τοῦ), 94. — δημόσιον, 235.
 Λόγιος, 147.
 Λογισμὸς (κανονίζω τοὺς), 8. — ψευδῆς, ἐλεύθερος, 63 — ἀδῶς, 72. — (ἐκφρασίς τῶν), 83. — (αἰχμαλωτίζω τοὺς), 97.
 Λόγος ὁρθός, 30, 94. 110.
 Λογοτριβή, 125. — δημόσιος, 197. — πολιτική, 211.
 Λουδοβίκος ΙΑ'. Z. Louis XI εἰς τὸν Γαλλικ. πίν.
 Λουδοβίκος ΙΑ'. Z. Louis XIV αὐτόθ.
 Λουδοβίκος ὁ Ψαλλός. Z. Louis-le-Bègue. αὐτόθ.
 Λουδοβίκος ὁ ἅγιος. Z. Saint-Louis αὐτόθ.
 Λουθηροκαλῖνοι (αἱρεσιολάτραι), 134.
 Λουκρήτιος ποιητής Ρωμαῖος, 109.

Μ.

- Μαινόμενος, 14.
 Μαθήματα εἰρηνικά. 121.
 Μαθηματικοί, 63.
 Μαθήτευσις (apprentissage), 61.
 Μάρτυς, 25, 83.
 Μάχη τῶν αἱρέσεων, 133.
 Μεγαλειότης ἐθνική, 131.
 Μεγαλόνοια, 79.
 Μεγάλος Κάρολος Z. Charlemagne εἰς τὸν Γαλλικ. πίν.
 Μεγαλουργία ἡρώϊκή, 13.
 Μέλος, 15, 40.
 Μερὶς ἀντιπάλαιευσμένη, 195.
 Μερισμὸς κληρονομικός, 72.
 Μερovingioi. Z. Merovingiens εἰς τὸν Γαλλικ. πίν.
 Μέρους περιόχων, 32. — καρποφόρον γῆς ἢ ἐπιτήδειον εἰς καλλιέργειαν, 32.
 Μέσα αὐτογνώμονα, 88, 93, 171.
 — ἀπατηλὰ, τυραννικά, 169.
 — ὀξεῖα, 176.
 Μεσαιών, 26, 51. 131, 137. — (σκότος τοῦ), 70.
 Μέταλλα, 57.

MET — NOM

- Μεταβολή πολιτική ἢ ἐκκλησιαστική, Νομικὸν (τὸ), 155.
 7, 133. — πολιτείας ἔθους, Νομικός, 46, 49, 53.
 135. Νόμισμα, 37, 57. — μεταλλικόν,
 42.
 Μεταγωγή, 55. Νομισματικὸς δόλος, 37.
 Μεταφορὰ ἀηδῆς, 72. Νομοθεσία, 152. — δολία καὶ κατα-
 Μεταφυσικοί, 62. δυναστική, 228.
 Μέτρα, 57. — τῆς βασιλικῆς ἐξου- Νομοθέτημα, 68.
 σίας, 143. — δίκαια καὶ αὐ- Νομοθέτης, 7, 71. — φρόνιμος,
 στήρα, 35. — τῶν δημοσίων 113.
 φώτων, 227.
 Μηχανή, 32. Νόμος, 6, 7, 11, 12, 14, 18,
 Μηχανουργία, μηχανουργήμα καὶ 19, 25, 33, 35. — ἐξαιρετικός,
 μηχανεῦμα, 17, 20, 129. — (ἀνι- 5. — ἐξορίας, 7. — θεμελιώδης,
 κατὰ τῶν τυράννων), 22. — (κεν- 7. — αὐτογνωμονικός, προκα-
 δοξα τῶν βασιλικῶν αὐλῶν), 195. τηγμένος, προηγούμενος, 12.
 Μίγμα δεσποτισμοῦ καὶ ἐλευθερίας, — (αὐστηρότης τῶν), 13. —
 αὐτογνωμοσύνης καὶ δικαιοσύνης, κανονικός, 14. — γενικός, 15,
 179. 34. — προτεθημένος, προκηρυ-
 Μικρολογία ἀρχαῖαι, 148. μένος, 15. — (βάλλω τὸν — εἰς
 Μισοθωτός, 82. — τῆς κυβερνήσε- πρᾶξιν), 19. — ἑκτακτος, προ-
 ως, 211. — ἐσχατος, 18. φυλακτικός, 21. — (ἀκυρὸν τὸν),
 Μνημόσυνον ἐξουθενούμενον, 86. — φυγαδευτικός, 23. — ὀπισθ-
 δόξης, 146. ενεργός, 35, 42. — (ἐφαρμογὴ
 Μνησικαχία ἀδυσώπητος, 231. τοῦ), 27. — προὔπαρχων, νεώ-
 Μολιέρος, 148. — (ἀπολύτως), 37. — κοινός, οἰκονο-
 Μοναρχία, 10, 129. — ἀπόλυτος, 47. — πολιτικός, 52,
 16, 74, 130. — εὐκράτος, 16, 97, 116. — τοῦ δημοσίου θη-
 74. — συγκλητική, 160. — σαυροῦ, 55. — (παράκλη τῶν),
 Μονάρχος ἐπικρατῶν κακῶς, 77. 67. — (παράβασις τοῦ), 71.
 — σοφός, 78. — ἐκλέκτωρ τῶν — (αἷτια καὶ ἀποτελέσματα
 λειτουργῶν, 102. τῶν), 72. — καταστατικός, 97.
 Μονομαχία, 18. — τῆς ἐπικρατείας, 114. —
 Μονοπωλείον, 54. — ἀστυνομικός γενικός, 110. —
 Μορφή ἐσφαλμένη, 92. σκληρός, 116. — ἔθνικος, 118.
 Μυστήριον τῆς προδοσίας, 157. — ποινικός, 119. — (ἐπιφώ-
 Μωάμεθ, 13. νημα τοῦ), 119. — φυσικός, 149.
 Ν. — συσταγματικός, προσωρινός,
 151, 155. — τῶν νόμων, ἀμε-
 Ναυάγια πολιτικά, 133. τάβλητος, 155. — ἐξωτερικός,
 Ναυτική πυξίς, 178. 156. — ἀρχών, 162. — στα-
 Νέυρον τοῦ πολιτικοῦ βίου, 82. σιώδης, 173. — τακτικός, 174.
 Νέφη πυκνὰ τῆς ἀνεμοζάλης, 172. — ἐκ περιστάσεως, ἀμετάθετος,
 Νικητὴς καὶ νικημένος, 21. 177. — (σχέδιον τοῦ), 195. —
 Νίτρον, 54. — πρεσβυτευτικός, 196. — ῥητής,
 Νομική, 117. 205. — ἀντισυνταγματικός, 220.

Νοῦς, 8. — ἀνθρώπινος, 78-79. Οὐσία, 32.
— (δύναμις τοῦ), 78. — (περὰ ὅχλος πτωχός,
τοῦ), 94. Ὀχλοστασία, 23, 174.

Ο.

Π.

Ὁδὸς νόμιμος τῆς παιδείας, 94. Παιδαγωγός, 46.
Οἰκογένεια ἡγεμονεύουσα — πατρι- Πάθος χαμερπές, 17. — κακοποιόν,
κίων, 203. 20. — δημόσιον, 81.
Οἰκοδομὰ χειροποίητοι, 32 — λε- Παλάτια ἀξιωματικῶν, 142.
πτομερεῖς τῆς πολιτικῆς κοινω- Πάλη παιγνιώδης, 230.
νίας, 84. — πολιτικῆς, 121. Παράβασις, 29.
Οἰκονομία πολιτικῆς, 31. — τῶν Παραγγελία θρησκευτικῆς, 125.
ἐξόδων καὶ τῶν ἐσόδων, 41. — Παράδοσις διδασκαλικῆς, 126.
τῶν δημοσίων θησαυρῶν, 42. — Παρακαταθήκη τῆς εἰρήνης καὶ τῆς
οἰκιακῆς, ἐσχάτη, 56. — φρόνι- εὐδαιμονίας, 6.
μος, 165. Παρακίνησις ἀμεσος εἰς δημογεγ-
Οἰκῶς, 19. σίαν, 91.
Ὀμπρός, 85. Παρανόμημα καὶ παράνομια, 17.
Ὀμότεχνος, 51. — εἰδικόν, 22. — πολυειδές, 23.
Ὀνειδος ἀπιστίας, ἀδικίας, ἀδυνα- Πάπας, 85.
μίας καὶ υποκρίσεως, 38. Παράσημα γοτθικά, 138.
Ὀνειροπόλος, 172. Παράσιτος, 18.
Ὀπαδὸς δόγματος, 19. Παρατήρησις σατυρικῆς, 167.
Ὀπισθοδρομία καὶ ὀπισθοδρόμημα, Παραχρηστικὸς βασιλεὺς, 37.
81. — ταχυτάτη, 145. Παρεπόμενα ὀλέθρια, 16.
Ὀπλά ὀλέθρια, 18. Παρνῦς, ποιητὴς Γάλλος, 101.
Ὀπλοθήκη ὠφέλιμος, 145. Παρωνύμια, 215.
Ὄργανισμός, 16. — συνταγματικὸς Πατρίκιαι ἰσότημοι, 202.
τῆς πολιτείας, 160. — τῶν ἀξι- Πατρίς, 14.
ωματικῶν, 161. Περιουσία συνισταμένη εἰς γῆν, 32.
Ὄργανον τῶν ἐκδικήσεων, 17. — 33. — χρηματικῆς, 47.
τοῦ δεσποτισμοῦ, 147. — τοῦ Περιπλοκὴ σοφιστικῆς, 167.
καταδιωγμοῦ, 165. Περίστασις ἐμπορικῆς, 90.
Ὄρθοφρονῶ, 109. Πηγὴ τοῦ φωτισμοῦ, 146.
Ὄρχοκρισία, 26. Πίστις κοινὴ, 42, 163. — τῶν συν-
Ὄρχωτοὶ κριταί, 26, 27, 28, 164, αλλαγμάτων, 57.
169, 201. — (κατάστημα τῶν), Πλήν παιδαριώδους, 58. — πατρι-
26. — (σύστημα τῶν), 28. — αστικῆς, 168.
τοῦ τόπου (jurati loci vici), 26. Πλάσμα λαμπρὸν, ὑψηλόν, 79. —
— συνεδρευόντες, 28. — τῆς κρι- προκηρυγμένον, 89. — ἐπικίνδυ-
στολογίας, 29. — ἀληθινοί, 29, 73. νον τῆς διανοίας, 128. — σκο-
Ὄρμη τῆς βιομηχανίας, 146. — φαντικόν, 167.
ἄλογος, 155. Πηγαὶ πρῶται καὶ μυστικαί, 20.
Ὄυγοκαπέτος. Z. Hugues-Capet εἰς — (διευθύνω τὰς) ἐπὶ τὰς κεφα-
τὸν Γαλλικ. πίν. λὰς, 22.

- Πληρεξούσιος, 42.
 Πληρωτής βιομήχανος τῶν φόρων, 227.
 Πλούτος ἰθνηκός, 41, 180.
 Πνεῦμα τῶν νόμων. Z. *Esprit des lois* εἰς τὸν Γαλλικ. πίν. — πνεύματα χυδαῖα, 170.
 Παιημάτια σεμνά, 101.
 Παιηται (Tronbadours), 138.
 Παιητική, 126.
 Παινή, 2, 11, 12, 50. — τρομερά, 174. — ἀτιμοποιός, σωματική, 169.
 Πόλεμος ἐπιζήμιος, 55. — θρησκευτικός, 125. — σκανδαλώδης, 156.
 Πολίτευμα, 6, 59. — (στοιχεῖα τοῦ), 6. — δημόσιον, 67.
 Πολιτεία, 3, 9, 13, 21, 74, 183. — (ἐσοδα καὶ ἔξοδα τῆς), 39. — κοινοβουλευτική, 118. — παλαιά, 133. — σημερινή, 143. — συνταγμένη, 163.
 Πολίτης, 9, 10, 16, 22, 26, 40. — ὑποπτος, 154.
 Πολιτική, 70. — ἐξωτερική, 152. — συνταγματική, 170.
 Πολίτικοι, 62.
 Πολιτισμός, 2.
 Πολυπράγμων οὐδαμινός, 193.
 Πολυτέλεια, 40. — παράλογος, 42. — ἀχόρταστος, 23.
 Πράγμα σταθερὸν, 28. — (ἀπόδειξις τῶν), 30. — ἱερὸν, 33. — (ἐκτίμωσις τῶν), 55.
 Πραγματεία, 61.
 Πραγματική (Pragmatique), 134.
 Πράξις αὐτογνωμονική, 12, 17, 23, 86. — εὐκατάληπτος, 13. — τῆς κυβερνήσεως, 7, 13. — τῶν ἐγγλημάτων, 13. — νομοτελεστική, συνοδική, μοναρχική, ἰθνηκή, κατὰ φαντασίαν, 15. — δεσποτική, 52. — δημεγερτική, 76. — νομική, διοικητική, 86. — ἐγγληματική, 103. — αὐτογνώμων, 130. — πολιτική καὶ οἰκιακή τῶν ἑτεροβησίων, 152.
 Προαίρεσις ἀστατος τῶν θλημάτων, 38.
 Προγεγραμμένος, 22.
 Πρόγονος, 26.
 Πρόγραμμα τῆς ἀναρχίας, 138.
 Προδοκίμασμένος, 48.
 Πρόεδρος, 159. — κυβερνώμενος ἀπὸ λειτουργούς, 26. — τοῦ δικαστηρίου, 27.
 Προϊόντα, 31, 32, 40. — φυσικά, 46, 54. — (περίσσευμα τῶν), 41. — (ἐξοδευτῆς τῶν), 41. — (ὑπαρξίς τῶν), 45. — φιλολογικά, 50. — κεφάλαιον τῶν, 153. — τεχνικά, 54. — εἰσερχόμενα καὶ ἐξερχόμενα, — (δαπάνη τῶν), 55. — σπάνια ἢ ὑπερπερισσά, 56.
 Προικίζω τὸν κληρὸν, 145.
 Πρόκλησις σαφῆς, ἄμεσος, 67. — στασιωτική, ἐγγληματική, 99. — δημεγερτική, 117.
 Πρόληψις, 20. — κατὰ καὶ μωρά, 96. — ὠφέλιμος, 96.
 Προμήθεια, 46.
 Προμηθευτής (producteur), 46.
 Προνόμια, 9, 21, 50. — μεγάλα, 33. — ἰθνηκά, 143. — βασιλικά, 188. — πρόσκαιρα, 224.
 Προνομοθετημένα ἄγροα ἢ κληρονομία, 28.
 Πρόσωπα αὐτογνώμονα, 14. — (τὸ) γίνεται προσωπεῖον, 111.
 Πρόσωπεῖον τῆς αὐτογνώμονος ἐξουσίας, 156.
 Προτάσεις νομικαί, 188.
 Προφύσσων, 46.
 Πρωταίτιος τῶν ἀδικιῶν καὶ ἐγγλημάτων, 135.
 Πυργοδεσπότης (seigneur châtelain), 138.
 Πυρκαῖα, 43. — (ἐνεργῶ), 19.

P.

Ρητόν χυδαῖον, 21.
 Ρητορικὴ, 126.
 Ρίζα ἠθικὴ, 142.
 Ριψοκινδυνεύω, 16. — τὴν ζῶν
 καὶ τὰ ὑπάρχοντα, 13. — εἰς
 ὀχλοστασίαν, 23.

Σ.

Σέβας ἀπαραβίαστον, 6. — ὀλεγον,
 74. — βαθύ, 236.
 Σελὶς βρεγμένη με αἷμα, 109.
 Σεμνοπρέπεια, 48.
 Σημασία σταθερά καὶ ἰδία, 15.
 Σημεῖα πλαστά, 37.
 Σιτηρέσιον, 43, 166.
 Σκεῦος, 61.
 Σκέψις πολιτικὴ, 121. — ὥριμος,
 εἰρηκτικὴ, 226.
 Σκιά ἀψυχος τοῦ ἀντιπροσωπικοῦ συ-
 στήματος, 234.
 Σκοπὸς ἀμεσος καὶ πραγματικὸς,
 101.
 Σόφισμα ἐλκεινόν, 158.
 Σοφοὶ οἵτινες ἐφήρμωσαν τὴν πολιτι-
 κὴν εἰς τὴν ἠθικὴν, 172.
 Σορβόννη, 101. Z. Sorbonne εἰς
 τὸν Ζαλλικ. πίν.
 Σπέρματα ζῶσιμα τῆς νέας πολιτι-
 κῆς κοινωνίας, 133. — τῆς αὐτο-
 γνώμονος ἐξουσίας, 227.
 Σπλάγχνα τῆς καταπτωχευμένης
 κυβερνήσεως, 43.
 Σπουδὴ τυπογραφικὴ, 85.
 Σταδίων ἀδιόριστον, 17.
 Στάσις, 66, 100, 101. — κίνησις
 αὐτογνώμονικὴ, 162.
 Στασιώτης, 104.
 Στοιχεῖα τῆς πολιτικῆς κοινωνίας,
 45. — συστατικά, 80. — τῆς
 δικαστικῆς τάξεως, 164.
 Στοιχὸς στρατεύματος, 18.
 Στρατεύματα (ἐξαπολύω) ἐναντίον
 τοῦ πλήθους, 19. — ἐθνικά, 43.

Στρατιώτης ἄγριος, 18. — ἄλλο-
 ἐθνῆς, 43.
 Σύγγραμμα στασιώδες, συκοφαντι-
 κόν, ὑβριστικόν, 99. — θεωρητι-
 κόν, 101. — περιοδικόν, 153.
 Συγγραμμάτια ἢ πονημάτια, 82.
 Συγγραφεὺς, 5, 85, 102.
 Συγκατάθεσις ἐλευθέρια, 76.
 Σύγκλητος, 19. (Parlement), 134.
 — τῆς II' ἑκατονταετηρίδος,
 144. — ἀντιπροσωπικὴ, 186.
 Σύγκρασις τῶν θεμελιωδῶν νόμων
 καὶ τῶν στασιωδῶν φαντασιῶν,
 171.
 Συλλαβὴ, 17.
 Συλλογισμὸς ἀφηρημένος, 72. —
 ἀκριβής, 80.
 Σύμβολον ἱστορικόν, πολιτικόν, φι-
 λосоφικόν, 68.
 Σύμβουλή ἐπίβουλος, παράκαιρος,
 21.
 Συμβουλευσεις μυστικαί, 208.
 Συμβούλια, 13, 156, 164. — λει-
 τουργῶν, 15. — τοῦ κράτους,
 144. — ἐπαρχιακά καὶ κοινοτι-
 κά, 163, 201. — ἐπικρατικά,
 165. — τοῦ ἡγεμόνος, 190. —
 ὁμογενῆ, καθαρὰ πάσης λειτουργι-
 κῆς ἐπιρροῆς, 238.
 Σύμβουλος, 26.
 Συμμαχία (ligue), 134. — ἀσύν-
 δετος, ἐφήμερος καὶ ὀρισμένη,
 231.
 Συμφέροντα, 20. — πραγματικά,
 ἀληθῆ, 6. — τῆς κυβερνήσεως,
 24. — μερικά, 48. — οὐτιδανὰ,
 52. — γενικά, 55. — δημοσία,
 72. — τοῦ πλήθους, 96. — εἰ-
 δικά τῆς φυλῆς, 163. — παλύ-
 τιμα, 239.
 Συμφωνησις, 23, 24.
 Συμφωνητικόν, 116.
 Συμφωνία τῶν ἀλλαγῶν, τῶν ἀγο-
 ϶ων, τῶν μεταδόσεων, τῶν κληρο-
 νομιῶν, 33.

Συναίτιος, 25.
 Συναθροίσεις ἐπαρχιακῇ, 199.
 Συναλλαγμα, 57, 61. — γαμικόν, 116.
 Σύναψις πολιτικῇ, 194.
 Συνδρομητής, 90.
 Συνέδριον ἀντιπροσωπικόν, 59, 159, 186, 200, 228. — νομοθετικόν, 151, 187. — ἄνεμον, 164. — μερικόν, ἀεικίνητον, ἑτακτον, 164. — τῶν ἐπισήμων, 190. — ἐπαρχιακόν, ἡ κοινότης, 199. — τοπικόν, 200.
 Σύνεδρος συγκλήτου, 101.
 Συνειδήσις. — (τὸ ἐλεύθερον τῆς), 4, 8, 106. — (ἐλεγχος τῆς), 16. — ἀμετάβλητος, 66. — δημόσιος, 74. — καθαρὰ, 61. — τυφλή, εἰλικρινής, ἀκαταδάσματος, 110.
 Συνεργάτης, 61. — χρήσιμος, ἀναγκαῖος, 47.
 Συνεριστής, 195.
 Συνήγορος, 167. — τοῦ ἡγεμόνος, 159.
 Συνήθεια οἰκιακῇ, 10. — δημοσίος, 139.
 Συνήθεια πολιτικῇ, 5. — πραγματικῇ ἢ ψευδῇ, 133. — μετὰ τοῦ Πάπα (concordat), 134.
 Σύνεδρος, 19. — συνδρομὴ μεγάλων ταγματῶν τῆς ἐπικρατείας, 15. — ἀντιπροσώπων, 40. — ἀντιπροσωπικῇ, 41, 56, 160. — Τριδεντινῇ, 134. — ἡ δημοσία πρόσωπα, 186. — ἔθνικῇ, 187. — συγχεϊμένη ἀπὸ πατρικίους κατὰ κληρονομίαν, 202.
 Σύνεσις, 104.
 Σύνταγμα πολιτικὸν ἐλόγραφον, 139, 144, 225. — ἀντιπροσωπικόν, 197.
 Σύντακτος. Ζ. κτήτωρ.
 Σύντροφος, 39.
 Συντροφία, 39, 61.

Σύστημα, 5, 9, 16, 51. — τῶν κτημάτων, 33. — πολιτικόν, 10, 21, 58, 74, 129. — αὐτογνωμονικόν τῶν κριτηρίων, 14. — γιγαντιαῖον, βάρβαρον, 47. — διδασκαλικόν, 68. — μάταιον, 97. — ἄρσηκον, ἀσεβές, ἱερόσυλον, 108 - 109. — φρικτὸν, 113. — ἀντιπροσωπικόν, 139, 141, 165, 204. — δικαστικόν, 144. — τεχνικὰ (maltrises et jurandes), 146. — τοῦ κόσμου, 149. — διαικητικόν, ἀπέραντον, 154. — τῶν ἀντιπροσώπων, 160. — ἄτακτον, 173. — ψευδαλικόν, 199.
 Σφάγιον, 25. — ἄθων, 17. — (ἐξευτελίζω τὰ), 81. — τῆς συκοφαντίας καὶ καταδυναστείας, 91. — τῶν δεισιδαιμονίων, 134.
 Σφάλματα νομικὰ, βάρβαρα, 72.
 Σφενδόνη (fronde), 134.
 Σφετερίζομαι τὴν ἐξουσίαν, 11. — τὸ δίκαιον, 57.
 Σφετέρσις, 233.
 Σφετεριστής, 145, 212.
 Σχῆσις κοινωνικῇ, 4, 109. — ἐπιωφελῆς — φυσικῇ, 51. — συνήθης, ταχεῖα, 74.
 Σχῆμα ρητορικόν, 92.
 Σῶμα, 50. — πολιτικόν, 185.
 Σωτηρία δημοσίος, 130.

T.

Ταξάκος, 54.
 Τάγμα. — (ἐξορίζω τὰ μέλη ἑνός), 19. — ἐπιστατῶν, 49.
 Τάξις κοινωνικῇ, 52. — μεσαιά, 147. — ἀντιπροσωπικῇ καὶ δικαστικῇ, 158. — συνταγματικῇ, 160. — βιομήχανος τῶν πολιτῶν, 202.
 Ταραχὴ πολιτικῇ, 7. — κοινῇ, 20. — δημοσίος, 78.
 Ταχυδρόμος, 83.

- Τελεσφορία, 47.
 Τελετή θρησκευτική, εξαιρετική, συν-
 ήθης, καθημερινή, 115. — θεα-
 ρεστος, 116.
 Τέχνη, 31, 48, 68. — βάνανσος, 50. — τυπογραφική, 86. —
 τῆς γραφῆς, 84. — γραφική, 85.
 Τεχνίτης, 50. — ἀνωτέρας τάξεως, 53.
 Τεχνούργημα, 60.
 Τηλεμάχου συγγραφεὺς, 148.
 Τιβέριος αὐτοκράτωρ τῶν Ῥωμαίων,
 Z. Tibère εἰς τὸν Γαλ. πίν.
 Τιμή, 6. — πραγματική, 37, 55. —
 χρηματική, 55. — κανονική, 58.
 Τίτλοι εὐγενείας, 212. — ἀθώοι, 215.
 Τοκιστής, 47.
 Τόλμημα, 1, 3, 4, 10, 11, 16, 19, 35. — εὐτυχές, 20. — δη-
 μόσιον, 37. — ἀμυσσόν, 38.
 Τόμοι συκοφαντικοὶ καὶ ὕβριστικοί,
 104.
 Τόποι κινεοί, 52. — κυβερνώμενοι,
 74. — βιομήχανοι, ἐμπορικοί,
 141.
 Τροποτηρτής, 159.
 Τρόπος βασανιστήριος, 72. — κυ-
 βερνήσεως, συνταγματικὸς, στα-
 σιωτικὸς, 155.
 Τροφή ἐτήσιος, 43.
 Τυρανία, 1, 19. — φευδαλική,
 10. — (λαμπρότης τῆς), 20. —
 αὐτογνώμων, 67. — ξεχωρι-
 στή, 88. — ἐσχάτο γένος τοῦ
 ψεύδους, 75. — ὑπέρμετρα φου-
 βουμένη, 82. — παντοδύναμος,
 177.
 Τύραννος ἀληθινός, 34. — ταχύ-
 νους καὶ βαθύνους, 47.
 Τυπογράφος, 50, 85, 102.
 Τύπωμα, 100.
 Υἱ.
 Ὑβρις προσωπική, 2.
 Ὑλ ἐμπορική, 61.
 Ὑδραὶ ἔθνικαὶ (urges), 227.
 Ὑπακοή τυφλή, 65.
 Ὑπαρξίς, 31.
 Ὑπάρχοντα, 32. — κινητὰ καὶ ἀκί-
 νητα, 17.
 Ὑπεράσπισις, 122.
 Ὑπερασπιστὴς τῶν ἔργων, 47.
 Ὑπεροχὴ ἀπόλυτος καὶ δεσποτική,
 115.
 Ὑπῆκοος, 9, 10, 11, 12, 15, 16,
 36, 60. — (κατάστασις τοῦ),
 10. — τυραννόμενος, 24.
 Ὑπηρεσία, 57. — ταπεινή, 50 —
 νομοθετική, λειτουργική, διοικη-
 τική, δικαστική, 165.
 Ὑπηρετής, 83.
 Ὑποδούλωσις γενική, 152.
 Ὑπόθεσις. — (ἀνεξαρτησία τῶν), 6.
 — πολιτική, 118. — ἐγκλημα-
 τική, 164. — εἰδική, 191.
 Ὑποκείμενα δυσφημισθέντα, 91.
 Ὑπόληψις κοινή, βασίλισσα τοῦ κό-
 σμου, 80. — δημόσιος, 81. —
 (χαρακτήρ τῆς), 82. — ἡθική,
 100.
 Ὑποστατικά τοῦ βασιλέως, 26. —
 δημόσια, 106. — τῶν τιτλοστο-
 λισμένων καὶ μοναρχικῶν, 139.
 Ὑποταγὴ εὐτελής, 6. — τυφλή, 166.
 Ὑπούργημα, 10, 26, 28. — μερι-
 κόν, τυχηρόν, 25. — ληστρικόν,
 39. — ἀληθινόν, 40. — ἐκτελε-
 στικόν, 199. — μετακινήτον,
 206. — αὐλικόν, 225.
 Ὑπουργία δημόσιος, 39. — παρ-
 οὔσα, παρελθούσα, 40. — κακο-
 ποιὸς, περιττὴ, ἀνωφελής, 47.
 — μερική, 57. — πολιτική, 16-
 ρατική, 116, 118. — ποιμαν-
 τική, 117. — μηχανουργική,
 147. — ἀντιπροσωπική, 188.

- Υπουργός, 11. — κατά τάξεως, 24. — (θελήματα τῶν), 24. — αὐ-
 πειθής, 27. — μισθωτός τοῦ πο-
 λιτεύματος ἢ τῆς θρησκείας, 38.
 — δημόσιος, 39. — παλαιός,
 43. — ἀνεπιτήδεις, 43. — τῆς
 κυβερνήσεως, 53. — πολιτικός,
 στρατιωτικός, 47. — τῶν ἀρχόν-
 των, 101. — ἡ ἐπιστάτης μὴ
 ἀντιπρόσωπος, 186. — πρεσ-
 τατευόμενος, 225.
 Ὑποχρεώσεις νομικαὶ ἢ ἠθικαί, 207.
 Ὑποψίαι, 159.
 Ὑψος τῆς μεγαλονοίας, 140.
 Φ.
 Φαγήσιμα, 31.
 Φαντασία, 25.
 Φάντασμα τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσω-
 πείας, 163. — ἐξευτελισμένον
 τοῦ συστήματος, 164. — παι-
 δαριῶδες, 169.
 Φαρμακοποιός, 49.
 Φατρία, 19. — ἀντικειμένη, 18.
 — ἀθεώρητος, παλαιά, 180. —
 ἐμόφρων, 168. — ὑπερισχύσασα,
 173. — πολιτικὴ, 220.
 Φατριαστὴς διδασκαλίας, 79.
 Φευδαλισμός, 145.
 Φίλιππος ὁ ὀραῖος. Z. Philippe-le-
 Bel εἰς τὸν Γαλλ. πίν.
 Φιλόδοξος καὶ φιλοδοξία, 6, 10, 135.
 — ἀδιάλλακτος, 231.
 Φιλονεικία ἐφήμερος, θρησκευτικὴ,
 78.
 Φιλοσοφία, 70, 72.
 Φιλαρία ἐγγραφός, 99.
 Φόρος, 10, 40, 41. — ὑπέρμετρος
 ἢ κακομοιρασμένος, 35. — (ὅρια
 τῶν) — (ὑπερβολὴ τῶν), 39.
 — (πληρωτὴς τῶν), 41. — ἐμ-
 μεσοὶ ἢ ἄμεσοι, 43, 55. — τυ-
 χηρὸς, ἀπόκρυφος, 55. — εἰδι-
 κός, 88. — ὑπερβολικός, 153.
 Φράσεις ἄριστοι, 71.
 Φρόνημα, 48, 63. — (τὸ ἐλεύθερον
 τῶν), 48. — πολιτικόν, θρη-
 σκευτικόν, 10, 107. — ἐγληπτόν,
 δύσκολον, δεσποτικόν, 30. —
 ἐλεύθερον, 64. — (παρρησία καὶ
 σταθερότης τῶν), 65. — ὀρθόν,
 75. — εἰρηνικόν, δημόσιον, τοῦ
 δήμου, τοῦ ὄχλου, 78. — χυδαί-
 κόν, προσωπικόν, 82. — (δεσμεύω-
 τά), 97. — (γίνονται δραματουρ-
 γήματα) — (ποικιλία τῶν), 111.
 — δημοκρατικά ἐπικρατοῦντα,
 131.
 Φυγάδευσις, 23.
 Φυλλάδιον, 103.
 Φυλακίζω, 21.
 Φυλάκισις καὶ φυλακισμός, 11, 17,
 18, 24, 29. — τοῦ κατηγορου-
 μένου, 29.
 Φύλαξ σωτήριος καὶ ἀξίопιστος,
 82.
 Φυλὴ, 19, 222, 223.
 Φύλλον χαρτίου, 37.
 Φυσικὴ, 70.
 Φύσις τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, 147.
 Φωνὴ τῆς κλακείας, 159. — τῆς
 δικαιοσύνης καὶ τῆς πατρίδος,
 160. — τῆς συνειδήσεως, 167.
 — ὁμόφρων, εἰρηνικὴ, 167.
 Φῶτα καὶ φωτισμός, 2, 16. — τοῦ
 κοινού, 22. — (ἐποχὴ τοῦ), 23.
 — Δημόσια, 37. — σκορπιζό-
 μενα, 84.
 Χ.
 Χαλκεύω τὰς ἰδίας ἀλύσεις, 137.
 Χαλιναγωγῶ τὰ ἐγκλήματα, 13. —
 τὴν τυραννίαν, 30.
 Χαλιναγωγία, 82. — ἀπλή, 14.
 Χαρτία πιστά, σφραγισμένα, 37,
 83. — διὰ παιγνίδιον, 54.
 Χάρτης συνταγματικός, 162.
 Χεῖρ βασιλική, 18.
 Χειρόγραφον, 82.
 Χειροτονία τῶν κριτῶν, 166.

XEN — ΨΥΧ

Χένερος, Ζ. Chénier εἰς τὸν Γαλλικ.
πίν.
Χιλδερικός Ζ. Childeric. αὐτοθ.
Χρῆν μεγάλη, 36. — δημόσια, 41,
42. — ἡθικά, 74. — ὀρθοσκευ-
τικά, 152.
Χρῆαι φυσικαί, 40.
Χρωκοπόα, 37.
Χρωκοπία, 35. — μερικὴ, 36, 42.
— ἑλική, 42.
Χρωκοπὸς κοινός, 36.
Χρῆσι κοινή, 35.
Χρυστοθεία, 48. — φιλοφρονητικὴ,
138.
Χριστιανισμός, 140.
Χρονικά τῶν κριτηρίων, 73. — τῶν
κατηχητικῶν ἀδελφῶν, 168.
Χρονολογία, 126.
Χρωματισμός, 66.
Ψ.
Ψεῦδος καὶ ψεῦμα, 20. — (θρίαμ-
βος τοῦ), 24. — ἀναίδες, 65.
Ψευδοθρησκεία, 129.
Ψήφισμα, 18, 118. — καταδικα-
σμένα, 134.
Ψῆρος δημόσιος, 76. — διπλῆ,
185.
Ψηφοφορία καὶ ψηφοδοσία, 41,
154. — ἀντιψατικὴ, 154.
Ψυχαὶ αἰσθαντικαί, 109.
Ψωμίον, 54.
Ψωμοζήτῳ τὰ ἐπαγγέλματα, 193.
Ψυχαγωγία τοῦ κοινοῦ, 230.

X

1. *Phragmites communis* Trin. — 1. *Phragmites communis* Trin.
 2. *Phragmites communis* Trin. — 2. *Phragmites communis* Trin.
 3. *Phragmites communis* Trin. — 3. *Phragmites communis* Trin.
 4. *Phragmites communis* Trin. — 4. *Phragmites communis* Trin.
 5. *Phragmites communis* Trin. — 5. *Phragmites communis* Trin.
 6. *Phragmites communis* Trin. — 6. *Phragmites communis* Trin.
 7. *Phragmites communis* Trin. — 7. *Phragmites communis* Trin.
 8. *Phragmites communis* Trin. — 8. *Phragmites communis* Trin.
 9. *Phragmites communis* Trin. — 9. *Phragmites communis* Trin.
 10. *Phragmites communis* Trin. — 10. *Phragmites communis* Trin.

ΠΙΝΑΞ ΣΤΟΙΧΕΙΑΚΟΣ

ΤΩΝ ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ.

ABO — AFR

A.

Abolir les corvées. Καταργῶ τὰς ἀγγαρίας, 72.

Abroger une loi. Ἀκυρῶ τὸν νόμον, 23. Loi non abrogée. Ὁ μὴ καταργηθεὶς νόμος, 12.

Abstraction métaphysique. Μεταφυσικὴ ἀφαιρέσις, 213.

Absoudre le prévenu. Ἀπολύω τὸν κατηγορούμενον, 29.

Abus accidentel. Κατὰ συμβεβηκὸς κατάχρησις, 154, 162. — essentiel et tenace. Οὐσιώδης καὶ δυσκατάργητος, 191.

Abyme du despotisme et de la révolution. Ἀβυσσὸς τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς δημοκρατίας, 175.

Action criminelle. Ἐγκληματικὴ πράξις, 71.

Accusateur (l'). Ὁ κατηγορὸς, 28.

Accusation (mettre en). Κατηγορῶ, 15. Feindre des — Πλάσσω κατηγορίας, 25.

Acquisition, Ἀγορά, 37.

Actes agressifs. Ἐπιχειρήσεις, 4. — privées. Μερικαὶ πράξεις, 19.

— despotiques, oppressifs, législatifs, parlementaires, souverains, nationaux. Δεσποτικαὶ, Δυναστικαὶ, Νομοτελεστικαὶ, Συνεδρικαὶ, Μοναρχικαὶ, ἔθνικαί, 15. — arbitraires. Ἀδτογνομονικαί, 17, 21, 130. — de complicité. Συναιτίου, 66. — séditieux. Στάσιώδεις, Δῆμ-

εργερτικαί, 74, 76. — ἔργον, 162. civils, domestiques. Πολιτικάι, Οἰκιακαί, 152. — administratifs. Διοικητικάι, 190.

Actionnaires (les) de la société. Οἱ μέτοχοι τῆς πολιτείας, Τὰ μέλη τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, 184, 198.

Activité politique. Πολιτικὴ ἐνέργεια, 233. — publique. Δημόσιος, 133.

Adhérens (les) à une doctrine. Οἱ ὀπαδοὶ τινὸς δόγματος, 19.

Administrateur d'une province. Διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας, 27. — généraux. Γενικοὶ ἐπίτροποι, 52. — locaux. Τοπικοὶ διοικηταί, 199. — inhabile, infidèle. Ἀνεπιτήδειος, Ἀνάξιος πίστεως, 206.

Administration. Διοίκησις, 24. — politique. Πολιτικὴ οἰκονομία, 47. — publique. Δημόσιος διοικήσις, 70. — municipale, provinciale. Ἀστυνομικὴ, Τῶν ἐπαρχιῶν, 144.

Adversaires (les). Οἱ ἐναντίοι, 70. Οἱ ἀντίπαλοι, 111.

Affaires (les) domestiques. Οἰκιακαὶ ὑποθέσεις, 211. — de l'état. Τὰ πράγματα τῆς ἐπικρατείας, 211.

Affreux système. Φρικτὸν σύστημα, 113.

Affranchissement. Ἐλευθέρωσις, 16.

AFRIQUE. ΑΦΡΙΚΗ, 108.

- Age de fer. Σιδηρεὺς αἰὼν, 137.
- Agens (les) supérieurs et inférieurs. Ὑπουργοὶ καθὲ τάξεως, 24.
- d'un gouvernement. Οἱ ἐργάται τῆς διοικήσεως, 26.
- subalternes. Οἱ ὑποδεέστεροι, 154. — affidés. Οἱ φύλοστοργώτεροι, 159. — responsables. Ὑπεύθυνοι ὑπουργοί, 202.
- indéfinissables. Ἀνερμηνεύτοι, 209.
- Agresseur. Ἀρπαξ, 110.
- Aggression. Ἀδικία, 1. Τολμήμα, 19.
- Alcoran. Τὸ Κοράνιον, 63.
- ALEXANDRE VI. Ἀλέξανδρος ὁ ἕκτος. [Ὁ Νέρων οὗτος ἀνέβη εἰς τὸν παπικὸν θρόνον τὴν 2 αὐγούστου 1492. Ἐφαρμακεύθη δὲ κατ' εὐτυχίαν τῆς ἀνθρωπότητος μετὰ τοῦ αἰμοβόρου υἱοῦ τοῦ Καίσαρος Βοργίου τὴν 18 αὐγούστου 1503, μετὰ τὸ ὅποιον ἐμελέτα νὰ ποτίσῃ ἄλλους φάρμακον.], 86.
- Alliage du despotisme et de la liberté. Μίγμα τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας, 179.
- Alliance ignoble. Ἀγενής ἐπιγαμβρία, 234.
- Altération des monnaies. Δόλος τῶν νομισμάτων, 35.
- Amalgame bizarre de lois fondamentales et de caprices révolutionnaires. Παράξενος σύγκρασις τῶν θεμελιωδῶν νόμων καὶ τῶν στασιωδῶν φαντασιῶν, 171.
- Amendement. Ἐπιδιορθώσεις, 188.
- Amender. Διορθῶναι, 217.
- Ambitieux. Φιλόδοξος, 6, 10.
- Ambition civile. Πολιτικὴ φιλοτιμία, 223.
- Amineur. Διαλύω, 234.
- Amour de l'égalité. Ἀγάπη τῆς ἰσότητος, 212.
- Anathèmes. Ἀναθεματισμοί, 134.
- Anxiétés cuisantes. Μεγάλα βάσανα, 178.
- Applanir la route du pouvoir suprême. Ἐξομαλίζω τὸν δρόμον τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας, 233.
- Appareil d'un système représentatif. Ὅσα παριστάνουν τὸ ἀντιπροσωπικὸν σύστημα, 169.
- Appartenance. Κυριότης, 10.
- Appel (signataires d'un). Οἱ ὑπογράφαντες πρόσκλησιν, 19.
- Appliquer judiciairement une loi. Βάλλω δικαστικῶς τὸν νόμον εἰς πρᾶξιν, 19.
- Appréhender le brusque retour du régime arbitraire. Φοβεῖμαι τὴν αἰφνιδίον ἐπιστροφὴν τῆς αὐτογνωμονικῆς κυβερνήσεως, 175.
- Apprentissages. Μαθητεύσεις, 61.
- Arbitraire (système). Αὐτογνωμὸν σύστημα, 14. — L'arbitraire. Ἡ αὐτογνωμοσύνη, 24.
- Ardent (fanatisme). Θερμὴ θεοβλαβεία, 110.
- Argument et refrain banal. Ἐπιχείρημα καὶ γυθαῖκον ῥητὸν, 21.
- Arrestations illégales. Κρατήσεις παράνομοι, 7. Συλλαβεῖν, 17.
- Kατακρατήσεις, 29. — arbitraires. Κατακρατήσεις αὐτογνωμοναί, 212.
- Arrêt. Ἀπόφασις δικαστικὴ, 74, 91.
- Arroger (s') le droit. Σφετερίζομαι τὸ δίκαιον, 57, 118.
- Art sophistique. Σοφιστικὴ τέχνη, 244.
- Articles de foi publique. Πολιτικὰ ἄρθρα, 75. — additionnels. Προσθήκαι, 187.
- Artistes (les). Οἱ ἐργάται τῶν λογικῶν τεχνῶν, 46. — τεχνίται, 50.
- ASIE. ΑΣΙΑ, 108.
- Assemblée. Σύνοδος, 15, 19. —

- de représentans. Αντιπροσώ- Bannir sans jugement. Εξορίζω χω-
πων, 40. representative. Αντι- ρίς χρυσολόγιαν, 21.
προσωπική, 56. — Αντιπροσω- Banissement. Απομακρυσμός, 18.
πικόν συνέδριον, 159, 190, 200. Banqueroute. Χρεωκοπία, 35. —
— législative. Νομοθετικόν, 187. particulière, μαρική. — vul-
— de notables. Συνέδριον τῶν gaire, κοινή, 36.
ἐπιστήμων, 190. — conserva- Barrière. Περίφραγμα, 103. —
trice. Φυλακτική σύνδεσις, 202. (briser les). Συντρίβω τὰ ὅρια,
Associations politiques. Πολιτικαὶ 20.
κοινωνίαι, 109. Bénéficiaire (origine). Χαριστική
Associés (les). Οἱ σύντροφοι, 39. ἀρχή, 38.
Atelier. Ἐργαστάσιον, 51. Bénir le despotisme. Εὐλογῶ τὸν
Atrocités. Δεινὰ, 109. δεσποτισμὸν, 218.
Atteintes graves et manifestes. Ba- Biens (les) meubles et immeubles.
ρία καὶ φανερά τολμήματα, 188. Κινητὰ καὶ ἀκίνητα ὑπάρχοντα,
Attentat particulier. Τόλμημα με- 17.
ριχοῦ τινος, 1. — individuel. Bienfaits octroyés. Δημοσίας χαρι-
Προσωπικὴ ἀδικία, 155. — à σμένα καλὰ, 174.
la loi fondamentale de l'état. Bon plaisir (selon son). Κατὰ τὴν
Βία πρὸς τὸν θεμελιώδη νόμον τῆς ἀρέσκειάν του, 11, κατὰ θέλησιν
ἐπικρατείας, 198. ἰδίαν, 15, 71.
Attributions judiciaires. Κριτηρι- Bon sens, ἡ φρόνησις, 174.
ακὰ δικαιώματα, 165. Bords emmiellés. Χεῖδη ἀλειμμένα
Autorité capricieuse. Ἐξουσία ἀσα- με μέλι, 148.
τος, 14. — suprême. Ὑπερτάτη Bref d'un pape. Διαταγή τοῦ πάπα,
ἐξουσία, 18, 199. — sacrée. 86.
Ἱερά, 107. — légitime. Νόμι- Brigandages. Ἀρπάζαι, 37, 83. —
μος, 138. — centrale. Κεντρική, révolutionnaires. Δημογεφυρτικά,
199. — administrative. Διοικη- 235.
τική, 208. Bulles dogmatiques. Διπλώματα
Aventurier. Πανοῦργος, 137 — δογματικά, 134.

C.

- Avocat (procureur et) du prince. Candidat. Ὑποψήριος, 159.
Ἐπίτροπος καὶ συνήγρος τοῦ ἡγε- Candidatienne (dynastie). Δυναστεία
μόνος, 159. τῶν Καπητιανῶν (τρίτη οἰκογέ-
B. νεια τῶν βασιλείων τῆς Γαλλίας·
Balance du commerce. Ἐμπορικὴ ἥτις ἤρχησεν ἀπὸ τὸν Οὐγοκαπέ-
ἰσοσταθμία, 54. τον καὶ βασιλεύει ἕως τὴν σήμε-
Balancer les pouvoirs publics. Ἰσο- ριν. Οὗτος ἐσφατερίσθη τὴν ἐξου-
σταθμίζω τὰς δημοσίας ἐξουσίας, σίαν ἀπὸ τὸν Κάρολον τὸν Λοθα-
218. ρίγγιον (de Lorraine) υἱὸν τοῦ
Banales (raisons). Ἀλογοὶ λόγοι, Λουδοβίκου d'Outremer, κατὰ
56. τὸ 986.), 143.

- Capitalistes (les).** Οἱ κύριοι τῶν χρηματικῶν περιουσιῶν, 47.
- Capitaulx.** Κεφάλαιον χρηματικόν (ἰδ. τὰς σημ. τοῦ Κρατὶ εἰς τὸν Ἰσχυράτην, σελ. 108), 32, 45.
- Caprices.** Παράλογος ὀρεξις, 89.
- Αστατοι ἐπιθυμίαι, 178. — variables.** Κατὰ φαντασίαν πράξεις, 15.
- Caste.** Φυλὴ, 19, 163. Τάξις, 141. — castes privilégiées. Φυλὴ ἐχούσα προνόμια, 224.
- Casuelle ou furtive (imposition).** Τυχερὰ ἢ ἀπόκρυφο φόροι, 55.
- Catherine de Médicis.** Αἰματερίνη τῶν Μεδίκων (γυνὴ τοῦ δευτέρου Εἰρκίου καὶ μήτηρ τοῦ ἐννάτου Καρόλου. Αὕτη ἐγένετο ἡ πρωταίτιος τῆς λεγομένης τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου σφαγῆς, ὅπου κατεσφάγησαν ἀπὸ τοῦ συμπατριώ-
τας των κατὰ τὴν νύκτα τῆς 23 καὶ 24 τοῦ αὐγούστου τὸ 1572 ἔτος, ἐξήκοντα χιλιάδες Λουθηροκαλῶν Γάλλοι), 18.
- Cautionnement.** Ἐγγύησις, 88, 89.
- Caractère représentatif.** Ἀντιπροσωπικὸς χαρακτήρ, 198.
- Carrière (la) des révolutions.** Ὁ δρόμος τῶν πολιτικῶν ταραχῶν, 195.
- Cens electoral.** Ἐκτίμησις τῶν ἐκλεκτῶν, 200.
- Censeurs.** Κατήγοροι, 193. — de fourberie. Κησσορικὸς ἐρευνητὴς τῆς πανουργίας, 110.
- Censure.** Ἀνάκρισις, 72. — préalable ou subséquente, προκα-
θεύσα ἢ ἐπομένη, 86, 87, 93, 104. — des livres. Κησσορικὴ ἐρευνα τῶν βιβλίων, 86, 94.
- Chambre représentative.** Ἀντιπροσωπικὴ σύγκλητος, 185. — nationale représentative. Ἑθνικὴ
- ἀντιπροσωπικὴν συνέδριον, 186. — de patriciens héréditaire. Συνέδριον κατὰ κληρονομίαν πατρικίων, 214.
- Chances (y aurait-il des)?** Ἐνδέχεται; 231.
- Charlatanisme (le).** Ἡ ἀλαζονεία, 49. — Οἱ ἀπατεῶνες, 56. — Γεντεῖς, 170.
- CHARLES VI.** Κάρολος ὁ ἕκτος. [υἱὸς τοῦ πέμπτου Καρόλου ὁ ἐπωνομασθεὶς ἡλίθιος. Κατὰ τὸν δεύτερον χρόνον τῆς βασιλείας του (τὸ 1382 ἔτος) ἐνίκησε τοὺς Φλάνδρους εἰς τὸ Ροσσεβήκιον (Rosbecq). Ἀλλ' ἐνῷ ἐτοιμάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Ἀγγλίας, ἡλιοκαυθεὶς ἔλατ' τὰς φρένας του καὶ κατὰ δυστυχίαν τὰς ἔλασε μαζί του καὶ τὸ ἔθνος του. Διότι ὁ Λουὲ τῆς Βουργουνδίας (de Bourgogne) δολοφονήσας τὸν Λουίκα τοῦ Δούρηλιανίου (d'Orléans) ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως εἰς τὸν Γάλλοι διακρουθέντες εἰς δύο πα-
τρίδας τὴν Δούρηλιανὴν καὶ Βουργουνδιανὴν, κατεσφάζοντο συναλ-
λήλως. Οἱ Ἀγγλοὶ ὠρελπηθέντες ἀπὸ τὰς διχονείας, εἰσέβαλον εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἐνίκησαν τὴν περίφημον μάχην τοῦ Ἀζινκούρτου (Azincourt) κατὰ τὸ 1415. Ὁ πέμπτος Εἰρκίος κηρυχθεὶς ἀπὸ τὴν Βουργουνδιανὴν φατριὰν ἐπι-
τροπος τῆς βασιλείας, ἐκυβέρνησε τὴν Γαλλίαν ἕως εἰς τὸ 1422 ἔτος, ὅτε καὶ ἀπέθανε· κατ' εὐτυχίαν, μετ' ὀλίγους μῆνας ἀπέθανε καὶ ὁ Κάρολος], 143.
- CHARLEMAGNE.** Ὁ ΜΕΓΑΣ ΚΑΡΟΛΟΣ. [ἦτον ἀπὸ τὴν δυναστείαν τῶν Καρολοεγγίγων υἱὸς τοῦ κοντοῦ Πιπίνου καὶ εἰς τῶν ἀνδοξοτέρων ἀνδρῶν τῆς Γαλλικῆς ἱστορίας. Ἀλλ' ἡ ἀληθινή
- τὴν ὅποιαν ἔδειξε πρὸς τοὺς Σάξωνας φαίνεται ἀδικαιολόγητος. Ὁ Πάπας Λέων ὁ τρίτος τὸν ἔστιψε, κατὰ τὸ 800. ἔτος, αὐτοκράτορα τῆς Δύσεως, ἀνα-
νεώσας οὕτως τὴν Καισαρικὴν αὐτοκρατορίαν καταλυθεῖσαν τὸ 476 ἔτος ἐπὶ τοῦ Ἀβγουστύλου], 138, 143.
- Charte constitutionnelle.** Συνταγματικὸς χάρτης, 162.
- Chef-d'œuvre.** Ἀριστούργημα, 13.
- Χειροτόκηνημα, 61. (ἰδ. Ἰδου-
άρχ. Πολιτ. παραγγέλιμ. ἐκδ. Κο-
ραπ, σελ. 144. — Chef étranger.** Ἑλὸς ἀρχηγός, 118.
- CHÉNIER.** ΧΕΝΙΕΡΟΣ (φιλολόγος Γάλλος), 85.
- Chevaliers.** Ἱπποταί, 138. — Preux. Τολμηροί, 237.
- CHILBERIC III.** Χιλδερίκος ὁ τρίτος [Ἀπὸ τὴν δυναστείαν τῶν Μεροβιγγίων· ἀδύνατος βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, διακρούμενος ἀπὸ τὸν Πιπίνον υἱὸν τοῦ Καρόλου, ὅστις τὸν ἐκένε βασιλεῖα· ἀλλὰ μετὰ ἑκτῶ χρόνου ἀπὸ τὸν ἀπεθρόνισε τὸν ἑαίρε καὶ τὸν ἐκλεί-
σεν εἰς μοναστήριον, ὅπου ἀπέθανε κατὰ τὸ 754 ἔτος], 143.
- Citoyen.** Πολίτης, 9.
- Civilisation.** Πολιτισμός, 2.
- Clandestinité.** Τὸ ἐκρυπτεῖν, 82.
- Clairvoyance.** Ἀγγίαια, 172.
- Classe de persécuteurs.** Τάξις τῶν διωκτῶν, 110. — auxiliaire. Σύμμαχος, 110. — roturière. Οἱ ἀγενεῖς, 139. — intermédiaire. Μεσοία τάξις ἀνθρώπων, 147.
- Clauses.** Πολιτικὰ κεφάλαια, 5. — du contrat matrimonial. Ἄρθρα τῶν γαμικῶν γραμμάτων, 116.
- Clients.** Παράσιτοι, 18. Οἱ προστα-
τεύμενοι, 163.
- CLOVIS.** Κλοβίσιος [Ἀπὸ τὴν δυναστείαν τῶν Μεροβιγγίων· θε-
ορεῖται ἀπὸ τοὺς Γάλλους ὡς πρῶτος ἀποκαταστήσας τὴν μοναρχίαν τῶν Φράγγων, ἐπειδὴ ἐδί-
ωξε τοὺς Ρωμαίους ἀπὸ τὴν Γαλλίαν. Εἶναι περίφημος διὰ τὰς ἀπανθρωπίας καὶ δολιότητάς του κατὰ τὸν πλημμελέστερον αὐτοῦ συγγενῶν. Εἰς διαμοίρασιν λα-
φύρων ἐμποδισθεὶς ἀπὸ στρατιώ-
των νὰ σφετερισθῇ πολυτέμνον τι δοχεῖον, ἐφύλαξε τὴν μονασια-
κίαν καὶ μετὰ μερικῆς μῆνης εἰς παράταξιν τινὰ στρατιωτικὴν, ἐπενόησε πείρασιν νὰ τὸν ἐλέγξῃ εἰς τι ἀποπεν ὡς πρὸς τὴν στρα-
τιωτικὴν καὶ ἐν ταύτῃ τοῦ ἤρ-
πασε καὶ ἔρριψε κατὰ τῆς τὸν διατεμον πέλιον· ἀλλ' ἐνῷ ὁ στρατιώτης ἐσκόψε νὰ τὸν ἐνέπαρῃ, ὁ Κλοβίσιος τοῦ ἔλασε τὴν κε-
φαλὴν λίγων ἐν θομῇ σου τὸ δοχεῖον. Ἀπέθανεν εἰς τοὺς Παρισίους τὸ 511 ἔτος], 18, 143.
- Club de gouvernans et de pri-
vilégiés.** Κλοβὸς κυβερνητῶν καὶ προσώπων ἐχόντων προνόμια [τὴν λέξιν ταύτην club ἐδανείσθη ἡ Γαλλικὴ γλῶσσα ἀπὸ τὴν Ἀγγλι-
κὴν, ἥτις σημαίνει ἐκκλησίαν ἢ συνέλευσιν πολλῶν συνεργημένων εἰς ἡμέρας διωρισμένας διὰ νὰ συνδιαλεχθῶσι περὶ πολιτικῆς καὶ νὰ φωτισθῶσι κατὰ τὰς περιστά-
σεις τὴν κυβέρνησιν], 226.
- Coexistence.** Συνύπαρξις, 156.
- Collèges particuliers.** Μερικὰ συν-
αθροίσματα, 199. — homogènes. Ὁμογενὴ συμβούλια, 238.
- Combinaison politique.** Πολιτικὴ σύναψις, 194.
- Commetre des attentats.** Ἀδικεῖν, 4.
- Commis.** Γραμματεὺς, 17.

- Commissaires. Επιτροπαι, 27. Connaissances idéologiques. Ιδεολογικαὶ γνώσεις. — Morales. Ἠθικαί. — Politiques. Πολιτικαί, 126.
- Commission militaire. Στρατιωτικὴ ἐπιτροπεία, 164.
- Compagnonage. Συντροφία, 61.
- Compagnons (les). Οἱ συνεργάται, 61.
- Comparison du prévenu. Παράστασις τοῦ κατηγορουμένου, 29.
- Compatible avec les distinctions sociales. Συμβαλλόμενον μὲ τὰς διακρίσεις τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, 214.
- Compiler. Συρῆάπτω, 104.
- Complice. Ἐνεχας, 2.
- Comprimer l'essor de la pensée. Στενοχωρῶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ νοῦ, 133.
- Concession. Συγχώρησις, 89.
- Concile de Trente. Τριδεντίνῃ σύνοδος, 134. [Ἰδ. τὴν ἀνώνυμον μεταφράσιν τῶν τριῶν ἐπισκοπῶν σελ. 25].
- Concordat. Συνθήκη, 134.
- Condamnation définitive. Ἀπόφασις καταδικαστικὴ, 25. — arbitraire. Ἀντογνώμων ἀπόφασις, 99.
- Condamner par des sentences, des décrets, des mandemens. Καταδικάζω μὲ ἀποφάσεις καὶ διαταγὰς, 70.
- Code pénal. Ποινικὸς κώδικς, 99. — politique. Πολιτικὸς, 141.
- Condition de sujet. Ἡ κατάσταση τοῦ ὑπηκόου, 9. — Ἀξίωμα, 22. — requise. Ἀπαιτουμένη συμφωνία, 186. — suivant les conditions d'aptitude. Κατὰ ἀναλογίαν τῆς ἐπιδεξιότητος, 213.
- Confection des lois. Θέσις τῶν νόμων, 10.
- Confisquer. Δημεύω, 87.
- Confrérie ou communauté. Ἀδελφότης ἢ Κοινότης, 50.
- Conscience aveugle, sincère et intraitable. Συνείδησις τυφλή, εὐλκρινής, καὶ ἀδάμαστος, 110.
- Conseil de ministres. Συμβούλιον λειτουργῶν, 15. — d'état. Τοῦ κράτους, 144. — provinciaux et communaux. Ἐπαρχικὰ καὶ κοινωτικά, 163. — municipaux. Κοινωτικά, 201. — du prince. Τοῦ ἡγεμόνος, 190.
- Conseillers et présidents. Σύμβουλοι καὶ πρόεδροι, 26. — de cour, de justice. Βουλευφόροι τῶν κριτηρίων, 159.
- Consommer. Καταλῶ, 32.
- Constitution sociale. Σύνταγμα πολιτικῆς κοινωνίας, 140. — garantissante. Συνταγματικὴ ἀσφάλεια, 181. — fédérative. Συμμαχικὸν πολιτικὸν σύνταγμα, 199. — mixte. Μικτὸν, 203.
- CORNEILLE. ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ [ὁ Πατὴρ τῆς Γαλλικῆς τραγωδίας], 148.
- Corporation. Τάγμα, 19. — gothique. Βάρβαρον σύστημα, 49. — Κοινωνία, 118, 223.
- Corps (grand) de l'état. Τὰ μέγала τάγματα τῆς ἐπικρατείας, 15. — Σῶμα τῆς ἐπικρατείας, 143. — social. Πολιτικὴ κοινωνία, 45, Πολιτικὸν σῶμα, 185. — des juges, Συνέδριον τῶν κριτῶν, 73. — législatif. Νομοθετικὸν συνέδριον, 151. — de représentants. Σύστημα τῶν ἀντιπροσώπων, 160, Συνέδριον τῶν ἀντιπροσώπων, 185.
- Correspondant. Ἀλληλογραφεὺς, 17.

- Cours d'usurpations. Δρόμος τῆς ἀρπαγῆς, 54. — des affaires privées et publiques. Φορά τῶν μερικῶν καὶ δημοσίων υποθέσεων, 213.
- Cours prévôtales. Ἐκκλησιαστικά, 145. Δόγμα συνέδρια, 164.
- Corvée. Ἀγγαρία, 72.
- Contester ouvertement. Φιλονεικὴ δημοσίως, 25.
- Contracter des dettes. Χρεώνομαι, 35. — le besoin des fraudes politiques. Συνειθίζω τὴν ἀνάγκην τῶν πολιτικῶν δόλων, 170.
- Contraintes illégales. Ἄνομοι βίαι, 14—15, 82, 111.
- Contrat de mariage. Γαμικὸν συνάλλαγμα, 116.
- Contravention. Παράβασις, 29.
- Contre-coup. Ἀντενέργεια, 179. — poids. Ἀντιστάμνησις, 73. Ἀντιστήκωμα, 80.
- Contribuables non dotés, Non pensionnés, Non salariés. Πληρωταὶ τῶν φόρων χωρὶς χαρίσματα. Σιτηρέσια, Μισθοὺς, 40. Les — Οἱ Συνεισφέροντες, 158.
- Contribuer aux dépenses. Συνισπέρω εἰς δαπάνην, 4.
- Contributions générales et locales. Ἀσίσματα γενικά καὶ τοπικά, 43. — directes. Ἀπεσοι φόροι, 55.
- Controversée. Δογματίζεσθαι, 197.
- Coterie politique. Πολιτικὴ ἐταιρία, 229.
- Couleurs tranchantes. Ἐυδιάκριτα χρώματα, 180.
- Coup d'état. Ἀπροσδόκηται πράξεις τῆς διοικήσεως, 7. — Αὐτοματισμός [ιδ. τὰς σημειώσεις τῶν Πολιτικῶν τοῦ Πλουτάρχου σελ. 145, ἐκδ. Καραῆ], 13, 19, 20.
- Créanciers (les) du gouvernement. Οἱ ἐμπιστευόμενοι τὴν κυβέρνησιν, 44.
- Créatures (les). Τὰ τέκνα, 159.
- Crédit. Κοινὴ πίστις, 42, Ὑπόληψις, 74.
- Crimes particuliers. Μερικά ἐγκλήματα, 12, 19. — irrémissibles. Ἀσυγχάρητα ἐγκλήματα, 168. — et délits. Ἀδικήματα καὶ ἐγκλήματα, 27.
- Croyances (des) historiques. Ιστορικά δόγματα, 107. — religieuses. Θρησκεία, 238.
- Culhuter. Καταστρέφω, 195.
- Culte. Λατρεία, 106.

D.

Dagobert. Δαγοβέρτος. [Ἀπὸ τὴν αἰκογένειαν τῶν Μερδογγίων υἱὸς τοῦ δευτέρου Κλοτέρου. Ἐνίκησε τοὺς Σάξονας καὶ τοὺς Οὐν-σκοντας (Gascons). Ἄλλ' ἑμαυρίσθη τὴν δόξαν τοῦ μετὰ τὴν σκληρότητα καὶ τὴν θλιμμένην του. Ἀπέθανε κατὰ τὸ 638 ἔτος καὶ ἐτάφη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Λουουσίου τὴν ὁποίαν πρὸ μερικοῦ χρόνου ἔκτισε. Περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας του δηλ. ἡ δύναμις τοῦ ἡγεμονικοῦ σκῆπτρου ἐπέρασεν εἰς τὸν ἑπαρχὸν τῆς αὐλῆς (Maire du palais).], 143.

Débris constitutionnels. Συνταγματικά λείψανα, 145.

Déclaration du fait. Βεβαίωσις τοῦ πράγματος, 27. — partielle. Προσωποληπτικὴ ἀπόφασις, 28. — préalable. Προλαβούσα φανερωσις, 71. — des législateurs. Προκήρυξις τῶν σφῶν νομοθετῶν, 113. — du jury. Ἀπόφασις τῶν ὀρκωτῶν κριτῶν, 218.

- Déconstruire. Διαλύω τὸν συνταγματικὸν ὄργανισμὸν, 160.
- Décorations gothiques. Γοτθικὰ παράσημα, 138.
- Décrétale (la) d'un pontife suprême. Ἡ ἀπανταχοῦσα ἀκροτινὸς ἀρχιερεώς, 119.
- Décret. Ψήφισμα, 118, 134.
- Degrés de mauvaise foi. Βαθμοὶ τῆς δολιότητος, 75.
- Délations (provoquer des). Πίνομαι αἰτίας ἐγκαλέσεως, 18.
- Délit privé. Εἰδικὰ παρανομήματα, 2. — prévu par la loi. Ἀδικημα ἀπηγερευμένον ἀπὸ τὸν νόμον, 11. — politique. Πολιτικὸν, 28.
- Démagogue. Δημαγωγός, 173.
- Démasquer le pouvoir arbitraire. Σχίζω τὸ προσωπεῖον τῆς αὐτογνωμονικῆς ἐξουσίας, 156.
- Denrée rare ou surabondante. Προϊόντα σπάνια ἢ ὑπερπερισσά, 56.
- Dépenses déraisonnables. Ἀλόγα ἐξοδα, 42.
- Dépositaires de l'autorité publique. Οἱ ἐμπιστευμένοι τὴν δημοσίον ἐξουσίαν, 29. — du pouvoir. Ἐπίτροποι τῆς ἐξουσίας, 192.
- Déprédations administratives. Ἀηλασίαι τῶν κυβερνήσεων, 43.
- Députés (les). Οἱ ἀντιπρόσωποι, 169, 189.
- Dérèglement et abus. Ἀνομίαι καὶ καταχρήσεις, 16.
- Désorganiser l'association. Διαλύω τὸν ὄργανισμὸν, 16.
- Despotisme sans entraves. Ἀπόλυτος δεσποτῖς, 30.
- Destitution. Καθαίρεισις ἀπὸ τὰ ἐξώματα, 206.
- Destruction radicale des garanties. Τέλειος ἀφανισμὸς τῶν ἀσφαλειῶν, 168.
- Détention. Φυλακισμός, 17. — indéfinie. Ἀπροσδιόριστος φυλακίαις, 7, 11, 29. Prolonger les —. Μακρύνω τὰς φυλακίσεις, 24.
- Détrônement. Καθαίρεισις ἡγεμόνος, 171.
- Détruire radicalement. Φθειρῶ ἀπὸ τὴν ρίζαν, 107.
- Dettes d'état. Χρέη τῆς ἐπικρατείας, 196.
- Dictatures (créer des). Καταστένω δικτατορίας, 160.
- Dignitaires. Λειτουργοὶ, 40.
- Disposer des personnes. Διατάσσω περὶ τῶν προσώπων, 24.
- Disposition. Διατάξεις, 12. — légales. Νομικαί, 28. — rétroactive. Ὁπισθενεργὸς διατάξεις, 38. — coercitive, pénale et fiscale. Διαταγὴ ἐμποδιστικῇ, ποινικῇ, καὶ δημοτικῇ, 59. — législative et sociale. Νομικὴ καὶ κοινωνικὴ διατάξεις, 194. — universelle, Πενικὴ διατάξεις, 212.
- Dissentimens habituels. Συγκυδιχόνοιαι, 193.
- Dissensions politiques ou religieuses. Διχόνοιαι πολιτικαὶ ἢ θρησκευτικαί, 18.
- Dissolvant actif de la société. Δραστικώτατον διαλυτικὸν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, 215.
- Docteurs de Sorbonne. Διδάσκαλοι τῆς Σορβόννης, 101.
- Doctrines (contredire les). Ἐναντιοῦμαι τὰς αἰρέσεις. Signaler les. — Σημεῖναι τὰς. Défendre de professer les. — Ἀπαγορεύω τὴν ἐπαγγελίαν τῶν αἰρέσεων, 71. — Διδάγματα, 153.
- Document. Ἀπόδειξις, 173.
- Dogmes politiques. Πολιτικὰ δόγματα, 74.

- Domaines territoriaux.** Περιουσία. Économie publique. Πολιτική οίκο-
 συνισταμένη από γῆν, 32. — νομία, 39. — domestique. Οί-
 publics. Δημόσια ὑποστατικά, 106. — κιακή, 56.
- Dommageable.** Ἐπὶ ζῆμιον, ζημία, 39. Édits pacifiques. Εἰρηνικά ψηφί-
 σματα, 19. — proscription. Καταδικαστικά, 134.
- Dragonnades (ordonner des).** Ἐξα- Égalité. Ἰσότης, 212.
 πολῶν τὰ στρατεύματα ἐναντίον Ἐlecteur. Ἐκλέκτωρ, 159, 161.
 τοῦ πλήθους, 19. — Στρατιω- — grands et petits. Μικροὶ καὶ
 τικαὶ βίαι κατὰ τὸν Λουθηροκαλ- μαγάλοι, 185.
 εἰνων, 134. [Λέξεις τῆς νεωτέρας Élection libre, régulière, périodique. Ἐκλογὴ ἐλευθέρη, τακτι-
 ἱστορίας ἥτις εἶχε τὴν παραγω- κή, περιοδική, 184.
 γὴν τῆς ἀπὸ τὸ στρατιωτικὸν τάγ- — Eligible. Ἄξιος ἐκλογῆς, 161.
 μα τὸ λεγόμενον Δράκοντες (Dra- Émancipation des peuples. Ἀπε-
 gons) τοὺς ὁποίους ὁ Λεοδεβίκος λυθέρωσις τῶν λαῶν, 133. —
 δίκαιος τέταρτος ἔσται διὰ τὴν plus tardive et moins com-
 ἐξολοθρεύσει τοὺς Λουθηροκαλ- plète. Βραδυτέρα καὶ ἐντελειστέ-
 εἰνων τῶν Κηθηνῶν (des Céven- ρα, 133.
 nes) ἢ τὴν τοὺς βιάσωναι τὴν ἐναγ- Emblème de courtoisie et d'hon-
 καλισθῶσι τὰ Λουτικά δόγματα]. neur. Σημεῖα φιλοφρονητικῆς
Droits antérieurs ou naturels. Δι- χρηστοτησίας, 138.
 καιώματα προκαταρκτικά ἢ φυ- Émile. Αἰμίλιος [Σύγγραμμα τοῦ
 σικά, 5. — personnels. Προσω- I. I. Ρουσσὸ πολίτου τῆς Γενεύης
 πικά. — de cité. Τῆς πολιτείας, περὶ τῆς φυσικῆς καὶ ἠθικῆς ἀγω-
 9. — civils. Πολιτικά, 46. — γῆς τῶν παιδίων], 104.
 publics et privés. Δημόσια καὶ — Emphase théâtrale. Θεατρικὴ ἐμ-
 μερικά δίκαια, 74. — fon- φρασις, 167.
 damentaux. Θεμελιώδη, 114. —
 — des communes. Τῶν κοι- Emplois. Ἐπαγγέλματα, 6.
 νοτήτων, 143. — individuels Empreinte. Τύπος, 139.
 et personnels. Προσωπικά, 169, — Énergie dans les caractères. Ἐνέρ-
 207. — d'élire. Τῆς ἐκλογῆς, γεια τοῦ χαρακτῆρος, 152.
 226. — Engagement. Ὑπόσχεσις, 3.
Dynastie. Δυναστεία [τρόπος δια- Engourdissement stupide. Ἡλιθίος
 ρέσεως τῆς ἱστορίας τῶν βασιγε- νάρκωσις, 212.
 νειῶν ὅσαι ἐβασίλευσαν εἰς τὴν — Enoncer. Φανερόν, 2.
 Γαλλίαν], 26. — anciennes et Enrichir (s') des faveurs du des-
 nouvelles. Παλαιὰ καὶ νέα δυ- potisme. Πλουτίζομαι ἀπὸ τῆς
 ναστεῖαι, 74. — εὐεργεσίας τοῦ δεσποτισμοῦ, 218.
 — Enthousiasme national. Ἐθνικὸς ἐν-
 θουσιασμός, 149.
E. — Entrepreneur ou directeur uni-
 versel. Ἐργολήπτης, Ἐργολάβης
 ἢ Γενικὸς κυβερνήτης, 47, 61.
 Entreprises politiques des no-

- bles. Πολιτικά ἐπιχειρήσεις τῶν
εὐγενῶν, 223.
- Épreuve de la pensée humaine. Ἐ-
ρευνα πρὸς ἀνθρώπινου ἐννοίας, 75.
- Équilibre. Ἰσοστάθμησις, 57.
- Équité. Δικαιοσύνη, 23.
- Ériger en lois de police générale.
Μεταβάλλω εἰς ἀστυνομικοὺς γέ-
νικοὺς νόμους, 116.
- Errer sans boussole. Περιπλανώ-
μαι χωρὶς ναυτικὴν πυξίδα, 178.
- Esclaves. Ἐσλωτες ἢ Δούλοι, 9, 10.
- Esclavage. Δουλεία, 10. Ἀνδραπο-
δισμός, 15.
- Espirit (l') humain tend à la vé-
rité. Ὁ ἀνθρώπινος νοὺς κινεῖται
ἀφ' ἐαυτοῦ τοῦ πρὸς τὴν ἀλή-
θειαν, 69. — des lois. Τὸ πνεῦ-
μα τῶν νόμων [ἰδ. τὰς σημ. τοῦ
Κοραῖ εἰς τὴν δευτέραν ἐκδ. τοῦ
Βεγκαρίου, σελ. 177.], 104. —
vulgaire. Χυδαῖκόν πνεῦμα, 170.
- Essai sur les mœurs des nations.
Δοκίμιον περὶ τῶν ἠθῶν τῶν ἐθνῶν
[σύγγραμμα φιλοσοφικὸν καὶ ἱστο-
ρικὸν τοῦ Βολταίρου], 104. Les
— d'une tyrannie timide. Δο-
κίμιον τυραννίας ἧτις δὲν τολμᾷ
νὰ φανερωθῇ, 174.
- Essor (l') du talent. Ἡ ἐκδρομὴ τοῦ
νοῦ, 51.
- Établissement judiciaire. Σύστημα
κριτηρίων, 26 — gothiques et
caduques. Γοθικά καὶ παμπά-
λαια καταστήματα, 236.
- Étrange abus. Παράξενος κατάχρη-
σις, 73.
- EUROPE. ΕΥΡΩΠΗ, 133, 141,
152.
- Évangile. Εὐαγγέλιον, 140.
- Exceptions temporaires. Πρόσκαι-
ροι ἐξαιρέσεις, 160. — quoti-
diennes. Καθημεριναί, 177.
- Excès des impôts. Ὑπερβολὴ τῶν
φόρων, 39.
- Exhortations religieuses. Ὁρθόκλυ-
τικά παραγγέλματα, 119.
- Exigences importunes. Ὁχληρὰ
ἀπαιτούμενα, 139.
- Exil. Ἐξορία, 18.
- Exportation. Ἐξοδος, 54.
- Expressions générales des condi-
tions. Γενικαὶ λέξεις τῶν συμφω-
νῶν, 213, 214.
- Extorsions (des). Τολμήματα, 3.
— ἀρπαγαί, 42.

F.

- Factions dominantes (les). Αἱ ἐπι-
κρατοῦσαι φατρίαι, 73.
- Facultés (nos). Ὁ νοὺς μας, 1, 8.
intellectuelles et morales. Αἱ
διανοητικαὶ καὶ ἠθικαὶ δυνάμεις
μας, 212.
- Faillir. Χρεωκοπῶ, 37.
- Fait constant. Πράγμα σταθερὸν,
28.
- Fanatisme sauvage. Δυσειδαίμο-
νία ἄγριος, 112. — Θεοβλάβεια,
233.
- Famille régnante. Ἡ ἡγεμονεύουσα
οἰκογένεια. — patriciennes. Τῶν
Πατρικίων — [Πατρικίους ὀνόμα-
ζαν οἱ Ρωμαῖοι τοὺς ἀναγαγόμε-
νους ἀπὸ τοὺς καταστημένους
πρῶτον ἀπὸ τὸν Ρωμύλον, ἑκατὸν
βουλευτὰς τῆς Ρώμης (ἰδ. Ρωμύ-
λον Πλουτάρχου ἐκδ. Κοραῖ σελ.
43 καὶ Ἀλκυονίδου βιβλ. β'). Εἰς
πολλὰς κυβερνήσεις, καὶ μάλιστα
εἰς τὰς μοναρχικὰς πολιτείας,
ὀνομάζουσι Πατρικίους τὰς οἰκογε-
νείας τῶν εὐγενῶν, Πατρικίας.],
203.
- Faux monnoyeurs. Παραχάρακται,
37.
- Fécondité active. Ἀκατάπαυστος
εὐφορία, 149.

Féodale (origine). Αρχή φεουδαλική, Fronde. Σπινδόνη, 134. [ιδ. Frondeurs.]

Fictions calomnieuses. Συκοφαντικά πλάσματα, 167. — légales. Νομικά, 203. Finances publiques. Δημόσιοι θησαυροί, 42.

Fiscale (origine). Ήγεμονική αρχή, 38. G.

Foi publique. Κοινή πίστις, 163. Gain. Κέρδος, 53.

Fonctionnaires civils et militaires. Υπουργοί πολιτικοί και στρατιωτικοί 47, 200. — publics. Δημόσιοι, — responsables et non représentans. Υπεύθυνοι όχι δὲ ἀντιπρόσωποι, 206. GALILÉE. ΓΑΛΙΛΑΙΟΣ [φλορεντίνος φιλόσοφος· ἐβόλη εἰς τὴν φυλακὴν ἐγδομηκοντούτης διότι ἐδόξαζεν ὅτι ἡ γῆ κινεῖται], 126.

Fonctions publiques. Δημόσιοι ὑπουργοί, 169. — législatives, ministérielles, administratives et judiciaires. Ὑπηρεσίαι νομοθετικαί, λειτουργικαί, διοικητικαί καὶ δικαστικαί, 165. — onéreuses. Ὑπουργήματα βαρετά, 204. Garant. Φύλαξ, 154.

Fondements (les) de l'ordre social. Βάσεις τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, 217. Garanties individuelles, Προσωπικαί ἀσφαλεῖται, 1, 3, 28, 56, 151, 229, 232. — sociales. Τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, 122.

Fonds territoriaux. Περιουσία συσταμένη εἰς γῆν, 32. — personnelles, fictives, Προσωπικαί, Πλασταί, 225, 231. — réelles. Ἀληθιναί, 225. — invariables. Ἀπαρξίστατοι, 231.

Force coactive. Βιαστική δύναμις, 74. Général téméraire, ou perfide. Στρατηγὸς τέλμηρὸς, ἢ προδότης, 206.

Forfaits avérés. Πασιφανέστεραι κακούργια, 168. Génie. Μεγαλόνεια, 79, 140. — des sciences. Θεὸς τῶν ἐπιστημῶν, 80. Εὐφυΐα, 93.

Forfaitures (cas de). Παρανομίαι, 25. Germe de la révolution. Σπέρμα τῶν ἐπαναστάσεων, 21.

Formalités (vaines). Ἀνωφελεῖς διατυπώσεις, 49. Gestion particulière des biens et des intérêts. Μερικὴ διοίκησις τῶν ὑπαρχόντων καὶ συμφερόντων, 200.

Formules. Κανόνες, 169. Goût (le) du merveilleux. Ἡ κλίσις εἰς τὸν θαυμασμόν, 79.

Fortune publique. Δημόσια χρήματα, 234. Gouverné (qu'est-ce qu'être)? Τι εἶναι ὁ κυβερνώμενος; 10.

FRANCE. ΓΑΛΛΙΑ, 142, 151, Gouvernement oppresseur. Δυναστικὴ κυβερνήσις, 27. — loyal,

dispendieux, frauduleux. Δι-
καία, ἔφοδουσα, Δολία, 157.
— loyal et sage. Πιστή καὶ
φρόνιμος, 210.
Grands propriétaires. Πλούσιοι,
185.

H.

Habitations manufacturières. Οἰ-
κοδομαὶ χειροποίητοι, 32.
Habitudes ou allures. Ἡθῆ ἢ δια-
γωγῇ, 50 — administratives.
Διοικητικαὶ συνήθειαι, 97.
Henri III. Ἑρρίκος τρίτος [Ἀπὸ τὴν
δυναστείαν τῶν Καπητιανῶν·
τρίτος υἱὸς τοῦ Ἑρρίκου δευτέρου.
Ἡ σφαγὴ τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου
(ἰδ. Catherine de Médicis) ἠθ-
ξισαν αὐτὴ νὰ ἐλιγαστεῖσῃ τὸν
Καθελισμὸν καὶ ἐγέννησε κατ'
αὐτοῦ τὴν Συμμαχίαν, (ἰδ. Ligue)
τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς ἐστάθη ὁ Δουξ
τῆς Γουϊσίας (de Guise). Αὕτη
ἐβίβασε τὸν βασιλεῖα νὰ κηρύξῃ
τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ βασιλεῖος
τῆς Ναβάρρας (μετὰ ταῦτα Ἑρ-
ρίκον τέταρτον) ἡγεμόνα τῶν
Καθελίων. Μετὰ τὴν νίκην κατὰ
τῶν παπιστῶν κατὰ τὸ 1587
ἔτος, ὁ Ἑρρίκος τρίτος αἰσχυρό-
μενος διὰ τὴν ὑποδούλωσιν εἰς
τὴν ὁποίαν τὸν ἐκράτει ἡ Συμ-
μαχία ἐπενόησε νὰ ἐλευθερωθῇ δι'
ἀνομήματος· ἐσυναθροίσεν εἰς τὰς
Βλαισσὰς (Blois) τὰς γενικὰς συ-
νελούσεις τοῦ ἔθνους (États gé-
néraux) κατὰ τὸ 1588 ἔτος καὶ
ἐδολοφόνησε τὸν Δούκα τῆς Γουϊ-
σίας καὶ τὸν ἀδελφόν του τὸν
Καρδινάλιον. Ὁ νεώτερός των
ἀδελφὸς Δουξ τῆς Μεδουάνας
(Mayenne) ἐπαναστάτησε καὶ
ἤνοιξε τὸν ἐμφύλιον πόλεμον. Ἑρ-
ρίκος ὁ τρίτος ἐννοθεῖς μὲ τὸν
Βασιλεῖα τῆς Ναβάρρας ἐπολιόρ-

κει τοὺς Παρισίους, καὶ ἐδολοφό-
νησεν κατὰ τὸ 1589 ἀπὸ τὸν Μο-
ναχὸν [Ἰακώβον Κλημέντα], 143.
Héritière [Constitution] des pré-
tentions et exécutrice du tes-
tament politique d'un usurpa-
teur. Κληρονόμος τῶν παραλόγων
ζητημάτων καὶ ἐκπληρωτὴς τῆς
διαθήκης τινὸς σφετεριστοῦ, 215.
Heureuse imprudence. Εὐτυχὴς
ἀνουςία, 16.
Heureux temps de l'épaisse igno-
rance. Εὐτυχεῖς καιροὶ τῆς πα-
χυτάτης ἀμαθίας, 110.
HOMÈRE. ΟΜΗΡΟΣ, 85.
Homicide. Ἀνθρωποκτονία, 72.
Hommages. Εὐλαεῖαι, Σέβας, 115.
124.
Hommes privés, et étrangers à
l'administration ordinaire de
la justice. Ἄνθρωποι μερικαὶ, καὶ
ἀπομακρυσμένοι ἀπὸ τὴν καθη-
μερινὴν κυβέρνησιν τῶν κριτηρίων,
25, 26, 193. — publics. Δη-
μόσιοι, 193. — gouvernés et
non possédés. Κυβερνώμενοι καὶ
ὄχι δεσποζόμενοι, 52. — de
lettres. Γραμματισμένοι, 53.
Παιδευμένοι, 154. — intolé-
rants. Διώκται τῶν ἑτεροθρήσκων,
110. — religieux. Θεοσιβεῖς,
111. — d'état. Πολιτικοί, 154.
heureux. Εὐρυχεῖς, 123. —
titrés et monarchiques. Τίτλο-
στολισμένοι καὶ μοναρχικοί, 139.
Honmir. Ὀνειδίζω, 22.
HUGUES - CAPET. ΟΥΓΟΚΑ-
ΠΕΤΟΣ [Ὁ πρῶτος τῆς Καπη-
τιανῆς οἰκογενείας, (ἰδ. Dynastie
capétienne). Ἀπέθανε τὸ 996
ἔτος], 143.

I.

Idée générale et sûre. Γενικὴ καὶ

- βεβαία *idia*, 4. — transcendante. Ἐξωτάτη, 170. — vague et mystérieuse. Ἀδύριστος και μυστηριώδης, 75.
- Idonéité. Βαθμὸς τῆς ἀξιοῦτος, 213.
- Illégales (arrestations). Κρατήσεις παράνομοι, 7.
- Illégitimité (l'). Τὸ παράνομον, 9.
- Illusions fatales. Οἰθήρια ἀπάται, 233.
- Immobilière (chose mobilière et). Κινήτων και ἀκινήτων κτήμα, 33.
- Immunité. Ἀτάλεια, 22.
- Importations (les). Τὰ εἰσερχόμενα προϊόντα, 55.
- Impôt. Φόρος, 118. — excessifs, mal répartis. Φόροι ὑπέρμετροι και κακομερισμένοι, 35. — directs et indirects. Ἀμεσοι και έμμεσοι, 43. — Exorbitans. Ὑπερβολικοι, 153.
- Imprecations violentes. Ἀραι βίαιαι, 167.
- Imprimeur. Τυπογράφος, 50.
- Improbation. Ἀποδοκιμασία, 18.
- Imputer le mal. Ἀποδιδῶ τὸ κακὸν, 20. — les vexations. Τὰς ἀδικίας, 24.
- Imamovibilité illusoire. Φαντασιώδες ἀμετάθετον τοῦ ἀξιώματος, 25. — Τὸ ἀμετακίνητον, 166.
- Indemnité. Ἀποζημίωσις, 204.
- Indépendance des opinions. Ἀνεξαρτησία τῶν θερησκευτικῶν δογμάτων, 107.
- Industrie. Ἔργα τῶν χειρῶν μας, 1.
- Le développement de l' — privée. Ἀνάπτυξις τῆς μερικῆς βιομηχανίας, 6, 16, 45. — agricole, extractive, manufacturière, commerciale. Γεωργική, Καρπογενική, Χειροτεχνική, Ἐμπορικὴ, 45. — auxiliaire. βοηθητική, 46. — futile. Ἀχρηστος ἐπιτήδευσις, 52. — littéraire. Φιλολογικὴ βιομηχανία, 91.
- Inertie. Ἀργία, 65.
- Infailible (l'). Ὁ ἀναμάρτητος, 70.
- Influence particulière. Μερικὴ ἐπίρροη, 107.
- Infraction matérielle d'une loi positive. Πραγματικὴ παράβασις τοῦ νόμου, 206.
- Injustice solennelle. Φανερά ἀδικία, 15. — honteuse et opiniâtre. Ἀδίκησ γινόμενη με συστολήν και ἐπιμόνος, 23.
- Inique (jugement). Ἀδικος κρίσις, 7.
- Iniquité. Παράνομία, 17. — particulière. Μερικὴ, 22, Ἀδικία, 24. — palpable, révoltante. Φανερά. Ἀνυπόφορος, 165. — judiciaire. Κριτηριακὴ, 168.
- Initiative (l') des bouleversemens politiques. Ἡ ἀρχὴ τῶν πολιτικῶν ἀναστροφῶν, 202.
- Innocence condamnée. Κατάδικον τοῦ ἀθώου, 74.
- Inoculation (l'). Ἡ ἐμβολίασις τῆς εὐλογίας, 70.
- Inquisition. Ἱερά ἐξέτασις τῶν ἱερῶν κριτήριον, 145.
- Insensés (les). Οἱ μαινόμενοι, 14.
- Insigne malfaiteur. Ἐπισημότερος κακοῦργος, 19.
- Instinct (par). Ἀπὸ αὐτόματον φυσικὴν κίνησιν, 34. [Id. Ἀριστοτέ. Πολιτικά, ἐκδ. Κοραῆ, σελ. 264]. — de l'usurpation et du despotisme. Ἀυτόματος κλίσις εἰς τὴν σφετέρεισιν και τὸν διαποτισμὸν, 233.
- Institution. Θεσμολογία, 3, 27. Σύστημα, 9. — gothique. Βάρβαρος, 182. — tyrannique. Τυραννική, 66. — des jurés. Καταστήμα τῶν ὀρκωτῶν κριτῶν, 26. — actuelles. Σημερινά, 95, 72.

fiorent parvenue beaucoup de zèle pour soutenir la cause du parlement. Elles se débattaient avec plaisir de leurs

(34) A force de les faire mourir. C'est que les poètes ont coutume d'appeler les lèvres

Mark, lib. 1, epigram. 72.

- passées et futures. Παρελθόντα καὶ μέλλοντα, 72. — fondamentales. Καταστάσεις θεμελιώδεις, 97. — du moyen âge. Τοῦ μεσαιῶνος, 133. — despotiques, militaires, sacerdotales, monastiques, scholastiques. Δισπαστικαί, Στρατιωτικαί, Ἱερατικαί, Μοναχικαί, Σχολαστικαί, 137. — subalternes. ὑπάλληλοι, 143. — garantissantes. Πρὸς ἀσφάλειαν, 152. — incommodes. Ὀχληραί, 164. — perniciose. Ἐπιβλαβέσταται, 232. — féodale. Φεουδαλική νομοθεσία, 132. — ferrugineuse. Σιδηρά δικαιοσύνη, 138.
- Instituteur ou professeur. Παιδαγωγὸς ἢ Προφῆσσωρ, 46.
- Instrument de proscription. Ὅργανον καταδιωγμοῦ, 165.
- Insubordination d'une tyrannie. Ἀνυποταξία τυραννίας, 16.
- ITALIE. ἸΤΑΛΙΑ, 102, 131.
- Intendant. Ἐπαρχος, 144, 164.
- Interdiction arbitraire. Καθαίρεσις αὐτογνώμων, 7.
- Interdire. Ἀπαγορεύω, 4. — l'erreur. Τὸ σφάλμα, 70.
- Interdits (les). Οἱ μὴ συγχωρούμενοι καὶ μεταχειρίζονται τὰ ἴδια, 14.
- Intérêts spéciaux et immédiats. Ἐιδικὰ καὶ ἄμεσα συμφέροντα, 163. — anti-nationaux. Ἀντεθνικά, 186. — communs. Κοινά, 190. — immédiats et chers. ἄμεσα καὶ πολύτιμα, 239.
- Intermittence d'une révolution politique. Διακοπὴ πολιτικῆς μεταβολῆς, 7.
- Intervenir dans les travaux, les services, les échanges. Παρεμβίσκαται εἰς τὰ ἔργα, Τὰς ὑπηρεσίας, Τὰ συναλλάγματα, 57.
- Intolérance religieuse. Θρησκευτική ἀνυπακοή, 107. Les effets les plus innocens de l' —. Τὰ ἁβωτέρα ἀποτελέσματα τοῦ θρησκευτικοῦ, 111.
- Intrigant (misérable). Οὐδαμνὸς πολυπράγμων, 193.
- Intrigues (les odieuses). Μηχανεύματα μισῆτά, 17. — ambitieuses, illégitimes, turbulentes. Μηχανουργήματα κενόδοξα, Ἄνομα, Ταραχοποιά, 195.
- Investir les juges du droit de condamner. Δίδω εἰς κριτὰς τὴν ἐξουσίαν νὰ καταδικάζωσι, 71.
- J.
- Jésuites. Ἰησουῖται, 125, 145.
- Jeu d'intrigues. Παίγνιον πονηρῶν μηχανουργημάτων, 195.
- Journalistes. Ἐφημεριδογράφοι, 90.
- Judiciaire (poursuite). Δικαστικὴ ἔρευνα, 11.
- Judiciairement. Δικαστικῶς, 19.
- Juge déclaré ou non inamovible. Κριτὴς ψηφισμένος ἐπὶ ζωῆς τοῦ ἢ πρὸς καιρὸν, — institué est irrévocable. Κριτὴς καταστημένος εἰν' ἀμετακλήτως, 25. — de profession. Ἐξ ἐπαγγέλματος, 28. — ordinaire. Συνήθης, 164. — inamovible. Ἀμετακίνητος, 169.
- Jugement régulier. Κανονικὴ κρίσις, 11. Exécution d'un —. Ἀπόφασις τοῦ κριτοῦ, 24. — définitif. Τελεία ἀπόφασις, 29. — criminel et civil. Ἐγκληματικὴ καὶ πολιτικὴ κρίσις, 166.
- Jurandes. Μερικαὶ κοινωνίαι, 61.
- Jurés. Ὀρκωτοὶ κριταί, 26, 164.
- Soi-disant (les) —. Οἱ λεγόμενοι Ὀρκωτοὶ κριταί, 169.
- Juridiction subalterne à l'arbi-

- traire. Δικαστήρια ὑπὸ τὴν αὐτογνωμοσύνην, 24. — *aulique*. Αὐλικὸν κριτήριον, 165.
- Jurisconsultes* (les). Οἱ νομικοί, 46, 154.
- Jurisprudence grossière*. Χυδαῖα κριτήρια, 26.
- Justice* (abus du mot). Κατάχρησις τῆς λέξεως δικαιοσύνη, 73.
- Justification*. Δικαιολογία, 29.
- Jury* (1e) ou *Jurée* (1a). Ἡ ὀρκωκρισία, Οἱ ὀρκωτοὶ κριταί, 26, 184. — de jugement. Οἱ συνεδρεύοντες μετὰ τῶν κριτῶν, 28. — d'accusation. Οἱ περὶ τὴν κατηγορίαν ὀρκωτοί, 164.
- L.**
- Laboratoire*. Ἐργαστήριον, 32. Ἐργαστάσιον, 47, 51.
- LABRUYÈRE**. ΛΑΒΡΥΕΡΟΣ [ἠθικολόγος Γάλλος· ἔζησε περὶ τὴν δεκάτην ἐβδόμην ἑκατονταετηρίδα· ἔγραψεν ἠθικοὺς χαρακτήρας τῶν Γάλλων κατὰ μίμησιν τοῦ Θεοφράστου καὶ μετέφρασεν εἰς τὴν γλῶσσάν του τοὺς ὁποίους ἱμνιῆθη ἑλληνικῶς], 148.
- Langage insociable et anarchique*. Γλῶσσα τῶν ἀντικοινωνικῶν τῶν ἀναρχικῶν, 38. — de la raison et de la patrie. Φωνὴ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς πατρίδος, 160.
- LAFONTAINE**. ΛΑΦΟΝΤΑΙΝΗΣ [Μυθοποιὸς καὶ ἠθικολόγος Γάλλος· ἔζησε κατὰ τὴν δεκάτην ἐβδόμην ἑκατονταετηρίδα], 101, 148.
- Légions monacales*. Λεγεῶνες μοναχῶν, 145.
- Législation* (progrès de la). Πρόοδοι τῆς νομοθεσίας, 72. — frauduleuse et oppressive. Δολία καὶ καταδυναστική, 228.
- Lettres de cachet*. Σφραγισμένα ἐπιστολαί, 13. Μυστικά, 17.
- Libelliste*. Κακολόγος, 99.
- Liberté industrielle*. Βιομηχανικὴ ἐλευθερία, 59, 128. — civile. Πολιτική, 62. — des opinions. Τῶν φρονημάτων, 62, 127. — nécessaire. Ἀναγκαία, 74. — de la pensée. Τῶν φρονημάτων, 108. — de la conscience. Τῆς συνειδήσεως, — de la presse. Τοῦ τύπου, 120, 127. *Emploi du mot* —. Χρῆσις τῆς λέξεως ἐλευθερία, 128.
- Licitement*. Κατὰ τοὺς νόμους, 102.
- Lieutenant*. Τοποτηρητής, 159.
- Ligue*. Συμμαχία, 134. [18. καὶ *Henri III*] — incohérente, éphémère et assujétie. Ἀσύνδετος ἑφήμερος, καὶ ὀρισμένη, 231.
- Ligueur*. Στασιώτης, 104.
- Listes nominatives*. Ὀνομαστικοὶ κατάλογοι, 12.
- Litigieux* (cas). Περιστάσεις κρισελογικαί, 33.
- Livraison* (ouvrages publiés par). Τὰ μεριστικῶς διδόμενα πονήματα, 93.
- Livrée de gouvernant*. Παράσημα κυβερνήτου, 205.
- Livres obscènes*. Αἰσχρὰ βιβλία, 101.
- Lois d'exception*. Ἐξαιρετικοὶ νόμοι, 5, 151. — de proscription. Ἐξορίας, 7. Φυγαδευτικοί, 23. — fondamentales. Θεμελιώδεις, 7, 151. — antérieures. Προεγγραμμένοι, 11. Προϋπάρχοντες, 37. — arbitraires, précédentes, non abrogées. Αὐτογνωμονικοί, Προηγούμενοι, Μὴ καταργηθέντες, 12. — péguilières. Κανονικοί, 14. Ἑστακτοί, 21. — générales, pro-

mulgées et établies. Γενικοί, Προτεινόμενοι και προκηρυγμένοι, 15. — garantissantes. Προφυλακτικοί, 21. — rétroactives. Οπισθοεργοί, 35, 42. — nouvelles. Νιότεροι, 37. — communes. Κοινότητες, 47. — politiques. Πολιτικοί, 52. — fiscales. Τῶν δημοσίων θησαυροῦ, 55. — constitutionnelles. Καταστατικοί, Πολιτικοί, Συνταγματικοί, 97, 151. — civiles. Πολιτικοί, 116. — de la nature. Φυσικοί, 149. — de circonstance, provisoires. Οἱ ἐκ περιστάσεως, Προσωρινοί, 151. — immuables. Αμετάβλητοι, 155. — de l'état. Τῆς ἐπικρατείας, 186. — tutélaires. Προστατευτικοί, 196. — expresses. Ῥητοί, 205.

LOUIS XI. ΛΟΔΟΒΙΚΟΣ ΕΝΔΕΚΑΤΟΣ [Ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τῶν Καπητιανῶν· υἱὸς τοῦ ἐβδόμου Καρόλου. Δὲν εὐρίσκομεν εἰς τὴν ἱστορίαν βασιλείαν τυραννικωτέραν καὶ θηριωδιστέραν ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ μιανοῦ τούτου. Ἐσφαξέ δημοσίως τέσσαρας χιλιάδας πολίτας, παρεκτός τῶν ὅσας ἐφαρμάκευσεν ἡ ἐδολοφόνησε κρυφά, λέγεται μὲ πιθανότητα ὅτι στεκόμενος ὅπισθεν κιγλίδος (ja-lousies), ἐθεώρει τὰ σφάγια τῆς θοριότητος του στρεβλούμενα καὶ βασανιζόμενα. Ὁ τύραννος αὗτος δυσχερῆζοτο ὅτι ἡ Γαλλία ἤτο χωρῆφιον τοῦ ἰπποῦ τὰ γεννήματα ἐμπορεῖ νὰ ἀρεπαγίξῃ καὶθε χρόνον καὶ ὅσον τὸν ἤρεσκε χαμηλότερον. Ἀπέθανε κατὰ τὸ 1484], 18, 143.

LOUIS XIV. ΛΟΔΟΒΙΚΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ [Ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τῶν Καπητιανῶν· υἱὸς

τοῦ δεκάτου τρίτου Λοδοβίκου. Προστάτης τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Ἡ ἐποχὴ τῆς βασιλείας του ἐστάθη περίφημος διὰ τοὺς μεγάλους σοφοὺς καὶ στρατηγούς αὐτίνες ἐφάνησαν εἰς τὰς ἡμέρας του. Κατὰ δυστυχίαν ἐστρέψε τὰ ὅπλα τῆς δυνάμεώς του πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν παθῶν καὶ ὀρέξεων του, καὶ τέλος ἡμαύρωσε τὸ ἔνομά του μὲ τοὺς κατὰ τῶν Λουθηροκαλθίνων διωγμούς (ἴδ. Drag-nades)], 18, 143.

LOUIS-LE-BEGUE. Ὁ ΨΕΛΛΟΣ ΛΟΔΟΒΙΚΟΣ [Ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τῶν Καρλοβιγγίων· υἱὸς Καρόλου τοῦ Φαλακροῦ. Ἡγεμὸν ἀδύνατος καὶ χωρὶς ἀρετίν. Μὴ δυνάμενος νὰ κρατήσῃ τοὺς μεγάλους τῆς ἐπικρατείας, τὴν διμερίσας εἰς αὐτοὺς, καὶ οὕτως ἐγεννήθησαν τὸ πλῆθος τῶν Δουκάτων (Duchés) καὶ Κομητάτων (Comtés) τῆς Γαλλίας. Ἀπέθανε κατὰ τὸ 879 ἔτος.], 143.

LOUIS (SAINT). Ὁ Αἴγιος ΛΟΔΟΒΙΚΟΣ. [Ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν τῶν Καπητιανῶν· υἱὸς τοῦ ὀγδόου Λοδοβίκου. Ἡγεμὸν ἐνάρητος, δίκαιος καὶ εὐσεβής. Ὀλιγόστευσε τοὺς φόρους χωρὶς νὰ σμικρύνῃ τὴν δύναμιν τῆς ἐπικρατείας. Προστάτης τῶν πτωχῶν καὶ τῶν δυστυχῶν. ἔβαλε νόμους φρονίμους καὶ φιλοανθρώπους. Κατήργησε τὰς δικαστικὰς μονομαχίας (duels judiciaires) καὶ συνήργησεν εἰς τὴν πρόδον τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων. Ἀπέθανε κατὰ τὸ 1170 ἔτος· πολιορκῶν τὸν Τύννην (τὸ Τούνεζι. ἴδ. Στραβ. ἐκδ. Κοραή T. 4. σελ. 358) εἰς τὴν δευτέραν τοῦ σταυροφορίας κατὰ τῶν Σαρακηνῶν.], 143.

LUCRÈCE. Ὁ ΔΟΥΚΡΗΤΙΟΣ.

LUM — MOT

[Ποιητὴς Ῥωμαῖος καὶ ἐπικούρειος φιλόσοφος.], 109.
 Lumières publiques. Ὁ δημόσιος φωτισμός, 194.
 Luxe insensé. Παράλογος πολυτέλεια, 42.

M.

Magistrat. Κριτής, 73.
 Magistrature permanente. Παντοτεινὸν ἀξίωμα, 25.
 MAHOMET. Ὁ ΜΩΑΜΕΘ, 63.
 Marchand. Ἐμπορος, 61.
 Maitrises et jurandes. Τεχνικὰ συστήματα, 146.
 Malaise provisoire. Πρόσκαιρος κακοπάθεια, 158. — politique. Πολιτική, 177.
 Malfaiteurs. Κακοποιοὶ, 3. — insignes, Ἐπισημότεροι κακοῦργοι, 19. — vulgaires. Κοινὸι, 64.
 Malversation des intendans lointains. Παρανομία τῶν ἀπομάκρυνμένων ἐπαρχῶν, 200-201.
 Mandat. Ἐντάλμα, 198.
 Mandataires. Ἐνταλμένοι, 198. Ἐπίτροποι, 202.
 Mansuétude. Πραότης, 109.
 Masse des produits. Τὸ ὅλον τῶν προϊόντων, 54.
 Matière première. Πρώτη ὕλη, 61.
 Maxime d'état. Ἀξίωμα τῆς ἐπικρατείας, 20. — séditione. Φρόνημα δημογερετικόν, 76.
 Mécompte. Λάθος, 56.
 Méromingiens (les). Οἱ Μερσβίγγιι [Πρώτη εὐαγγελία τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας], 142.
 Messenger infidèle. Ἀπιστος γραμματοκομιστής, 83.
 Mesures de circonstance. Μίστα συμφέροντα κατὰ τὴν περίστασιν, 5. — générales et publi-

ques. Τρόποι γενικοὶ καὶ κοινοί, 12. Γενικά μέσα, 19. — arbitraires. Αὐτογνωμονικά, 171. — de salut public. Μέτρα τῆς κοινῆς σωτηρίας, 13. — violentes. Δραστήρια, 176.
 Métier vulgaire. Βάνανσος τέχνη, 50. — lucratif. Ἐπικερδὲς ἐπιτήδευμα, 157.
 Meubles (les biens) et immeubles. Ἰδ. Biens.
 Mineurs (les). Οἱ ἀνέλικοι, 14.
 Ministère sacerdotale (Pétendue du). Ἡ ἔκτασις τῆς ἱερατικῆς ὑπουργίας, 116. — de la police générale. Τῆς γενικῆς ἀστυνομίας, 208.
 Ministère. Λειτουργεῖν, 209.
 Ministres. Λειτουργοί, 15. — d'état, de la religion. Πολιτικοί, Τῆς ἐπικρατείας, 209. Ἐκκλησιαστικοί, 153. — répréhensibles. Ἀξιοκατάκριτοι, 178.
 Missionnaires. Ἀποστόλοι, 125.
 Missions (les). Στάσεις ἀποστόλων, 122.
 Modes ou procédés des élections. Τρόποι ἢ μέθοδοι τῶν ἐκλογῶν, 186.
 Modifications aux lois. Ἀλλοιώσεις τῶν νόμων, 192.
 MOLIÈRE. Ὁ ΜΟΛΙΕΡΟΣ [ὁ περιφημότερος κωμικὸς ποιητὴς τῶν Γάλλων], 148.
 Monarchie tempérée. Μεινάρχια εὐκρατος, 16, 140. — absolue. Ἀπόλυτος, 140.
 MONTESQUIEU. Ὁ ΜΟΝΤΕΣΚΙΩΣ [Ἰδ. Esprit des lois], 24, 26, 148.
 Mot que les tyrans ne peuvent entendre sans colère. Δέξις τῆς ὀπίαν οἱ τύραννοι δὲν ἐμποροῦν ν' ἀκούσῃσι χωρὶς νὰ παραχθῶσι, 34.

- Mouvemens politiques. Πολιτικά κινήματα, 209.
 Moyen âge. Μεσαιώ ἐποχή, 23.
 Organisation politique. Πολιτικός οργανισμός, 232.
 —. Τὸ σκότος τοῦ μεσαιῶνος, 70.

N.

- Noblesse politique. Πολιτικὴ εὐγένεια.—nominale. μετὰ τὸ ὄνομα, 215.
 Nommer d'office. Ὀνομάζω αὐτοπαγγέλτως, 159.
 Nomination définitive. Ἐκλογὴ ὀριστὴ καὶ τελεία, 159.
 Noms qualitatifs. Σημαντικὰ ὀνόματα, 143.
 Notions vulgaires. Χυδαῖα καὶ ἰδέαι, 172.
 Nourrir le despotisme. Τρέφω τὸν δεσποτισμὸν, 218.

O.

- Obscurcir les droits. Σκοτίζω τὰ δίκαια, 39.
 Obscénité. Αἰσχρότης, 102.
 Observations satiriques. Σατυρικαὶ παρατηρήσεις, 167.—positives. Θετικαί, 172.
 Obvier aux désordres. Ἀπαντῶ τὰ ἄτακτα, 57.
 Offenses personnelles. Προσωπικαὶ ὑβρεῖς, 2.
 Opinions. Φρονήματα, 62, 71.
 Opposition futile. Ματαιὰ ἐναντιότης, 142.
 Oppressive (monarchie). Βαρυτέρα μοναρχία, 10.
 Opusculs. Συγγραμμάτια, 101.
 Ordre social. Πολίτευμα, 6.—judiciaire. Τὰ κριτήρια, 25.—constitutionnel et légal. Τὸ κοινοβουλευτικὸν καὶ νομικὸν, 155.

P.

- Pacte social. Συνθήκη πολιτικῆς κοινωνίας, 5.
 Pairs féodaux. Φεουδαλικοὶ ἰσότημοι, 26.—des communes. Κοινοτήτων, 26. Pairs ou Patriciens. Ἰσότημοι ἢ Πατρίκιοι, 202.
 Paladins, Ἡρώες [ἐνόμαζαν οὕτως, κατὰ τὸν μεσαιῶνα, τοὺς λεγομένους περιπλανομένους ἰππότεας (chevaliers errans) οἵτινες ἐζήτουν τὴν περίστασιν νὰ δειξωσιν ἀνδρίαν καὶ ὑπερβολικὴν ἀρεσκείαν πρὸς τὰς γυναῖκας. Ἡ μόνη τῶν ἀσχολία ἦτον ὁ πόλεμος καὶ ὁ ἔρως· κηρύσσοντες πανταχοῦ ὅτι αἱ ἀγαθηκαὶ τῶν ἡσάν αἱ ὠραιότεραι τοῦ κόσμου· βιάζοντες τοὺς ἐναντίους τῶν νὰ τὸ ἐμολογήσωσι ἢ νὰ μενομαχήσωσι μαζὶ τῶν], 138.
 Papier monnaie. Νομισματικὸν χαρτίον, 42.—cacheté. Σφραγισμένον, 83.
 Parlement. Σύγκλητος, 19, 134.
 PARNY. ΠΑΡΝΥΣ [ποιητὴς Γάλλος], 101.
 Particuliers (les). Ὁ λαὸς, 21.
 Parties intégrantes de la puissance législative. Μέρη συμπληρωτικὰ τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας, 215.

- Partisans de théories abstraites. Φίλοι τῶν ἀρηρημένων ἐνοιῶν, 170.
- Pas progressifs et rétrogrades. Προχώρησις καὶ ὀπισθοδρόμησις, 136.
- Passions malfaisantes, Κακοποιὰ πάθη, 20. — politiques, actives et capricieuses. Πολιτικά, Εὐκίνητα, καὶ Ἀστατά, 218.
- Patriciens héréditaires. Οἱ κατὰ κληρονομίαν πατρίκιοι, 202.
- Patriotisme (véritable). Ἀληθὲς πατριωτισμὸς, 211.
- Peines, Παινὴ, 12. — afflictives et infamantes. Σωματικαὶ καὶ ἀτιμωσιαί, 164.
- Pénurie extrême. Ἐσχάτη ἔνδεια, 42.
- Périliter, Κινδυνεύω, 192.
- Persécuter sans croire. Διώκω χωρὶς νὰ πιστεύω, 111.
- Persécution (la) donne le besoin et quelquefois le talent d'écrire. Ὁ διωγμὸς φέρει τὴν ἀνάγκην καὶ πολλάκις τὴν δύναμιν τοῦ γράφειν, 121.
- Personnes publiques. Δημόσια πρόσωπα, 186.
- Pétition, Πρόσκλησις, 19.
- Pétitionnaire. Ὁ στέλλων τὴν ἀναφοράν, 189.
- Petits Seigneurs. Μικροὶ δεσπότες, 16.
- Peuple éclairé et poli. Διὰ φωτισμένους καὶ ἡμερος, 18.
- PHILIPPE-LE-BEL. Ὁ ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΣ [Ἀπὸ τὴν Καπητιανὴν εἰκογόνειαν υἱὸς Φιλίππου τοῦ τοῦλμπερού. Αἱ μισηταὶ τοῦ πράξεις ἡμαύρωσαν τὴν μεγαλοψυχίαν καὶ τὰς στρατιωτικὰς του ἀρετάς. Μὴ τρόφασιν ὅτι αἱ ἱππότες τοῦ Ναοῦ les (Templiers). Τάγμα πολεμικὸν καὶ θεησκευτι-
- κόν, συστηθὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς δωδεκάτης ἐκατονταετηρίδος, ἵνα νὰ προφυλάσσουσιν ἀπὸ τὰς καταδρομὰς τῶν ἀπίστων τῆς προσην-νητάς τοῦ ἁγίου τάφου. Ἐνομάσθησαν οὕτως ἐπειδὴ ἐφύλασσαν τὸν λαόν. καὶ διότι ἑκατοίκουν πλησίον του. Τὸ τάγμα τοῦτο κατηργήθη ἀπὸ τὸν Πάπαν Κλήμεντα ἐκτον)· μὲ πρόφασιν, ἡ λέγω, ὅτι ἐλαττωσάν κατ' αὐτοῦ ἔκαυσεν ἐξ αὐτῶν πολὺ πλῆθος· φαίνεται ὁμως πιθανὸν ὅτι τὸ ἔκαμε διὰ νὰ σπε-τερισθῇ τὰ ὑπάρχοντά των. Ἐπε-φόρτισε τὸ ἔθνος μὲ φόρους· ἐκ-βδίδευσεν τὰ νομίσματα καὶ ἡ δικαιοσύνη του μεταβλήθη εἰς σκληρότητα καὶ ἀρπαγὰς. Ἀ-έθανε κατὰ τὸ 1314 ἔτος], 143.
- Philosophie téméraire. Ἀυθαδε-στάτη φιλοσοφία, 139.
- Placard d'un ligueur. Πρόγραμμα στασιώτου, 104.
- Plaignant (le). Ὁ διώκτης, 28.
- Plaintes. Παράπαν, 2.
- Plébéiens. Δημοτικοί, 26, 239.
- Poids et mesures. Ζύγια καὶ Μέτρα, 57.
- Police des jurandes. Σύστημα συνιστάμενον ἀπὸ μέλη καὶ κοι-νωνίας τῶν τεχνιτῶν, 60. Lois de — générale. Γενικοὶ ἀστυνομικοὶ νόμοι 116.
- Politique (la) est une science ex-perimentale. Ἡ πολιτικὴ εἶναι ἐπιστήμη ἐμπειρικὴ, 171.
- Pontife (souverain). Ἄρχος ἀρχιε-ρεὺς, 140.
- Populace d'officiers publics. Ὁχ-λος δημοσίων ὑποργῶν, 39.
- Port d'une lettre. Τὸ ἀγῶγισιν τῆς ἐπιστολῆς, 84.
- Possesseur des personnes. Κύριος τῶν προσώπων, 9.

- Possession. Κατάκτησις, 10. Κτήμα, 110.
- Potentat formidable. Δυναστής φοβερός, 234.
- Poursuite judiciaire. Δικαστική έρευνα, 11. — et jugement. Καταδίωξις και κρίσις, 103. — juridiques. Έγκυλέσεις εις τὰ κριτήρια, 206.
- Pouvoir. Δυναστεία, 1. — souverain. Υπερτάτη εξουσία, 5. — suprême, législatif et exécutif. Υπερτάτη, Νομοθετική, και Εκτελεστική, 14, 24. — arbitraire. Αὐτογνωμοσύνη, 18, 21. Αὐτογνώμων, 20. — judiciaire. Δικαστική, 24. — légitime. Νέμμος, 34. — ecclésiastique dit vulgaire. Εκκλησιαστική και συνήθης, 117. — pontifical. Παπική δυναστεία, 132. — constituant. Πολιτική, 186.
- Pragmatique (la). Η ιερὰ διαταγή [Ἰνόμεσαν ὡτως κατὰ τὸ 1438 ἔτος τὴν διαταγὴν ἥτις ἐγένεν εις τὴν συνοδὸν τῆς Βιτουρήγης (Bourges) ἀπὸ τὸν ἑβδόμον Κάρολον διὰ τὰ δεχθῶσιν ἢ νὰ μετριάσωσι μερικὸς κανόνας τῆς εις Βασιλείαν (Bâle) συνόδου], 134.
- Pratique vicieuse. Πράξις στρεβλή, 171. — franduleuse. Κακοπραγμοσύνη, 172.
- Préambule d'un édit de 1776. Προόμιον βασιλικῆς διαταγῆς τοῦ 1776 ἔτους, 59, 60.
- Préconiser un système. Ἀνακηρύσσω ἐν σύστημα, 65.
- Préjugés et routines. Προλήψεις και ἀλογοι συνεισμενέαι μέθοδοι, 51.
- Prélature, Αρχιερατεία, 145.
- Prénoms. Παρωνύμια, 215.
- Préparatifs de subversion. Προτοιμασίαι καταστροφῆς, 174.
- Préposés (ordre de) Τάγμα ἐπιστατῶν, 49.
- Prérogatives nationales. Ἐθνικὰ προνόμια, 143. — royales. Βασιλικά, 188.
- Prescrire des hommages. Αἰορίζω ὑποταγὴν. — un respect taciturne. Σίβας ἄλογον, 74. — des règles. Συστήνω κανόνας, 213.
- Président. Πρόεδρος, 159, 238. — permanent. Παντοτινός, 208.
- Prétentions insociables. Ἀντικοινωνικαὶ ἀπαιτήσεις, 235.
- Prévarications insignes. Ὑπερβολικαὶ παρανομίαι, 162.
- Prévention (mettre en). Ὑποπτεύομαι, 15.
- Prévenir ou réprimer les attentats. Προλαμβάνω ἢ παύω τὰ τολμήματα, 16.
- Prévenu (le). Ὁ ἐγκαλούμενος, 261. Ὁ κατηγορούμενος, 29.
- Prevôts (les) royaux. Βασιλικοὶ κριταὶ, 26.
- Principes abstraits. Ἀσπρημέναι ἀρχαί, 5. — importants, incommodes, despotiques, tyranniques. Φρονήματα ἐγληρά, Δύσκολα, Δεσποτικά, Τυραννικά, 30. — immuables. Ἀμετάθετα δόγματα, 139.
- Privilege. Προνόμιον, 106.
- Procédure interminable. Ἀπέραντος κρισολογία, 24, 168. — secrète. Μυστικὴ εξέτασις, 72.
- Procès d'état plus arbitraires, plus irréguliers. Δίκαι δημόσια αὐτογνωμονέστεραι και ἀκανόνισται, 168.
- Proclamer le renouvellement de l'injustice et du désordre. Ἀναγγέλλω τὰς ἀδικίας και τὰς ἀταξίας, 21.

PRO — QUO

- Procureurs. Ἐπίτροποι, 159, 197.
 Producteurs. Προμηθευταί, 46, 47.
 Produits manufacturés ou naturels. Ἔργα χειροποίητα ἢ φυσικά, 32.
 Profession. Ἐπάγγελμα, 50.
 Prohiber par la loi. Ἀπαγορεύω μὲ τὸν νόμον, 71.
 Promoteurs (les) des excès et des crimes. Προτάιτιοι τῶν ἀδικιῶν καὶ τῶν ἐγκλημάτων, 135.
 Promotion. Προβίβασμός, 25.
 Promulgation de lois nouvelles. Διακήρυξις νέων νόμων, 184. — solennelle. Λαμπρά, 216.
 Prononcer sur une cause. Ἀποφασίζω περὶ διαφορᾶς, 26.
 Propositions perturbatrices. Ταραχοποιοὶ συμβουλαί, 215.
 Propriétaire de lui-même. Κύριος τοῦ ἑαυτοῦ του, 11. — territoriaux. Κτηματικοὶ τῆς γῆς, 55.
 Propriété. Κτῆμα, 2, 34. — territoriale. Συνιστάμενον εἰς γῆν, 32, 33. — ou produits accumulés. Κτῆματα ἢ τὰ ἐπισωρευμένα προϊόντα, 55. — littéraire. Φιλολογικὸν κτῆμα, 103.
 Proscriptions (des) vastes. Παρανομίαι ἢ φυγαδεύσεις πολυειδεῖς, 23.
 Proscrire en masse. Ἀποδιώχνω ὁλικῶς, 19. — une doctrine. Καταβάλλω ἢ διώχνω αἵρεσιν, 70. — par dévotion est une frénésie. Τὸ Καταδικάζειν μὲ εὐσέβειαν εἶναι μαρτία, 111.
 Protection. Ὑπεράσπισις, 10.
 Protestantisme. Αἵρεσις τῶν Λουθηρανοφύλων, 134.
 Protestation. Διαμαρτυρία, 19. Ἄρνησις, 75.
 Provision ample de mauvaises lois. Πλῆθος πολὺ κακῶν νόμων, 235. — de mesures arbitraires. Ἀυτογνωμονικῶν πράξεων, 235.
 Provocation directe. Ἄμεσος παρακίνησις, 71.
 Provoquer des délations. Γίνομαι αἴτιος ἐγκλίσεων, 18.
 Prudence avisée. Προσεκτικὴ προφύλαξις, 22.
 Publicité silencieuse et turbulente. Ταραχώδης καὶ ἀπόλυτος δημοσίευσις, 52-53.
 Publier par livraison. Ἐκδίδω μεριστῶς, 93.
 Puiser les constitutions. Λαμβάνω παῖσαν πολιτικὴν κατὰστασιν, 196.
 Puissance arbitraire. Ἀυτογνώμων ἐξουσία, 1, 2. — Δημοσίος δυνάμις ἢ ἐξουσία, 1, 3. — tutélaire et réprimante. Προστάτης καὶ χαλιναγωγός, 1. — oppressive et despotique. Καταδυναστικὴ καὶ δεσποτικὴ, 2. — agressive. Πρωταίτιος τοῦ κακοῦ, 4. — tutélaire et nécessaire. Προστάτρια καὶ ἀναγκαία, 75. — exterminatrice. Ἐξολοθρευτικὴ, 109. — coactive. Βιαστικὴ, 117. — constituante ou déconstituante. Συντακτικὴ ἢ καταστρεπτικὴ, 160. — législative. Νομοθετικὴ, 214, 215. — nationale. Ἐθνικὴ, 232.

Q.

R.

Raison d'état. Δικαιολόγημα τῆς ἐπικρατείας, 20. Alléguer des —. Προβάλλω τὰ συμφέροντα τῆς ἐπικρατείας, 123.
 Rapine. Ἀρπαγή, 3.
 Recettes. Ἐσοδα, 55.
 Récipient. Δοχεῖον, 32.
 Réclamations civiques. Πολιτικαὶ ζητήσεις, 189.
 Réclamer contre les attentats. Φωνάζω ἐναντίον τῶν ἐπιχειρημάτων, 8. — des droits. Ζητῶ τὰ δίκαια, 136.
 Recouvrer judiciairement. Λαμβάνω μὲ κρισελογίαν, 39.
 Récusations autorisées. Συγχωρημένοι ἀποβολήσεις, 28.
 Réflexions abstraites. Ἀφρημένοι συλλογισμοί, 72.
 Refrain suranné. Παμπάλαιος ἐπίλογος, 173.
 Réfuter. Ἀντιλέγω, 98.
 Régime féodal. Φεουδαλικὴ κυβέρνησις, 12. — arbitraire. Αὐτογνωμονικὴ, 13. Αὐτογνωμοσύνη, 23. — de fer. Σιδηρὰ, 132. — militaire. Στρατιωτικὴ, 144. — constitutionnel, révolutionnaire. Συνταγματικὴ, Στασιωτικὴ, 155. — régulier. Κανονικὴ, 156, 168. — démagogique, dictatorial, réactionnaire, de l'effronterie, de la cruauté et du mensonge, frauduleux. Δημαγωγικὴ, Δικτατορικὴ, Ἀντιδημεγερτικὴ, Τῆς ἀναισχυντίας, Τῆς Σκληρότητος, τοῦ ψεύδους, Δόλιος, 168. — inconstitutionnel. Ἀντισυνταγματικὴ, 170. — à demi-constitutionnel, à demi-révolutionnaire. Ἐξ ἡμισείας συντα-

γματικὴ ἔξ ἡμισείας δημεγερτικὴ, 178.
 Régisseurs généraux de la typographie. Γενικοὶ διοικηταὶ τῆς τυπογραφίας, 153.
 Réglemens de corps. Κανόνες τῆς ἀδελφότητος, 50. — arbitraires et superflus. Διατάξεις αὐτογνώμονες καὶ περιτταί, 58.
 Règne de l'arbitraire. Βασίλειον τῆς αὐτογνωμοσύνης, 160.
 Relations sociales. Κοινωνικαὶ σχέσεις, 4.
 Religion. Θρησκεία, 106. — fausse, principale, mensongère, défectueuse. Ψευδής, Πρωτίστη, Ψευδής, Ἐσφαλμένη, 108. — privilégiée. Προτιμωτέρα, 113. — de l'état. Τῆς ἐπικρατείας, 113, 114. — véritable. Ἀληθινὴ, 124, 125.
 Rentes et revenus pécuniaires. Πρόσοδος καὶ εἰσόδημα χρηματικόν, 32.
 Rentier. Τοκιστής, 47.
 Renversement des garanties. Καταστροφή τῶν ἀσφαλειῶν, 218.
 Répartition des impôts. Διαμερίσεις τῶν φόρων, 200, 201.
 Répréhensible. Ἀξιωμαστος, 72.
 Représentants (assemblée de). Σύνοδος ἀντιπροσώπων, 40.
 Représentation nationale. Ἐθνικὴ ἀντιπροσωπεΐα, 159, 185.
 Représailles. Ἀντεδικήσεις, 173.
 Répression des désordres. Παῦσις τῶν ἀτόπων, 1. Ἀπαγόρευσις, 67.
 Réprimante (puissance). Χαλινάγωγος δύναμις, 1.
 Réprimer les désordres. Παῦω τὰ ἀτοπήματα, 2. Καταπαύω τὰ ἄτοπα. 29. — les attentats. Τὰ ἀδικήματα, 4.
 République démocratique et ari-

- stocratique. Πολιτεία δημοκρα-
τική και ἀριστοκρατική, 74.
- Résolution générale. Γενική ἀπό-
φασις, 13.
- Responsabilité morale. Ἠθικὸν
χρέος, 74. — ἐγγύησις, 198.
— légale et morale. Ὑποχρέω-
σις νομικὴ καὶ ἠθικὴ, 207.
- Ressort de l'ordre judiciaire.
Μέσα τῆς δικαστικῆς τάξεως,
164.
- Restriction. Ἐξαιρέσεις, 213.
- Rétracter des garanties. Ἀπαρ-
νοῦμαι τὰς ἀσφαλείας, 19.
- Rétrogradations rapides. Ὁπισθο-
δρομαὶ ταχύταται, 145.
- Revendiquer. Ἐξετάζω, 39. Ἀπαι-
τῶ τὸ δίκαιον, 200.
- Revenus publics. Δημόσια εἰσοδή-
ματα, 118.
- Rêveurs oisifs. Ἄργοι ὄνειροπόλοι,
172.
- Révission arbitraire. Αὐτογνωμο-
νικὴ ἀναθεώρησις, 226.
- Révolution lente et explosive.
Μεταβολὴ ἀργοπορικὴ καὶ αἰφνί-
διος, 133.
- Révoquer des édits pacifiques.
Καταλύω εἰρηνικὰ ψήφισματα,
19.
- Rites solennels. Πανηγυρικαὶ τε-
ραουργίαι, 115.
- Rôle. Ἔργον, 195.
- Routine. Πράξις κατὰ συνήθειαν,
73. Συνήθειαι ἄλλοι, 196.
- S.
- Sacrifices épouvantables. Φρικτὰ
θυσίαι, 112.
- Salaire. Μισθός, 47.
- Salarier. Μισθόνω, 38. — les
ministres. Τούς ἱερεῖς, 106.
- Salons privilégiés. Παλάτια ἀξιω-
ματικῶν, 142.
- Salut public. Κοινὴ ἀσφάλεια,
15.
- Sanctionner la loi. Κυρώνω τὸν
νόμον, 188.
- Sciences physiques et mathéma-
tiques. Φυσικαὶ καὶ μαθηματικαὶ
ἐπιστῆμαι, 148.
- Sectateur. Διαρευτής, 152.
- Sectes. Αἵρέσεις, 18. — anciennes
et nouvelles. Παλαιαὶ καὶ νέαι,
111. — politiques. Πολιτικά,
193.
- Sécurité parfaite. Τελεία ἀσφα-
λεια, 22.
- Seigneur et maître. Δεσπότης καὶ
Κύριος, 13. — châtelains. Πύρ-
γοδεσπόται [ἐνομαζόντο οὕτως
οἱ παλαιοὶ εὐγενεῖς ὅσοι εἶχαν τὸ
προνόμιον νὰ ἔχωσι πύργους πε-
ριτειχισμένους καὶ περιγαρῶ-
μένους. Οὗτοι εἶχαν τὴν ἐξουσίαν
νὰ ἐγγὺ καθεῖς εἰς τὸν πύργον τοῦ
ἰδίου κριτήριον τὸ ὅποιον ὀνομά-
ζετο Πυργοκριτήριον (châtel-
lenie).], 138.
- Sénat plénipotentiaire. Γερουσία
πληρεξουσίου, 216, 217.
- Sens (en) abstrait. Κατ' ἀφρημέ-
νην ἐννοίαν, 213. — inverse.
Ἀντίστροφος, 235.
- Sentence. Ἀπόφασις, 118.
- Serfs. Δούλοι, Εἰλωτοί, 9.
- Service particulier, éventuel.
Ὑπουργεῖον μερικὸν, Ὑπουργὸν,
25. — machinal. Μηχανικὴ
ὕπουργία, 147.
- Signataires (les) d'un appel. Οἱ
ὑπογράφαντες πρόσκλησιν, 19.
- Silence (le) forcé est une pro-
testation bien plutôt qu'un
consentement. Ἡ μὲ βίαν σιωπὴ
εἶναι μᾶλλον ἀρνήσις παρά στέρ-
ξις, 75.
- Simulacre de gloire. Εὐδωλὸν δό-
ξης, 58. Vain—. Μάταιον, 159.

Sociabilité. Κλίσις πρὸς τὸν κοινωνικὸν βίον, 134.

Solidarité. Ἀλληλεγγύησις, 207.

Somme d'argent. Ποσότης χρημάτων, 32.

Sophismes (misérables). Ἐλεεινὰ σοφίσματα, 158.

SORBONNE. ΣΟΡΒΟΝΝΗ, 101.

Z. καὶ Docteur de Sorbonne.

Soudoyer. Μισθώνω, 18, 43.

Souveraineté parlementaire. Συγκλητικὴ μοναρχία, 160.

Spéculateurs sans expérience.

Θεωρητικοὶ χωρὶς πείραν, 170.

Spéculations abstraites. Ἀφρημέ-
ναι θεωρίαι, 172.

Spoliateur (ministère). Λειτουργικὸν
λυσαιρικὸν ὑποβέργημα, 39.

Spoliation. Ἀπστεία, 7. Ἀποστέ-
ρησις, 35. — irrémédiable.

Ἀνιάτος, 212.

Spontanément. Ἐκουσίως, 51.

Statuts. Κανόνες, 51. Δόγματα.
116.

Stipuler leurs propres intérêts
pécuniaires. Κατασφαλίζω τὰ
χρηματικά των συμφέροντα, 217.

Subterfuges. Δόλοι, 216.

Sujet. Υπόδικος, 9, 10.

Sûreté intacte des personnes.

Προσωπικὴ ἀπαραβίαστος ἀσφάλεια, 25, 30, 127. — des

propriétés. Τῶν κτημάτων, 30.
127. — des individus. Καθε-

νὸς πολίτου, 66.

Surnoms. Ἐπωνύμια, 215.

Symbole politique, historique et
philosophique. Σύμβολον πολι-
τικόν, ἱστορικόν καὶ φιλοσοφικόν,
68.

Synonymes (mots). Ἀξέεις συνώ-
νυμοι, 30.

Système irréligieux, impie, sa-
cristège. Σύστημα ἀθρησκον,
ἀσείεις, ἱερόσυλον, 108 - 109.

— représentatif. Ἀντιπροσωπι-
κὸν 139. — d'opinions et de
lois. Φρονημάτων καὶ νόμων,
132. — judiciaire. Δικαστικόν,
144. — irrégulier. Ἀτακτον,
173.

T.

Targuer. Ἀλαζονεύεσθαι, 215.

TELEMAQUE (l'auteur de). Ὁ
συγγραφεὺς τοῦ ΘΗΛΕΜΑΧΟΥ,
148.

Témoins mercenaires et décla-
rateurs. Μισθωτοὶ μάρτυρες καὶ
καταδότες, 82 - 83.

Tempérament (il n'y a aucun)
à l'énorme pouvoir qu'ils
exercent. Δὲν εἶναι καμμία με-
τρίασις εἰς τὴν ὑποίαν ἐπαγγέ-
λονται ὑπέρμετρον ἐξουσίαν, 73.

Ténébreuse (enceinte) des cour-
tisans. Σκοτεινὸν περίφραγμα τῶν
αὐλικῶν, 78.

Tête (couronner une) impure.
Στέφω ἀκάθαρτον κεφαλὴν, 234.

Théologie naturelle ou surnatu-
relle. Θεολογία φυσικὴ ἢ ὑπερ-
φυσικὴ, 107. — malfairrice.
Κακοποιός, 125.

Théologiens du dernier siècle.
Θεολόγοι τοῦ παρελθόντος αἰῶ-
νος, 70.

Théorie administrative. Διοικη-
τικὴ θεωρία, 220.

TIBERE. Ὁ ΤΙΒΕΡΙΟΣ [Δεύτερος
αὐτοκράτωρ τῆς Ῥώμης· βαθὺς
υποκριτὴς καὶ μισθοδότης· παμ-
πῶλον κατασκοπικὸν· ἐξολοθρευ-
τὴς τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀνεψιῦ
του Γερμανικοῦ. Οὗτος ἐδολοφό-
νησε καὶ ἐξώρισε πολλὴν πλῆθος
Ῥωμαίων. Τέλος πάντων χορτά-
σθεις ἀπὸ τοὺς φόνους καὶ τὰς
ἐξορίας ἤφισε τὴν Ῥώμην καὶ

- μεταβὰς εἰς τὴν Καπρίαὺν νῆσον (Caprée) παρεδόθη εἰς τὰς πλέον αἰσχρὰς ἀσυνταξίας. Ἀπέθανε κατὰ τὸ 37 ἔτος], 18.
- Tiers-état. Ὁ δῆμος, 144.
- Titre (à) de représentants. Ὡς ἀντιπρόσωποι, 198. — nobiliaires. Τίτλοι εὐγενείας, 212.
- Avoir des — à la prédilection du gouvernement. ἔχω τὴν προτίμησιν κοντά εἰς τὴν κυβερνήσιν, 223.
- Tolérer les vexations. Παραβλέπω τὰς ἀδικίας, 24. — ὑποφέρω, 73.
- Traditions doctorales. Διδασκαλικά καὶ παραδόσεις, 126.
- Traits injurieux aux intentions, au caractère, à la personne des magistrats. Λόγοι ὕβριστικοὶ εἰς τὴν γνώμην, τὸν χαρακτῆρα, τὸ πρόσωπον τῶν κριτῶν, 73.
- Transactions et concessions réelles ou mensongères. Συνθήκαι καὶ συγχωρήσεις πραγματικαὶ ἢ ψευδεῖς, 133.
- Transcendant. Δυσκατάληπτον, 172.
- Transmission. Μετάδοσις, 37.
- Transport. Μεταγωγή, 55.
- Tribunaux spéciaux. Ἐξαιρέτα κριτήρια, 145. — d'exception, révolutionnaires. Ἐξαιρετικά-Ταρακτικά, 164. — ordinaires ou constitutionnels. Συνήθη ἢ Συνταγματικά, 165.
- Tricher. Ἀπατώ, 170.
- TROUBADOURS. ΠΟΙΗΤΑΙ. [Οὕτως ὠνομαζαν ἄλλοτε καὶ σήμερον ἀκόμη τοὺς παλαιούς ποιητὰς τῆς Προβηγγίας (Provence), οἵτινες περιήρχοντο τοὺς πύργους τραγουδοῦντες τὰ ἑρωτικά, σατυρικά καὶ ποιμενικά τῶν ποιήματα], 138.
- Tyrannie féodale. Φεουδαλικὴ τυραννία, 10. — subalterne. Δυναστεία κατωτέρας τάξεως, 16. — rapidement exaltée jusqu'à la démence. Ταχέως ὑψωθείσα μέχρι μανίας, 234.
- U.
- Urnes nationales. Ἐθνικαὶ ὑδρίαι, 227.
- Ustensiles et ressorts tyranniques. Μηχαναὶ καὶ ἐργαλεῖα τυραννικά, 235.
- Usurpateur. Σφετεριστής, 145.
- V.
- Valeur intrinsèque. Τιμὴ ἰδίᾳ, 37.
- Validité. Κῦρος, 116.
- Vénale (origine). Ζ. Origine.
- Vérifier l'accusation, Βεβαιῶν τὴν κατηγορίαν, 28.
- Vérifiable juge. Γνώσις κριτῆς, 25.
- Vertu évangélique. Εὐαγγελικὴ ἀρετὴ, 141.
- Vexations (imputer les). Ἀποδίδω τὰς ἀδικίας, 24.
- Vice-président. Ἀντιπρόεδρος, 166, 238.
- Vicissitude. Παντοσυνή μεταβολή, 136.
- Victimes de fanatisme. Σφαγία δεισιδαιμονίας, 134.
- Vieilles impostures. Παλαιαὶ ἀπάται, 234.
- Vieux chaps de lois de circonstances. Παλαιὸν χάος τῶν ἐκ περιστάσεως νόμων, 228.
- Visite de police. Αστυνομικὴ ἐρεύνα, 51.
- Vœu libre, calme, authentique et unanime. Ἐπυθονίᾳ ἐλευθερά,

VOL — VOT

- Ειρηνική, Αποφασιστική και έμ- θέλησις, 15. — arbitraires.
 φωγος, 135. — public. Κοινή Αὐτογνώμονα θελήματα, 156.
 θέλησις, 183. — national. VOLTAIRE. Ο ΒΟΛΤΑΙΡΟΣ, 73,
 Έθνική επιθυμία, 229. — una- 101, 148.
 nime. Ομόψυχος, 232.
 Vol. Κλοπή, 41.
 Voleur. Κλέπτης, 41.
 Volcan. Ηφαιστειον πῦρ, 222.
 Volonté souveraine. Ὑπερτάτη

Vote. Ψηφοφορία, — contradi-
 ctoire et opposé. Αντιφατική
 καὶ ἐναντία, 154. — double.
 Διπλῇ ψῆφος, 185.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

— 000 —

ΣΕΑΙΔΙ 10, σίχθ 11, γρ. συνηθειών. — ΣΕΑ. 20, σίχ. 10, γρ. ἀνα-
τρέψωσι. — ΣΕΑ. 24, σίχ. 3, γρ. ἐξοστρακισμού. — ΣΕΑ. 25. σίχ. 8
γρ. πρέπει, καὶ 14, ψηφισθῇ. — ΣΕΑ. 30, σίχ. 12, γρ. τὰ δικαίωματα.
— ΣΕΑ. 42 σίχ. 20, γρ. ζῆν. — ΣΕΑ. 43, σίχ. 8, γρ. ὑπερηφανίας. —
ΣΕΑ. 46, σίχ. 4, γρ. πλησίον, καὶ 16, γρ. ὑποθέσεων των. — ΣΕΑ. 47,
σίχ. 17, γρ. στενοχωρήσῃ. — ΣΕΑ. 58, σίχ. 15, γρ. θέλ'. — ΣΕΑ. 56,
σίχ. 26, γρ. εὐλύγιστον. — ΣΕΑ. 116, σίχ. 13, γρ. χειροτονήσωσιν.
ΣΕΑ. 118, σίχ. 27, γρ. νά — ΣΕΑ. 119, σίχ. 16, γρ. ἀπανταχοῦ-
σάν του. — ΣΕΑ. 123, σίχ. 10, γρ. τύχην. — ΣΕΑ. 125, σίχ. 18, γρ. Ἰη-
σοῦται (ὁμ. καὶ ἀλλ.) — ΣΕΑ. 136, σίχ. 9, γρ. ἐπικρατεῖ,

tre aussi que depuis
l'amour avec des che-
disproportion dans les
iser. Lucien nous ra-
ngé en âne, une dame
gout à ses caresses, et
la de son cher âne.

(104) En chaise l'on la fait traîner.

On punit communément en Angleterre les fem-
errières et querelleuses en les menant à quel-
droit plein d'eau, où il y a une chaise sur
cordes, qu'on lâche plus ou moins
ger. On appelle en anglais cette chi-
(105) Eponser mer Adriatique.

ΔΗΜΟΣΙΑ

32

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας